P P

KAMPUČIJOS PASAKOS

KARALIŠKASIS TIGRAS

KAMPUČIJOS PASAKOS

KARALIŠKASIS TIGRAS

Sudarė ir iš rusų kalbos vertė
DALIA MONTVILIENĖ

Iliustravo
EDMUNDAS SALADŽIUS

VILNIUS „VYTURYS" 1989

BBK 84.5 Kamp-4
Ka 389

KAMBODŽOS PASAKOS
V., „Vaga", 1972
СКАЗКИ, ПОСЛОВИЦЫ, ПОГОВОРКИ КАМБОДЖИ
М., 1959

Serija įkurta 1976 m.
2-asis, papildytas, leidimas
1-asis leidimas 1972 m.

K $\frac{4804030400—070}{M\ 856(08)—89}$ 60—89
ISBN 5-7900-0282-X

© Iliustracijos, turinyje žvaigždute pažymėtų kūrinių vertimas į lietuvių kalbą, „Vyturio" leidykla, 1989

KARALIŠKASIS TIGRAS

Kitą kartą gyveno karalius su karaliene. Ir buvo jo dvare karo taryba: keturi išmintingi patarėjai — keturi karaliaus ramsčiai, buvo žvaigždininkas — karaliaus akys; be to, devynios galybės dvariškių, ponų, tarnų ir tarnaičių — karaliaus palyda. Visi ne iš kelmo spirti, kaip nuo seno buvo paėję. Tačiau nei pats karalius, nei išmintingieji jo patarėjai nemokėjo kerėti, mat senieji išminčiai jau kadai kadės buvo išmirę. Krimtosi dėl to karalius, nerado sau vietos ir mąstė: „Blogi mano popieriai: kol gyvenam ramiai — aš dar karalius, bet jei užpuls priešai — nulėks mano galvelė".

Įeina vieną rytą karalius su savo palyda į didžiąją menę, ten kaip visuomet žvaigždininkas, keturi patarėjai ir galybė visokių dvariškių ir ponų pasveikina jį. Tik ūmai dingtelėjo karaliui išganinga mintis: o kodėl jam nenukeliauti pas Didįjį išminčių į kitą karalystę ir ten nepasimokyti kerėjimo? Pasakė jis balsu, ką sumanęs, ir prašo patarimo karalienę, žvaigždininką ir keturis išmintinguosius patarėjus. Visi ėmė liaupsinti karalių už tokį gudrumą. Karalienė pasiprašė, kad karalius ją drauge vestųsi, kaipgi ji viena be vyro liksianti. Žvaigždininkas ir keturi išmintingieji patarėjai taip pat pasišovė karalių lydėti — jiems irgi reikią kerėjimo pasimokyti. Prižadėjo karalius juos vestis, ir jau kitą dieną jis pats, karalienė, žvaigždininkas ir keturi išmintingieji patarėjai patraukė į kelionę. Ėjo, ėjo jie ir po septynių dienų atėjo pas Didįjį išminčių, prašosi priimami jo globon, kerėjimo pamokomi. Priėmė juos išminčius, ir taip uoliai mokėsi jo mokiniai, kad neilgai trukus galėjo kuo tik nori pasiversti: žvėrimi ar piktu milžinu — jaku, šokėjo dvasia — konthopu ar paukščiu su žmogaus galva — haruda.

Išmoko jie visokių gudrybių ir namo pasiprašė. Išleido juos Didysis išminčius. Eina vieną dieną karalius su savo palydovais, eina antrą, eina trečią ir niekaip iš tankios girios neišeina. Rodos, ta giria nei galo, nei krašto neturi. Argi daug reikia pasiklysti tokiose lūžtvėse! Kaip tyčia ir valgio trupiniai teliko. O misdamas miško uogomis ir šaknimis greitai kojas padžiausi. Vos paeina karalius, nosį nukabino. Susišaukė jis savo palydovus pasitarti ir sako:

— Visi mes sumenkom, nusikamavom, visi mirtimi vaduojamės. Ką gi darysim? Ko griebsimės?

Žvaigždininkas žemai nusilenkė karaliui ir atsakė:

— Aš žinau, ko griebtis, didysis karaliau. Juk ne veltui mes kerėti mokėmės. Mums reikia pasiversti galiūnu tigru. Tada turėsime girioje visko lig valios. O kai pasieksime savo karalystę, vėl žmonėmis atvirsime.

Patiko karaliui toks žvaigždininko patarimas.

— Mums belieka susiskirstyti, kas kuo pasivers,— tarė jis.

Keturi aukštieji patarėjai panoro virsti keturiomis letenomis, žvaigždininkas pasirinko uodegą, karalienė pasiskyrė liemenį, o tigro galvą teikėsi sau pasiimti pats karalius.

Sustojo visi ratu ir buria. Vos tik buvo ištarti paskutiniai burtažodžiai, keliauninkai tartum skradžiai žemę prasmego, o vietoj jų atsirado didžiulis tigras ir šoko į dygią tankynę grobio ieškoti. Nei žvėrių, nei paukščių girioje netrūko. Kasdien tigras būdavo sotus sočiausias. Savo karalystės jis nesiilgėjo, o netrukus ir visai ją pamiršo, lyg jos nė būti nebuvę.

Štai kodėl karališkasis tigras stipresnis už kitus plėšriuosius žvėris. Juk tigro uodega — žvaigždininkas, liaunas liemuo — tai gražuolė karalienė, galva su baisingais nasrais — tai pats karalius, o keturios tvirtos letenos su aštriais nagais — keturi patarėjai, keturi karaliaus ramsčiai.

KODĖL ŽIRGAI NEBESKRAIDO

Ar esate ką girdėję apie sparnuotus žirgus? Seni žmonės pasakoja, kad anksčiau žirgai ne tokie būdavę kaip dabar. Ir žeme, ir oru skriete skriedavę. Bet paskui jiems vienas žmogus nupjaustęs sparnus. Ir dabar dar ant žirgų kojų matyti tandai. Kuo gi prasikalto žirgai, kad sparnų neteko?

Ar matėte kada nors, kaip susitikę du arkliai sukiša galvas ir apsiuosto? Kaip manote, kodėl jie taip daro?

Seniai seniai, nebeatmenamais laikais, žirgai, būdavo, skrenda oru kur tik nori, bet jų tada buvo daug mažiau negu dabar ir laikėsi jie tik prie šventyklų. Tais žirgais dievobaimingi vienuoliai skrisdavę į stebuklingą šalį Utkadorą, o ta šalis buvusi Himalajuose, į šiaurę nuo dievų kalno, Someru, dar Meru, vadinamo.

Taigi kartą vienas karalius pasiuntė savo dvariškį į vienuolyną, kad tasai nuneštų vienuoliams ir jų vyriausiajam dovanų,— puodą matchubajacho — saldžios ir itin gardžios pieniškos košės. Priėmė vyriausiasis košę ir nusprendė suvalgyti ją per

pietus. Perdėjo jis tą košę atsargiai į naščių pintinę — sangraeką, rūpestingai užrišo ir pakabino savo celėje, pačiam paluby. Paskui sušaukė vienuolius į šventyklą pasimelsti už karalių, atsiuntusį tokį retą skanėstą. Sukalbėjo vienuoliai įprastą maldą už karalių ir išsivaikščiojo kiekvienas į savo celę.

O kol vienuoliai meldėsi, vienas žirgas užuodė iš vyriausiojo celės sklindant gardų kvapą. Neištvėrė žirgas, paplast įskrido į celę ir apsidairė, ogi žiūri — pačiam paluby kabo sangraekas su saldžia koše. Pakilo žirgas palubin, surijo visą košę ir išskrido.

Per patį vidudienį šaukia vyriausiasis vienuolius pasivaišinti karaliaus koše. Suėjo vienuoliai, ir vyriausiasis liepia vienam broliukui palypėti ir nukabinti sangraeką su koše. Karabždinasi broliukas, jau pasiekė sangraeką, tik kad suriks:

— Vaje, košės nebėr!

Atrišo jis sangraeką, nukėlė aslon. Nusistebėjo vyriausiasis ir sako:

— Še tau kad nori! Nuo ankstaus ryto mes nė trupinėlio burnoj neturėjom. Net pilvą traukia. Tai bent pasivaišinom karališka koše! O dabar nė ryžių išsivirti nespėsim — aure saulė jau leidžiasi. Eikit į savo celes. Ryt rytą pasisotinsim, kai patrauksim išmaldos rinkti.[1]

Ir grįžo vienuoliai į celes tuščiais pilvais.

Užsidarė vyriausiasis savo celėje, suka galvą, kas gi tą košę pavogė. Galvoja, galvoja ir kad pliaukštelės sau per kaktą: nagi tikriausiai koks nors žirgas tą pokštą bus iškirtęs! Šaukia vyriausiasis žirgus. Sulėkė visi, o tarp jų buvo ir tasai, kuris košę iškabino. Ėmė vyriausiasis juos kamantinėti, o tie ginasi. Nieko nepešęs, vyriausiasis mano sau: „Kol žirgai bus sparnuoti, neturėsime ramybės. Imsiu ir nupjaustysiu jiems sparnus — tegu daugiau nevaliūkauja, tegu dorai žmonėms tarnauja".

Susirado vyriausiasis didelį aštrų peilį ir pjausto žirgams sparnus. Nupjaustė ir sako:

— Gražumu ar piktumu, o reikės jums, žirgams, savo kaltę nuo šiolei juodu darbu išpirkti. Kitaip jūs vienuolius, ko gero, badu numarinsite.

Davė sau žodį besparniai žirgai surasti ir nubausti vagį. Nuo tos dienos jie susitikę pirmiausia kits kitą apuosto. Jeigu

---

[1] Kampučijoje vienuoliai nedirba, juos šelpia tikintieji, kuriuos vienuoliai apeina nustatytą valandą.

„iam pasirodo, kad kitas kvepia saldžia koše, apšaukia tąjį vagimi, per kurį visa arklių giminė buvo taip nubausta, o apšauktasis visa gerkle teisinasi: „Ihaha!" Arklių kalba tai reiškia: „Ne-e-e!"

DU ASOKAI

Kitą kartą viename kaime gyveno du bernaičiai. Vieną žmonės buvo praminę Asoku Geruoju, o kitą — Asoku Piktuoju. Asokas Piktasis buvo netikusio būdo. Amžiais jis visus skriausdavo, su niekuo nesutarė. Jo tėvai buvo turtingi ir visaip jį paikino. O žmonės jo pakęsti negalėjo.

Asokas Gerasis buvo našlaitis. Neturėjo jis nei tėvo, nei motinos, tik vieną bobulę — seną senutėlę, tikrą vargo pelę. Niekada jis su niekuo nesivaidijo, su niekuo nesipešė. Todėl žmonės mylėjo našlaitį ir jo gailėjo. Tai matant, Asoką Piktąjį graužė pavydas, o ilgainiui jis ir tūžmasčiu ėmė nebesitverti. Kuo Asokas Piktasis augo didyn, tuo ėjo piktyn. Dabar jau nebuvo dienos, kad jis su kitais vaikais nesusivaidytų. Ir tėvai nebeištveria neįsikišę, irgi šoka bartis. Kaip už savo vaiką neužsistos!

Bėgo metai. Abu Asokai užaugo. Kartą Asokas Piktasis sako Asokui Gerajam:

— Klausyk, tavo troba visai sutrešo. Eime į girią, prisikirsime bambukų, ir aplopysi savo lūšną.

— O su kuo aš prisikirsiu, jei neturiu nei kirvio, nei peilio tinkamo? — atsakė Asokas Gerasis.— Namie kaip iššluota — nei ryžio grūdelio nerastum, nei mėsos, nei žuvies, nei tabako žiupsnio, kaipgi aš alkanas darban stosiu?

— Užtat mano namai visko pilni: duosiu tau ir peilį, ir valgio, ir tabako. Nesirūpink.

Priėjo jiedu prie Asoko Gerojo lūšnelės, ir tasai sako savo bobulei:

— Vyresnysis brolis kviečia mane į girią bambukų kirsti. Jis duos man peilį, o valgio ir tabako įsidės tiek, kad abiem užtektų.

— Neik, vaikeli. Baisiai gūdu toj bambukų girioj.

— Niekis, bobule,— ramina senukę Asokas Piktasis.— Jūsų troba visai sutrešo, va prikirsim bambukų ir pataisysim. Nėra ko tau nerimauti.

— Ką beveiksi, eikite. Tik žiūrėk, vaikeli, paglobok savo jaunesnįjį brolį.

Susisuko jiedu paviržį į lapus, pasiėmė peilius ir patraukė į bambukų girią. Kerta abu, kerta, bet Asokui Piktajam neina darbas taip spėriai kaip Asokui Gerajam. Galiausiai pavargo jiedu, nusprendė atsipūsti ir pasistiprinti. Atsisėdo vienas priešais kitą, išsivyniojo ryšulėlį su paviržiu. Ir mano sau Asokas Piktasis: „Dabar ir išgiešiu piktumą!"

Kad stvers jisai platų peilį, kuriuo bambukus kirto, kad puls Asoką Gerąjį ir išdūrė jam akį.

— Už ką tu man akį išdūrei, broli?! — suriko Asokas Gerasis.

— Kaip gyvas aš tavęs nekenčiu. O tu dar ir šiandien supykdei mane. Daviau tau peilį, valgio, tabako, o tu išdrįsai daugiau už mane prikirsti.

— Bet juk tu pats, vyresnysis broli, mane pasikvietei į girią bambukų kirsti. Aš dar nenorėjau, sakiau, kad nieko neturiu, o tu pasisiūlei man padėti.

— Netauzyk niekų,— sušnypštė Asokas Piktasis ir išdūrė Asokui Gerajam antrą akį.

Kraujas plūstelėjo vargšui našlaičiui į veidą ir krūtinę, viskas aplinkui užtemo, kūną nuvėrė aštrus skausmas. O kai pagalvojo, kad jo bobulė dabar liks viena vienutėlė visame pasaulyje, jam dar skaudžiau pasidarė.

Aišku, to dar neužteko Asokui Piktajam: nustūmė jis vargšą Asoką Gerąjį į gilią upę ir sušuko:

— Tegu žuvys tave suryja! Bent pietų prisipus!

„Na, dabar Asokas Gerasis tikrai galą gaus",— nutarė Asokas Piktasis. Susirinko jis visus bambukus ir patraukė namo. O žmonėms parėjęs pasakė, kad senutės anūką didžiulis tigras sudraskęs.

Oi, koks sielvartas užgulė bobulei širdį išgirdus, kad anūko gyvo nebėra! O Asokas Piktasis džiaugsmu nesitveria: tik krečia žmonėms visokias šunybes, tik galvom eina...

Tačiau pažiūrėkim, kas nutiko Asokui Gerajam. Kai Asokas Piktasis jam išdūrė akis ir įstūmė į upę, pagavo jį srovė ir ėmė nešti. Ką bedarys vargšas, šaukiasi Budą pagalbos. O anais laikais ant tos upės kranto gyveno burtininkas. Jo trobelė stūksojo ant polių, o po trobele laikėsi didžiulis krokodilas, kuris gebėjo žmogumi pasiversti. Kiekvieną dieną krokodilas plaukdavo upėn grobio sau ieškoti. Tik žiūri kartą — vandeny žmogus. Apsidžiaugė krokodilas: tai bent skanus kąsnelis! Plaukia artyn ir girdi: žmogus Budos šaukiasi.

„Ne, nevalia praryti tokio žmogaus,— sumetė krokodilas.— Imsiu ir nunešiu jį savo ponui".

Užsikėlė krokodilas ant nugaros leisgyvį plaukiką, iriasi krantan. Ant kranto pasivertė žmogumi, paėmė Asoką Gerąjį — tas plaukikas ir buvo jis! — už rankos ir nuvedė pas burtininką. Išklausinėjo burtininkas Asoką apie visas jo bėdas, o paskui sako:

— Nagi tasai Asokas Piktasis nelabesnis už žvėrį plėšriausią! Bet nesisielok. Aš tau padėsiu, Asokai Gerasis. Tavo akys matys kaip ir anksčiau, ir tu vėl į savo gimtus namus sugrįši.

Sutaisė burtininkas žolelių, patepė jomis Asoko nereges akis, pūstelėjo — ir tą pačią akimirką Asokas Gerasis praregėjo. Paėmė burtininkas saują smėlio, ištarė burtų žodžius, pūstelėjo tą smėlį, supylė Asokui į saują ir sako:

— Šiukštu neatgniaužk saujos, neišberk. O kai pareisi namo, liepk bobulei patiesti demblį. Ant to demblio smėlį ir išpilk.

Taip taręs, burtininkas liepė krokodilui nuplukdyti Asoką Gerąjį ton vieton, kur jis buvo į vandenį įstumtas. Padėkojo Asokas Gerasis burtininkui, atsisveikino su juo, sėdo krokodilui ant nugaros ir bemat atsidūrė toje pačioje girioje, kur bambukus kirto. Atsisveikino Asokas Gerasis su krokodilu ir nuėjo namo. Pamatė bobulė anūkėlį sveiką gyvą ir net pravirko iš džiaugsmo.

— Vaje, vaje, juk žmonės malė liežuviais, kad tave girioje tigras sudraskė! O tu sveikut sveikutėlis. Tai laimė! — kalbėjo bobulė, glėbesčiuodama anūką.

Išpasakojo Asokas Gerasis, kas jam buvo nutikę, ir liepė patiesti demblį. Pila smėlį ant to demblio ir savo akimis netiki — ogi vietoj smėlio auksas ir sidabras byra. Apsidžiaugė bobulė ir vaikaitis. Prisipirko visokių gėrybių. Naują trobą pasistatė. Visas sodžius tik kalba pilna burna apie juos, tik stebisi.

Nesitveria apmaudu Asokas Piktasis: „Kas čia per stebuklai? Argi ne aš jam išdūriau akis ir nustūmiau į gilią upę? Kas galėjo manyti, kad jis prisikels? Ir abiem akim vėl regi, ir koks piniguočius pasidarė..."

Prisitaikė jis kartą, kai nieko arti nebuvo, ir sako Asokui Gerajam:

— Anąkart girioje mane piktoji dvasia buvo apsėdus. Ta piktoji dvasia mano rankomis tau akis išdūrė ir tave vandenin įstūmė. Aš maniau, kad tavęs gyvo nebėr. Kaipgi tu atgimei, ir dar toks turčius pasidarei?

— Nagi tau dėkui, vyresnysis broli,— atsakė Asokas Gerasis ir viską gražiai nupasakojo: — Kai tu, vyresnysis broli, mane įstūmei upėn, aš plaukiau pasroviui ir šaukiausi Budos.

Ir sutikau beplaukdamas krokodilą, o tas nuvedė mane pas burtininką. Burtininkas grąžino man akių šviesą ir davė saują stebuklingo smėlio. Dabar, kaip matai, ir akis geras atgavau, ir turto netrūksta.

Klausosi Asokas Piktasis ir net dūsta iš godulio ir pavydo. Mano sau: „Gal ir man taip padaryti?"

Kitą dieną susitinka jis Asoką Gerąjį ir sako jam:

— Bičiuli, eime į mišką bambukų kirsti. Aš ir paviržio pasiimu, ir peilius. Tu tik palydėk mane.

Persigando Asokas Gerasis.

— O tu man nieko nedarysi?

— Aną kartą piktoji dvasia man protą sumaišė. Nepyk, meldžiamasis. Tau nėra ko manęs bijoti.

— Na ką gi, eime. Tu man tiek gero padarei, kad negaliu atsisakyti.

Kitą rytą abu Asokai pasiėmė ilgus peilius, ryžių, mėsos ir patraukė į mišką. Prikirtę bambukų, juodu susėdo atsipūsti ir pasistiprinti, tik ūmai Asokas Piktasis atkiša Asokui Gerajam peilį ir liepia išdurti akis. Išsigando Asokas Gerasis, jam ranka nekyla tokį baisingą darbą daryti. Bet Asokas Piktasis prisispyręs prašo:

— Durk! Negailėk, aš pats noriu, kad išdurtum.

Įsidrąsino Asokas Gerasis, paėmė peilį ir smeigė anam į akį. Baisus sopulys nuvėrė Asoką Piktąjį, bet jis susitvardė. Prisiminė pinigus, kurių taip geidė, ir paliepė:

— Durk antrą akį!..

Neberegi Asokas Piktasis jau abiem akimis ir klausia:

— Bičiuli, o ką tu darei, kai įkritai į vandenį?

— Plaukiau, vandens nešamas, ir šaukiausi Budos.

Asokas Piktasis liepė įstumti jį vandenin, o paskui pasileido plaukti, visa gerkle šaukdamas:

— Buda! Buda!

Bet niekas į jo šauksmus neatsiliepė, ir joks krokodilas jo nepasitiko. Plaukė, plaukė Asokas Piktasis, apsilpo, vandens pririjo ir nugrimzdo į dugną. Su visais kaulais suputo jį besotės žuvys. Teliko iš Asoko Piktojo gryna kaukolė. Liūliuoja toji kaukolė, vandens nešama, vis tolyn, tolyn ir šaukia:

— Buda! Buda!

Taip bešaukdama kaukolė priplaukė vieno turtingo dvarininko — setchėjaus — žemes. Ir kaip tik tuo metu setchėjaus dukra išėjo su savo palyda pakrante pasivaikščioti, išsimaudyti ir pažaisti prie upės. Tik žiūri — upe kaukolė plaukia ir plyšoja:

„Buda! Buda!“ Paliepė setchėjaus duktė tarnui išgriebti kaukolę iš vandens ir išnešti ant kranto. Bet ir krante kaukolė nesiliauja, vis tą patį gerkloja. Patraukė setchėjaus duktė su kaukole namo, knieti jai tokią keistenybę tėvui parodyti. Žiūrėjo, žiūrėjo setchėjus į nepaprastąją kaukolę, paskui liepė ją nušveisti, nuplauti ir padėti menėje į tokią vietą, kad bemat akysna kristų.

Kitą rytą setchėjus kaip paprastai nuėjo į karaliaus rūmus, pasigyrė dvariškiams ir karo vadams, kokią nepaprastą kaukolę turįs, o tie jam atsakė:

— Tu, setchėjau, meluoji! Kurgi matyta, kur girdėta, kad kaukolė Budos šauktųsi. Mes tavimi netikime.

— Bet tai gryniausia teisybė! — saikstėsi setchėjus.— Jei netikite, kirskime lažybų. Statau šimtą saikelių aukso.

Sutiko kilmingieji dvariškiai ir, nieko nelaukę, surašė lažybų sąlygas. Setchėjus pirmutinis nudrožė į savo namus ir jau iš tolo girdi, kaip kaukolė šaukiasi Budos. Patenkintas liko setchėjus ir mano sau: „Štai ir išlošiau“.

Paliepė jis patyliukais, kad tarnai tučtuojau atneštų šimtą saikelių aukso, ir papylė tą auksą šalia kaukolės: tegu visi mato, kad setchėjus žodžių vėjais nelaido. Bet vos tik tarnai papylė auksą šalia kaukolės, toji ėmė ir nutilo. Įėjo dvariškiai, o kaukolė tyli, ir gana. Ligi soties prisišaipė jie iš setchėjaus, pasiėmė auksą ir išėjo sau. Baisiai užpyko setchėjus ant kaukolės, bet svečius, žinia, mandagiai išlydėjo. Išlydėjęs grįžta ir girdi — kaukolė vėl šaukiasi Budos. Įtūžo setchėjus ir paliepė tarnui kaukolę sugrūsti ir miltus upėn išpilti. O tarnui tingu buvo grūsti, ėmė jis ir nusviedė kaukolę į vandenį. Ir vėl ant bangų supasi nelaimėlio Asoko Piktojo kaukolė, ir vėl krantus skardena liūdnas šauksmas: „Buda! Buda!“

Priplaukia kaukolė prie šventyklos. Išgirdo vienuolių vyresnysis, kaip ji šaukia, ir liepė išgriebti tą keistenybę. Paskui sukvietė vienuolius, prisakė jiems kaukolę šventoj ugny sudeginti, o pelenus sumaišyti su dažais, kuriais vienuoliai šventyklos polius dažė: girdi, lengviau būsią aname pasaulyje tam, kieno ta kaukolė buvo. Žiupsnelis pelenų nubiro, vyresnysis juos susėmė ir, supylęs į dažus, nudažė savo vežimaitį.

Sumanė kartą vyresnysis savo giminaičius aplankyti. Pasikinkė buivolą, sėdo į vežimaitį ir važiuoja. Kelias tuščias, nė gyvos dvasios. Vežimaitis ramiai sau girgžda, kaip jam ir dera, o vyresnysis saldžiai snūduriuoja. Po kiek laiko žiūri — priešais parapijiečiai beateiną. Ir nei iš šio, nei iš to vežimaitis kad suriks, kad ims gerkloti vyresniojo balsu:

— Vagys! Tinginiai!

Perširdo parapijiečiai, ėmė piktai vyresnįjį plūsti. Tikina, tikina vyresnysis, kad ne jis čia rėkia, o žmonės juo netiki ir dar labiau širsta. Vargais negalais vyresnysis jų atsikratė, žiūri — kaip tyčia priešais dvariškis beatvažiuojąs. Vežimaitis vėl kad ims rėkti vyresniojo balsu:

— Ak tu, dvariški! Vagie tu! Sukčiau!

Įtūžo dvariškis, liepė tarnams pavyti ir apkulti šmeižiką. Vos sveiką kailį išnešė vargšas vyresnysis.

Pargrįžo jis į šventyklą ir šoko vežimaitį kapoti. Sukapojo į šipulius ir tuos šipulius sudegino, mat susiprotėjo, kad čia viskuo dėti pelenai, kurių į dažus buvo primaišęs.

TINGINYS IR JO DORUOLĖ PATI

Kitados gyveno vienas tinginių tinginys su savo doruole pačia. Pati buvo be galo ištikima vyrui, jo prisibijojo ir nuolankiai klausė. Nuo pat vestuvių dienos tinginys nieko neveikė, būdavo, drybso nuo ryto ligi vakaro pavėsy ir atsikelia tik pavalgyti. Pavalgo — ir vėl drybso.

Tačiau pati vis tiek godojo vyrą, nė kartą blogo žodžio jam nepasakė. Nemurmėdama juo rūpinosi, valgį virė, vandens paduodavo. Neilgai trukus jų trobelė pasidarė tuščia kaip iššluota. Ir valgyti beveik nebebuvo ko.

Kartą pati pataisė vyrui areko vaisių, padavė tabako, paskui nusilenkė ir sako:

— Žinai, vyreli, taip gyvendami, ko gero, iš bado kojas pakratysime. Nueik, meldžiamasis, į girią, nukirsk medį, padaryk plūgą ir akėčias. Netrukus ateis metas laukus dirbti.

— Gerai jau, gerai, nueisiu. Tik pirmiausia duok man pavalgyti ligi soties, pritaisyk paviržio girion.

Atsikėlė pati dar su tamsa, išvirė ryžių, susuko juos į lapus, atnešė peilį, kirvį, atsisėdo ir laukia, kol vyras atsibus. Žadinti nedrįsta. Saulė jau aukštai buvo pakilus, kai tinginys atsibudo. Atnešė jam pati vandens nusiprausti, padavė paviržį: areko vaisių, tabako ir į lapus susuktų ryžių. Paėmė viską vyrelis, išėjo iš namų ir patraukė į girią. Ten nusižiūrėjo plačiašakį medį ir atsidrėbė po juo atsipūsti. Drybso tinginys aukštielninkas po medžiu, spokso į jį ir balsu kalba sau:

— Bus iš jo ir noragas, ir rankena, bus ir ienos, ir akėčios.

— Koks ten galėtų būti mano bičiulis? — nusistebėjo valdovas. — Aš niekada nė kojos nebuvau įkėlęs į kmerų šalį.

Bet vis dėlto pasakė dovanas priimsiąs, liepė sunešti maišus į kiemą ir atrišti. Atrišo tarnai vieną maišą. Žiūri valdovas — ogi tas grūste prigrūstas gryno aukso.

„Kas per turtingumas to bičiulio, — galvoja valdovas, — jeigu atsiuntė man tiek aukso? Negi dabar jam skolingas liksiu. Reikia ir man ką nors dovanoti. Pinigų ne kažin kiek turiu. Norom nenorom reikės jam atiduoti savo dukrą, gražuolių gražuolę".

Liepė valdovas padaryti didžiulį būgną, davė dukteriai stebuklingą skepetaitę ir pasodino ją į tą būgną. Paskui išruošė laivą kelionėn ir prisakė vairininkui: plaukti į kmerų šalį, žemai nusilenkti žmogui, pramintam Arkliakukuliu, ir pasakyti, kad jo bičiulis Kinijos valdovas siunčia jam dovanų būgną. Tas būgnas atspėjamu laiku jam tiksiąs širdžiai pralinksminti.

Gavo Arkliakukulis būgną ir kad džiaugiasi! Tarnai pririšo tą būgną arklidėje. Muša, muša Arkliakukulis būgną ir vis kartoja:

— Tai bent bičiulis! Kokį puikų pramaną jis man atsiuntė!

Prisibūgnijo Arkliakukulis, kiek širdis geidžia, ir patraukė arklių ganyti. O valdovo duktė išlindo iš būgno, mostelėjo stebuklingąja skepetaite, ir atsirado visokiausių valgymų ir gėrimų. Padengė ji stalą ir vėl į būgną įlindo. Pareina namo Arkliakukulis, žiūri — ogi stalas kad nukrautas! Stebisi Arkliakukulis:

— Kas gi man tokias vaišes ištaisė?! Kaip tyčia alkanas esu — pats metas užkirsti.

Ir taip diena po dienos. Kad ir kiek Arkliakukulis suko galvą, neatspėjo, ir gana, iš kur imasi visos tos gėrybės ant jo stalo. Galiausiai jis sumanė nusergėti paslaptingąjį tarną. Pabūgnijo kaip visada ir apsimetė išeinąs į laukus, o iš tiesų pasislėpė ir lauke. Tik žiūri Arkliakukulis — ogi neregėto gražumo mergelė išlipa iš būgno, mosteli skepetaite, ir tą pačią akimirką stalas apsikrauna valgymais ir gėrimais. Nustėro iš baimės Arkliakukulis, o paskui kad suriks:

— Šakjamuni! Iš kur tokia gražuolė? — ir pasileido nosies tiesumu, o mergelė — paskui jį. Paregėjo Arkliakukulis, kad mergelė jį vejasi, ir suriko jau visa gerkle: — Šakjamuni! Nebiesk manęs, pagailėk, atsitrauk, meldžiamasis!

— Nesitrauksiu, — sako balsas jam už nugaros. — Tu mano vyras. Mano tėvas atidavė mane tau per pačią už tai, kad tu jam nusiuntei tiek maišų aukso.

— Ką tu! Argi aš tau pora...

Pradėjo mergaitė jį kalbinti meiliais žodeliais, paėmė už rankos ir pargrąžino į arklidę.

O nakčia valdovo duktė kažką pašnibždom paliepė stebuklingajai skepetaitei, mostelėjo ja, ir sukrypusi lūšnelė virto nuostabiais rūmais, o tuose rūmuose knibždėte knibždėjo tarnų ir dvariškių. Įsivedė valdovo duktė savo vyrą į puošnias menes. O dvariškių minia kad sveikina juos, kad sveikina.

Tuo tarpu sodiečiai, pamatę rūmus, tekini nubėgo pas setchėjų, kuriam piemenavo Arkliakukulis, ir šaukia:

— Stebuklas! Ten, kur buvo Arkliakukulio lūšna, stūkso nuostabiausi karališki rūmai.

Netiki setchėjus, bėga pats pažiūrėti. Nagi gryna teisybė, vietoj lūšnos — rūmai. Persigando setchėjus ir pasileido pas karalių, kiek tik kojos neša.

Netiki karalius, siunčia tarnus teisybės sužinoti. Sugrįžo tarnai ir patvirtino, kad setchėjus nemeluoja. Įtūžo karalius:

— Kas gi drįso karališkus rūmus mano žemėje pasistatyti? Čia man viskas priklauso.

Sušaukė karalius kariuomenę ir veda ją akiplėšos sučiupti.

Arkliakukuliui pasakė tarnai, kad tiesiai į jo rūmus pats karalius visą savo kariuomenę vedąs, ir tas baisiai persigando. O pati sako:

— Nebijok, man vieni niekai tą karalių įveikti.

Išėjo jinai priešais karaliaus kariuomenę, šnipštelėjo kažką stebuklingajai skepetaitei, mostelėjo — ir karaliaus su visa kariauna kaip nebūta.

Nieko nelaukę, žmonės karaliumi išrinko Arkliakukulį. Taip Šakjamunis jam atsilygino.

KAIP JAUNIKAITIS KRABUS KASĖ

Gyveno kartą toks žmogus su pačia, ir turėjo juodu sūnų. Kai sūnui suėjo dvylika metų, motina pasimirė. Liko juodu su tėvu vienu du. Tėvas prekiavo šiuo bei tuo, o sūnus jam padėjo. Prekiauti jiems nesisekė. Kasmet tėvas vis giliau į skurdą brido. Galop jie visai nusigyveno. Pasiligojo tėvas ir žemelėn atgulė. Liko jaunikaitis vienas it pirštas. Bet praėjo penkios dienos po tėvo mirties, ir jaunikaitis susapnavo, kad jam pasirodė tėvas ir sako: „Bėdos tave spaudžia, mano sūnau. Anei jokio turto aš nesu užgyvenęs. Taigi klausykis, ką tau prisakysiu: kas rytą, vos

tik patekės saulė, eik nuo mūsų trobos į šiaurės rytus, kol prieisi senolio lūšnelę; išsikask ten po vieną krabą ir pardavinėk — vis badu nemirsi..."

Su aušra atsikėlė jaunikaitis, pasiėmė kastuvą ir eina prie senolio trobelės. Tik įbedė kastuvą į žemę, žiūri — krabas. Išsikasė jis tą krabą, nunešė į turgų ir ten už jį bematant gavo didelius pinigus.

Nuo tos dienos jaunikaitis kas rytą ėjo krabo išsikasti ir daugiau nebekentė nei skurdo, nei bado.

O tame krašte gyveno vienas turtingas setchėjus, kuris turėjo daug dukterų. Vyresniąsias dukras jis jau buvo išleidęs už vyrų. Bemergavo tik jaunėlė, vardu Peu. Šita jaunėlė nė už vieno nenorėjo tekėti, niekas jai akin nekrito. Kad ir kaip ją tėvai įkalbinėjo, kad ir kokius jaunikius piršo, nė girdėti toji nenori, ir gana.

Kartą jaunikaitis iškasė didžiulį krabą ir neša į turgų. Pamatė jį Peu, pasišaukė ir klausia:

— Ei, jaunikaiti, kur tempi tokį didelį krabą?

— Ogi nešu į turgų parduoti.

— Tai parduok man.

Peu davė už krabą krūvą pinigų ir sako:

— Kai vėl turėsi krabų, nešk juos tiesiai man, niekam kitam nepardavinėk.

Aiškus daiktas, krito mergelei į akį jaunikaitis, o tasai nieko nesuprato, paėmė pinigus ir patenkintas parėjo namo. Nuo to karto jaunikaitis nešdavo krabus tik Peu. Mergelė pirko tuos krabus, ir jos širdis vis labiau ir labiau linko prie jaunikaičio. Kaip beįmanydama ji stengėsi, kad jaunikaitis tai suprastų, tačiau tasai, vargšas būdamas, galvojo sau: „Matyt, setchėjaus dukra mane pamilo, bet juk aš varguolis našlaitis. Ne pora aš jai".

Pamatė vyresniosios seserys, kad Peu skurdžius prekininkas patinka, nuėjo pas tėvus ir sako:

— Mūsų jaunėlė sesuo Peu į vargetą krabų pardavėją akis blizgina ir nė nesislepia, begėdė. Tasai vargeta tik jai vienai krabus neša, o jaunėlė juos perka. Ir šiaip, ir taip stengėmės ją į protą atvesti, bet jinai nė klausyti mūsų nenorí. Visai galvos neteko.

Supyko tėvai, tokią žinią išgirdę, pasišaukė Peu ir kad ims burnoti:

— Ak tu, nedorėle! Nieko daugiau nemoki, tik spyriotis ir tėvus per nieką laikyti. Mes tau piršom turtingus ir gerus jaunikius, tu juos visus atstūmei. O dabar drįsai pasirinkti kažkokį vargetą prekininką. Visai pasileidai!..

Paskui tėvas paliepė:

— Nešdinkis iš mano namų, kad tavo nė padujų čia neliktų. Ir žiūrėk, kad nuo šios dienos ne tik į namus, bet ir į mūsų kaimą nė kojos nekeltum.

Bet motinai ne taip paprasta išvaryti savo tikrą dukterį. Patyliukais ji surišo mazgelin brangesnių daiktų ir padavė dukrai. Atsisveikino Peu su motina, paliko gimtuosius namus, nuėjo pas jaunikaitį ir papasakojo, kas jai nutiko. Jaunikaitis išklausė ir sako:

— Aš vargeta ir našlaitis. Verčiau jau grįžk namo. Kur čia man tave vesti, tavo tėvas dar galvą man nuims.

— Verčiau galą gausiu, bet namo negrįšiu! — atsakė Peu.

— O ką gi mudu darysim?

— Kaip tu pasakysi, taip ir bus.

Nusprendė jaunikaitis, kad juodviem su Peu geriau išsikelti iš to kaimo. Kaip tarė, taip padarė — išsikraustė ir apsigyveno kitoje vietoje.

Kaip ir pirma jaunikaitis kas rytą eidavo krabo išsikasti. Už gautus pinigus pirko valgio sau ir savo jaunai pačiutei. O Peu buvo jam gera pati ir niekada pikto žodžio nesakė. Bet kartą ji vis dėlto vyrą paprašė:

— Meldžiu tave, nebevaikščiok krabų kasti. Pinigų turim užtektinai, tu gali pirktis viską, ko tik panorėsi.

Bet vyras nesutiko, ir Peu suprato, kad jo neperkalbės. Tada ji slapčiom pasekė vyrą ir nužiūrėjo, kur jis krabus kasa. Paskui ištaikė valandėlę, kai jis išėjo miškan malkų parsinešti, pasiėmė kastuvą, sukasė visą žemę po senolio trobele, parėjo namo ir triūsia sau lyg niekur nieko.

Kitą rytą, kaip ir kasdien, vyras susitaisė krabų kasti. Žiūri — ogi po lūšna visa žemė išrausta, nė pėdos neliestos nelikę, tik vienam kampe guli krabo kiautas, toks sausas ir švarus, lyg jį daug dienų būtų kas džiovinęs ant saulės. Parėjo vyras tuščiomis rankomis, numetė kiautą po laiptais, nė žodžio pačiai nepasakė, bet ir pinigų nedavė. Peu taip pat ničnieko jį neklausė.

Vėlai vakare Peu išsitraukė pinigus, norėdama šiek tiek atsiskaičiuoti rytojui, ir jai išsprūdo iš rankų vienas najenas — sidabrinis pinigėlis. Nuriedėjo pinigėlis į plyšį po grindimis. Peu nieko vyrui nesakė, tik pagalvojo sau: „Palauksiu rytojaus, o kai prauš, nueisiu ir susirasiu tą najeną".

Kai išaušo rytas, Peu nusileido po troba ir ieško tarp polių vakar pamesto pinigėlio. Tik žiūri — ogi jai prieš akis kūpso krabo kiautas, pilnutėlis najenų. Apsidžiaugė Peu, susiėmė najenus

ir neša vyrui. Vyras nustebo ir klausia:

— Iš kur tu gavai tiek pinigų?

— Vakar vėlai vakare traukiau pinigus, o vienas najenas man išsprūdo iš rankų, nuriedėjo ir iškrito po namu per plyšį. Tuoj pat nėjau jo ieškoti, jau tamsu buvo. Pagalvojau, kad mūsų trobelė stovi nuošalioje vietoje, ir iki rytojaus niekas pas mus neužeis. O kai paryčiu nusileidau žemyn, žiūriu — po namu guli krabo kiautas, pilnutėlis pinigų.

— Va ir nebereiks man krabų kasinėti, — apsidžiaugė vyras.

Nuo to laiko kas vakarą juodu vis numeta į grindų plyšį po pinigą. Numeta sidabrinį pinigą — auštant randa pilną kiautą sidabro, numeta auksinį pagrožėlį — auštant randa pilną kiautą aukso. Ir taip juodviem ėjosi ištisus metus. Prasigyveno juodu. Suslapstė savo turtus ir nusprendė, kad jau visko lig valios turi.

Sugalvojo kartą Peu, kad gerai būtų savo tėvus aplankius. Priėjo jinai su vyru gimtąjį sodžių, išvydo juodu vyresniosios seserys ir kad ims burnoti:

— Ak tu, vagile! Kaip tave kojos čia atnešė, ir dar ne vieną, su vyru? Gal jau pamiršai tėvo paliepimą, kad tavo nė padujų sodžiuj neliktų?! Nešdinkis iš čia, kol ne vėlu!..

— Mielos mano seselės, — prašosi Peu, — nesibarkite. Aš atėjau tėvo motulės aplankyti, juk jie man tiek gero padarė. Ne pinigų aš atėjau prašyti. Jūsų turtų man nereikia. Aš nesigviešiu svetimo.

Įširdo seserys, pasileido dar pikčiau burnoti:

— Žiū, kaip tu išpuikusi, dar ir meluoti išmokai. Netikim mes tavo žodžiais: kurgi regėta, kad skurdžius svetimų pinigų nesigvieštų.

— Tai gal kertam lažybų? — sako Peu.

— O ko čia kirsti lažybų?

— Jei suskaičiuosite per dieną visus mano pinigus, atiduosiu juos judviem perpus, o jei nespėsit suskaičiuoti — išeisit tuščiom.

— Kodėl ne, suskaičiuosim. Bet jei tu tyčiojies iš mūsų, iškaršim tau kailį.

— Jūsų valia, — nusilenkė seserims Peu.

Nuėjo vyresniosios seserys skaičiuoti jaunėlės pinigų, bet kad ir kaip stengėsi, per kiaurą dieną nė pusės nesuskaičiavo. Parėjo juodvi namo ir sako tėvams:

— Peu, mūsų jaunėlė sesuo, buvo atėjusi į sodžių ir gyrėsi, kad turi didžiausias krūvas pinigų. Mudvi nepatikėjome, o jinai mums

ir sako: „Jei netikite, ateikite ir pačios pasižiūrėkite". Nuėjom mudvi, žiūrim — teisybė, pinigų krūvos nesuskaičiuojamos. Sukirtom mudvi su ja lažybų, kad visus suskaičiuosime per dieną. Pažadėjo sesuo pinigus mudviem padalyti, jei suskaičiuoti suspėsime. Kad skubėjom mes, kad skubėjom, bet kur tau, — negi tokią krūvą perdien įveiksi!..

Išgirdo tokią žinią setchėjus ir pasiuntė pas jaunėlę teisėjo parankinius: tegu patikrina ir pasako, ar nemelavo vyresniosios dukterys. Atbėga parankiniai, atneša žinią, kad dukterys sakiusios gryną teisybę. Apsidžiaugė setchėjus, pasiuntė vieną tarną jaunėlės ir žento atsikviesti, o teisėjo parankiniams liepė paimti iš sodiečių ratus ir atvežti jam dukters pinigus. Pamatė setchėjus savo akimis ratus, prikrautus aukso ir sidabro, ir sako:

— Na, dukrele, tu iš visų mano dukterų esi dalingiausia. Nuo šios dienos, mano vaikai, gyvenkime visi drauge, o ant manęs, senio, nepykit.

Taip Peu vėl buvo priimta į gimtuosius namus. Kai senasis setchėjus mirė, jo vardas ir pareigos atiteko Peu vyrui.

GEROJI DVASIA

Kartą vieniems vargetoms sodiečiams gimė berniukas. Visai dar mažutį jį apsėdo piktoji dvasia. Ir vos ta piktoji dvasia apsirinko sau berniuką per buveinę, jo tėvai ėmė ir pasimirė. Anūkas auginti liko senai bobulei. Bėgo metai. Bernaitis augo. Ir štai jam sukako dvidešimt metų. Nuėjo bernaitis kartą į mišką malkauti. Paregėjo jį ten geroji dvasia ir sako piktajai savo sesei:

— Nuo tos dienos, kai tu apsėdai šitą bernaitį, jis bėdų neatsigina: tėvai pasimirė, vargai iš visų pusių spaudžia, ko tik jis imasi, viskas jam iš rankų krinta. Matyt, iš tikrųjų tu galinga.

— Kurgi ne! — apsidžiaugė piktoji dvasia. — Vadinasi, tu tiki, kad aš esu galinga?

— Tikiu, tikiu. O dabar užleisk man vietą.

Sutiko piktoji dvasia ir nulėkė sau. Geroji dvasia beregint pasidarė bernaičio globėja, o tasai nieko nenujaučia, kerta žabus, ir tiek. Bet netrukus atsisėdo bernaitis pailsėti ir susimąstė: „Kadgi mes nors kiek prakustume, mano bobulė vargo nebevargtų. O dabar, jeigu mane ištiks kokia nelaimė, kas ją maitins? Imsiu ir įkalbėsiu ją kokiam turtuoliui parsisamdyti. Gal už pavalgymą kas nors priims mudu tarnystėn..."

Nebe malkos bernaičiui galvoj, eina jis namo su bobule pasitarti. Ta sutiko.

Patraukė bobulė su anūku pas turtingą setchėjų, vieną iš keturių garsiausių setchėjų visoje karalystėje. Įėjo juodu pro vartus ir atsisėdo prie laiptų. Eina pro duris setchėjus su pačia, žiūri — prie jo rūmų laiptų senutė su bernaičiu sėdi. Setchėjus klausia:

— Ką pasakysite?

— Ogi mano bobulė ir aš prašom tave, šviesiausias pone, mus tarnystėn priimti, — atsako bernaitis. — Mums daug nereikia, kad tik ryžių gautumėm.

Setchėjus pagalvojo, pagalvojo ir sako:

— Gerai, pasilikite.

O bernaitis vėl prašo:

— Leisk man virtuvėje patarnauti ir kambariuose.

Setchėjus ir vėl sutiko. O bobulei pavedė vištas ir antis ganyti, žiūrėti, kad paukščiai ryžių pasėlių neiškapstytų ir džiovinamų grūdų nelestų.

Bernaitis netingėjo, dirbo neatsitiesdamas. Šeimininkai buvo juo patenkinti.

Praėjo treji ar ketveri metai. Pasiprašė bernaitis piemeniu paskiriamas. Ir gebėjo jisai tūkstančius buivolų vienas sužiūrėti. Ir tvartą, būdavo, iškuopia, ir pakinktus sutaiso.

Kartą turtuolis sako pačiai:

— Nuo tos dienos, kai šis bernaitis įsiprašė už piemenį, mes jo nematėme. Eime, pažiūrėsime, kaip jis galvijų žiūri.

Nuėjo turtuolis su pačia, dairosi — ogi tvartas švarus švarutėlis, viskas savo vietose, pakinktai sutaisyti, buivolai sotūs. Grįžo šeimininkai namo patenkinti ir šnekasi:

— Tasai bernas mums tiesiog radinys. Tarpsta mūsų buivolai, jo prižiūrimi. Stengiasi piemuo, ne dėl akių dirba.

Vieną gražią dieną bernaitis nusprendė suginti buivolus į kūdrą ir begindamas ant kažko suklupo. Žengė dar žingsnį ir vėl suklupo. Mat visas kūdros dugnas buvo vieni aukso luitai. „Kad juos kur, tuos nelemtus akmenis! — galvoja sau bernaitis. — Visas kojas į juos apsidraskiau. Šitaip dar ir kaktą prasimušiu".

Paėmė jis vieną luitą ir sako:

— Imsiu ir nunešiu tą akmenį bobulei. Jau kad gražus jis, tai gražus.

Vargšas piemuo kaip gyvas aukso nebuvo regėjęs. Parsivarė jisai buivolus namo, nuėjo pas bobulę ir rodo jai akmenį:

— Žiū, bobule, kokį gražų akmenį radau.

Paregėjo bobulė auksą, išsigando:

— Kur tu, anūkėli, tokį didžiulį aukso luitą ėmei? Nešk jį greičiau iš kur atnešęs! Man ne tik į rankas imti, bet ir pažiūrėti į jį baisu.

Išgirdo bernaitis, kad čia auksas, paėmė luitą, nunešė atgal, įmetė į kūdrą, bet tą vietą dėl visa ko įsidėmėjo.

Sumanė tos šalies karalius savo aukščiausius patarėjus išbandyti. Paliepė jis keturiems žygūnams vykti pas keturis žymiausius patarėjus ir pakviesti juos į rūmus. Kai patarėjai atkako, karalius tarė jiems:

— Šiąnakt jūs turite saugoti rūmus.

Sėdi patarėjai tuščioje salėje keturiese ir nežino, ką veikti. Reiktų akyliems ir ausyliems būti, o jiems tik rūpi, kaip čia patogiau atsigulus ir saldžiau numigus. Vidury nakties įsigavo karalius į salę, kur savo patarėjus paliko, žiūri — ogi visi keturi knarkia, net sienos dreba. Perširdo karalius ir įsakė sargybai, kad ryt rytą visiems tiems apsileidėliams patarėjams galvas nukirstų.

Kitą dieną karalius įsakė sušaukti keturis garsiausius setchėjus. Išsigando mūsų setchėjus, mat jau žinojo, kad karalius buvo sušaukęs į rūmus keturis žymiausius patarėjus ir visiems nežinia už ką galvas nukirto. Nėr kas daryti setchėjui, ruošiasi jis palikti namus. Lieja graudžias ašaras vaikai ir šeimynykščiai, nebesitiki šeimininką gyvą pamatysią. Tik kur buvęs, kur nebuvęs ateina piemuo ir klausia:

— Ko jūs visi taip sielojatės?

Nupasakojo setchėjus savo bėdą. O bernaitis sako:

— Gal aš tai nakčiai už tave į rūmus nueičiau?

Apsidžiaugė setchėjus. Nubėgo geriausių savo rūbų atnešti: tepasipuošia piemuo tą vieną naktį. Išruošė piemenį kelionėn. Gavo gražius rūbus bernaitis ir dar paprašė kardo kuo aštresnio. Pasiėmė kardą ir nuėjo su trimis garsiausiais setchėjais rūmų sergėti.

Trys setchėjai iki pusiaunakčio šnekučiavo, o bernaitis atsigulė ir neva miega. Prisišnekėjo setchėjai ir užsnūdo vienas po kito. Žiūri bernaitis — šnarpščia visi trys. Atsikėlė jis patyliukais ir laukia, kas toliau bus.

Vidury nakties karalius vėl išėjo iš savo menės ir sėlina į salę pas setchėjus. Žiūri bernaitis — įslinko kažkas. Kad stvers jis kardą, kad šoks ant neprašyto svečio — tuoj į gabalus sukapos. Vos vos karalius sveiką kailį išnešė.

Tris kartus buvo įsėlinęs karalius, ir tris kartus bernaitis jį kardu išvijo.

Rytą karalius įsakė visiems trims miegaliams setchėjams nu-

kirsti galvas, o bernaitį pasišaukė į savo menę ir klausia:

— Kuo tu vardu, setchėjau?

— Aš — tokio ir tokio setchėjaus sūnus, — atsakė bernaitis.

Išsišaukė karalius setchėjų ir klausia:

— Ar teisybė, kad tai tavo sūnus?

Setchėjus nusilenkė karaliui ligi pat žemės ir atsakė:

— Teisybė, šviesiausiasis karaliau, tai mano sūnus.

— Na, jeigu jis tavo sūnus, tebūnie ir mano.

Tasai karalius turėjo vienturtę dukterį, neregėto gražumo mergelę. Nusprendė karalius išleisti ją už to drąsuolio. Iškėlė jiems smagias vestuves. Karalius buvo senas ir neilgai trukus atidavė sostą jaunajam žentui. Taigi vargšas bernaitis, gerosios dvasios globojamas, tapo karaliumi.

Jaunasis karalius prisiminė, kad piemenaudamas aukso buvo radęs. Paprašė jis savo įtėvį pasiųsti tarnus, kad tą auksą pargabentų ir gerai jį paslėptų.

Vieną dieną pas jaunąjį karalių turėjo sueiti vyriausieji karo vadai. Nuėjo jis pas senąjį karalių pasiklausti, kaip juos priimti turįs. Senasis karalius ir sako:

— Tu ne karališkos giminės. Todėl būtinai juos priimk drauge su karaliene.

Jaunasis karalius pasišaukė pačią, ir eina juodu abu į didžiąją menę. O tuo tarpu piktoji dvasia atlėkė pas gerąją dvasią ir sako:

— Tu paėmei savo globon vargetą ir jį karaliumi padarei! Didelę ir tu galią turi. Bet dabar atsitrauk, jis mano.

Geroji dvasia paklausė piktosios dvasios ir nuskrido sau. Tik kad sužaibuos, kad sugriaudės perkūnas, ir ūmai karalius prabilo tokiais žodžiais, kokių nei jis pats, nei dvariškiai nesitikėjo.

— Girdite — perkūnas griaudžia. Visai kaip anais laikais, kai aš buivolus laukuose ganiau.

Vos tik jis taip pasakė, karalienė pašoko, apsipylė ašaromis ir nubėgo pas tėvą.

— Tėve, nedera man, karaliaus dukrai, būti vargetos piemens pačia. Aš atsižadu tokio vyro. Jis ką tik visiems girdint pasisakė, kad buivolus ganęs, perkūnas jam tai priminė. Kaip aš dabar žmonėms į akis pažiūrėsiu!

Perpyko karalius, liepė buvusį piemenį suimti ir šaltojon uždaryti.

Dar nė pusdienio jaunikaitis šaltojoj neišbuvo, o geroji jo globėja jau aplankė piktąją dvasią ir tarė jai:

— Garbioji mano giminaite, labai galinga tu pasirodei. Vos tik spėjau tau savo vietą užleisti, mano globotinis braukšt ir už grotų atsidūrė. Gana tau. Užleisk man vėl globėjos vietą.

Piktoji dvasia net pašoko iš džiaugsmo: vadinasi, jos galia tikrai didelė. Ir mielai nuskrido sau. Geroji dvasia, ėmusi globoti jaunikaitį, įkvėpė jam išganingą mintį.

„Reikia būti atsargesniam su žmonėmis, — pagalvojo jis. — Priplepėjau ko nereikia ir šaltojoje atsidūriau. Bet juk dar niekas nežino, kad aš už grotų. Paprašysiu savo įtėvį išimti paslėptąjį auksą. Tegu paliepia iš to aukso iškalti šimtą buivolų ir šimtą auksinių dubenų, o rytoj tegu atsiunčia man".

Nieko nelaukęs, jis pasikvietė kalėjimo viršininką ir sako:

— Karalius liepia tau pasiųsti žygūną pas mano tėvą. Tegu jisai sušaukia auksakalius ir užsako jiems nukalti iš aukso šimtą buivolų ir šimtą dubenų. Ir ne vėliau kaip ryt rytą viską teatgabena man.

Nedrįso kalėjimo viršininkas nepaklausyti ir viską padarė taip, kaip buvo palieptas.

Setchėjus tuoj pat sušaukė geriausius meistrus ir uždavė jiems darbo. Auštant šimtas gražiausių auksinių buivolų stovėjo ant šimto dubenų iš gryno aukso.

Rytą karalius pro langą paregėjo pulką mergelių su aukso dubenimis. Keista jam susirodė ta eisena, ir jis liepė tarnui mergeles pašaukti. Kai mergelės prisiartino, karalius paklausė:

— Kam jūs nešate tuos puikius dubenis? Kam priklauso šitie aukso buivolai?

— Mūsų ponui,— atsakė mergelės.

Atspėjo karalius, kas tasai ponas, apsidžiaugė ir pašaukė dukrą:

— Dukrele mano, ne bėda, kad tavo vyras dūsavo, prisiminęs tuos laikus, kai ganė buivolus. Va kokiais žaislais tavo vyras vaikas būdamas žaidė. Anie buivolai — ne bet kokie gyvuliai. Jie iš gryno aukso. Taigi neširsk ir kuo greičiau su savo vyru susitaikyk.

Paliepė karalius nedelsiant išleisti žentą iš šaltosios ir tuoj pat grąžino jam sostą.

PADARAI, GRAUŽIANTYS ŽMOGUI ŠIRDĮ

Gyveno pasaulyje du bičiuliai, gyveno, o paskui pasimirė. Ir vienas iš tų bičiulių atgimė kaip dievas Indra, o kitas — kaip varguolis žvejys, kuriam likimas davė tokią pat varguolę pačią. Kar-

tą Indra atmerkė akis ir pamatė, kad tasai žmogus, su kuriuo jis bičiuliavosi praeitame gyvenime, dabar pavirtęs į žvejį, anei nudilusio pinigėlio neturintį. Pagailo Indrai žvejo, nusileido jis nakčia žemėn ir į jo tinklus įdėjo tris didžiulius aukso gabalus. Rytą žvejys ištraukia vieną tinklą, žiūri — nėr žuvies, tik kažkoks didelis akmuo įstrigęs. Išmetė jis tą akmenį atgal į vandenį. Ištraukia kitus tinklus — ir vėl abiejuose po akmenį. Įširdo žvejys, sumetė akmenis į vandenį ir parėjo namo tuščiomis rankomis. Naktį Indra išgriebė aukso gabalus ir vėl juos sudėjo į tinklus. Rytą žvejys tinklus ištraukia, žiūri — vėl juose tie patys akmenys. Numojo ranka, parsinešė aukso gabalus namo ir pastatė ant jų gorę. Žvejo pačiutė taip pat niekada nebuvo mačiusi aukso, tad nė kiek tais akmenimis nesistebėjo.

Kartą į kaimą atvažiavo karaliaus mokesčių rinkėjas. Pamatė tasai rinkėjas, kad vargetos žvejo gorė pastatyta ant aukso gabalų, ir pareikalavo, jog žvejys akmenis iš po gorės ištrauktų ir jais mokesčius apmokėtų. Žvejys buvo ligi ausų rinkėjui įsiskolinęs ir mieliausiu noru sutiko tuos akmenis atiduoti, kad tik paskutinių rakandų rinkėjas neatimtų.

Vieną gabalą mokesčių rinkėjas atidavė į karaliaus iždą, o kitus du sau pasiliko. Pamatė karalius savo iždė aukso gabalą neregėto didumo, nustebo ir liepė pašaukti mokesčių rinkėją. Kai mokesčių rinkėjas stojosi priešais karalių, tasai paklausė, iš kur auksą gavęs.

Rinkėjas nuolankiai atsakė, kad tuo auksu jam vienas žvejys mokesčius ir senas skolas sumokėjęs. Nustebo karalius — neregėtas daiktas, kad žvejys turėtų tokį didelį aukso gabalą. Nieko nelaukdamas, jis išsiuntė pasiuntinius žvejo atvesti. Stojo žvejys karaliui prieš akis ir viską papasakojo kaip buvę, nenutylėjo, kad visus tris akmenis pats savo rankomis rinkėjui atidavęs. Karalius įsakė nuslėptuosius gabalus iš mokesčių rinkėjo tučtuojau atimti, o iš žvejo pareikalavo dar aukso. Puolė ant kelių žvejys, meldžia pasigailėjimo: iš kur, girdi, tokių akmenų imsiąs. Užpyko karalius ir įsakė žvejį kalėjiman įmesti.

Kitą dieną karalius sužinojo, kad kalėjimo prižiūrėtojas piktai plūdo žvejį, kalinius darban varydamas. Pasišaukė karalius žvejį ir paklausė:

— Už ką tave plūdo prižiūrėtojas, kai buvai į darbą išvarytas?

— Ogi už tai, didysis karaliau, kad aš buvau labai susikrimtęs ir negrabus. Man vis atrodė, kad kažkokie padarai graužia man širdį.

— Na, jeigu taip, — apsidžiaugė karalius, — tai eik ir sugau-

dyk visus tuos padarus, kurie graužia tau širdį. Jeigu nesugaudysi, liepsiu tau galvą nukirsti.

Išsigando žvejys ir mano sau: „Dabar tai nulėks mano galvelė!" Tačiau nedrįso nė žodeliu prieštarauti, tik žemai nusilenkė ir išėjo iš karaliaus rūmų. Nusprendė žvejys patraukti į gūdžią girią ir ten galą pasidaryti. Eina jis per girią, eina, didžiai nusiminęs, susikrimtęs, ir jį vėl pamatė dievas Indra. Ir sumanė Indra pastatyti lūšną žvejui po akim, o pats atsiskyrėliu pasiversti. Paregėjo žvejys lūšną, apsidžiaugė neapsakomai, įėjo vidun ir žemai nusilenkė atsiskyrėliui.

— Kokios bėdos tave čia atvijo, mano sūnau? — klausia atsiskyrėlis.

Papasakojo žvejys atsiskyrėliui, į kokią bėdą įkliuvęs. O atsiskyrėlis sako:

— Nesigraužk, aš tau padėsiu.

Paėmė jis bambuko dūdelę, ištarė ties ja kerų žodžius, ir pilna lūšna prigužėjo baisių žvėrių: tigrų, dramblių, gyvačių, raganosių. Dar kažką sumurmėjo atsiskyrėlis, ir ūmai visi žvėrys pasidarė tokie mažučiai, kad be vargo sutilpo į bambukinę dūdelę. Padavė ją atsiskyrėlis žvejui ir tarė:

— Šita dūdelė stebuklinga. Pasiimk ją ir eik pas karalių. O kai nueisi, pasakyk, kad jis su pačia ir vaikais sueitų į sosto menę ir visas duris gerai uždarytų. Kitaip nesutik dūdele groti.

Paėmė žvejys stebuklingąją dūdelę, padėkojo atsiskyrėliui ir eina pas karalių. Nuėjo ir sako:

— Didysis karaliau, tavo nuolankus vergas sugavo visus padarus, kurie graužė jo širdį. Jie uždaryti va šitoje bambukinėje dūdelėje. O jeigu nori juos pamatyti, pirma sušauk savo karališkąją šeimyną ir gerai uždaryk visas rūmų duris.

Nebesitveria karalius iš smalsumo, tuoj pat liepia įvykdyti žvejo prašymą. Suėjo į menę karaliaus šeimyna, gerai uždarė duris, laukia nesulaukia, kada gaus pamatyti padarus, kurie žmogaus širdį graužia.

O žvejys priglaudė prie lūpų bambukinę dūdelę ir užgrojo. Bemat iššoko iš dūdelės žvėrys — kraupūs drambliai, tigrai, gyvatės, raganosiai. Užpuolė jie karalių ir jo šeimyną, visus sudraskė į gabalėlius, o paskui išlaužė duris ir išlėkė į mišką. Lėkdami dar tarė žvejui:

— Jei kada tave bėdos prispaus ir tau prireiks pagalbos, sušvilpk šia dūdele, ir mes tučtuojau subėgsim.

Pamatė tos karalystės žmonės, kad net laukiniai žvėrys žvejo klauso, ir išrinko jį savo karaliumi.

NAŠLAIČIAI

Seniai, labai seniai gyveno toks žmogus. Jo pati buvo mirusi ir palikusi jam du sūnus. Tasai žmogus statė iš bambuko bučius, gaudė žuvį, pardavinėjo ją turguje ir taip sau pelnėsi duoną.

Kai jis eidavo į girią bambukų kirsti ir bučių pinti, visada vesdavosi vyresnįjį sūnų, o jaunėlį palikdavo namų žiūrėti. Labai knietėjo jaunėliui pamatyti, kaip tėvas bučius pina. Kartą jis pasiprašė irgi paimamas į girią. Tėvas sutiko, ir jie išėjo visi trys.

Atėjo jie į girią, tėvas išsirinko tinkamą bambuką, nukirto jį, paskui suskaldė ir pina bučius. Kiek kartų vyresnysis sūnus su tėvu jau buvo ėjęs, nieko neišmoko, terūpėjo jam, ką pietums gaus užkirsti. O jaunėlis buvo visai kitokio būdo: uoliai mokėsi iš tėvo, akių neatitraukdamas žiūrėjo, ir kokį bambuką jis pasirenka, ir kaip jį kerta, kaip skaldo, ir kaip bučių pina, kaip tą bučių pastato ir kaip ištraukia, ir kaip žuvį kepa — viską viską galvon dėjosi.

Užmiršo kartą tėvas namie skiltuvą, o be ugnies žuvų neiškepsi, vaikų nepamaitinsi. Susirado jis sausą bambuką, atskėlė dvi skalas, patrynė jas vieną į kitą — ir žybtelėjo ugnis, užsidegė laužas.

Ėjo metai po metų. Tėvas apsirgo ir pasimirė. Liko abu broliai vičvienaičiai. Nebuvo kas juos globoja, ir vis sunkiau jiems darėsi galą su galu sudurti. Kartą nebeištvėrė jaunėlis ir sako vyresniajam:

— Brolau mano, anksčiau mumis tėvas rūpindavosi. Augino mudu, maitino, ir nieko mums netrūko. Bet šit tėvas pasimirė, o mes dar maži, patys sau neužsidirbam. Kaimynams neparsisamdysi, mes jiems tikriausiai nereikalingi esam. Ko tu manai griebtis, brolau? Juk ryžių mes vos šiam vakarui beužteksim! Ryt rytą jau neturėsime ko valgyti. Ar tik nemanai, brolau, eiti išmaldos per žmones prašinėti? Aš jau verčiau badu mirsiu, bet per žmones neisiu. Gėda man būtų dykai duoną valgyti!

— Kodėl gėda? — nustebo vyresnysis brolis.

— Negi aš koks paliegėlis — rankos kojos sveikos, galvą ant pečių turiu...

— Na žinoma, rankas kojas mes turime, turim ir po galvą. Bet kokia iš jų nauda, kad mes dar maži? Maišus nešioti, medžius pjauti, mišką kirsti — argi pagal mus darbas?

— Baisus mat daiktas! Ir mažas paukštelis nei maišų nešioja, nei miško kerta, o savo mažylius išmaitina. Ir jo vaikai užauga ir gyvena kaip tėvai. O kodėl mums, brolau, nepasekti tėvo pėdom?

— Po teisybei, brolau,— atsakė vyresnysis,— kol tėvas buvo gyvas, nesimokiau aš jo darbo ir nieko galvon nesidėjau. Nežinau,

kaip bučių pinti, kaip pastatyti. Va žuvį kepti tai moku, bet juk pirma reikia ją sugauti. Ne, verčiau meskim tokias mintis iš galvos. Eikim per žmones išmaldą rinkdami arba parsisamdykime kam nors. Tokiems mažiems kaip tu ir aš ne gėda.

— Ne, brolau,— atkirto jaunėlis,— aš nenoriu eiti su krepšiais prašinėdamas, ir išdidumas man neleidžia turčiams bernauti. Ar buvo bent vienas elgeta mūsų giminėj? Kas iš mūsų senolių dirbo kaip koks juodas jautis svetimuose laukuose? Ne, aš niekam nesileisiu ujamas. Juk žmonės su panieka išmaldą duoda, o turčiui bernas — šunio vietoj. Tik pagalvok, kokie išpuikę tie ponai! Diena dienon jie tyčiojasi iš tarnų, diena dienon krauna jiems nepakeliamus darbus. Vieni juokai jiems tave išplūsti ar prikulti. Įsidėk į galvą: tiek geras, tiek piktas žmogus tave užgauna, iš aukšto numesdamas kokį trupinį, o tu turi prieš jį lenktis išmaldos prašinėdamas. Jo ranka duoda, o tavo ima. Visi žmonės turi rankas, visi turi burnas. Kodėl gi vieni daro sau gėdą, tiesdami ranką išmaldai, o kiti išdidžiai sau duoną pelno? Kuo mūsų rankos už kitų blogesnės? Ar aš ne teisybę kalbu, brolau?

— Kad bent tu tėvo amatą mokėtum...

— O, dėl to gali būti ramus. Aš viską moku. Nereiks mudviem po kiemus vaikščioti ir piniguočiams lankstytis! Ir žemintis nereiks. Niekas nedrįs mus kojomis spardyti kaip kokius šunis. Tėvas mums paliko didelį turtą — peilį bambukams kirsti. Pramisti pramisime, o ko mums daugiau reikia? Nenukabink nosies!

— Na ką gi, pamėginkim, niekas dėl to per galvą neduos...

Jaunėlio rankos lipte lipo prie darbo. Broliai nieko nebestigo. Jie pynė bučius, gaudė žuvį. Dalį žuvies parduodavo, o pardavę pirkdavosi ryžių ir druskos.

Kartą jaunėlis susimąstė: „Mūsų tėvas tik bučius mokėjo pinti ir gaudė tik žuvis. O kodėl gi nepabandžius gaudyti žvėris? Juk giriose apstu ir šernų, ir elnių, ir stirnų".

Ir tarė vyresniajam:

— Brolau, o gal mums pasidarius medžiotojais? Sugautume spąstais šerną ar elnią ir turėtume mėsos ligi soties.

Pritarė jam vyresnysis brolis. Matė, kad jaunėlis ne tik tėvo amatą permanęs, bet ir šiaip galvotas. Abu broliai patraukė į girią, kur žvėrių daugiau. Eina jie giria, eina, jau gerą galą nuėjo. Ėmė vyresnįjį brolį troškulys kamuoti, ir jis tarė:

— Brolau, gerti noriu.

— Kai tėvas norėdavo gerti, susirasdavo drėgną vietą, išsikasdavo duobutę ir laukdavo, kol vandens prisirinks.

— Nebeišsikasiu duobutės, pailsau.

— Tai paėjėkim dar galelį. Man rodos, kad vanduo netoliese.

Taip ir buvo. Paėjo juodu galelį ir priėjo nuostabiai skaidrų miško ežerą, lotosais apaugusį. Atsigėrė broliai ligi soties, skanių lotoso vaisių užvalgė, stipresni pasijuto, vėl patraukė tolyn ir galų gale nusigavo į gūdžią gūdžiausią tankynę, kur dar žmogaus koja nebuvo žengusi. Sumanė broliai toje tankynėje apsistoti.

Jaunėlis tarė:

— Čia bus gerai: aplinkui baisybė visokiausių žvėrių. Įsikursim sau būstą medyje, kad plėšrūs žvėrys nepasiektų, o spąstus paspęsim ant žemės. Maisto ilgam pakaks.

Padirbo jaunėlis būstą tarp medžio šakų tarsi kokį lizdą, pasodino ten vyresnėlį, o pats nuėjo spąstų spęsti. Pirmiausia jis pripjovė bambukų ir iškasė griovį aplink savo būstą, tik siaurą takelį paliko, kad būtų kur praeiti, o paskui ėmė regzti spąstus. Surezgė ir įdėjo į juos žuvį kaip prievilą.

Traukia per girią stambus šernas. Nieko jis nebijo. Užuodė žuvį, puolė ton pusėn ir įkliuvo į spąstus. Draskėsi, daužėsi, bet neištrūksta, ir gana. Mato broliai, kad šernas nebegyvas, ištraukė jį iš spąstų, pietus taiso. Tik žiūri — titnagas visai nudilęs. Nusiminė vyresnėlis. Bet jaunėlis buvo įsidėjęs į galvą, ką tėvas darydavo, tokion bėdon tekęs. Susirado jis dvi sausas bambuko skaleles, patrynė vieną į kitą ir įkūrė laužą. Išsikepė juodu šerną ir skaniai papietavo.

Ilgai broliai gyveno girioje nieko nestokodami. Prie jų būsto atklysdavo ir šernų, ir elnių, ir stirnų, ir dramblių. Kartą jaunėlis paregėjo didžiulį dramblį be ilčių ir sako vyresniajam broliui:

— Brolau, užsigeidžiau dramblienos. Bastosi čia toks vienas tuklus dramblys be ilčių. Kad taip jį mums pasigavus! Tik jam spąstų didesnių reikia.

— Ką tu, dramblys tik pasipurtys, ir didžiausi spąstai subyrės, o paskui jis taip įtūš, kad ir mums nesibaigs geruoju. Verčiau dramblių nelieskime.

— O aš vis dėlto pabandysiu jį pagauti. Kad užsigeidžiau, tai užsigeidžiau dramblienos. Pamatysi, kaip tą dramblį nugaluosiu.

Ir ant tako, kuriuo dramblys kasdien eidavo, jaunėlis paspendė didžiulius spąstus.

Eina naktį dramblys savo taku ir didžiuojasi:

— Mano šita giria. Aš joje visų stipriausias. Visi manęs bijo, o aš nieko nebijau. Niekas manęs nė paliesti nedrįsta... — Ir taip besididžiuodamas, žinoma, įkliuvo tiesiai į jaunėlio užtaisytus spąstus.

Kad užtūtuos, kad sustaugs dramblys, net giria suskambėjo.

Deja, kad ir kaip jis staugė, kad ir kaip blaškėsi, neištrūksta, ir gana. Ir nusibaigė spąstuose.

Išsliuogė broliai iš medžio, išdorojo dramblieną, susikūrė laužą, šviežią mėsą kepa. Pasklido gardus kvapas po girią ir pakuteno šnerves jakų karaliui.

— Ohoho! — suriaumojo jakas. — Šiandieną girioj nepaprastai skaniai kvepia. Kažin, kas ten kepa mėsą? Nuskrisiu ir pažiūrėsiu. Ko gero, man bus sotūs pietūs. Jau kad gardus kvapas tai gardus. Tikriausiai ten visas kalnas mėsos pritaisytas. Atimsiu tą mėsą ir pats suėsiu!

Stvėrė jakas deimantinį strypą ir ūžtelėjo į padangę. Prilėkė prie laužo, žiūri — ogi du bernaitėliai dramblį kepa.

„Vaje! — tarė sau jakas. — Šiandieną man tikrai sekasi. Ne tik kepsnį, bet ir užkandžio turėsiu. Nuo ko gi man pradėti? Jei pirma suėsiu dramblį — bernaičiai pabėgs. Jei pradėsiu nuo bernaičių — kuo po kepsnio užsigardžiuosiu? Vis dėlto pirmiausia suėsiu dramblį. Niekur tie bernaičiai nedings".

Prišoko jakas prie laužo ir kad užriaumos:

— Hrr hrr, kas čia per bambliai varvanosiai?! Iš kur jūs atsibastėt? Nešdinkitės kur norit, tik vikriau!

Vyresnysis brolis nutirpo iš baimės. Jis iš karto suprato, kad čia jakas. Juk lygiai taip seneliai pasakoja: milžinas didžiausias, iš nasrų iltys kyšo, o tomis iltimis žmones į gabalėlius drasko. Baisiausiai persigando bernaitis, žodžio nebeprataria. O jaunėlis tik pagalvojo sau: „Ir iš kur čia išdygo toks keistas žmogėnas? Žaliūkas dilba, dantys dideli ir balti kaip nušveisti kastuvai, akys piktos it pelėdos, veidas gumburiuotas it rupūžės, stuomuo it krokodilo, dumble tūnančio, balsas kimus ir rėksmingas, o tankūs ūsai ir barzda it paties nelabojo. Matyt, jis nieko nesibijo, jei taip piktai mus veja. Na palaukš! Atsirūgs tau! Tik išdrįsk mūsų dramblį sušlamšti!"

Atsitraukė bernaičiai į šalį, bet nelabai toli, ir žiūri, kaip jakas kerta dramblieną. Baisiai širsta jaunėlis, bet tyli, nė žodžio nesako. Sumanė jisai pamokyti nekviestą svečią. O tuo tarpu jakas sušlamštė visą kepsnį ir laižydamasis suriaumojo:

— Hrr hrr! Kaip jūs, menki vabaliūkščiai, pasigavote ir iškepėte tokį riebų ir skanų dramblį?

Jaunėlis, rodos, tik ir laukė šio klausimo.

— Tu, dėdule, kirsk sau į sveikatą, o kaip drambliai gaudomi, ne tavo galvai permanyti.

— Ak tu, bambly šlapianosi, kaip drįsti taip atžariai su manimi kalbėti! Imsiu ir su visais groblais tave prarysiu!

Ir jakas grėsmingai nužvelgė bernaitį savo'piktomis akimis. Apsimetė jaunėlis, kad išsigando, ir nuolankiai atsakė:

— Dėdule, šitą dramblį aš spąstais sugavau.

— Negi tu tikrai dramblius gaudai? — nepatikėjo jakas. — Prasimanai! Meluoji, akiplėša! — vėl suriaumojo jis. — Sakyk teisybę, iš kur gavai dramblį, kitaip tave prarysiu!

— Ar aš drįsčiau tave apgaudinėti, dėdule? Jei nori, pats įsitikink!

— Nejau tu iš tikrųjų spąstus spendi? — niurna jakas vis dar netikėdamas.

— Iš tikrųjų.

— Žiū, koks tu sumatus! Nagi, kur tie tavo spąstai?

— Aure, dėdule. Jei nori, įženk į juos ir apžiūrėk.

Tik nusišaipė jakas: „Anokia čia gudrybė! Sprigtelsiu — ir subyrės!"

Įkišo galvą jakas į spąstus, o paskui ir visas įsilindo. Kad suspaus spąstai jakui stuomenį, kad apipins tvirtos lianos jam kojas! Suriaumojo jakas, skausmo ir pykčio apimtas, draskosi, puldinėja į visas puses, bet daugybė plonų šakelių vis gilyn rėžiasi į galiūno kūną. Suprato jakas, kad jėga neištrūks, ir kerų griebėsi. Bet nė kerai nepadėjo. Mato jisai, kad spąstai tikrai puikiai paspęsti: ne tik dramblį, bet ir jį patį, galiūną, išturi. Vadinasi, galas nebetoli. Ir gailiu balsu jakas suinkštė:

— O garbieji ponai, aš atsiimu neapgalvotus žodžius. Neįvertinau jūsų spąstų kaip derėjo. Nežudykite manęs, meldžiamieji, paleiskite laisvėn, aš ir taip jau sunkiai nubaustas.

Girdi jaunėlis, kad siaubūnas pasigailėjimo meldžia, paima didelį peilį, eina prie jako ir taria:

— Aha, štai kokią giesmelę tu dabar užgiedojai. O mūsų dramblį sušlamštei ir dar mumis užsigardžiuoti taikeisi?! Taigi žinok, pakyrėjo man tavo verkšlenimas. Ir jau smarkiai išalkau. Metas tavo kepenimis pasmaguriauti. Ei, brolau, išpjauk iešmą, tik kuo storesnį. Ko čia mums laukti, kepsim tą plėšiką.

O vyresnysis tik virpa iš baimės, žado neatgauna. Suprato jaunėlis, kad jo brolis įsibailinęs, ir sako:

— Matau, broleli, kad tu savy nebesitveri, taip nori šito jako mėsos paragauti. Net drebi visas iš tos nekantrybės. Bet pakentėk dar truputį. Negi mes žalias kepenis valgysim? Iškepsim kaip pridera.

Išgirdo jakas tokius žodžius, net širdis jam iš baimės apmirė. Ir dar graudžiau inkščia:

— O mano gerieji valdovai! Pagailėkit, nepjaukit manęs, aš

jums dosniai atsiteisiu. Padovanosiu jums stebuklingą skepetaitę, tik paleiskite. Juk aš esu jakų karalius, ir jeigu jūs man galą padarysite, žus visa mano karalystė, o mano pati ir vaikai liks našlaičiai be pastogės.

— O kuo mums gali praversti tavo stebuklingoji skepetaitė? — klausia jaunėlis.

— Tereikia ja mostelti, ir prieš jus atsiras viskas, ko panorėsite. Antrą kartą mostelsit — viskas pradings.

— Bet ką mes žinom, ar tu nemeluoji? — klausia jaunėlis.

Saikstosi jakas, kad tikrai nemeluoja. O jaunėlis netiki juo, ir gana.

— Prasimanai, jakai, apgauti mus nori.

— Ne, mano valdove, gryną teisybę sakau.

— O jei apgausi, kas tada? Ne, aš tavimi netikiu. Juk tu karalius. Visi jūs, karaliai, klastos pilni. Atsidursi laisvėje, sušauksi savo kariuomenę ir paskelbsi mums karą. Ei, brolau, čiupk peilį, perrėžk jakui pilvą. Iškepsime kepenis ir gardžiai papietausime. Aš jau labai išalkau.

Tirta iš baimės vyresnysis brolis, o jakas nieko nemato, nieko negirdi, tik jaunėlio žodžius, ir baisus šiurpas jį krečia.

— Nežudykit manęs, — klykia jakas. — Mano valdove, atiduodu tau savo sostą ir visą savo karalystę. Tik pagailėk manęs, leisk pas pačią ir vaikus pargrįžti. Už tai ištikimai tau tarnausiu, bėdai ištikus visada padėsiu.

— Jei tesėsi duotą žodį, šį sykį tau dovanosiu. Bet mes juk nežinom, kur tavo karalystė. Kaipgi kelią į ją surasim?

— O mano valdove, tą karalystę rasti nesunku. Aš nužymėsiu visą kelią ligi pat savo karalystės sienos, ir pagal tas žymes lengvai atseksite.

— Kaipgi tu nužymėsi?

— Prilaužysiu žalių šakų. Iki pat savo karalystės jomis kelią nuklosiu.

Paleido broliai jaką. Tasai jiems žemai nusilenkė ir tuoj pat šoko darbuotis: tik laužo šakas, tik kloja jomis kelią. O pargrįžęs į rūmus, sušaukė visus vyriausiuosius didikus, visus septynerių vartų sargybinius ir paskelbė:

— Rytoj čia pribus du bernaičiai iš žmonių karalystės ir norės mano sostą užgrobti. Stenkitės nuvyti riksmais. Tie bambliai neregėtai stiprūs. Va aš kiek galios turiu: gryni niekai man bet kurią šalį užgrobti ir pavergti, o šitie bernaičiai įviliojo mane į spąstus, ir aš vos galo juose negavau. Pastokite jiems kelią. O jeigu neišsigąs, atverkite jiems vartus. Tegu eina į rūmus.

Ir jakas nuėjo į savo kambarius, atsigulė miegoti ir taip ėmė knarkti, kad žemelė aplinkui drebėjo.

Tuo tarpu broliai ėjo ir ėjo taku, kurį jakas šakomis buvo nuklojęs. O kai galiausiai priėjo jakų šalį, čia juodu sutiko visas pulkas karaliaus sargybinių. Pamatė vyresnysis brolis tokią jakų daugybę ir persigando, sustojo it stabo ištiktas. O jaunėlis, norėdamas jį padrąsinti, sako:

— Ei, brolau, nagai tau neužti, knieti į skutelius sudraskyti šituos niekuo dėtus jakus. Neskriausk jų, meldžiamasis. Suprantu, tau sunku susitvardyti, bet ma juos galai, jie ir taip mirtinai tavęs bijosi.

Išgirdo jakai kariauninkai tokius žodžius ir baisiai persigando. Ne tik kad suriaumoti, nė spygtelėti nedrįsta. Ir praleido bernaičius pro visus septynerius vartus. Įžengė broliai į rūmus, eina į karaliaus menę, kur girdėti garsiai knarkiant, žiūri — ogi jakų karalius miega ištaigingam guoly. O šalia jo guolio parietusios kojas sėdi tarnaitės: šimtas tarnaičių po kairei, šimtas tarnaičių po dešinei. Patręgėjo vyresnysis brolis tokią daugybę jakų ir vėl tirta iš baimės. O jaunėlis riktelėjo:

— Ei, jakai, kelkis! Mes jau čia!

Pašoko jakas, išvydo savo pergalėtojus ir nusilenkė jiems ligi žemės. Paskui paliepė tarnaitėms šauklius išsiuntinėti: tegu sukviečia į rūmus visus didžiūnus, visus patarėjus, visus mokslininkus, visus poetus. Kai visi aliai vieno suėjo, jakų karalius tarė:

— Lenkitės į kojas šitiems dviem valdovams, mylėkite juos ir gerbkite kaip mane patį. Aš jiems atiduodu savo sostą ir karalystę. O pats pasitraukiu. Visus mano valdinius apipils malonėmis nauji galingi valdovai. Ištikimai tarnaukite.

Jaunėlis atsisakė sosto: jo manymu, tik vyresniajam broliui dera karaliumi būti.

Kai bernaičiai užaugo, vedė abu gražuoles jakų karaliaus dukras ir ilgai gyveno santarvėje ir sutikime.

APANGAS IR TĖJA

Gyveno kartą jaunikaitis, vardu Apangas. Kai ateidavo pjūties metas, jis persikeldavo į lūšnelę vidury lauko ir sergėdavo ryžius. Ten ir gyveno vienui vienas, nes visas jo turtas tebuvo tristygis — panašus į gitarą — tiapėjas, su kuriuo jis niekada nesiskirdavo. Dienomis Apangas, būdavo, akių nenuleidžia nuo lauko, o naktimis groja tiapėjumi ir dainuoja. Išgirdo jį bedainuojant viena

numirėlė ir įjunko kas naktį atskristi prie jo lūšnos dainų pasiklausyti, prie ugnies pasišildyti.

Vieną naktį Apangas išėjo iš lūšnelės, tik žiūri — prie laužo kažkokia mergelė sėdi ir šildosi, ištiesusi rankas į ugnį. Apangas klausia:

— Ei, kas čia?

— Čia aš,— sako numirėlė.

— Ar tik tu ne numirėlė?

— O kad ir numirėlė, tai kas?

— Kuo tu vardu?

— Tėja. Aš dažnai čia atskrendu tavo grojimo pasiklausyti.

Pasikėlė mergelė į lūšną, atsisėdo ir klausosi, kaip Apangas dainuoja ir tiapėjumi groja. Aiškus daiktas, Apangas pamilo Tėją, o Tėja — Apangą.

Praėjo pjūties metas, ir Apangas turėjo grįžti į sodžių.

— O mane ar pasiimsi?— klausia jį Tėja.— Žinok, jei mane mesi, vis vien nuo tavęs neatstosiu.

— Nebijok, nemesiu tavęs. Va tik ryžius namo parvežu ir grįžtu tavęs pasiimti.

Nugabeno Apangas ryžius į sodžių, o Tėja nulėkė pas seseris ir prašo, kad leistų jai drauge su Apangu važiuoti, jo namuose apsigyventi. Nedraudė jai seserys, netgi lydėti pasisiūlė.

Netrukus Apangas grįžo ir pasiėmė Tėją pas save, į sodžių.

Kartą Tėjos seserys pasikvietė Apangą drauge pamedžioti. Jaunikaitis sutiko. Ilgai jie klajojo po girią, į gūdžiausią tankmę nuklydo, o jokio žvėries nesutinka, ir gana. Galiausiai žiūri — priešais atšokuoja maža varlytė. Paregėjo seserys tą varlytę ir kad ims rėkti:

— Saugokis, broleli! Didžiulis dramblys antai traukia! Bėk kiek įkabindamas! Gelbėkis, kol dar gali!

Žiūri Apangas į vieną pusę, žiūri į kitą — nagi jokio dramblio nėra. Tik tupi priešais jį ant žemės maža varlytė. Pasigavo ją Apangas ir kiša į medžioklės krepšį, o seserys dar garsiau šaukia:

— Gelbėkis, broleli! Negi tu nematai baisūno dramblio?

— Nematau, — sako Apangas,— va tik šitoks žvėris man į rankas pakliuvo.

Ištraukė Apangas varlę ir rodo seserims. Kad iškriks numirėlės į visas puses, kad išlakstys rėkdamos:

— Greičiau, sesulės! Bėkim iš čia! Ir Tėjos nepalikim. Negi galima su tokiu žmogumi gyventi. Koks jis galiūnas turi būti, jeigu net dramblį pagavo...

Taip Apangas atsikratė Tėjos ir jos seserų.

NEREGYS IR ŠLUBIS

Seniai, labai seniai gyveno neregys ir šlubis. Patys jie valios ant savęs neturėjo, vienas priklausė vienam ponui, kitas — kitam, bet panaši dalia juodu suvedė, ir abu vargšai susidraugavo. Mat nors neregys nieko nematė, o jo bičiulis, raišas ir kuprotas, vos kojas vilko, ponai nuo jų tris kailius lupo, į darbą varė dienom ir naktim. Kentė bičiuliai, kentė, kol nebeištvėrė ir sumanė pabėgti.

— O kaipgi mes pabėgsim?— klausia neregys šlubį.

— Aure valtis prie kranto,— atsakė šlubis. — Sėsim į ją, ir gaudyk vėją lauke.

Palūkėjo neregys ir šlubis, kol sutems, nusileido prie upės, įlipo į valtį ir atsistūmė nuo kranto. Bet irkluoti nei neregys, nei šlubis nemokėjo. Atsisėdo jiedu vienas priešais kitą ir kad ims irklais plakti vandenį! Neregys nieko nemato. Šlubis kaip gyvas pirmą kartą paėmė į rankas irklą, o naktis juoda, nors į akį durk. Rodosi jiems, kad valtis greitai plaukia, o ji sukasi toje pačioje vietoje, ir tiek. Yrėsi jie, yrėsi iki pat vidurnakčio. Girdi — pelėda suūbavo. Persitaria neregys su šlubiu:

— Spustelkim! Mudu jau tikriausiai toli nuplaukėm.

Taip jie prakaitą liejo iki pat aušros. Užgiedojo gaidžiai. Apsidžiaugė neregys su šlubiu:

— Oho, mudu jau kokį nors kaimą netrukus priplauksim. Dar spustelkim, kad mūsų nepasivytų.

Vėl juodu užgulė irklus. Netrukus visai išaušo. Apsidairė šlubis ir sako:

— Vaje, bičiuli, mudu toj pačioj vietoj atsidūrėm, iš kur išplaukėm.

Sulig tais žodžiais ir šeimininkai beateiną prie upės vandens pasisemti. Žiūri — ogi neregys ir šlubis sėdi valtyje. Suprato šeimininkai, kad tarnai bėgti buvo ketinę, liepė jiems drožti namo, bet bausti nebaudė,— kur luošiai dėsis!

Lenkia kaip lenkę savo ponams nugaras neregys su šlubiu. Bet prabėgo kiek laiko, ir vėl jiedu sumanė bėgti. Šlubis sako neregiui:

— Žinai ką, bėkim ne upe, o keliais, tada šeimininkai mudviejų nesugaus.

— Kaipgi mes pabėgsim keliais? — atšovė neregys. — Aš nieko nematau, o tu nepaeini.

— Tuo jau gali nesirūpinti. Aš viską apgalvojau: atsisėsiu tau ant pečių ir rodysiu kelią.

Vėlią naktį, kai visi sumigo, neregys ir šlubis susitiko sutartoje

vietoje. Pasisodino neregys šlubį ant pečių ir patraukė kelionėn.

Rytą šeimininkai susigriebė, kad tarnai dingę, ieško, ieško — niekur neranda. Bet vytis nesivijo — girdi, kurgi luošiai dėsis, patys atsiras!..

O neregys su šlubiu ant pečių ėjo nesilsėdamas ištisą dieną ir ištisą naktį ir dar vieną ištisą dieną ir ištisą naktį. Ir nuklydo jiedu į tolimą kraštą, tokion vieton, kur gyveno tūžmingas tigras, visos apylinkės baubas. Tėvai kasdien kalė vaikams į galvas:

— Šiukštu vakarais nežaiskite lauke, nė žingsnio iš namų neženkit, kitaip jus pastvers ir suės piktas tigras, visų tigrų karalius.

Neregys su šlubiu kaip tyčia tą kraštą priėjo vakare, jau pribrėškus. Atsisėdo jiedu kvėptelėti ir tariasi:

— Toli nuėjome. Dabar jau niekas mūsų neprisivys. Kad taip čia savo lauką įsitaisius, savo duonos užsiauginus. Tik iš kur gauti plūgą, akėčias ir buivolų? Matyt, reik iš kokio žmogaus nugvelbti.

Įkalbėjo šlubis neregį nueiti į sodžių. Vėl patraukė jiedu į kelią, o sodiečiai pamatė juos ir sako:

— Kaip čia judu pakliuvote į mūsų sodžių tokiu vėlyvu metu? Šičia baisus tigras, visų tigrų karalius, laikosi.

— Kas mums tas tigrų karalius, — atsakė neregys,— ne tik jūsų, bet ir jokio tigro mums nebaisu.

Kaip tyčia tuo tarpu piktasis tigras ieškojo netoliese sau grobio. Išgirdo jis neregio žodžius ir susimąstė: „Ligi šiol manęs, tigro, visi bijojo, o dabar, še tau, atsirado kažkoks dar baisesnis tigras, visų tigrų karalius. Nieko apie tokį nesu girdėjęs. Patykosiu čia, užuolandoj, gal savo akimis tą baisūną tigrą paregėsiu?"

O neregys su šlubiu pakiemiais per sodžių smelkiasi, jaučių tvarto ieško. Sako šlubis neregiui:

— Klausyk, antai lyg ir tvartas gumšo. Eik, išvesk jaučius, o aš tavęs čia palauksiu.

Nusikėlė neregys nuo pečių šlubį ir smelkiasi į priekį apčiuopomis. Smelkėsi, smelkėsi, užčiuopė tigrą. Jaučia tigras, kad pateko į kažkieno gniaužtus, ir mano sau: „Matyt, čia tasai tigrų karalius mane pastvėrė!"

Persigando tigras, nustėro. O neregys jį apčiupinėjo ir jaučiu palaikė. Apčiuopė galvą — ragų nėra. Pagalvojo, pagalvojo neregys ir apsidžiaugė: „Aure koks geras jautis man pakliuvo. Baužas ir toks įmitęs. Tiks mūsų laukui". Išsitraukė aklasis virvę, pervėrė ją tigrui per šnerves ir nutempė žvėrį pas šlubį. Įbruko virvę šlubiui į rankas.

— Še, turėsim jautį.

Įsižiūrėjo šlubis patamsyje ir sudrebėjo iš baimės:

— Neregy, nagi tu vietoj jaučio tigrą atvedei.

— Koks čia tau tigras! Puikiausias jautis. Jei bijai, duokš virvę man.

Paėmė neregys virvę ir kad truktels! Apkvaišo tigras iš skausmo, suriaumojo, ištrūko ir — į girią. Stovi šlubis nei gyvas, nei miręs, tik virpa it lapas, o neregys savo varo:

— Ai, gaila jautelio, baužas buvo, toks įmitęs. Gal dar pasivysiu.

Ir šoko neregys tigrui pridurmais. O šlubis nuklibikšteno paskui jį.

Bėgo jiedu, bėgo ir pribėgo didelį lauką. Apsidairė šlubis — ogi vidury lauko lūšnelė kūpso. Ir sako aklajam:

— Neregy, aš matau lūšną vidur lauko. O palei ją — storų virvių šūsnį ir krūvą didelių pintinių grūdams. Aure dar didelis vėžlys šliaužia...

— Nešk viską šen, — sako neregys.

— Kam gi tokią sunkenybę vilkti?

— Imk, imk, ne tu neši, o aš.

Nuklibikšteno šlubis, susiėmė, ką tik rado. Net katiliuką su ryžių koše išsitraukė iš krosnies. Neregys buvo drūtas vyras, švyst sau ant pečių nešulį ir eina.

Nusigavo bičiuliai su laimikiu į girią. Pamatė tenai šlubis kažkokį žmogų, laukinių bičių drevę suradusį ir medų bekopinėjantį. Pasakė, ką matąs, aklajam. Kadgi suriks aklasis:

— Ei, žmogau, pasidalyk medų su mumis!

— Gerai,— atsakė žmogus,— tegu bus, kaip tu sakai, aš pasiimsiu sau tik išvarvėjusį medų, o su koriais jums atiduosiu.

Paėmė jis bambukinį indą, prigrūdo mėšlo, gerai užkimšo, atidavė bičiuliams, o pats patraukė savais keliais.

Eina, eina neregys su šlubiu. Tuo tarpu ir saulė aukštai pakilo. Išalko bičiuliai ir nusprendė, kad užvalgyti laikas. Atsisėdo pavėsyje po dideliu medžiu, atkimšo indą.

— Fui,— susiraukė neregys,— čia kažkas dvokia! Geriau susiraskim kitą vietą. Tu klibikščiuok pirmas, o aš paskui tave.

Pakilo bičiuliai geresnės vietos ieškoti. Ieškojo, ieškojo, visai nusiveikė. Šlubis ir sako:

— Nebeisiu toliau. Jėgų nebeturiu. Aure ten bus mums patogu. Geras pavėsis. Kūdra šalia.

Atsisėdo bičiuliai pavėsyje. Atkimšo neregys bambukinį indą, ir vėl bjauriausia smarvė kad susuks jiems nosis!.. Pagaliau

neregys patraukė, patraukė nosim orą ir sako:

— Nagi apmovė mus tasai žmogus, kuris medų kopinėjo. Vietoj medaus jis mums mėšlo įbruko.

Nusispjovė abu, sviedė į šalį indą, nusimazgojo kūdroje rankas ir sėdo košės valgyti. Žleberioja ir guodžiasi:

— Pavalgysim, atsipūsim, o paskui sugausim tą sukčių ir prikulsim, kad daugiau dorų žmonių neapgaudinėtų.

Pavalgė neregys su šlubiu ir pasileido ieškoti žmogaus, medų kopinėjusio. Vienon, kiton pusėn per girią braunasi ir paklydo, nebežino, kur eiti. Tik girdi aklasis — genys medį tuksena. Pamanė, kad ten tasai bitininkas apgavikas, šoko tan balsan ir rėkia:

— Ei, nulipk! Mes tau bematant kailį išdirbsim.

Atkėblino šlubis prie medžio ir sako:

— Nagi tai genys. Ko tu ant jo rėki?

Patraukė toliau neregys su šlubiu. Klydinėjo, klydinėjo po girią, vos gyvi į pagirį išsigavo ir atsidūrė kitoje karalystėje. O tą karalystę siaubė baisus jakas. Kasdien jam reikdavo duoti po žmogų suryti. Ir štai užsigeidė jakas, kad jam atvestų vienturtę karaliaus dukterį. O jei ne — surysiąs ne tik visus karaliaus valdininkus, visus didžiūnus, bet ir patį karalių. Karalaitė buvo geros širdies, pagailėjo savo valdinių, savo tėvo ir sutiko: tegu, girdi, jakas ją suėda, kad tik nė vieno žmogaus jų karalystėje nebeliestų. Atėjo karalaitė į būstą, kur paprastai jakas vakarieniaudavo, ir laukia, kas bus.

Kaip tik tuo metu šį būstą priėjo neregys su šlubiu ir tariasi čia nakvosią. Susirodė jiedviem, kad būstas apleistas, negyvenamas. O karalaitė išgirdo jų balsus, įsiklausė ir suprato, kad šnekasi kažkokie svetimšaliai, iš netyčių čia užklydę. Ir sako jiems karalaitė:

— Iš kurio krašto jūs, gerieji žmonės? Argi nežinot, kad šitą būstą karalius pastatė piktam jakui, kuris čia žmones ryja? Kas vakaras lyg viesulas atūžia oru tasai siaubūnas ir kokį tik žmogų randa, tokį ir suėda. Šiandien mano eilė, čia aš mirties laukiu. Bėkit iš čia, gerieji žmonės, jis nė jūsų nepagailės.

Aklys nuo pat užgimimo nieko neregėjo, tai nežinojo, kas yra baimė, o tvirtumu ir drūtumu jis vertai galėjo pasigirti, todėl atsakė karalaitei:

— Anoks ten siaubūnas tas jakas. Tegu tik pasirodo, mes jam nė kaulelio sveiko nepaliksim. Tu, mergele, verčiau mus pamaitintum, stipresni būtumėm. Ir dar gal paieškotum kardo, gerai išgaląsto. Kad būtų kuo jakui galvą nukirsti.

— Jeigu jaką nudobsite, galėsite pasiimti visas brangenybes,

kurios jam buvo skirtos,— pasakė karalaitė.

Išgirdo tokius žodžius neregys, apsidžiaugė ir sako šlubiui:

— Nešk šen valgymų visokių. Pasistiprinsiu, ir lengviau man bus jaką įveikti.

O šlubis, išgirdęs, kad jiedu pakliuvo į žmogėdros jako būstą, iš baimės vos galo negavo. Bet ką bedarysi, kur dėsies. Ir sukruto jis neregiui valgymus nešti. Prisivalgė neregys lig soties, užšovė visas duris ir atsigulė pailsėti.

Visai sutemo. Tik kad sudrebės žemė, kad sudundės, kaip per smarkiausią perkūniją! Atlekia piktasis jakas. Išgirdo neregys tą dundesį, bet nėmaž neišsigando, atsisėdo kaip niekur nieko prie didžiųjų durų ir laukia. Prilėkė jakas savo būstą, žiūri — visos durys užšautos. Ir užriaumojo šiurpiu balsu:

— Kas drįso mano būsto duris užšauti?

— Tai aš visas duris užšoviau. O ko čia taip plyšauji? — atsiliepė neregys.

Nustebo jakas ir klausia:

— Iš kur tu atsiradai toks akiplėša? Palaukš, tuoj pasižiūrėsiu, ar didelės tavo kepenys.[3]

Išrinko neregys pačią didžiausią pintinę ir kad svies į jaką.

„Oho,— mano sau jakas,— jeigu tasai žmogus tokias dideles kepenis turi, vadinasi, jis už mane didesnis". Ir sako:

— Kepenys didelės. O kažin kokia tavo širdis?

Sviedė neregys į jaką vėžlį. O jakui susirodė, kad tai iš tiesų širdis.

„Kaip maniau,— galvoja sau jakas, — taip, matyt, ir yra: čia ne žmogus, o milžinas".

Ir paklausė garsiai:

— O kažin kokie tavo plaukai?

Sviedė neregys į jaką storų virvių šūsnį, kurią jis su šlubiu buvo radę prie lūšnos, ir suriko:

— Aure kokie mano plaukai!..

Pamatė jakas storas virves, persigando ir leidosi į kojas.

O neregys sako karalaitei:

— Na, šitas jakas taip persigando, kad kol gyvas nebedrįs čia kojos kelti. Ar dar kokių kitų jakų jūsų krašte esama?

— Dar yra jako pati, tik ji kiek vėliau atskrenda.

Tada aklasis sako šlubiui:

— Eik, paieškok man aštraus kardo, tik žiūrėk, kad būtų ilgas ir sunkus.

[3] Seniau kmerai tikėjo, kad kepenyse ir širdyje slypi žmogaus narsa. Kuo didesnės kepenys ir širdis, tuo žmogus narsesnis.

Atnešė šlubis neregiui didžiulį kardą, ir laukia abu. Šit per patį vidurnaktį vėl sugriaudėjo griausmas, sudrebėjo žemė,— atlekia jako pati, irgi didžiulė, baisi, pikta. Išgirdo tą griausmą neregys, stvėrė kardą, atsistojo prie durų. Žiūri jako pati — durys uždarytos. Pastūmė jas ir kiša galvą. Neregys atsivėdėjo ir kad švystels kardu. Taip ir nusibaigė jako pati. Susirinko neregys su šlubiu visas brangenybes, kurias žmonės buvo sunešę jakams palenkti, ir traukia toliau.

Rytą šlubis sako:

— Ei, neregy, pasidalinkim laimikį.

Sutiko neregys. Atsisėdo jiedu pavėsy po krasango medžiu. Šlubis vertingesnius daiktus prieš save krauna, o prastesnius — prieš neregį. Padalino laimikį ir klausia:

— Na, pasirink, katrą krūvelę imsi: tą, kuri supilta prieš tave, ar tą, kuri prieš mane?

Sumetė neregys, kad šlubis jį apsukti ketina, ir sako:

— Tą, kuri prieš tave.

Mato šlubis, kad suktybė neišdegė, ir sako:

— Ne, nieko nebus. Aš tik dabar apsižiūrėjau, kad ne visai lygiai padalinau.

Ir dalina šlubis viską iš naujo. Gražesnes brangenybes priešais neregį krauna, o prastesnes — prieš save. Sudėliojo visas ir klausia:

— Katrą krūvelę imsi: tą, kuri prieš tave, ar tą, kuri prieš mane?

Neregys buvo ne toks jau kvailas ir galvoja: „Vėl šlubis nori mane apsukti. Dabar tikriausiai viską antraip sudėjo".

Apčiuopė jisai krūvelę, gulinčią arčiau savęs, ir sako:

— Va šitą imsiu.

Mato šlubis, kad neregys pasirinko geresnę dalį, ir šaukia:

— Aš negerai padalinau! Dalinkimės iš naujo!

— Kodėl gi negerai? Juk pats dalinai.

Taip jie dalinosi, dalinosi, ir vis be jokios doros. Jau ir ginčijasi abu, ir plūstasi. Kaip tyčia atitrūko nuo medžio krasango vaisius ir bumbtelėjo neregiui tiesiai į galvą. Pamanė neregys, kad šlubis jam sudavė, ir suriko nesavu balsu:

— Ak štai koks tu! Muštis užsimanei!..

Ir kad pašoks, kad ims spardyti šlubį. Spardė, daužė, kol to kojos atsitiesė. Stryktelėjo šlubis tiesus tiesutėlis ir pliekia neregį per veidą, per akis. Taip dyžė, taip daužė, kad neregys ėmė ir praregėjo.

Nieko kito nebeliko abiem bičiuliams, kaip susitaikyti ir brangenybes visiškai po lygiai pasidalinti.

Tuo tarpu prie jako būsto prisirinko žmonių. Žiūri jie — karalaitė gyva sveika, o tarpdury guli nudobta jako pati. Tekini pasileido žmonės į rūmus, pranešė tą žinią karaliui. Pasišaukė karalius dukrą ir ėmė klausinėti, kaipgi ji išliko gyva.

Duktė jam viską papasakojo. Apsidžiaugė karalius, paliepė po visą karalystę šauklius išsiuntinėti, kad jie surastų narsiuosius išgelbėtojus ir į rūmus atvestų. Dar paskelbė, kad tam, kuris jakus įveikė, ne tik savo dukterį, bet ir visą karalystę atiduosiąs.

Pamatė bičiuliai šauklius beeinančius, būgnus, gongus bemušančius ir klausia:

— Sakykite, gerieji žmonės, ką jūs čia garsinate?

— Ieškom galiūno karžygio, mūsų šalį nuo jakų išvadavusio, — sako šaukliai. — Karalius nori savo dukrą už jo išleisti. Tegu ir toliau jis saugo mūsų šalį nuo visokių negandų.

Apsidžiaugė keliauninkai:

— Nagi mudu vieną jaką nudobėme, o antrą išvijome. Va ir jų brangenybės.

Nuvedė juodu šaukliai pas karalių. Pasikvietė karalius dukrą ir klausia:

— Sakyk, ar jakus šitie du žmonės įveikė?

Pasižiūrėjo karalaitė į svetimšalius ir sako:

— Šitie. Tik aure tasai buvo šlubas, o antrasis, kuris nuvijo jaką ir nukirto galvą jo pačiai, buvo aklas.

Karalius ištesėjo savo žodį, atidavė praregėjusiam neregiui ir dukrą, ir karalystę. Tapo neregys karaliumi, bet neužmiršo savo bičiulio, buvusio šlubio: paskyrė jį savo pirmuoju patarėju ir padėjėju. Juk jiedu su šlubiu vieną vargą vargo.

KAIP RUPŪŽĖ SU VĖŽLIU TIGRĄ APGAVO

Traukia kartą tigras per mišką sau grobio ieškodamas, o jam priešais rupūžė atšokuoja. Pamatė ją tigras ir suurzgė:

— Hrrr, sesute rupūže, kur tu taip šokuoji?

— O tu, broleli tigre, kur išsiruošei?

— Nagi ieškau, gal ką paėsti sumedžiosiu.

— Ir aš.

— Anokia iš tavęs medžiotoja, — pasišaipė tigras. — Juk tu nė dorai šokuoti nemoki. Ką gi tu pagausi?

Rupūžė didžiavosi savo išmintimi ir nusprendė pamokyti kvailą pasipūtėlį tigrą.

— Matai, aš tyčiomis šokuoju iš tyko, — tarė ji. — O jei tik pa-

norėčiau, tu manęs niekaip neaplenktum. Ir grobio visokiausio susimedžioju — tiek didelių žvėrių, tiek mažų. Nuo manęs dar niekas nepaspruko.

Nusistebėjo tigras ir sako:

— Jei tu, sesute rupūže, iš teisybės tokia vikri, tai pasigalynėkim. Aure peršok šitą upelį, ir aš patikėsiu, kad netuščiai giriesi.

Rupūžė greitai sumetė: „Šokdamas tigras visuomet uodegą atkiša. Kodėl gi neįsikibus jam į uodegą?" Ir kuo ramiausiai atsakė:

— Būta ko! Aš galiu šokti, iš kur tik noriu ir kur tik noriu. Tu, broleli tigre, gali net pirma manęs atsistoti, o aš stosiu užpakaly tavęs. Kai tik suriksiu: „Oplia!" — tu ir šok.

Nė motais kvaileliui tigrui, kad rupūžė ketina jį apgauti. Atsistojo prie pat kranto, o rupūžė prisitaikė ir sako:

— Na, broleli tigre, pasiruošk!

Įsirėžė tigras, pasiruošė šuoliui, atkišo uodegą rupūžei prie pat žabtų. Suriko rupūžė: „Oplia!" — ir įkibo jam uodegą. Liuokt ir peršoko tigras upelį, o jo uodega net per galvą švystelėjo. Paleido rupūžė uodegą, dar kiek oru palėkė ir šleptelėjo ant žemės — vos gyva liko. O tigras pamanė, jog nuo jo uodegos purvo grumstelis nukrito. Atsigręžė ir suriaumojo:

— Na, sesele rupūže, kur tu?

— Kva kva! — atsakė rupūžė. — Ne į tą pusę žiūri, broleli tigre. Aš jau čia.

Pamatė tigras, kad rupūžė tupi priešais jį, nustebo ir sako:

— Tikrai, sesute rupūže, toli tu nušoki. Kas teisybė, tai teisybė. Bet kaip tu grobį susimedžioji, nežinau. Nė karto dar nemačiau tavęs medžiojant. Imkim ir susiraskim laimikį drauge.

Neatsisakė rupūžė drauge pamedžioti, bet pasiūlė:

— Eikime į priešingas puses. O laimikius suneškim šičia ir tada palyginsim, katro daugiau.

— Gerai, — sutiko tigras.

Ir nėrė jis į tankynę tankiausią grobio ieškoti. O rupūžė stryktelėjo kartą, stryktelėjo antrą — priduso, sukaito. Aiškus daiktas, ne stambius žvėris įpratus gaudyti, o tik museles, mašaliukus. Pasipainiojo rupūžei po akimis kaulo atplaišėlė, ir įsikišo jinai tą atplaišėlę į žabtus. Paskui stryktelėjo dar kartą, dar — rado slato, tokios žuvies, ašakėlę — ir tą pasiėmė. Stryktelėjo dar porą kartų ir aptiko sudžiūvusį grūdelį. Paėmė ir grūdelį. Visu tuo laimikiu nešina grįžo rupūžė į sutartą vietą ir laukia tigro.

O tigras vis laksto, švaistosi po džiungles. Ką tik pamato,

tą ir sudrasko. Taip jis aibę žvėrių pripjovė ir velka į sutartą vietą. Žiūri — nagi rupūžė jau tupi ir jo laukia.

— Tu jau čia, sesute rupūže? — nustebo tigras.

— Kaip matai, broleli tigre. Jau kadai tavęs laukiu. Nagi rodyk, ko primedžiojai. Skaičiuosime.

Atvilko tigras savo grobį — krūvą žvėrių žvėrelių, išdėliojo ir sako:

— Štai kiek, žiūrėk.

Dabar rupūžė pradėjo savo grobį dėlioti. Pirmiausia tigrui prieš akis ji padėjo kaulo atplaišėlę.

— Koks gi čia žvėris, sesute rupūže? — klausia tigras.

— Jis vadinasi keasarama.

Tik pamirkčiojo tigras ir prašo:

— Nekalbėk, sesute rupūže, su manim šventąja pali kalba. Tu man mūsiškai, paprastai aiškink.

— Tai raganosio ragas, — pasakė rupūžė.

— Oho! Vadinasi, tu jau raganosį suėdei! — nusistebėjo tigras.

Padėjo rupūžė priešais tigrą slato ašakėlę. Tigras klausia:

— O kas čia per žvėris, sesute rupūže?

— Jis vadinasi pchla damrėj suk.

— Nesididžiuok, sesute, — paprašė tigras. — Aš nemoku šventosios pali kalbos. Jau sakiau, tu man paprastai aiškink.

— Tai baltojo dramblio iltis, — atsakė rupūžė.

Tigras dar labiau nustebo ir dar pagarbiau sušuko:

— Oho! Vadinasi, tu ir dramblį suėdei! Tai visas tavo grobis, ar dar turi ką nors?

— Kur čia bus visas! Dar tiek ir tiek turiu,— atsakė rupūžė.

Ir padėjo jinai priešais tigrą surukusį sausą grūdelį.

— Kas gi čia per žvėris? — klausia tigras. — Turbūt jis labai gražus — visomis vaivorykštės spalvomis kaitosi.

— Tai pchla a kchnek, — atsakė rupūžė.

— Sesute, meldžiu, nekalbėk taip mokslingai, pasakyk paprasčiausiais žodžiais.

— Tai tigro akis, — suriko rupūžė.

Išgirdo tigras tokius žodžius, net pritūpė iš baimės ir kad šoks į kojas. O rupūžė pridurmu jam šaukia:

— Palaukš, kur taip skubi? Aš dar neketinu tavęs ėsti!..

Tigras dar labiau išsigando, skuta kiek įkabindamas. Pasileido ir rupūžė jam iš paskos. Šokuoja jinai, šokuoja, tik žiūri — priešais ją vėžlys. Sustojo rupūžė, o vėžlys klausia:

— Kur taip skubi, sesute rupūže?

— Nagi, broliuk vėžly, vejuosi vieną kvailą tigrą. Ar kartais jis ne pro čia prabėgo?

— Kaipgi, mačiau, ką tik prabėgo. Vysiuos ir aš su tavim, sesute.

Vejasi jiedu abu tigrą, skuba kiek tik išgali ir mato: tūno tigras įsilindęs į bambukų atvašyną leisgyvis iš baimės. Kad suriks vėžlys:

— Štai kur jis! Štai kur!

O rupūžė sako:

— Palauk čia, broliuk vėžly. Aš jį tuoj pasigausiu.

Braunasi rupūžė per atvašyną, stryktelėjo, atsitrenkė į bambuką ir šleptelėjo žemėn. Vėžlys klausia:

— Ką ten darai, sesute?

— Ogi noriu prisiplėšti lianų, bus kuo tigrą surišti.

Išgirdo tigras, nėrė iš atvašyno ir vėl bėga akių tiesumu. Pamatė bebėgdamas didžiulį medį, apsidžiaugė, užšoko ant drūčiausios šakos ir užsiglaudė tankiuose lapuose.

Rupūžė ir vėžlys toliau seka tigro pėdomis. Priėjo didįjį medį, dairosi — ogi pėdos dingo. Paregėjo tigrą ant drūčiausios šakos ir šaukia:

— Aure kur jis! Na, dabar jau niekur nepaspruks!

— Pasergėk po medžiu, broliuk vėžly, — sako rupūžė, — o aš įsilipsiu į medį ir jį pačiupsiu.

Kariasi rupūžė į medį, bet kur ten: vėl dribt nudribo ant žemės, nė apatinių šakų nepasiekus. Vėžlys klausia:

— Ką tu ten darai, sesute?

— Žinai, sumaniau šitą medį nuversti. Kai nuversim, tigras iškart paklius mums į rankas.

Įsibėgėjo vėžlys ir davėsi į medį. Aišku, medis nė krust, o rupūžė rėkia:

— Kva kva! Jau griūva, jau griūva!

Girdi tigras tokius žodžius, dreba, į šalis dairosi, paskui nejučiom kilst į viršų akis, o ten bėga debesys per dangų. Iš tos baimės jam pasivaideno, kad medis tikrai griūva. Stryktelėjo tigras žemėn ir pasileido kūlvirsčiais. O rupūžė su vėžliu vėl jį vejasi.

Bėga tigras, bėga, vos kvapą beatgaudamas, ir pribėga kalvę. Senis kalvis su plačiausiomis kelnėmis ligi kelių tarsi su kokiu sijonu stovi šalia priekalo, geležį kala. Įbėgo tigras vidun, žemai nusilenkė kalviui ir meldžia pagalbos.

— Vejasi mane rupūžė su vėžliu, nori man gyvastį atimti.

— Būk čia, — sako jam kalvis, — gyvas ir sveikas liksi.

Nieko tau nepadarys toji rupūžė su vėžliu.

Ilgai ar trumpai trukus prišliaužia prie kalvės vėžlys. Pamatė jį tigras ir šaukia kalviui:

— Dėdule! Dėdule! Vienas jau čia!

— Nieko nebijok. O jei tau baisu, padumk dumtuves, ir baimė praeis.

Visu smarkumu tigras užgulė dumtuves, o kalvis pastvėrė vėžlį ir sako:

— Na va. Baigsiu kalti geležį ir išsivirsiu iš šito vėžlio sriubos.

Kuo ramiausiai atsisėdo kalvis vėžliui ant nugaros ir sėdi. O tuo tarpu atšokavo rupūžė. Pamatė ją tigras ir suinkštė:

— Dėdule, dėdule! Ir rupūžė jau čia. Ji nori suėsti mano akį.

— Būk ramus, — sako senasis kalvis, — o jei baisu, apsiringuok virve ir prisirišk prie dumtuvių. Baimę kaip ranka atims.

Apsiringavo tigras virve, prisirišo prie dumtuvių. O senis, nenulipdamas nuo vėžlio, pasiėmė peilį ir kad galanda jį, kad galanda, — niekas jam daugiau ne galvoj. Įšoko vidun rūpūžė, pamatė kalvį, ant vėžlio sėdintį, ir suriko:

— Broleli vėžly, žvilgtelk į viršų!

Pažvelgė vėžlys pro kelnes į viršų, o ten gražumynas matyti. Capt vėžlys už to daikto. Net sustugo senis kalvis iš skausmo ir nusirito žemėn. O rupūžė plyšauja:

— Aha! Su vienu jau susidorojom, tuoj ir antrą pastversim!

Mato tigras, kad senis kalvis žemėn nuvirto, tai trūktelėjo kiek beįmanydamas ir išnėrė pro duris su visom dumtuvėm. Rupūžė su vėžliu vėl jį vejasi. Nusivijo ligi gilios upės, ir šaukia rupūžė:

— Broleli vėžly, neleisk jo į upę, pėdsakus pamesim!

Išgirdo tuos žodžius tigras ir pūkšt į vandenį! O kalvio dumtuvės nutraukė jį į dugną. Taip kvaiša tigras ir paskendo.

VĖŽLYS IR BEŽDŽIONĖ

Vienas toks vėžlys susidraugavo su beždžione. Mielai būtų susigiminiavę, bet neturėjo nei vaikų, nei anūkų, kuriuos galėtų suvesdinti. Nori nenori teliko apie giminystę vien šnekėtis. Užtat jie labai gerbė kits kitą, tarytum vieno kraujo būtų: Kartą beždžionės giminaičiai kėlė vestuves. Pasikvietė aibę svečių. O vėžlį tik prieš pat vestuves prisiminė.

— Mes, beždžionės, keliam vestuves. Svečių prisikvietėm,

tik savo brangųjį giminaitį vėžlį pamiršom. O vestuvės jau ant nosies. Tučtuojau kvieskime vėžlį. Juk mes jį taip seniai pažįstame.

Ir beždžionės nusiuntė tarną pas vėžlį kviesti jo į puotą.

Vestuvių dieną visi svečiai sulipo į medį. Tik vėžlys liko ant žemės. Pamatė jį vestuvininkai ir pasakė beždžionei, kuri laikė vėžlį savo giminaičiu:

— Žiūrėk, anava tavo giminaitis vėžlys atėjo, tik pas mus jis užlipti negali.

Nusileido beždžionė pas vėžlį ir sako:

— Nesikrimsk, mielasis, žinau, kad tau sunku į mūsų namus užlipti, bet mes tuoj viską sutvarkysim. Va lianos galas. Stipriai įsikąsk. Mes įkelsim tave. Tik šiukštu, kol kelsim, nė žodelio nepratark. Kitaip nukrisi ir užsimuši.

Vėžlys ilgai nesiprašydino ir stipriai įsikando lianą. Pastvėrė lianą beždžionės ir tempia vėžlį į viršų, į vestuvių puotą.

Dar akimirka, ir vėžlys jau būtų užtrauktas į medį, tik kur buvus, kur nebuvus stryktelėjo prie jo jaunučiukė beždžionytė ir suriko:

— Ak, mielasis giminaiti! Kaip jūsų sveikata?

Užsimiršo vėžlys, taip mandagiai pasveikintas, prasižiojo, norėdamas atsakyti, ir kad kris! Bumbtelėjo žemėn ir užsimušė. Taip ir nepakliuvo į beždžionių vestuves.

VIKŠRAS IR VARNAS

Kartą vikšras gardžiai sau krimto žalią lapelį. Ūmai kur buvęs, kur nebuvęs atskrido alkanas varnas, pamatė vikšrą ir apsidžiaugęs sukranksėjo:

— Karr karr! Tai bent skanus kąsnelis! Imsiu tą vikšrą ir sulesiu.

Pamatė vikšras varną, šalia nutūpusį, ir pamanė: „Tasai varnas labai piktas. Jam tikriausiai vieni niekai mane praryti". Ir klausia:

— Ką pasakysi, ponas varne?

— Ketinu tave sulesti, — atsako varnas.

— Ką gi darysi, — tarė vikšras, — lesk, meldžiamasis, į sveikatą. Tik pirmiausia atsakyk man į keturis klausimus. O jeigu atsakysi neteisingai, tai turėsi palikti mane gyvą.

— Gerai jau, gerai, — sako varnas, — kas ten per klausimai?

Ir vikšras paklausė:

— Kas pasaulyje yra saldžiausia?

— Kas pasaulyje rūgščiausia ir karčiausia?
— Kas pasaulyje bjauriausia?
— Kas pasaulyje širdžiai maloniausia?

Apsidžiaugė varnas, tokius klausimus išgirdęs: visi, rodos, nesunkūs, tuoj ramia sąžine vikšrą sudoros. Ilgai nesukęs galvos varnas ir sako:

— Saldžiausi daiktai — cukrus ir medus: nieko pasaulyje nėra saldžiau už juos. Rūgščiausi ir karčiausi — citrinos sultys, tamarindo sultys ir actas. Bjauriausia — mėšlas ir dvėseliena. Širdžiai mieliausia — jazminų ir brangiųjų aliejų kvapas.

— Nė į vieną klausimą teisingai neatsakei, — tarė vikšras.

Nuliūdo varnas ir klausia:

— Jeigu aš suklydau, tai ar nepasakytum, kaip yra iš tikrųjų?

— Kodėl ne, — atsakė vikšras, — jei prižadi manęs neliesti.

— Prižadu.

Tada vikšras ir sako:

— Visų saldžiausia — įtaikios kalbos. Visų rūgščiausia ir karčiausia — pikti, žiaurūs, neteisingi žodžiai. Bjauriausia — sutepta garbė ir suteptas vardas. Ne veltui sako žmonės: suteptos garbės nenuplausi. O mieliausia širdžiai — tyra garbė ir doras vardas.

SUMANUSIS DĖDULĖ TIANAS

Seniai, labai seniai tankioje girioje gyveno tigras žmogėdra. Ateina žmogus į girią nendrių ar lianų, tigras jį ir sudrasko. O vienas toks senis, vardu Tianas, jokių tigrų nebijojo, ėmė ir nudrožė į girią lianų. Kur buvęs, kur nebuvęs ir tigras jau čia. Prisėlino prie senio, įsiręžė ir jau buvo bešokąs. Bet senis jį pirmas pamatė. Pamatė ir aimanuoja visu balsu:

— O Buda! O Buda! Nūnai — tigro metai, ir vandenys užliejo lygumas. Žūsta tigrai ir drambliai, žūsta žvėrys ir netgi paukščiai. Niekas neišsigelbsti — nei mažas, nei senas. Ilgomis lianomis aš pririšiu savo vaikus ir vaikaičius, trumpomis — visą savo namų mantą. Vargšai žvėrys, visi jūs galą gausite šiais atšiauriais tigro metais, nė vienas jūsų neliks gyvas...

Aimanuoja senis Tianas, Budos šaukiasi, o tigras klausosi ir mano sau: „Reiktų šitą senį smulkiau iškvosti, kaip čia visa kas bus".

Išlindo jis iš krūmų ir klausia:

— Ei, seni, ar teisybė, kad šiais metais vandenys smarkiai pakilo?

— Ėėė, vaikaiti! Dar ir kaip pakilo. Tiesiog nebėra kur dėtis. Man va savi vaikai ir vaikaičiai rūpi. Matai, kertu nendres ir lianas. O kam? Noriu kuo aukščiau medžiuose pririšti vaikus ir vaikaičius. Medžiuose vanduo jų nepasieks.

Išsigando tigras potvynio, priėjo prie pat senio Tiano ir sako:

— Meldžiu tave, seni, pririšk medyje ir mane.

— Gerai, vaikaiti. Palauk manęs čionai.

Atsitūpė tigras ir laukia. Prikirto senis Tianas lianų ir nendrių, nuvijo virvę, aprišo tigrą, permetė vieną virvės galą per storą aukšto medžio šaką ir liepė tigrui kuo aukščiau pasišokėti. Atsispyrė tigras, pašoko. O senis patempė virvę, ir tigras pakibo ore, kojomis žemės nesiekia.

— Na kaip, — klausia jis, — ar aš dabar nepaskęsiu?

— Ne, vaikaiti, ne, dabar tikrai nepaskęsi, — atsakė senis Tianas, išsitraukė peilį ir taikosi išsipjauti kuoką kur storesnę.

Spokso tigras ir klausia:

— Kam gi tau, seni, kuokos prireikė?

— Ogi kur eisiu, ten ir nešiuos dėl viso pikto. Kas žino, gal susidursiu dar su kokiu tigru.

— Ką tu, seni! Šitose džiunglėse kitų tigrų nėra. Čia aš vienas visus sudraskau.

„Ak va kaip, — sumetė senis Tianas. — Vadinasi, tu, plėšike, ir esi tas žmogėdra. Palauk, tuoj gausi, ką nusipelnei". Prieina senis Tianas prie tigro ir sako:

— Nekrutėk. Patikrinsiu, ar mazgai gerai užmazgyti. Kitaip dar nukrisi.

Apmirė tigras. O senis Tianas atsivėdėjo ir kad ims perti nedorėliui tigrui kailį. Raitosi tigras, blaškosi, staugia baisiu balsu, net miškas skamba, kailis skivytais dryksta. Galiausiai pergraužė virves ir pasileido į tankumyną, kiek kojos neša. O senis Tianas susirinko nendres, lianas ir eina į savo palapinę laukuose.

Bėga tigras, bėga ir sutinka dramblį. O tasai klausia:

— Ko gi tu toks persigandęs, broleli tigre?

— Na ir kliuvo man, broleli drambly, — atsako tigras. — Taip mane pritvatijo senis Tianas, kad pats stebiuosi, kaip gyvas ištrūkau. Žiū, net pusė kailio skivytais nulakstė.

— Kur tas nedorėlis senis Tianas? — užsirūstino dramblys.

— Ogi anava, prie ežero, lauką aria.

— Nueisiu ir kaip paplotėlį jį kojomis suplosiu, kam tave nuskriaudė.

Nubėgo tigras sau, o dramblys patraukė senio Tiano ieškoti. Pamatė dramblys senį Tianą, bet nesumetė, kad tai jis, ir klausia:

— Žmogau, ar nežinai, kur man rasti senį Tianą?

— O kam tau jo prireikė, vaikaiti?

— Aš pykstu ant jo. Jis apgavo ir sumušė mano draugą tigrą.

— Senis Tianas gyvena lūšnoje ant ežero kranto, į rytus nuo čia. Ta lūšna iš tolo matyti. Ji balta baltutėlė.

— Meldžiu, seneli, palydėk mane. Aš tą nedorėlį į paplotėlį suplosiu. O visą jo turtą atiduosiu tau.

— Gerai sugalvojai, vaikaiti. Bet šitas ežeras labai gilus, aš jo neperbrisiu.

— Kad ežeras gilus, tai sėsk man ant galvos. Aš tave pernešiu.

— Tegu jau, traukime. Parodysiu kelią.

Užsiropštė senis Tianas drambliui ant nugaros, ir jiedu leidosi į kelią. Vos tik dramblys perėjo skersai lauką, senis išsitraukė peilį ir kad ims jam galvą tuo peiliu raižyti. Sutrimitavo dramblys iš skausmo, nubloškė senį nuo galvos ir puolė kiek įkabindamas į brūzgyną. O priešais lokys beatlapatojąs.

— Kurgi tu, brolau drambly, bėgi?

— Ak, brolau loky! Apmovė mane senis Tianas, galvą suraižė, net kraujai plūsta.

— Kur tasai nenaudėlis? — suriaumojo lokys.

— Lauką aria ten, paežerėje.

— Palaukš, aš tai jau tikrai atkeršysiu jam už tokią skriaudą, kaulus sulaužysiu!

Nubėgo dramblys, o lokys suka galvą, kaip jam su seniu Tianu susidoroti. Kitą dieną išeina lokys iš girios, žiūri — kažkoks senis lauką beariąs. Mano sau lokys: „Tikriausiai ten senis Tianas. Pasislėpsiu krūmuose ir patykosiu. O kai jis prisiartins, šoksiu ir sulamdysiu mirtinai".

Pasislėpė lokys dygiuose krūmuose, o senis Tianas aria sau kaip aręs. Gulėjo lokys krūmuose, gulėjo ir nebeištvėrė, kyšt ir iškišo galvą. O senis Tianas jį pamatė.

„Va dar vienas žvėris man pikto nori", — atspėjo jis. Ir lyg niekur nieko šaukia buivolams:

— Ei, tinginiai, nesnauskit! Juk prižadėjau jums medaus dvi pilnas dreves, tiesiog sklidinas...

Išgirdo tokius žodžius lokys ir kad jau panoro šviežio meduočio paskanauti. Neiškentė ir sako seniui:

— Seneli, seneli! Duok ir man medučio!

— Kaipgi aš tau duosiu, vaikaiti! Tik dvi dreves teturiu. O jau buivolams pažadėjau. Bet tiek to. Išlįsk, susitarsim.

Išlindo lokys iš krūmų. O senis sako:

— Jeigu aš, vaikaiti, visą medų atiduosiu tau, tai buivolai užpyks. Įprato jie į medų. Bet jeigu tu pavaduosi buivolus ir suarsi gerą vàrsną, tai abi dreves tau atiduosiu. Buivolai kiek pakentės, paskui aš jiems vėl medaus surasiu.

Klausosi lokys, ir net seilė jam teka.

— Sukis, sukis, seneli. Greičiau iškinkyk buivolus, — skubina jis senį.

Kaipmat iškinkė senis Tianas buivolus, ir lokys pats įsikinkė į jungą. Sutempė dėdulė visus viržius ir kad ims ginti lokį:

— Netūpčiok, tinginy, nesnausk! Gausi medaus, dvi dreves medaus, abi tiesiog sklidinas...

Iš visų jėgų lokys tempia plūgą, o plūgas — nė iš vietos. Kad ims senis Tianas tvatyti lokį, kad ims jį plūsti. Mato lokys — bus blogai. Muistėsi, tampėsi, kol vargais negalais ištrūko. Bėga padus raitydamas ir sutinka vilką. Vilkas klausia:

— Kurgi tu, broleli loky, taip bėgi galvotrūkčiais?

— Ak, broleli vilke! Apgavo mane senis Tianas, taip išpėrė kailį, kad sveikos vietos nebeliko.

Ir nubėgo lokys toliau. O vilkas laižosi ir galvoja: „Nueisiu ir suplėšysiu visus to senio Tiano tinklus, o žuvį susirinksiu ir sutriaukšiu. Nieko seniui nepaliksiu".

Kitą rytą senis Tianas paėmė peilį, irklą ir eina prie ežero tinklų traukti. Vilkas taip pat nesnaudė: atsikėlė vos praaušus ir eina ieškoti, kur gudrusis senis tinklus užmetęs. Beeidamas sutiko kiaunę ir sako jai:

— Eime, sesute kiaune, žuvimi pasivaišinti.

— Iš kurgi, broleli vilke, tu imsi žuvies?

— Aš einu senio Tiano tinklų draskyti. Kai tik sudraskysiu, žuvį pusiau pasidalinsim.

Sutiko kiaunė, ir eina abu kartu. Atsitūpė ant ežero kranto. Patupėjo, patupėjo, žiūri — valtis plaukia, o toje valtyje kažkoks senis sėdi, vienu irklu iriasi. Vilkas klausia:

— Seneli, ar nežinai, kur mums rasti senį Tianą?

— Kur nežinosi, vaikaiti, žinau. Jis anapus ežero gyvena.

— Seneli, meldžiamasis, o gal priplukdytum mudu savo valtimi prie senio Tiano tinklų? Mes tinklus sudraskysime, o laimikį lygiomis pasidalintume.

— Gerai, plaukim. Tasai senis Tianas taip užmetė savo tinklus, kad visas žuvis sugauna, man nieko nebelieka.

Įšoko vilkas į valties priekį. O senis jam sako:

— Tu, vaikaiti, priešais mane tūpk. Matai, valties pirmagalis nuo tavo svorio į vandenį paniro.

Atsitūpė vilkas priešais senį Tianą ir šaukia:

— O tu, sesute kiaune, ko į valtį nešoki?

— Baugu, broleli vilke. Man rodos, kad šitas senis ir yra Tianas.

Pasižiūrėjo vilkas į senį, o Tianas sėdi sau kaip sėdėjęs, tartum visai ne apie jį būtų kalbama. Įšoko ir kiaunė į valtį, atsitūpė šalia vilko. Atsistūmė Tianas nuo kranto. Nuplaukė jie galelį, tik senis kad tvos vilkui per galvą su irklu, tasai tik pliumpt į vandenį. Kiaunė, žinoma, pati iššoko ir plūsta vilką:

— Juk sakiau, kad čia senis Tianas, o tu neklausei: „Negali būti! Negali būti!"

— Patylėk, — urzgia vilkas. — Verčiau galvok, kaip mums krantą pasiekti.

Priplaukė šiaip taip jie krantą ir pasipustė padus. O senis Tianas ištraukė tinklus, baigė arti lauką ir nuėjo namo pailsėti.

Nuo to laiko kuo tolyn, tuo labyn pradėjo seniui Tianui širdį kirminas graužti. „Visi žvėrys dantį ant manęs galanda, net į žemelę atgulus ramybės neduos, — galvoja jis. — Nusipirksiu geležies ir nusikalsiu aštrių peilių su geležinėmis kriaunomis. Tegu jie mane gins, kai pasimirsiu".

Nukalė senis Tianas daugybę aštrių aštriausių peilių, susišaukė vaikus, vaikaičius ir sako:

— Kai aš pasimirsiu ir ateis metas mane laidoti, paimkite šituos peilius, susmaigstykite kriaunomis į kapą ir iš viršaus apiberkite smėliu. O paskui, po kelių dienų, būtinai aplankykite mano kapą.

Sunkiai įsiligojo senis Tianas, gulėjo, gulėjo ir pasimirė. Vaikaičiai jį palaidojo ir viską padarė taip, kaip jis buvo prašęs.

Trečią dieną po laidotuvių suuostė vilkas, kad senis Tianas pasimirė, ir galvoja sau: „Reikia kuo greičiau pranešti tą žinią lokiui, drambliui ir tigrui".

Suėjo žvėrys pasitarti ir nusprendė kapą iškasią, o senį Tianą, kad ir nebegyvą, suėsią. Apstojo jie kapą iš visų pusių. Vilkas rausia smėlį kojūgaly, lokys galvūgaly, tigras — per vidurį. O dramblys stovi ir laukia. Jam bežiūrint, visi trys jo bičiuliai iškraičiojo, kraujais apsipylę. Įniršo dramblys:

— Ak tu, nenaudėli seni Tianai! Negana gyvas tu mums eibes krėtei, dar ir miręs tebekreti. Bematant tavo kapą sutrypsiu!

Įniršęs dramblys šoko ant kapo ir taip pat užtaikė ant aštrių peilių. Susmigo peiliai jam į kojas, ir dramblys nugriuvo žemėn.

Atėjo vaikai ir vaikaičiai senio Tiano kapo aplankyti, žiūri — šalia jo tyso dramblys, tigras, lokys ir vilkas, ir visi nebegyvi. Nudyrė jie žvėrims kailius, išsipjovė dramblio iltis ir pardavė, o už gautus pinigus iškėlė šermenis.

DVI MERGAITĖS

Gyveno kadaise tokia mergaitė. Kartą motina pasiuntė ją į mišką laukinių batatų prikasti. Mergaitė pasiėmė kastuvą, kraitelę, patraukė į mišką ir nuklydo į gūdžią tankynę. Tankynėje buvo baltųjų termitų lizdas, o jame gilus urvas. Ieško mergaitė prie to lizdo batatų, kastuvas jai nusprūdo nuo koto ir pataikė tiesiai į urvą. Ir šiaip, ir taip sukasi mergaitė, neištraukia kastuvo, ir gana. Galop ėmė šauktis pagalbos, žadėdama atsidėkoti tam, kas jai padėsiąs. Ūmai kur buvęs, kur nebuvęs iš tankių krūmų išlindo senas sukriošęs tigras. Visa jo galva vočių išpilta, musės į jas kiaušinėlių pridėjusios, ir dabar jose — kirmėlių knibždėlynė. Tigras sako:

— Mergaite, girdėjau, kaip tu šaukeisi pagalbos, ir mielai tau padėsiu. Galiu ištraukti tavo kastuvą. Bet tu už tai išgaudyk man blusas ir kirmėles. Ir būsi man atsilyginus.

— Ak, seneli! Tik ištrauk man kastuvą, aš viską tau padarysiu.

Ištraukė tigras kastuvą ir laukia, ar mergaitė tesės savo pažadą. O mergaitė susirado smailią lazdžiukę ir ėmėsi traukyti kirmėles iš vočių tigro galvoje. Tigras klausia:

— Tikriausiai mano kailis bjauriai dvokia?

Teisybė, nuo vočių ėjo toks dvokas, kad net nosį suko, bet mergaitė atsiliepė:

— Ne, ne, seneli, nė truputėlio.

Kiek palaukęs tigras vėl klausia ir klausia to paties, o mergaitė vis tais pat žodžiais atsakinėja.

Vos tik mergaitė ištraukė paskutinę kirmėlę, tigras ūmai visas persimainė, jo kailis sublizgėjo, o votys užsitraukė kaip nebuvusios. Ir sako tigras mergaitei:

— Duok šen savo bambukinę kraitelę, aš tau gerų batatų pripilsiu.

Mergaitė padavė kraitelę, ir tigras slapčiomis pripylė ją ligi pat viršaus gryno aukso, sidabro, o paskui gerai uždarė ir sako:

— Še, imk savo kraitelę ir eik namo. Kai pareisi, pasišauk

tėvus, brolius ir seseris, gerai uždaryk duris, o tada jau atidenk kraitelę.

Padėkojo mergaitė tigrui, atsisveikino su juo, parėjo namo, susišaukė tėvus, brolius ir seseris, uždarė duris ir atidengė kraitelę. Žiūri — ogi joje auksas ir sidabras kad blizga, kad žėri.

Neilgai trukus gandas apie tą nutikimą pasiekė kaimynę, kuri irgi turėjo dukrą. Šoko ji dukrą barti ir gėdyti:

— Pasižiūrėk, kaip kiti gyvena! Iš miško auksą ir sidabrą kraitelėmis tempia, brolius seseris apdalina. O tu nieko neparneši, tik laukinių batatų. Imk kastuvą, drožk prie baltųjų termitų lizdo ir viską daryk taip, kaip anoji mergiščia darė.

Nuėjo mergaitė į mišką, įmetė kastuvą į urvą ir meldžia tigrą pagalbos, žada kuo švenčiausiai, kad visus jo norus išpildys. Ištraukė tigras kastuvą ir paprašė kirmėles iš vočių jam iškrapštyti. Krapšto mergaitė kirmėles, o tigras klausia:

— Mergaite, mergaite, tikriausiai mano kailis bjauriai dvokia?

— Oi, seni, ir dar kaip bjauriai!

— Na, gana. Nebekrapštyk. Duok šen savo kraitelę, pridėsiu tau aukso ir sidabro.

Mergaitė tučtuojau atkišo jam savo kraitelę. Prikrovė tigras ją pilną nuodingų gyvačių ir sako:

— Eik namo, pasišauk tėvus, brolius ir seseris, gerai uždaryk duris ir tik tada atidenk kraitelę.

Mergaitė taip ir padarė. Parėjo namo, pasišaukė seseris ir brolius, sušokę jie visi veria kraitelę,— dabar kad dalinsis auksą ir sidabrą, tai dalinsis. O iš kraitelės iššliaužė baisios gyvatės ir visus sukirto.

APIE MIESTO IR LAUKO ŽVIRBLIUS

Kartą miesto ir lauko žvirbliai sulėkė į trajenų giraitę. Miesto žvirblių vadas buvo šilto šalto matęs žvirblis, jis mokė jauniklius:

— Nečiršėkit lesdami, nesipeškit, būkit atsargūs. Jei pakliūsit į raizgus, visi vienu sykiu kilkite aukštyn. Nusinešit raizgus toliau, o tada išsipainiosit.

Miesto žvirbliai taip ir darė. Grūdus lesė per daug nečiršėdami, nesipešė, nesivaidijo, o jei iš netyčių pakliūdavo į medžiotojo raizgus, vienu sykiu purpteldavo aukštyn ir raizgus

nusimesdavo. Kartą jie, kaip buvo pratę, atlėkė į giraitę ir susitiko su pulku lauko žvirblių. Lauko žvirbliai sutūpė medyje ant žemutinių šakų, o miesto — ant viršutinių. Tupi visi ramiai, tyliai. Ir ūmai, lyg tyčia, triokštelėjo viena šakelė ir nukrito žvirbliams tiesiai ant galvų. Užsirūstino lauko žvirbliai ir kad ims tarškėti:

— Kaip drįstat jūs, miesčionys, šakomis svaidytis?

Miesto žvirbliai teisinasi: mes, girdi, nei šakų laužėme, nei jomis svaidėmės — ėmė viena šakelė, nulūžo ir nukrito, niekas dėl to nekaltas.

Bet nenuščiūva lauko žvirbliai, plūstasi. Ir ko iš jų norėti — stačiokai, savavaliai, priekabių tik ir ieško. Neatstoja lauko žvirbliai nuo miestiečių, į akis jiems šoka. Ir kilo tokios niautynės, toks riksmas ir klyksmas, kad toli aplinkui buvo girdėti, kaip žvirbliai vaidijasi. Išgirdo medžiotojai triukšmą trajenų giraitėje, stvėrė raizgus, prisėlino prie peštukų ir užmetė ant visų. Raizgų gijos stiprios, akelės tankios. O žvirbliai neateina į protą, ir gana. Miestiečiai čirškia:

— Ei jūs, lauko žvirbliai! Tokiais smarkuoliais dedatės, tai ko laukiat, ko raizgų nesudraskot?

O tie atsikerta:

— Et jūs, pagyrų puodai! Kurgi jūsų žvitrumas pasidėjo?!

Kivirčijasi, čirškia, užuot sutartinai vaduotis puolę. O medžiotojai tik čiupt, čiupt — sugaudė juos visus, parsinešė namo ir iščiršKino.

Šitaip išmintingieji miesto žvirbliai ir gavo galą, vos tik, santarvę pamiršę, į peštynes įsivėlė.

KAIP MOTERIŠKĖ MANĖ PELĘ APGAUSTANTI

Gyveno pasaulyje toks žmogus. Jis turėjo pačią. Kartą tasai žmogus išėjo į mišką skynimo kirsti. Kerta jis medžius, kerta, priėjo eilė senam figmedžiui. Atsivėdėjo žmogus, tik girdi — kažkas sucypė gailiu balseliu. Nuleido žmogus kirvį, dairosi. Ir paregėjo po figmedžiu tupintį pelių karalių balto balčiausio plauko.

— Gerasis žmogau,— prabilo pelių karalius,— nekirsk šito figmedžio, po juo mano būstas. Už tai aš tau išpirką duosiu — kasdien atnešiu po gabalą aukso.

Sutiko žmogus ir parėjo namo, figmedžio nelietęs.

Nuo to laiko pelių karalius kasdien atbogindavo žmogui po gabalą aukso. Žmogus auksą atiduoda pačiai, o ta vis klausia vyrą: pasakyk, girdi, ir gana, iš kur auksą imi, o jei nepasakysi, tai šnipštelsiu karaliaus rūmininkams, kad tu auksą vagi. Persigando žmogus, išklojo viską, kaip buvo. O pati plūsta jį paskutiniais žodžiais:

— Kvaiša buvai, kvaiša likai. Juk didžiulis lobis guli po tuo figmedžiu, kurio tu nenukirtai. Pelė tau iš to lobio po gabalėlį aukso teduoda. Eik, kvaiša, nukirsk medį ir iškart visą auksą susisemsi.

Paklausė žmogus, paėmė kirvį ir eina į mišką, o nuėjęs pokšt, pokšt — nukirto senąjį figmedį, visą sukapojo, bet nė kruopelės aukso nerado ir parėjo namo tuščiomis rankomis. O pelių karalius sušaukė savo valdinius, įsigavo į trobą, kur gyveno tas kvaiša žmogus su savo gobšuole pačia, ir išsinešė visą auksą, kurį anksčiau žmogui buvo davęs.

KIŠKIO NUTIKIMAI

Kadaise kiškis garsėjo žvėrių tarpe sumanumu ir gudrumu. Jis buvo toks gudrus, kad žvėrys jį praminė Teisėju. Bet, teisybę sakant, gudrumas ne iš visų bėdų kiškį vaduodavo, tik maža kas tai žinojo. Šiaip ar taip, kiškio gyvenimas buvo vieni nuotykiai, mat jis nuolat įkliūdavo į kokią bėdą. Visko nė neapsakysi! Bet šį tą papasakoti galima.

Kartą kiškis, įkliuvęs į bėdą, vargais negalais išnešė sveiką kailį ir prigulė atsipūsti krūmuose netoli kaimelio. Vos begyvas buvo iš nuovargio ir toks alkanas, kad žarna žarną rijo. Tik žiūri — keliu eina senutė su pintine ant galvos, o toje pintinėje — geltoni geltoniausi bananai. Ir galvoja sau kiškis: „Aš taip nusilpau, taip išalkau. Trūks plyš turiu pasistiprinti. Oi praverstų gardūs prinokę bananai iš senutės pintinės! Turbūt gudriausia bus apsimesti negyvam".

Pabėgėjo kiškis šalikele, aplenkė senutę su bananais, atsigulė ant kelio ir guli kaip negyvas. Paregėjo senutė kiškį, manė, kad iš tiesų kiškis galą gavęs, ir sušuko visu balsu:

— Jau kad sekasi man, tai sekasi! Nešu bananus parduoti ir dar kiškį radau. Pasiimsiu jį.

Įsidėjo senutė kiškį į pintinę prie bananų. O kiškis to ir telaukė. Sušveitė visus bananus, paskui stryktelėjo iš pintinės ir nudulkėjo. Atėjo senutė į turgų, pasistatė pintinę ant žemės, žiūri — nei bananų, nei kiškio...

O tuo tarpu kiškis parbėgo į mišką sotus sočiausias. Tik labai ištroškęs buvo. Tad susirado gilią kūdrą, pasilenkė prie vandens ir jau buvo begeriąs, tik ūmai moliuskai, kurie gyveno toje kūdroje, piktai sušuko:

— Ei tu, kiški, kaip drįsti gerti vandenį iš mūsų kūdros?

— O ko man negerti,— atkirto kiškis,— negi čia jūsų vanduo?!

— Mūsų!

— Jei taip spiriatės,— pasišaipė kiškis,— tai susilažinkim: tebūnie kūdra to, kas greičiau apie ją apibėgs. Jeigu aš būsiu pirmas — atsigersiu ligi soties, o jeigu jūs mane pralenksite — negersiu.

Moliuskai sutiko. Bet jie buvo labai gudrūs ir bematant sutarė išsirikiuoti lygiais tarpais palei visą krantą. Stojo kiekvienas į savo vietą, ir pirmasis moliuskas sušuko:

— Na, kiški, bėkim!

Pasileido kiškis kiek įkabindamas. Nubėgo galelį ir šaukia:

— Ei, moliuskai! Kur jūs?

O antrasis moliuskas priešaky atsiliepia:

— Kvak! Mes čia!

„Ką,— nustebo kiškis,— jie mane aplenkė?!" — ir nurūko į priekį dar sparčiau. Bėga, skuta iš paskutiniųjų, o moliuskai vis priekyje, ir gana. Nusigando kiškis ir pasileido nuo kūdros šalin.

Nuo to laiko kiškiai nebegeria vandens iš kūdrų, o savo troškulį malšina gaivia rasa.

Bėga kiškis, bėga, pribėga upę ir nesumano, kaip į kitą krantą persikelti. Plaukti nemoka. Tik žiūri — plaukia upe krokodilas. Dingt kiškiui į galvą: „O jei imčiau ir persikelčiau per upę raitas ant krokodilo?" Ir klausia kiškis:

— Kūmai krokodile, ko toks apšašęs? Ar tik ne dedervinėmis esi nubertas? Galiu išgydyti. Perplukdyk mane per upę, ir aš mielai tau padėsiu.

— Perplukdyčiau, kodėl ne, bet man atrodo, kad prastas iš tavęs daktaras.

— Nebūgštauk, kaipmat išgydysiu,— tikina kiškis.

Nemalonu buvo kiškiui tūptis ant gumburiuoto krokodilo. Prisiskynė jis didelių lapų paklotui.

— Kam tau tie lapai? — nusistebėjo krokodilas.

— Pasiimsiu juos, kad primintų tavo gerą darbą,— kaip niekur nieko sumelavo kiškis ir patogiai įsitaisė krokodilui ant galvos.

Krokodilas kiek įkabindamas nusiyrė į kitą krantą. Stryktelėjo kiškis nuo krokodilo galvos į krantą ir šaukia:

— Dedervines, kūmai, tu paveldėjai iš savo garbiųjų prosenelių. Niekas jų neišgydys! Cha cha cha!

Įširdo krokodilas, bet jau per vėlu buvo keršyti akiplėšai, kad taip mikliai apgavo.

O kiškis linksmas nustriksėjo toliau. Striksi jis, striksi, tik žiūri — padvėsęs buivolas guli su perskrostu pilvu.

„Aure puiki vietelė pasiausti,— mano sau kiškis.— Miške striksėti man jau nusibodo. Ir saulė kepina!"

Įsilindo kiškis į buivolo pilvą, šokinėja, striksi. O tuo tarpu kaitri saulė be atvangos kepino, ir skylė, pro kurią kiškis įlindo į buivolo pilvą, visa suragėjo. Vakarop kiškis užsimanė išlįsti lauk ir tik tada suprato, į kokius spąstus pakliuvęs. Sukasi šiaip, sukasi taip — neišeina, ir gana. Aprimo vargšas, nusiminė. Tik girdi — kažkas pro pat šalį vandens eina. Kad sušuks kiškis:

— Žmonės gerieji! Užpilkit vandens ant buivolo pilvo. Už gera dosniai geru atsimokėsiu.

Išgirdo žmogus tokius žodžius, atnešė vandens ir užpylė ant buivolo pilvo. Išsigavo kiškis laukan ir nudūmė. Pabėgėjo galelį ir šaukia:

— Nesulauksi, kad aš tau atsidėkočiau! Apmoviau tave, ir tiek.

Nusikvatojo kiškis ir nubėgo sau pasistriksėdamas. Pribėga tą pačią upę. O ten įtūžęs krokodilas jo tebelaukė. Pamatė jis kiškį ir gudrybės stvėrėsi: apmirė kaip negyvas, ir suprask, kad nori, ar čia krokodilas guli, ar šiaip koks rąstas.

Mato kiškis, kad vandeny kažkas plūduriuoja. Atrodytų lyg ir rąstas, bet kažin: ar tik ne krokodilas ketina jį, kiškį, apgauti? Įsmeigė kiškis akis į tą nekrutantį daiktą ir šaukia:

— Jei tu rąstas, tai plauk prieš srovę! O jei krokodilas, tai plauk pasroviui.

Išgirdo tuos žodžius krokodilas ir pasileido plaukti prieš srovę. Kad nusikvatos kiškis:

— Ki ki ki! Tik pažiūrėkit į tą lengvatikį. Ir jis norėjo mane apgauti. Ne tavo nosiai, krokodile!

Ką darys krokodilas, nenusisekė jam gudrumu pričiupti kiškį. Ir jis tarė sau: „O kad taip išrėpliočiau žemėn ir apsimesčiau negyvas?"

Kaip tarė, taip ir padarė. Išrėpliojo ant kranto ir apsimetė negyvas esąs: plačiai iššiojo nasrus ir nekvėpuoja. Pamatė

kiškis krokodilą išsižiojusį, pristriksėjo prie jo ir sako:

— Šį kartą, kūmai, atrodo, būsi iš tiesų galą gavęs.

O krokodilas — nė krust. Stryktelėjo kiškis krokodilui į nasrus, čiupinėja aštrius jo dantis ir kalbasi pats su savim:

„Va iš šito danties išsidrošiu puikų peilį, o iš ano išeis peilis mano pačiai".

Postringauja taip kiškis, postringauja, o krokodilas — am! — ir užsičiaupė. Dantys taip baisiai kaukštelėjo, kad kiškis, baimės perimtas, stryktelėjo tiesiai krokodilui į pilvą. Pilve jis atsigaivelėjo, apsidairė ir šaukia:

— Ohoho! Kokia puiki vietelė! Man net seilės varva, matant tokias nuostabias žarnas! Tuoj kibsiu į tą skanėstą...

Ir būgnija kiškis letenėlėmis krokodilui į pilvą. Susirietė krokodilas iš skausmo ir meldžia:

— Nežudyk manęs, kūmai kiški, aš tavęs niekad nebeliesiu.

— Na gerai,— nusileido kiškis,— kad jau taip gailiai prašai, dovanosiu tau, nedraskysiu žarnų.

Išžiojo krokodilas baisius nasrus kuo plačiausiai, kiškis strykt iššoko ir nuskuto į mišką.

Bėginėjo jis po mišką, bėginėjo ir pamatė didžiulį kelmą. Užšoko ant jo kiškis, atsitūpė, o nušokti nebegali: saulė buvo ištirpdžiusi ant kelmo sakus, ir prilipo kiškis, nė krust.

Tasai kelmas riogsojo prie kūdros, ir atėjo į ją atsigerti mažas drambliukas.

— Ei, pyply! — suriko jam kiškis. — Nedrįsk gerti vandens iš mano kūdros! Mane pats Indra pastatė šitos kūdros saugoti!

Išsigando drambliukas, nubėgo pas savo motiną ir viską jai papasakojo. Dramblienė užpyko ir eina kartu su sūnum prie tos kūdros. Priėjo, pamatė kiškį ir klausia:

— Ei, kiški, kodėl tu nedavei mano sūnui atsigerti?

O kiškis spiriasi:

— Ir tau neduosiu. Šitą kūdrą pats Indra man pavedė sergėti!

Dar labiau įširdo dramblienė, stvėrė kiškį savo ilgu straubliu, atplėšė nuo kelmo ir kad švystels kažin kur į dygų tankumyną. O kiškiui to ir tereikėjo.

Kartą kiškis aptiko miške daržą, kuriame augo agurkai. Ir įjunko į tą daržą vaikštinėti, šviežiais agurkėliais smalžiauti. Pastebėjo tai senis ir spąstus darže paspendė. Atstriksėjo kiškis naktį agurkų pakrimsti, trinkt spąstai ir užsidarė. Net apmirė kiškis iš baimės: juk senis ateis vos praaušus. Tik žiūri — pro šalį oriai šokuoja didžiulė rupūžė. Kiškis sako jai:

— Oi, kūmute rupūže, tu visa karpomis aptekusi! Man vieni juo-

kai jas nugydyti, tik padėk ištrūkti iš spąstų.

Apsidžiaugė rupūžė. Seniai ji geidė atsikratyti tų bjaurių karpų. Šoko prie spąstų ir atnarpliojo vyteles. Kiškis išlindo ir juokiasi:

— Na ir kvaila tu, rupūže! Tas karpas tu iš savo prosenelių paveldėjai. Joks daktaras tau jų nenugydys.

Ir nukūrė sau. Užpyko rupūžė, šoko vytis kiškį, bet kur jį pasivysi!

Rytą senis ateina į daržą. Žiūri: vėl kiškio būta, agurkai suėsti, spąstai sugadinti, ir gaudyk vėją lauke.

— Ką gi, tavo viršus, kiški, — sako senis. — Šį kartą neteks man paragauti kiškienos. Bet palaukš!

Padarė senis naujus spąstus, dar tvirtesnius už pirmuosius, ir užtaisęs nuėjo namo. Naktį kiškis užsigeidė šviežių agurkų. Nustriksėjo į daržą, spąstus visai pamiršęs. O gaila! Spąstai kaukšt! — ir užsitrenkė. Išsigando kiškis, nežino, kaip ištrūkti. O rupūžė pamatė, kad kiškis vėl įkliuvęs, ir apsidžiaugė: va tau, kitus miško gyventojus apgaudinėti! Šokuoja rupūžė apie kiškį, ploja katučių ir plyšauja:

— Įkliuvai, kiški! Kiek kartų tu mane apgaudinėjai! Dabar jau neišvengsi senio puodo. Ir niekas tau, apgavikui, nepadės.

Pyktis apėmė kiškį, bet jis neišsidavė ir nuolankiai tarė rupūžei:

— Teisybė, kūma rupūže. Aną kartą aš tave apgavau. Bet juk apgavau todėl, kad nežinau, kaip tave išgydyti. O šį kartą siūlau susitarti dorai. Turiu nužiūrėjęs vieną gražią mergelę — skaisčiaveidę, raudonskruostę. Galiu ją išpiršti tavo sūnui. Ir rūpesčių tau nebus, su jos tėvais aš jau šnekėjausi. Jie sutinka dukterį leisti už tavo sūnaus. Tik padėk man iš spąstų ištrūkti.

Išgirdo tokius žodžius rupūžė, patikėjo ir apsidžiaugė — juk jos giminėj gražių marčių dar nebuvo. O čia tokia proga!

— Šiukštu,— sako rupūžė,— nesumanyk manęs apgauti.

— Ką tu! Už savo žodžius galvą dedu. Šventyklų šalyje pilna gražių mergelių... Ne veltui žmonės sako: mergelės ir akis pražiūrėjo, jaunikių belaukdamos.

Padėjo rupūžė kiškiui išsivaduoti. Vargais negalais išsigavo kiškis iš spąstų, pabėgėjo į šalį ir suriko:

— Cha cha cha! Kas gi leis gražuolę už tavo karpoto sūnaus. Aš vėl tave apmoviau!..

Net pajuodo rupūžė iš piktumo. Bet jai įkrito galvon žodžiai, kad Šventyklų šalyje nuotakų pilna. Ir iškeliavo jinai Šventyklų šalies ieškoti. O klausinėjama, kur taip skubanti, rupūžė visiems vienodai atsakinėjo:

— Skubu į Šventyklų šalį nuotakos savo sūnui.

Šokavo rupūžė, šokavo ir prišokavo upę, pliumpt į vandenį ir plaukia. Ten ją žuvys ir suputo.

Tuo tarpu kiškis prasigavo į nendryną, atsigulė pailsėti, ir užkropė ant jo alkanas tigras. Paregėjo kiškis tigrą ir suriko kimiu balsu:

— Ak! Suėdžiau penkis dramblius, bet alkio nenumalšinau. Dar, kaip tyčia, karčių baklažanų prisirijau, o jie tokie sprangūs. Ne pro šalį būtų tigro kepenimis užsiskaninus.

Išgirdo tigras tokius žodžius ir vos kojų nepakratė iš baimės. Nubėgo pas beždžionę ir sako jai:

— Žinai, kūmute beždžione, mūsų miške atsirado kažkoks baisus žvėris. Einu ir girdžiu, kaip jis rėkia: „Suėdžiau penkis dramblius, o tebesu alkanas, prisirijau karčių baklažanų, o jie tokie sprangūs; ne pro šalį būtų tigro kepenimis užsiskaninus". Man nugara pagaugais eina! Kas bus, kai šitas siaubūnas suras mane?

— O kaip tas žvėris atrodo? — klausia beždžionė.

— Pažiūrėti nedidelis — sulig mano letena, ausys ilgos ilgos, uodega trumpučiukė.

— Na, kūmai tigre, nėra ko tau baimintis. Tai paprasčiausias kiškis. Kas nežino to pagyrūno!

— Ne,— sako tigras. — Negali būti. Juk aš pats mačiau šalia to siaubūno perkrimstas dramblių iltis.

— Jei tu netiki, kūmai tigre, eime kartu. Pamatysi, kad aš teisybę sakau.

— Ne, aš neisiu ten, man baugu. Juk tasai siaubūnas įsigeidė mano kepenų, o ne tavo. Ir jeigu jis šoks mudu vytis, tu stryktelsi į medį ir išsigelbėsi, o kur aš dėsiuos?

— Na ir bailys esi, kūmai tigre,— įširdo beždžionė. — Jeigu manimi netiki, nutrauk lianą ir susiriškim abu, tada aš nieku gyvu nuo tavęs nepabėgsiu.

Nutraukė tigras lianą, prisirišo jiedu vienas prie kito ir tykina į atvašyną, kur ilsėjosi kiškis. Pamatė juos kiškis, pasislėpė už termitų būsto, iškišo galvą ir garsiai suriko kimiu balsu:

— Ak tu, netikša beždžione! Tiek jau metų praėjo, o tu vis dar skolos negrąžini! Ar tik nemanai, kad už skolą aš priimsiu tą iškaršėlį tigrą?!

Toptelėjo tigrui į galvą, kad beždžionė nori jį atiduoti kiškiui ir šitaip atsiteisti už seną skolą! Kad šoks tigras atatupstas, kad pasileis bėgti kiek įkabindamas. O beždžionė visu smarkumu trenkėsi į medžio kamieną ir užsimušė. Bėga, bėga tigras su negyva beždžione ant nugaros. Galų gale išdrįso atsigręžti, pamatė iššiep-

tus beždžionės nasrus ir pamanė, kad jinai juokiasi iš jo. Supyko tigras, nutraukė lianą, numetė beždžionę ir pasislėpė gūdžioje tankynėje.

O kiškis kiaurą dieną pramiegojo nendryne. Vakare pasijuto alkanas. Nustriksėjo į lauką, kur žmogus ką tik buvo ryžius pasodinęs, prisišlamštė sultingų daigų ir vėl grįžo į mišką. Rytą žmogus atėjo savo ryžių pažiūrėti ir pamatė, kad jie kažkam pritikę. Suprato žmogus, kad čia kiškio vaišintasi. Pasižiūrėjo, iš kur pėdos veda, ir pastatė toje vietoje spąstus. Kitą naktį kiškis vėl atėjo į ryžių lauką pasiganyti ir, aišku, įkliuvo. Nustėro kiškis iš baimės, kai rytą išgirdo žmogaus žingsnius. Ir apsimetė nebegyvas esąs.

Prieina žmogus prie spąstų, žiūri — guli juose kiškis be dvasios. Apsidžiaugė žmogus, ištraukė kiškį, padėjo ant žemės ir iš naujo spąstus spendžia. Pasijuto kiškis laisvėje atsidūręs ir kad pašoks, kad ners į krūmus!

— Ak tu, pasiutkaili! — suriko žmogus.— Gudriai tu mane apgavai. Bet išgrauš! Iki vakaro viską užmirši ir vėl įkliūsi!

Taip ir atsitiko. Užėjo naktis, kiškis išalko, nustriksėjo į ryžių lauką ir bematant įkliuvo į spąstus. O kaip ištrūkti — galva neišneša. Ir kiaurą naktį tupi nosį nukabinęs, galo laukia. Rytą ateina žmogus, žiūri — ogi spąstuose tas pats kiškis. Apsidžiaugė žmogus, ištraukė kiškį iš spąstų ir sako:

— Na, apgavike, pažiūrėsim, kaip tu šį kartą išsisuksi į puodą nepakliuvęs, nors ir vikruolis esi.

Parsinešė žmogus kiškį namo ir užvožė bučium. Tą rytą žmogui sekėsi. Jis sugavo ne tik zuikį, bet ir didelę žuvį — rachą. Ir galvoja: „Žmonės kalba, kad mūsų šventikas gerai ateitį nuspėja. Eisiu ir persitikrinsiu, ar tai teisybė. Paklausiu jį, ką aš valgysiu pietums, ir pažiūrėsiu, koks iš jo pranašautojas".

Nueina žmogus pas šventiką ir klausia:

— Ar teisybė, kad tu ateitį teisingai nuspėji?

— Kaip moku, taip nuspėju.

— Tai pasakyk man, meldžiamasis, ką aš šiandien pietums valgysiu?

— Valgysi ką nors, be pietų neliksi.

Neatlyžta žmogus ir širdyje mano sau: „Jei šventikas nuspės teisingai, pavaišinsiu jį žuvimi ir kiškiena, o jei nenuspės, nieko neduosiu, pats su pačia viską sukirsiu".

Šventikas dvejoja:

— Nenorėčiau tau širdies užduoti.

O žmogus neatstoja:

— Niekis, niekis. Anoks ten uždavimas.

Paėmė šventikas pranašysčių knygą, paskaitė ir pranašauja:

— Šiandien nelemta tau kokių skanėstų turėti. Valgysi tą pat, ką ir kasdien valgai.

Padėkojo žmogus šventikui, eina namo ir galvoja: „Menkas iš jo pranašas. O aš maniau, kad jis iš tikrųjų ateitį nuspėti geba, dar ketinau jį mėsa ir žuvimi pavaišinti. Tegu sau sėdi alkanas su savo kvailom pranašystėm, o mudu su pačia skaniai papietausim".

Parėjo žmogus namo ir liepė pačiai užkaisti ryžių.

O kiškis tuo tarpu spėjo su žuvimi susimokyti.

— Kai žmogus ateis tavęs paimti,— pasakė kiškis žuviai,— dėkis leisgyvė esanti. Krustelk kartą, antrą ir išsitiesk paslika, pilvą išvertus. Kai žmogus įmes tave į vandenį atgaivinti, iš pradžių nekrutėk, o paskui dėkis norinti pasprukti. Tada žmogus nuims nuo manęs bučių ir šoks tavęs gaudyti. O tu nerk gilyn — gelbėkis.

Kaip sakė kiškis, taip ir nutiko. Kai ryžiai išvirė, žmogus paėmė žuvį už žiaunų ir nusinešė prie kūdros išdarinėti. Žiūri — žuvis visai leisgyvė. Panardino žmogus ją į vandenį. Toji tik pūkšt ir ištrūko iš rankų, bet gelmėn nepaniro, plauko sau paviršiuje, kaip kiškis mokė. Gaudo ją žmogus, gaudo, bet niekaip nesugauna,— slysta žuvis iš rankų. Šūktelėjo žmogus pačiai, kad greičiau bučių atneštų. Išbėgo pati iš trobos, vyro šaukiama, pastvėrė bučių ir lekia prie kūdros. Pamatė žuvis, kad moteriškė atbėga bučiumi nešina, nėrė gelmėn ir nebepasirodė. O kiškis nekvailas, akies mirksniu paspruko. Įširdo vyras su pačia. Braidė, braidė po vandenį, sušalo, dantimis kalena, o žuvies kaip nėr, taip nėr. Grįžo jiedu namo, eina kiškio, o to nė padujų nelikę.

ANGINAS KENGKANGAS

Seniai, labai seniai nebuvo žemėje nei pitonų, nei kobrų, nei angių, nei kitokių gyvačių, tik vienas anginas Kengkangas.

Senas padavimas byloja, kad anais nebeatmenamais laikais gyveno toks žmogus su pačia, ir turėjo jiedu dukterį Etę. Pati buvo vardu Ni. Kartą tasai žmogus sumanė karoliais prekiauti ir iškeliavo į tolimus kraštus.

Vieną gražią dieną jų giminaičiai, kurie čia pat kaimynystėje gyveno, susitaisė eiti į mišką malkų. Išgirdo apie tai Ni, pasiėmė kirvį ir eina drauge. Priėjo jie visi mišką. Pamatė Ni didelį seną medį ir šoko jį kirsti. Kirto, kirto, pavargo bekirsdama. Išslydo

kirvis jai iš rankų ir pataikė tiesiai į kažkokį urvą. O tasai urvas buvo angino Kengkango. Prašo moteriškė, kad anginas kirvį atiduotų, o tasai atsako:

— Jei būsi mano — grąžinsiu kirvį, o jei ne — daugiau jo nebematysi.

Lengvabūdė moteriškė buvo Ni, bematant ji sutiko ir pridūrė:

— Atiduok man kirvį, o vakare aš atsiųsiu savo dukrą Etę tavęs parvesti.

Apsidžiaugė anginas Kengkangas ir atidavė kirvį. Užsimetė ant pečių Ni malkų ryšelį ir kartu su dukra patraukė namo.

Subrėško. Motina ir sako dukrai:

— Drožk į mišką, pašauk anginą Kengkangą.

Nuėjo mergaitė į mišką, susirado angino urvą ir šaukia:

— Angine Kengkangai! Angine Kengkangai! Mano motina tave šaukia.

Iššliaužė iš urvo Kengkangas. Jis buvo toks didelis, kad mergaitei pasidarė labai baugu, bet motinos jai buvo dar baugiau. Virpa dreba mergaitė, bet vedasi didžiulį anginą namo. O tasai seka iš paskos, plačią šliūžę per žolę braukia.

Namuose Ni pasakė anginui:

— Žinok, kad aš turiu vyrą. Tik prieš keletą metų jis iškeliavo į tolimus kraštus prekiauti.

— O kada tavo vyras grįš? — susirūpino anginas.

— Nežinau,— atsakė Ni.

Tik paryčiu anginas iššliaužė atgal į mišką, į savo urvą. Atsisveikindama Ni jį perspėjo:

— Jei vyras grįš, aš neatsiųsiu dukters pas tave. Tik šiukštu nesumanyk atšliaužti nešauktas. Jei vyro nebus, Etė ateis tavęs parsivesti.

Vakare motina vėl siunčia dukrą angino parkviesti. Klauso mergaitė motinos ir vėl eina į tamsų mišką, drebėdama iš baimės, — toksai didelis buvo tasai anginas. Jos išmanymu, motinai tikrai nederėjo su anginu susidėti. Priėjo Etė prie angino urvo ir sako:

— Angine Kengkangai! Angine Kengkangai! Mano motina tavęs laukia.

Išgirdo anginas jos balsą, išsirangė iš urvo ir klausia:

— Ar dar negrįžo tavo tėvas? Jeigu jis mane užklups — galvą palydėsiu.

— Mano tėvas toli iškeliavęs,— atsakė mergaitė,— ir dar negrįžo.

Nusiramino anginas ir sparčiai nušliaužė jau žinomu keliu į

kaimą. Ir Ni vėl ištisą naktį meilavosi su anginu.

Ėjo dienos. Pagaliau parsirado Ni vyras, ir iškart jam krito į akis, kad pačiutė dieni. Ėmė jis kamantinėti dukrą, ir mergaitė viską papasakojo:

— Motina susidėjo su anginu Kengkangu. Kai tavęs nebuvo, motina kas vakarą mane siųsdavo jo pašaukti.

Išgirdęs tokius žodžius, tėvas tarė:

— Šįvakar vėl pašauk anginą. Tik motinai nė žodžio nesakyk. Aš tą anginą į gabalėlius sukaposiu.

Vos tik sutemo, mergaitė nubėgo į mišką ir šaukia:

— Angine Kengkangai! Angine Kengkangai! Mano motina tavęs laukia!

Anginas Kengkangas iššliaužė iš urvo ir sako:

— A, čia tu, Ete! Ar dar negrįžo tavo tėvas, ar jis nebegalanda kirvio, ar neketina manęs sukapoti?

Susitvardė mergaitė ir atsakė kaip niekur nieko:

— Mano tėvas toli iškeliavęs ir dar negrįžo.

Patikėjo anginas jos žodžiais, nusiramino ir žvitriai nušliaužė jau sumintu keliu. O neištikimosios pačios vyras pasislėpė už durų su aštriu kardu ir laukia. Vos tik angino galva pasirodė pro duris, jis čekšt ir nukirto ją. Dar sykį čekštelėjo kardu ir nukirto anginui uodegą. Užmetė uodegą ant lentynos, galvą pamovė ant medžio šakos, o patį anginą atidavė dukrai, liepė nulupti ir išvirti.

— Tik neprasitark motinai,— perspėjo dukrą. — O kai išvirsi, mes ją pavaišinsim.

Tuo tarpu Ni viešėjo pas gimines ir nenumanė, kas namie darosi.

Rytą Etė išvirė anginą ir padėjo ant stalo. Pamatė motina pilną puodą riebios mėsos ir klausia:

— Ete, kokia čia mėsa?

— Kiauliena,— atsakė Etė.

Patikėjo motina ir atkišo dukteriai lėkštę. Tuo tarpu varnas paregėjo medyje angino galvą ir įsigeidė jos paragauti. Prilėkė arčiau ir sukranksėjo:

— Karr! Karr! Tai gardžiai palesiu šeimininkės numylėtinio mėselės!

O Ni pilna burna kerta riebią mėsą. Sulig varno žodžiais pakėlė ji akis, žiūri — ogi ant šakos Kengkango galva pamauta! Pasipylė ašaros jai iš akių, bet garsiai raudoti nedrįsta: vyras sėdi šalia. Pamatė vyras, kad pačiai per skruostus rieda didelės ašaros, apsimetė didžiai nustebęs ir klausia:

— Sakyk, meldžiamoji, ko verki?

— Karštu viralu nusiplikinau, — atsakė Ni.

O varnas medyje nesiliauja karkti:

— Karr! Karr! Tai gardžiai palesiu šeimininkės numylėtinio mėselės! Visa galva ant šakos pamauta, visa uodega tyso ant lentynos.

Persigandusi pasižiūrėjo Ni į lentyną ir pamatė ten angino Kengkango uodegą. Suprato vyras iš Ni veido, kad tikrai ji su anginu buvo susidėjusi, ir nusprendė savo neištikimąją pačią nudaigoti, taip nudaigoti, kad nė gyva dvasia nesužinotų. O pati buvo jau visai dienų gale. Pasišaukė vyras ją ežeran maudytis. Nuėjo jiedu į paežerę, ir vyras sako:

— Žinai ką, pasiieškokim kokios nuošalios vietelės. Maloniau maudytis, kai niekas nespokso.

Pačiai nė galvon netoptelėjo vyrą įtarti. Sutiko jinai. Eina jiedu pakrante, eina, prieina užutekį, žiūri — ir nuošalu, ir dugnas nedumblėtas. Sako jai vyras:

— Va kokia gera vietelė! Čia ir išsimaudysim!

Ir dabar pačiai nė motais, kad vyras ją pražudyti sumanęs. Atsisėdo jinai ant kranto ir trenkasi galvą. O vyras, stovėdamas už nugaros, išsitraukė kardą ir perkirto ją pusiau. Žiūri — kad pasipils angiukai! Puolė vyras jų kapoti, bet kur tau! Sulindo angiukai į urvus, į plyšius. Kiti į vandenį sušoko, treti miške išsislapstė. Tai mat kodėl žemėje tokia galybė angių, įvairių įvairiausių.

KAIP ATSISKYRĖLIS TIGRĄ ATGAIVINO

Vieną kartą tigras užėjo gyvatės urvą ir atsigulė. Gyvatė iššliaužė, įgėlė tigrą, ir tasai nugaišo. Kur buvęs, kur nebuvęs tuo metu pro šalį ėjo atsiskyrėlis. Pamatė tigrą ir jo pasigailėjo. Apšlakstė gyvuoju vandeniu, tigras strakt ir atgijo. Atgijo ir sako:

— Kaip tu drįsai mano girių karalystėje mane pažadinti, pertraukti man saldų miegą? Už tai aš tave suėsiu!

— Meldžiamasis, juk tu užkropei ant gyvatės urvo ir ten atsigulei, gyvatė mirtinai tave įgėlė, o aš atgaivinau. Turėtum man dėkingas būti, o tu ketini mane suėsti.

Ginčijosi, ginčijosi atsiskyrėlis su tigru ir galų gale sutarė prašyti vilką, kad tasai jų ginčą išspręstų. Apsakė vilkui visa, kaip buvę. Svarsto vilkas: „Tigras — galingas mano globėjas. Jeigu pasakysiu, kad teisybė ne jo pusėje, iš bado galą gausiu".

Pasvarstė taip vilkas ir balsu tarė, kad tigras turįs suėsti atsiskyrėlį.

Nuo to laiko žmonės sako: gudrus kaip vilkas.

Netiko atsiskyrėliui vilko sprendimas. Eina su tigru toliau per girią ir sutinka jautį. Apsakė atsiskyrėlis ir tigras jaučiui visa, kaip buvę, paprašė jų ginčą išspręsti. Jautis mano sau: „Jeigu pasakysiu, kad teisybė ne tigro pusėje, jis tuoj mane sudraskys".

Taip pamanęs, jautis ir sako, kad tigras turįs suėsti atsiskyrėlį. Taigi jautis pasielgė kaip bailys.

Netiko atsiskyrėliui jaučio sprendimas. Eina jiedu su tigru toliau ir sutinka beždžionę. Apsakė jai tigras su atsiskyrėliu visa, kaip buvę. Beždžionė svarsto: „Kartą vienas žmogus įkrito į šulinį, ir mano tėvas jam padėjo iš ten išlipti. Kitą kartą vijosi tą žmogų tigras, ir tėvas padėjo jam įsiropšti į medį, nuo mirties išgelbėjo. O paskui tas žmogus ėmė ir užmušė mano tėvą".

Ir beždžionė pasakė:

— Tigras turi suėsti atsiskyrėlį.

Taigi beždžionė pasielgė kaip kerštininkė.

Netiko atsiskyrėliui beždžionės sprendimas. Eina jis su tigru toliau ir sutinka pelėdą. Prašo jiedu pelėdą, kad toji išspręstų jų ginčą. Pelėda svarsto: „Dabar tigro išėdos man atitenka ir aš visada soti. O jei pasakysiu, kad teisybė ne tigro pusėje, jis įširs ir nieko man nepaliks".

Ir pelėda tarė:

— Tigras turi suėsti atsiskyrėlį.

Taigi pelėda pasielgė kaip savanaudė.

Netiko atsiskyrėliui pelėdos sprendimas. Nuėjo jiedu su tigru pas miškinį. Išklausė juos miškinis ir svarsto: „Žmonės ilsisi gaiviame mano medžių pavėsy, bet vis vien laužo šakas, drasko lapus, lupa žievę, kerta kamienus".

Ir miškinis pasakė:

— Tigras turi suėsti atsiskyrėlį.

Taigi jis pasielgė kaip kvaiša.

Netiko atsiskyrėliui nė tas sprendimas, ir jis pasiskundė kiškiui:

— Garbusis kiški! Štai šitas tigras išsitiesė pogulio ant gyvatės urvo. Gyvatė išlindo, įgėlė jam, ir jis padvėsė. Aš jį apšlaksčiau gyvuoju vandeniu, ir jis atgijo. Laukiau iš tigro padėkos, o jis nori mane suėsti.

O tigras viską taip nupasakojo:

— Garbusis kiški! Aš saldžiai miegojau, o šitas atsiskyrėlis priėjo, piktai mane papurtė ir prižadino. Štai kodėl aš noriu jį

suesti. Mes jau kreipėmės į vilką, jautį, beždžionę, pelėdą ir miškinį. Jie visi kaip vienas nusprendė, jog teisybė mano pusėje ir šitą atsiskyrėlį reikia suėsti, kad kiti iš to pasimokytų.

Kiškis atidžiai išklausė abi puses. Jis iš prigimimo buvo nekvailas ir bematant sumojo, kaip iš tikrųjų yra buvę ir kodėl visi tigro išvardinti teisėjai nusprendė tigrą teisų esant. Ir pasakė jis atsiskyrėliui ir tigrui:

— Parodykite man vietą, kur tai nutiko.

Kai jie priėjo gyvatės urvą, kiškis tarė:

— Dabar, garbusis tigre, malonėkite gulti ten pat, kur gulėjote, kai jus atsiskyrėlis papurtė ir prižadino. Noriu aiškiai pamatyti, kaip visa buvo.

Tigras mielai atsigulė į tą pačią vietą. Iš urvo vėl iššliaužė gyvatė ir jam įgėlė. Tigras padvėsė. Tada kiškis tarė atsiskyrėliui:

— Pasižiūrėk į šitą nedėkingą tigrą. Neužmiršk jo klastos ir nekišk likimui kojos, net jeigu jis tau atrodytų žiaurus. Ir niekada tigrams nebedaryk paslaugų.

Taigi kiškis pasielgė išmintingai.

KAIP DU BIČIULIAI GINČIJOSI, KATRAM MIEGOTI VIDURYJE, IR KAS IŠ TO IŠĖJO

Kartą du bičiuliai iškeliavo į tolimus kraštus. Ėjo jie, ėjo, ir gūdžiame miške juos užklupo naktis. Taip sutemo, kad nors akin durk. Nori nenori bičiuliai turėjo sustoti nakvynės. Miškas juodas, ir taip nejauku, kad kiekvienas nori į vidurį gultis. Ginčijosi jiedu, ginčijosi, matavo, skaičiavo, o vidurio tarp savęs neranda, ir gana. Ir šiaip gula, ir kitaip — vis vien abu iš krašto. Pagaliau jiems dingtelėjo gulti sudūrus kojas. Taip ir sutarė. Atsigulė suglaudę pėdas, apsiklojo savo drapanomis ir užmigo.

O tuo metu po mišką klaidžiojo piktas ir alkanas tigras. Užtiko jisai miegančius bičiulius ir nustebo: kas gi čia per baidyklė, ilgšė tokia. Šaukia tigras kitus žvėris pasitarti. Subėgo tigrai, laukiniai jaučiai, raganosiai, drambliai, elniai, stirnos, laukiniai šunys, vilkai, beždžionės. Žiūri jie į tą ilgšę pabaisą ir stebisi, bet artyn prieiti bijo. Niekas nežino, kas čia toks.

— Vaje, vaje,— šnekasi žvėrys,— argi nė vienas mūsų neatspės, kas čia? Gal dar ne visi susirinkome?

Ėmė žvėrys skaičiuoti ir susigriebė — kiškio nėra. O kiškis nuo seno visame miške garsėjo kaip neregėtas išminčius, didelis įstatymų žinovas, gudragalvių gudragalvis, visų žmonių ir miško žvėrių būdo išmanytojas. Ne veltui kiškis Teisėju buvo vadinamas. Paprašė žvėrys dramblį, kad tasai surastų kiškį ir pakviestų į pasitarimą. Dramblys ieškojo, ieškojo ir surado kiškį ant termityno bemiegantį. Pažadino dramblys kiškį, viską iš eilės nupasakojo: ir kad miške atsiradusi neregėta baidyklė, kurios vardo niekas nežinąs, ir kad žvėrys vienu balsu prašą kiškį pagalbos. Kiškis pasikasė pakaušį ir klausia:

— O kaip atrodo tasai žvėris — didelis ar mažas, ilgas ar trumpas?

— Iš galų tasai žvėris storesnis, per pusiaują plonesnis, ilgšis toksai, tikriausiai bus penkių chatų[4] su viršum.

— Na, jeigu jau taip,— sako kiškis,— tai tu, kūmai dramblys, gali būti ramus. Aš tik užmesiu akį ir perprasiu, kas ten per žvėris. Bet ligi ten mane nunešk, kad bėgdamas nepavargčiau.

Dramblys pasilenkė, kiškis užsiropštė jam ant galvos, ir jiedu patraukė tenai, kur miegojo mūsų bičiuliai. Kai dramblys prisiartino, kiškis strykt nušoko žemėn, paėmė nuo medžio nukritusį lapelį, visą kirminų išgraužtą, tartum kokiais rašmenimis išrašytą, ir oriai tarė:

— Broliai ir seserys, visi klausykit manęs, nes aš esu Indros tarnas! Indra davė man laišką ir liepė jums perskaityti.

Kiškis užsilipo ant termityno, įsmeigė akis į lapą ir skaitė, tarsi ten iš tikro būtų kas parašyta.

— Šitą žvėrį siunčiu aš, Indra. Jis vadinasi Jouka Joukėja[5]. Tegu jisai jus visus sudoroja.

Išgirdo žvėrys, kad neregėtą baidyklę pats Indra pasiuntė jų sudoroti, ir leidosi bėgti į visas puses. Vieni kojas susilaužė per tą sumaištį, kiti buvo sumindžioti ir visai galą gavo. Toks triukšmas, erzelis pakilo — net medžiai linko. Atsibudo bičiuliai, pamatė sulamintus, kojas užvertusius žvėris, nusilenkė kiškiui ir tarė:

— Dėkui tau, kūmai kiški, tu mums gyvastį išgelbėjai. Jei ne tu, tikrai mus būtų suėdę tigrai ir kiti žvėrys.

Mato bičiuliai, kad žvėrienos aplinkui nors vežimu vežk, ir sumanė pasiimti į kelią skanios elnienos. Išrėžė pačius geriau-

---

[4] Chatas — senoviškas ilgio matas, apie 40 cm.
[5] Jouka Joukėja — toks atsiskyrėlis vienuolis.

sius gabalus iš vieno elnio, iš kito. Dar nusižiūrėjo jiedu vieną liesą tigrą, kurį dramblys taip buvo sulaminęs, kad tasai vos kojas bepavilko. Supančiojo jie tą tigrą ir eina su laimikiu toliau. Paėjo galelį, žiūri — priešais kažkoks žmogus atvažiuoja. Tasai žmogus klausia:

— Sakykit, gerieji žmonės, iš kur jūs tiek mėsos gavote?

— Mūsų šuo prinešė,— atsakė bičiuliai,— va ir dabar jį kartu vedamės. Vos tik jį pašeri ir paleidi į mišką, galvotrūkčiais bėga grobio ieškoti. Nė mirktelėti nespėji, o jis jau tempia stirną arba elnią.

Žmogus net išsižiojo iš nustebimo. O, kad taip jam tokį šunį! Buvo jis lengvatikis ir kiekvieną žodį už gryną teisybę priimdavo. Kad šoko jis bičiulius įkalbinėti:

— Meldžiu, gerieji žmonės, parduokite man savo šunį. Mūsų miškuose aibės žvėrių žvėrelių, o be šuns — kaip be rankų.

— Oho, ko užsigeidei,— atsakė bičiuliai,— jei neturėsime šuns, neturėsime nė mėsos puoduose. Ir šiaip jį atiduoti mums būtų labai gaila. O ką tu mums mainais duotumei?

— Visas mano turtas — va šitie du jaučiai su ratais. Man jaučiai irgi labai brangūs. Juk jiedu gali nepavargdami arti nuo ryto ligi vakaro, o geria tik kartą per dieną. Mūsų krašte nė vienas jautis jiems neprilygsta. Bet dabar mano širdis linksta į medžioklę. Todėl aš mielai atiduočiau savo jaučius su ratais už jūsų šunį.

Išgirdo bičiuliai, kad žmogelis už raišą tigrą mielai atiduoda ratus su jaučiais ir visais pakinktais, apsidžiaugė, bet neišsiduoda ir sako:

— Mylim mes savo šunį, gaila mums su juo skirtis. Bet tegu bus taip, kaip tu nori. Žmogus atrodai geras, mainykimės: mes tau — šunį, tu mums — ratus su jaučiais, nors jie mūsų šuns ir neverti. Tik žiūrėk, rūpinkis šuniu, sočiai jį šerk. Še, pasiimk porą gabalų mėsos kelionei.

Žmogelis išlipo iš ratų, pasiėmė mėsą ir tigrą, o bičiuliai atsisėdo į ratus ir nuvažiavo sau. Naujasis šeimininkas nusprendė tuoj pat šunį pašerti ir davė jam mėsos. Tigras prisiėdė mėsos, atsigavo, sutraukė pančius ir nėrė į mišką. Paregėjo žmogus, kad šuo sprunka, ir puolė jį vytis šaukdamas:

— Šen, šen, Aklekai, pas mane!

Pajuto tigras, kad jį vejasi, sustojo ir kad suriaumos! Suprato žmogus, jog ne šunį vejasi, o tigrą, išsigando, pats šoko bėgti ir paskui ilgai gailėjo savo dailių ratų ir jaučių.

KAIP BERNAITIS PIRŠOSI

Kartą vienas bernaitis sumanė vesti. O nesipiršęs pačios negausi. Eina jis pas tokius senukus, kurie turėjo gražią dukterį, ir prašo atiduoti jam tą dukterį už pačią.

— Ką gi,— sako senukai,— gerai sumanei. Bet pirmiausia pasižadėk išpildyti vieną mūsų norą, kitaip dukros už tavęs neleisim. Jeigu išbūsi tris dienas vandeny, neišlipdamas į krantą pasišildyti, tai kelsim vestuves. O jei neišbūsi, tai vestuvių nebus.

Pasižadėjo bernaitis. Įsibrido į vandenį. Stovi, stovi kiaurą dieną, kiaurą naktį. Visas pamėlynavo iš šalčio. Jau ir paskutinė naktis baigiasi. Tik žiūri bernaitis — toli ant kalniuko ugnelė plevena. Iškėlė jisai rankas, lyg norėdamas prie tos ugnelės pasišildyti. Pamatė tai senukas su senuke ir šaukia:

— Nebus vestuvių. Tu šildeisi rankas prie ugnies, sulaužei duotą pažadą.

Bernaitis įširdo, nuėjo pas teisėją ir skundžiasi. Teisėjas pasišaukė senukus. O tie nekvaili, ėmė ir nunešė teisėjui kyšį. Teisėjas paėmė kyšį ir sako:

— Buvo susitarta, kad bernaitis tris dienas ir tris naktis išbus vandeny, neišlipdamas į krantą pasišildyti. Bernaitis ištiesė rankas į laužą, tai ir pralaimėjo. Vadinasi, mergelė telieka pas tėvus, o bernaitis turi geras vaišes iškelti teisėjui ir senukams.

Nusiminė bernaitis, eina vaišių taisyti. Eina ir verkia. Beeidamas sutinka kiškį Teisėją.

— Ko gi tu, gerasis žmogau, toks susikrimtęs? Ko verki?

Apsakė jam bernaitis savo sielvartą. O kiškis klausia:

— Na, o kur dabar eini?

— Einu kelti vaišių teisėjui ir senukams.

— Pasiimk ir mane kartu, aš tau padėsiu. Tik žiūrėk, žuvienę virk nesūdytą. Žuvį ir daržoves taip pat virk be druskos ir išviręs visus valgymus sudėk viename gale stalo, o druską — atskirai, kitame gale.

Padėkojo bernaitis kiškiui ir nubėgo vaišių taisyti. Išvirė žuvienę, pataisė žuvies, daržovių — viską be druskos. Susidėjo abu su kiškiu vaišes ir druską ir traukia pas teisėją. Pamatė teisėjas, kad bernaitis atėjo ne vienas, o su kiškiu, ir klausia kiškį:

— O tave, garbusis bičiuli, kokie vėjai čia atpūtė?

— Prašyčiau peržiūrėti mano globotinio bylą.

— Su byla nėra ko skubėti,— sako teisėjas.— Pirma pasivaišinkim, o paskui jau darbų griebsimės.

Susėdo visi prie stalo. Paragavo teisėjas žuvienės ir sako:

— Tai kad žuvienė be druskos!

— Negali būti, ponas teisėjau! — sušuko kiškis.— Mano globotinis pasišildė rankas, nors ugnis degė toli ant kalno. O čia druska stovi jums panosėj, tai kaip žuvienė gali atrodyti be druskos?

Mato teisėjas, kad kiškis suprato jo suktybę, ir pakeitė aną savo sprendimą. Nori nenori senukas ir senukė turėjo dukrą už bernaičio išleisti.

KAIP DU JAUNIKAIČIAI SUSIMOKĖ IŠ ŽMOGAUS PAČIĄ ATIMTI

Vienas žmogus turėjo už pačią paėmęs labai gražią mergelę ir kartą su savo jauna pačiute iškeliavo giminių aplankyti. Sutiko jie kelyje du jaunikaičius. Tiems gražuolė išsyk akysna krito, ir ėmė jiedu sukti galvas, kaip ją iš vyro atėmus. Vienas jaunikaitis sako:

— Rodos, man gera mintis atėjo. Didelio gudrumo čia nereikia. Tu bėk į sodžių, pakinkyk jaučius į ratus ir važiuok tai jaunai porai priešais. Kai mane pamatysi, dėkis, kad mudu nepažįstami. Aš rodysiu į ratus ir tavęs šio to klausinėsiu. O tu netark žodžio „ratai", tik vardink tas dalis, į kurias aš pirštu dursiu.

Taip jiedu ir padarė. Vienas jaunikaitis nubėgo ratų į sodžių, o antras pasivijo vyrą su pačia ir sako:

— Ei, gerasis žmogau, gal neatsisakytum pasedėti su manim ir pasišnekučiuoti?

Žmogus sustabdė ratus, išlipo ir patenkintas atsisėdo šalia jaunikaičio — pailsės ir pasišnekės. Šnekasi jiedu, o antrasis jaunikaitis tuo tarpu pasikinkė jaučius ir taip pat privažiavo tą vietą. Pirmasis jaunikaitis pamatė savo bičiulį ir klausia žmogų:

— Kas gi čia per daiktas keliu atbarška?

— Ratai,— atsako gražuolės vyras.

— Mano išmanymu, tu klysti,— sako jaunikaitis.— Lažinuosi, kad čia ne ratai.

— O iš ko tu lažiniesi?

— Jei aš pralošiu, eisiu tau bernauti. O jei tu praloši, atiduosi man pačią.

Vyras dar kartą pasižiūrėjo į ratus ir sumetė: „Nebloga būtų šitą žaliūką gauti už berną. O turėčiau išlošti. Ratai, ir tiek. Kaip kitaip juos pavadinsi?" Ir jis sutiko lažintis.

Tada jaunikaitis, tasai, kuris susilažino, atsikėlė, dūrė pirštu į grąžulą ir klausia:

— Kas čia per daiktas?

— Grąžulas.

— O kas čia? — vėl klausia jaunikaitis ir rodo į tekinį.

— Tekinis.

Rodo jaunikaitis čia į vieną, čia į kitą ratų dalį, o jo bičiulis jas vardina. Galų gale sako tas jaunikaitis gražuolės vyrui:

— Matai, dabar jau niekas šito daikto ratais nebevadina. Tu prakišai, atiduok savo pačią.

Nesutinka žmogelis. Ginčijosi jiedu, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. O jaunikaičio bičiulis tuo tarpu spėjo teisėją papirkti. Teisėjas išklausė abu ginčininkus ir paskelbė, kad žmogus prakišęs ir turįs atiduoti savo pačią. Apsiverkė nelaimingasis ir patraukė, kur akys veda. Eina jis, eina ir sutinka kiškį Teisėją. Kiškis Teisėjas klausia:

— Ko tu verki, gerasis žmogau?

Vargšas jam viską išpasakojo. Kiškis sako:

— Tokia bėda — ne bėda. Priskink man kuo daugiau prinokusių bananų, aš juos labai mėgstu, ir tavo byla bus laimėta.

Tekinas nubėgo žmogelis, priskynė kuo geltoniausių, kuo sultingiausių bananų, atnešė kiškiui. Prisišlemštė kiškis ir sako:

— O dabar einam pas tą teisėją.

Nuėjo jiedu. Susirado teisėją. Kiškis klausia:

— Ponas teisėjau, sakyk, meldžiamasis, kaip išsprendei šitų žmonių ginčą?

Apsakė keliais žodžiais teisėjas, dėl ko ginčas kilęs, nenutylėjo ir savo sprendimo.

Išklausė jį kiškis ir tarė:

— Šita byla paini. Tebūnie man leista ją spręsti. Sakykit, iš ko kirtot lažybų?

— Iš pačios.

— Gerai. Parodykit man ją.

Privedė jaunikaitis moteriškę prie kiškio Teisėjo ir parodė.

— Bet, meldžiamasis,— sušuko kiškis,— aš jokios moteriškės čia nematau. Tai, ką rodai, yra ranka!

Dar kartą jaunikaitis dūrė pirštu, bet kiškis nenusileidžia:

— Čia ne moteriškė, o koja!

Kai jau nebebuvo ko rodyti, kiškis Teisėjas tarė:

— Va lygiai šitaip buvo ir su ratais: grąžulas, tekiniai ir visa kita yra ratai. Moteriškė, kuri stovi priešais mane, priklauso savo vyrui, ir jūs turite ją grąžinti.

Paskui kiškis Teisėjas pasakė anam teisėjui:

— Matau, kad už tą bylą tu gavai kyšį, nes tavo sprendimas ir neteisingas, ir ne pagal įstatymus.

O žmogus su jauna savo pačiute nusilenkė kiškiui Teisėjui ir tarė:

— Tu mūsų bylą išsprendei sąžiningai ir teisingai. Ačiū tau!

DU KAIMYNAI

Gyveno du kaimynai. Sutarė jiedu abu drauge medžioklėn eiti, spąstų spęsti. Kaip tarė, taip ir padarė. Nusileido vakaro saulė ligi kalnų viršūnių, ir jiedu patraukė į medžioklę. Priėjo mišką. Netrukus vienas jų nusižiūrėjo plačiašakį medį ir sako:

— Paspęsiu savo spąstus po šituo medžiu. Jo šakos pilnos vaisių. Matyt, čia kas naktį žvėrys puotauja.

Kaimynas atsako jam:

— Iš tikrųjų geresnės vietos nerasi. Jeigu tu ją pasirinkai, man belieka šito medžio viršūnė. Pasižiūrėsim, kam labiau pasiseks.

Taip jiedu ir padarė. Vienas paspendė spąstus po medžiu. Antrasis vikriai įsikorė į pačią viršūnę ir ten paspendė savo spąstus tarp šakų. Paskui kaimynai grįžo į sodžių, atsisveikino ir nuėjo katras į savo namus.

Tasai, kuris paspendė spąstus tarp šakų, visą naktį negalėjo užmigti, vartėsi ir vartėsi nuo šono ant šono ir galų gale pažadino savo pačią:

— Klausyk, pačiute! Aš kaip gyvas nesu girdėjęs, kad kas nors medžiuose spąstus spęstų. O šiandien savuosius ėmiau ir paspendžiau tarp šakų. Vargu ar kas į juos įklius... Žinai, atsikelsiu gaidgyste, nubėgsiu į mišką ir pažiūrėsiu, kas ten dedasi. Jeigu pilni kaimyno spąstai, ištrauksiu laimikį iš jų ir į savuosius įkišiu. O rytą lyg niekuo dėtas kartu su kaimynu vėl nueisiu į mišką. Dalį laimikio atiduosim papūgai, ji dabar mūsų teisėja. Kaimynas užpyks ir nudroš skųstis. Bet jei papūga paims kyšį, tai išspręs bylą mūsų naudai.

Aptarė vyras su pačia viską ir ramiai užmigo. Su pirmaisiais gaidžiais jie atsikėlė, užkando areko vaisių ir slapčiomis

nuskubėjo į mišką, prie plačiašakio medžio. Žiūri — spąstuose po medžiu įkliuvęs nuostabus elnias. Pasiglemžė sodietis svetimą laimikį, šiaip taip užtempė elnią į medžio viršūnę ir įkišo į savo spąstus. Paskui kaimyno spąstus vėl paspendė ir su pačia pustekiniai parbėgo namo, į sodžių. Kai jau gerai praaušo, atėjo pas tą sodietį antrasis medžiotojas, jo kaimynas, ir garsiai jį šaukia. O tasai atsiliepia tingiu balsu:

— Ko čia skubėti? Vargu ar į mano spąstus kas įkliuvo. Va tu tai tikriausiai jau turi laimikį. Neblogai būtų jį perpus pasidalinti.

Tyčiojasi apgavikas iš draugo, nė kiek nesigėdi.

Išėjo abu medžiotojai iš namų ir patraukė į mišką. Priėjo plačiašakį medį, žiūri: spąstai po medžiu tuštutėliai, o medžio viršūnėje elnias įkliuvęs. Kad suriks tasai kaimynas, kuris buvo paspendęs spąstus viršūnėj:

— Pažiūrėk, tik pažiūrėk! Na ir prašovei! Jau sakiau: nespęsk apačioj, spęsk viršūnėj! — Ir karabždinasi į medį laimikio.

Neatsisveikinęs nuėjo kaimynas. Tai pamatęs, apgavikas trūkčiagalviais nuskubėjo pas papūgą, nunešė jai didelį gabalą elnienos ir tarė:

— Ponia teisėja! Teikis priimti šią kuklią dovanėlę ir mane išklausyti. Mudu su kaimynu buvom spąstų spęsti išėję. Aš paspendžiau medyje, o jis — po medžiu. Į mano spąstus įkliuvo elnias. Kažko užpyko kaimynas ir ketina mane į teismą paduoti. Būk tokia gera ir maloninga, netikėk kaimyno skundu, o jau aš tos malonės nepamiršiu!

Papūga paėmė mėsą ir oriai atsakė:

— Dabar eik ramus namo. O ryt rytą atnešk man areko ir betelio. Jei tavo kaimynas susimanys man tave apskųsti, aš ir jam tą pat atnešti liepsiu. Jei pirmasis būsi atnešęs tu, bylą išloši.

Tuo tarpu medžiotojas, kuris buvo paspendęs spąstus po medžiu, eina namo ir niekaip nurimti negali. Suprato jis, kad liko gudriai kaimyno apgautas. Dūsavo, dūsavo, kriunėjo svarstydamas, kaip čia galėjo atsitikti. Pagaliau nebeištvėrė ir nudrožė pas papūgą. Papūga liepė jam kitą rytą atnešti arekų ir betelio. O tasai medžiotojas, iš kurio kaimynas elnią pavogė, buvo tikras skurdžius. Nei arekų, nei betelio jis neturėjo. Visą rytą vargšas bėgiojo po kaimą, bet kaimynai dėjosi negirdį jo prašymų. Nusikamavo medžiotojas, tik žiūri — jam priešais kiškis Teisėjas ateina.

— Luktelk, žmogau,— šaukia kiškis,— kur dumi kaip įgeltas?

— Ak, ponas kiški,— atsako medžiotojas,— spendėme mudu su kaimynu spąstus. Aš paspendžiau po medžiu, o jis — medyje. Rytą mudu nuėjome tenai, žiūrim — nagi po medžiu nieko nėra, o medyje — elnias. Kaip ten elnias pakliuvo? Aiškus daiktas, apgavo mane kaimynas. Nuėjau pas papūgą skųstis. Papūga man pasakė, kad bylą išloš tas, katras iš ryto pirmas jai atneš arekų ir betelio. Aš laksčiau visą rytą, o nei arekų, nei betelio negavau. Štai jau dienoja, matyt, aš bylą pralošiu. Kaimynas, žinoma, seniai jau bus atlankęs mūsų teisėją.

— Nebijok,— atsakė kiškis.— Vakarop mudu abu pas papūgą teisėją nueisim. O dabar pėdink namo, pailsėk.

Vargšas medžiotojas labai apsidžiaugė.

Kai saulė pradėjo leistis, kiškis Teisėjas su medžiotoju patraukė pas papūgą. Pamatė papūga medžiotoją ir šaukia:

— O dar vėliau ateiti negalėjai? Dink man iš akių! Tu bylą pralošei!

Tada kiškis Teisėjas ir tarė:

— Garbioji papūga! Mes užgaišom todėl, kad žiūrėjom, kaip žuvys — kraniai — skraido po orą ir lesa tamarindo lapus.

Pasipiktino papūga:

— Nuo senų senovės nei regėta, nei girdėta, kad kraniai skraidytų po orą ir lestų tamarindo lapus.

Kiškis Teisėjas jai atkirto:

— O argi kur regėta, kad elniai įkliūtų į spąstus aukšto medžio viršūnėje? Ką pasakysite, gerieji žmonės? — paklausė jis susirinkusius sodiečius.

Ir nutilo papūga teisėja, nė žodžio nebedrįso ištarti. Nieko nelaukdamas, kiškis Teisėjas paskelbė, kad bylą laimėjo medžiotojas, paspendęs spąstus po medžiu. O papūga nusuko akis į šalį iš gėdos, kad pasigviešė mėsos gabalo. Įsispraudė ji tyliai į kamputį ir — nė šnipšt.

NARSUSIS KONGAS

Gyveno kadaise vienas žmogus, vardu Kongas. Jis turėjo dvi pačias — Amą ir Kumą. Kartą Kongas su savo pačiomis išsiruošė pas gimines pasisvečiuoti. Keliavo jie, keliavo ir pateko į vieno niršaus tigro valdas. Iš toli užuodė tigras grobį, šoko iš tankaus atvašyno, suriaumojo ir puolė keliauninkus. Paregėjo Kongas baisūną tigrą, žaibo greitumu įsiropštė į medį ir pasislėpė drevėje, tirtėdamas iš baimės, šaltu prakaitu apsipylęs.

O jo pačios, Ama ir Kuma, stvėrė po drūtą pagalį ir kad ims pliekti tigrą! Pliekė, pliekė ir užpliekė negyvai.

Kai tigras liovėsi riaumojęs, Kongas įsidrąsino ir išķišo nosį iš drevės. Žiūri — ogi tigras jau nebegyvas. Išlipo Kongas iš medžio, stvėrė pagalį, pribėgo prie tigro ir vanoja jam kailį atsivėdėdamas.

— Ko gi tu nebegyvą tigrą vanoji? — barasi pačios.

— O kur regėta,— aprėkė Kongas savo pačias,— kad moterys tigrui galą padarytų?! Tokiam darbui tik vyras tikęs!

Paskui Kongas priplėšė lianų, surišo tigrą ir su pačiom neša jį į sodžių. Pabiro žmonės iš trobų, klausia:

— Kaip jums pasisekė šitą baisūną tigrą nudobti? Kiek jis mums bėdų yra pridaręs! Daugybę žmonių sudraskė, daugybę jaučių ir buivolų surijo!

Ama su Kuma sako:

— Vos tik mūsų vyras Kongas paregėjo tigrą, šoko bėgti po tiesumu ir pasislėpė drevėje. O mes, dvi moteriškės, stvėrėm pagalius ir mirtinai tigrą užpliekėme.

Mato Kongas, kad reikia gudrumu vaduotis, pažvelgė meilingai į savo pačias ir sako:

— Na, argi regėtas daiktas, kad moteriškės išdrįstų su tigru susiremti? Mano pačios juokauja, ir tiek. Toks darbas tik vyro jėgoms.— Ir Kongas, išpūtęs krūtinę, gyrėsi toliau: — Šoko tigras iš atvašyno, puolė mus, o aš išsitraukiau peilį, užstojau pačias, susirėmiau akis į akį su tigru ir va šitaip jį pribaigiau!..

Ir Kongas pasišokėjo rodydamas, kaip smogęs tigrui. Visi sodiečiai stebėjosi neatsistebėjo tokiu narsumu ir nuo to laiko kitaip Kongo nevadino, kaip tik Narsiuoju Kongu.

Garsas apie Narsiojo Kongo žygį žaibo greitumu pasklido po visą šalį ir pasiekė paties karaliaus ausis. Pasikvietė karalius narsuolį į rūmus ir paskyrė vyriausiuoju kariuomenės vadu.

Kur buvę, kur nebuvę vieną gražią dieną užpuolė karalystę priešai. Įsakė karalius Narsiajam Kongui juos atremti. Išgirdo Narsusis Kongas, kad jis karan siunčiamas, ir baisiai persigando: su karalium nepasiginčysi, o pagaliau kam gi kitam dera stoti prieš užpuolikus, jeigu ne jam — narsiausiam žmogui visoje karalystėje. Grįžo Kongas namo liūdnas, sėdi galvą nukoręs. Pačios jį klausia:

— Ko gi tu, vyreli, toks susikrimtęs, nevalgai, negeri? Gal kokia bėda tave ištiko?

— Siunčia mane karalius į karą,— sako Narsusis Kongas,— o aš bijausi. Tiesiog neišmanau, ką daryti?!

— Tik jau neliūdėk,— sako jam pačios,— ir tvirtai pasikliauk mumis. Sėsk prie stalo, pasistiprink lig soties, o paskui ilsėkis sau į sveikatą.

Nuo tokių meilių žodžių Narsiajam Kongui lengviau ant širdies pasidarė. Nusiprausė jis, pavalgė, pailsėjo, susirinko ginklus ir patraukė į karą, savo pačių lydimas. Sėdi Narsusis Kongas ant dramblio, o pačios — už jo. O aplink dramblį iš visų pusių žygiuoja karaliaus kariuomenė.

Ir štai pasirodė priešo pulkai. Paregėjo juos Narsusis Kongas ir iš baimės pilnas kelnes pridėjo, virpančiom rankom drambliui į ausis įsikibo. O dramblys pamanė, kad jojikas jį ragina, įsirėžė ir kad šoks į priekį! Nė vienas karaliaus kareivis nedrįso sekti paskui vado dramblį.

Pamatė priešai, kad Narsusis Kongas lekia ant dramblio tiesiai į juos, išsigando ir šoko trūkčiagalviais bėgti kas sau. Visos priešo kariuomenės per akimirksnį kaip nebūta. O dramblys pailso bebėgdamas ir sustojo. Narsusis Kongas atsigodo, nutaisė orų veidą ir laukia savosios kariuomenės pasivejant. Didikai prisiartino prie jo ir nustebo — nuo dramblio taip trenkė, kad net nosį laužė. Klausia jie:

— Ponas karo vade, kodėl nuo tavo dramblio eina toks nemalonus kvapas? Nė žingsnio žengti arčiau tavęs nebesiryžtame.

O Narsusis Kongas tik juokiasi:

— Nieko nuostabaus, ponai didikai! Per patį mūšio įkarštį man pilvą surėmė. Juk nederėjo priešų akyse nulipti nuo dramblio tam, kad nubėgčiau į krūmus!

Ir didikai, ir paprasti kareiviai girdėjo tuos žodžius. Protingesni suprato, kad Narsiajam Kongui taip iš baimės nutiko. O kvailesni dar karščiau ėmė tikėti savo vado šaunumu.

Įsakė Narsusis Kongas kareiviams išsirikiuoti ir veda juos atgal, į karalystės sostinę. O karalius sužinojo, kad Narsusis Kongas pats vienas visus priešus išblaškė, ir labai apsidžiaugė. Išaukštino Kongą, su didžiausia iškilme jį pasitiko, dovanomis apipylė. Narsusis Kongas dar labiau užrietė nosį.

Neilgai trukus karalystę ištiko nauja bėda: atsirado joje baisus krokodilas. Vos tik kas prisiartina prie vandens, — vis vien, ar pirklys, ar paprastas žmogus,— tuoj dingsta besočio krokodilo nasruose. Net valtimis plaukioti žmonės bijojo. Nuo tokios pragaišties visas kraštas suvargo. Žinia apie tą kroko-

dilą pasiekė karalių. Karalius tučtuojau pasišaukė Narsųjį Kongą ir liepė jam susidoroti su krokodilu. Išsigando Narsusis Kongas, bet prieštarauti karaliui nedrįso. Parėjo namo ir sako savo pačioms:

— Norom nenorom turiu su jumis atsisveikinti, mielos mano pačiutės! Siunčia mane karalius krokodilo sugauti. Žiaurus ir žmonių kraujo godus tasai krokodilas, visas kraštas per jį bėdų neapsigina, o nudobti jo niekas neįstengia. Šį kartą jokios gudrybės nebepadės. Matyt, lemta tam krokodilui ir mane suryti. Anksčiau, ant žemės, aš nors galėjau akis į akį su priešu susiremti. O vandeny krokodilo nė nepamatysi. Bet taip jau liepė karalius, kas bus, tas bus, belieka tik narsiai pulti į vandenį ir laukti, kol tas pabaisa suės.

Atsisveikino Narsusis Kongas su pačiomis, susišaukė sūnus ir gimines — pasiskelbė keliaująs krokodilo gaudyti ir liepė jiems sekti iš paskos. Tegu visi mato, kaip narsiai jis žus!

Pasklido po kaimus žinia, kad pats Narsusis Kongas susirems su krokodilu, ir bėga žmonės į pakrantę. Priėjo Narsusis Kongas upę, žiūri: plauko krokodilas palei krantą. Nusižiūrėjo Kongas didelį medį su dvišaku kamienu, užsilipo ant jo ir šoko į vandenį žemyn galva — kad jau atėjo metas žūti, tai nors kankintis nereikės! Išgirdo krokodilas, kaip pliaukštelėjo vanduo, ir puolė žmogų — tik klankt! — bet nepataikė, švystelėjo iš vandens, davėsi galva tiesiai į medžio šakumą ir įstrigo. Išnėrė Narsusis Kongas, pamatė, kad krokodilas į spąstus įkliuvęs, ir liepė savo sūnums ir giminaičiams siaubūną ietimis užbadyti. Ir krokodilas galą gavo.

O žmonės pamanė, kad Narsusis Kongas savo rankomis krokodilą į šakumą švystelėjo, ir stebėjosi tokiu jo narsumu.

Pasižiūrėjo Narsusis Kongas, kad siaubūnas jau paskutinę dvasią išleidęs, persitikrino, kad pavojaus nebėra, ir oriai patraukė pas karalių su žinia apie naują savo žygdarbį. Ir vėl karalius pagerbė Narsųjį Kongą, ir vėl dovanomis jį apipylė.

VIENUOLIS IR JO MOKINYS

Kadaise prie vienos šventyklos gyveno phikcho — vienuolis budistas, ir turėjo jisai mokinį Aplounį, baisiausią patrakėlį. Vienuolis buvo proto ne per didžiausio, tikintieji jo negerbė, maisto jam nenešė, pietų nesikviesdavo.

Kartą sėdi tas vienuolis ir kalbasi pats su savim:

„Niekas į šventyklą neateina, niekas valgio man neatneša. Matyt, reiks pačiam keliauti į turgų, ko nors valgomo nusipirkti".

Nusprendė taip vienuolis ir šaukia:

— Aplouni, vesk šen dramblį. Josime į turgų.

Atvedė mokinys dramblį. Abu, vienuolis ir mokinys, užsilipo ant jo ir joja. Nujojo į turgų, ir vienuolis sako:

— Eik ir nupirk tokių valgomų daiktų, kurie ilgai negenda.

Aplounis nupirko tjongą[6] druskos ir supylė į du maišus. Vienuolis klausia:

— Kodėl tu pirkai tiek druskos? Kodėl nenupirkai nei keptos, nei džiovintos žuvies?

— Tu gi man liepei, ponas mokytojau, nupirkti tokių valgomų daiktų, kurie negenda kuo ilgiau,— atsakė mokinys.— O druska, aiškus daiktas, ilgai negenda. Todėl aš ir pirkau druskos.

Vienuolis buvo toks kvailas, kad liko patenkintas.

Užsilipo jis ant savo dramblio, mokinys pririšo maišus su druska prie naščių, ir jiedu patraukė atgal: vienuolis joja ant dramblio, o mokinys su maišais, pririštais prie naščių, pėsčias kulniuoja jam iš paskos. Taip jie nukeliavo galą kelio. Vienuoliui pasirodė, kad naščiai labai maloniai ir linksmai girgžda, ir jis paklausė:

— Aplouni, man atrodo, kad tau labai malonu druską nešti.

— Kurgi ne, dvasiškas tėveli, aš kaip devintam danguj.

— Sėskis ant dramblio, duok ir man panešėti,— subruzdo vienuolis.

Sulig tais žodžiais jis nušoko žemėn, o mokinys užsilipo ant dramblio. Vienuolis sako:

— Tu jok pamažėle. Jei aš atsilikčiau, palauk manęs kur nors pavėsyje.

Mokinys paragino dramblį. Kad ir kiek buvo pakelėje ūksmingų medžių, jis niekur nesustojo ligi pat šventyklos.

Vienuolis užsivertė ant pečių druską, bet maišai buvo baisiai sunkūs, o juos nešti — visai nelinksma ir nesaldu. Braukdamas prakaitą, skubėjo vienuolis paskui dramblį, bet greitai nuilso, atsiliko, o dramblys tuo tarpu visai dingo iš akių. Sustojo vienuolis, nusimetė maišus ir apsižvalgė: nei dramblio, nei mokinio nematyti. Pasižiūrėjo į maišus su druska — nesinori galuotis. Ir pagalvojo: „Paslėpsiu juos kur nors, o paskui ateisiu su mokiniu ir pasiimsiu".

---

[6] Tjongas — senovinis svorio matas, apie 30 kg.

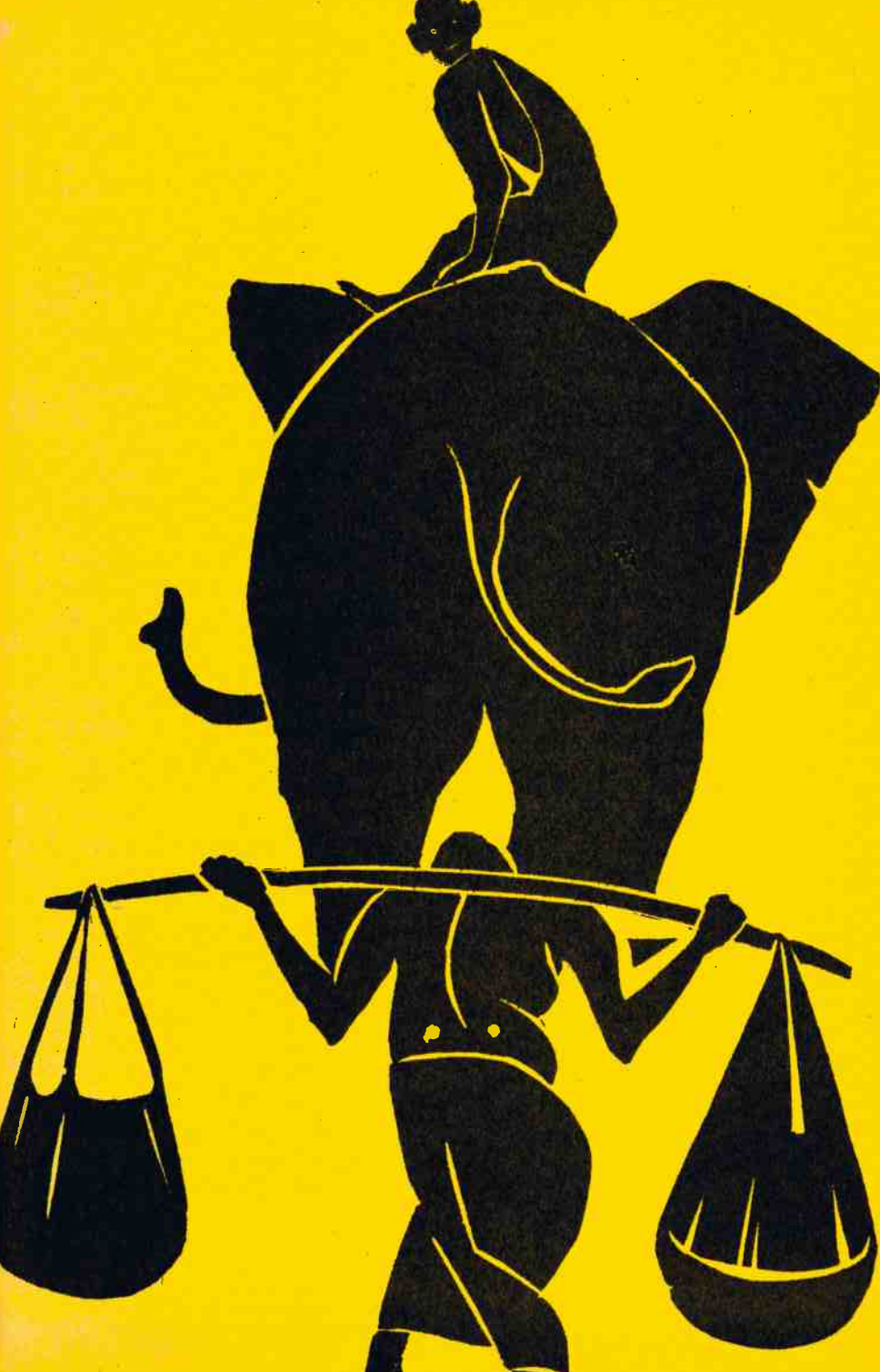

Netoliese buvo tanki giraitė. Ten ir nuvilko vienuolis savo maišus.

„Padėčiau po medžiu,— svarstė jis, rinkdamas vietą, kur geriau druską paslėpti,— bet jei kas eis pro šalį, tai tikriausiai pamatys ir nusineš. Reikia druską taip paslėpti, kad žmogaus akis jos nepasiektų, na, sakysim, po vandeniu".

Susirado vienuolis kūdrą, įleido į vandenį maišus su druska, įsidėmėjo tą vietą ir slimpina namo. Parslimpino šventyklon ir klausia mokinį:

— Ko gi tu nepalaukei manęs?

— Aš, dvasiškas tėveli, taip jau stengiaus, taip stengiaus jūsų nepalikti. Bet dramblys neklausė manęs, kad ir kaip jį meldžiau. O kurgi druska, dvasiškas tėveli? — paklausė mokinys.

— Paslėpiau vienoje nuošalioje vietoje. Rytoj nueisim ir pasiimsim.

Kitą rytą vienuolis su savo mokiniu išsiruošė druskos parsinešti. Priėjo jie kūdrą, vienuolis ir sako:

— Va šitoje kūdroje paslėpiau druską. Matai lotoso žiedą — tai mano žymė.

— Še tau,— aiktelėjo mokinys,— druska vandeny bus ištirpusi!

Įsibrido jis į vandenį ir ištraukė abu maišus tuščius. Druskos juose nė kruopelės nelikę. Vieno maišo virvutė buvo trūkus ir į maišą pakliuvusi žuvis — kantjechas.

— Ponas mokytojau,— šaukia mokinys,— žiūrėk: maiše kantjechas. Tai jis visą druską bus surijęs!— ir kiša maišus vienuoliui.

Pamatė vienuolis žuvį tuščiame maiše, baisiai perpyko ir kad šoks ją kulti, bakinti, bet kas iš to — tik prisivarė rankas aštrių dyglių.

— Oi, oi, oi!— suriko jis. — Greičiau atsiimk tą prakeiktą žuvį ir ištraukyk dyglius man iš rankų. Man labai skauda.

Aplounis įkišo žuvį atgal į maišą ir ilgai traukiojo dyglius vienuoliui iš rankų. Ėmė bėgti kraujas, ir skausmas dar padidėjo.

Patraukė jiedu namolei su tuščiais maišais ir įkliuvusia žuvele — kantjechu. Sugrįžo abu į šventyklą, ir vienuolis sako:

— Aplouni, išvirk ryžių, iškepk žuvį ir paduok man pietums.

Skausmas nurimo, ir vienuolis nė pats nepajuto, kaip užsnūdo.

Aplounis išvirė ryžių, iškepė žuvį ir bematant viską

sušlemštė. Ryžių liko tik saujelė, sugramdyta iš dubenėlio dugno, žuvies — tik ašakos. O tuo tarpu dvasiškas tėvelis atsibudo ir šaukia:

— Aplouni, nešk pietus!

Aplounis įėjo, nusilenkė ir tarė:

— Dvasiškas tėveli, visus pietus musės surijo. Liko tik saujelė prikepusių ryžių ir žuvies ašakos. Pasižiūrėk, meldžiamasis, pats.

Vienuolis buvo toks kvailas, kad patikėjo. Padavė mokiniui nendrinį šmaikštį ir liepė visas muses šventykloje išmušti. Aplounis uoliai kibo į darbą. Ūmai viena padykusi musė atsitūpė dvasiškam tėveliui tiesiai ant nosies.

— Aplouni, man ant nosies musė,— suriko dvasiškas tėvelis,— greičiau užmušk!

Aplounis ilgai nesiprašydino: atsivėdėjo ir kad plos dvasiškam tėveliui šmaikščiu per nosį! Tam net kraujas iš nosies pliūptelėjo. Aplounis išsigando, metė šmaikštį ir pabėgo namo. Sužinojo tėvai, ką sūnus pridarė, ir liepė jam grįžti į šventyklą, bet Aplounis griežtai atsisakė, — žinojo, kad ten jam smarkiai iškarš kailį.

Vienuolis iš pradžių nesitvėrė piktumu, bet palengvėle atlyžo. Galiausiai jam pasidarė nuobodu vienam pačiam. O mokinys negrįžta. Ir sumanė vienuolis atlaikyti pamaldas, kad suminkštėtų užsispyrėlio mokinio širdis. Nugirdo Aplounis, jog vienuolis laiko pamaldas, kad jis parsirastų, ir grįžo — tegu dvasiškas tėvelis mano, kad jo malda nepaprastos galios turi. Įsėlino mokinys paslapčia į šventyklą, žiūri — ogi vienuolis klūpo ir maldą sau po nosim švabena. Aplounis klausia jį:

— Ką čia darai, dvasiškas tėveli?

Sumanė vienuolis pagudrauti — kurgi matyta, kad mokinį kas maldomis šauktųsi? — ir sako:

— Mokausi pasiversti nematomu. Ne per seniausiai sužinojau tokį burtą.— Ir pridūrė pats sau: „Oi, kokia mano maldų galia — mokinys beregint sugrįžo!"

Kitą rytą Aplounis išvirė ryžių, pataisė pusryčius ir sako vienuoliui:

— Dvasiškas tėveli, pusryčiai pataisyti.

— Jeigu pataisei, nešk ant stalo,— atsakė vienuolis.

Aplounis paėmė pusryčius, priėjo prie vienuolio ir deda padėklą jam tiesiai ant galvos.

— Aplouni, ką darai?— pasipiktino vienuolis.

— Dovanok, dvasiškas tėveli, aš tavęs nematau.

Žengė vienuolis žingsnį į šalį. Aplounis irgi žengė žingsnį į šalį ir vėl deda padėklą vienuoliui ant galvos. Įširdo vienuolis:

— Tu vėl dedi padėklą ne ten, kur dera!

— Dovanok, dvasiškas tėveli, juk aš tavęs nematau,— atkakliai tvirtino Aplounis lyg niekuo dėtas.

Kvailasis vienuolis patikėjo, kad tikrai turi galios pasiversti nematomu, ir stengėsi prisiminti, kokias maldas jis vakar vakarą kalbėjęs, kokias apeigas atlikęs.

Kitą dieną vienas tikintysis pasikvietė vienuolį pietų. Kai tasai suskato ruoštis į svečius, Aplounis priėjo ir kuo rimčiausiu balsu sako:

— Aš patarčiau, dvasiškas tėveli, tik apsisiausti tjeipą, o sbango nesirišti.[7] Ko jis turi be reikalo dėvėtis? Juk tu vis vien nematomas.

Patiko vienuoliui mokinio patarimas, ir padarė jis taip, kaip mokinys sakė: apsisiautė tjeipą ir, mokinio lydimas, išėjo į svečius. Sbangą jis paliko šventykloje, visai pasikliaudamas savo burtais.

Šeimininkas pasikvietė svečius į vidų ir susodino prie pietų stalo. Sėdėti be sbango vienuoliui buvo labai nepatogu. Ir šiaip, ir taip jis sukosi, ir vienaip, ir kitaip sėdosi, tiesiog vietos sau nerado ir nepajuto, kaip jo tjeipas prasiskleidė, ir visi pamatė, kad vienuolis nuogas. Susirinkę prie pietų stalo tikintieji prapliupo garsiai kvatotis, ir vargšas vienuolis turėjo kuo greičiau išsinešdinti. Ne tik alkanas liko, bet ir sarmatą apturėjo.

Namie vienuolis užsipuolė mokinį:

— Tai tu, nedorėli, man patarei eiti į svečius be sbango! Kaip aš dabar žmonėms į akis pažiūrėsiu?

Aplounis ramiai tarė:

— Nerūstauk ant manęs, ponas mokytojau. Tu tikriausiai kokį nors draudimą sulaužei.

— Apie kokius draudimus tu kalbi?!— suriko vienuolis.

— Ponas mokytojau, kai išsiruošei į svečius, tai katra gatvės puse teikeisi eiti?

— Rytine,— nieko nesuprasdamas atsakė vienuolis.

— Aha!— sušuko gudrusis mokinys.— Viskas aišku, tu iš tiesų nesilaikei svarbiausio draudimo. Argi ne pats man visuomet sakydavai: jei naudojies kokiais burtais, nė pirštu neprisiliesk prie spy medžio vaisių, net į to medžio šešėlį neįženk, kitaip

---

[7] T j e i p a s — budistų vienuolio drabužis, plati oranžinės arba geltonos spalvos skraistė; s b a n g a s — raištis per strėnas, kurį vienuoliai dėvi po skraiste.

burtai neteks galios. O tu ėjai kaip tik po spy šešėliu. Todėl tau ir nepasisekė.

— O Aplouni, aš tikrai užmiršau, kad tokio draudimo esama, ir per tą užmiršimą jį sulaužiau,— susikrimto vienuolis. — Dabar matau, kad sakei teisybę!

Ir patikėjo savo mokiniu kvailas vienuolis. O gudrusis Aplounis dar ilgai tarnavo savo dvasiškam tėveliui ir dar ne sykį jį apmulkino.

KAIP SENUKAS ŽENTĄ RINKOSI

Kadaise gyveno senukas ir senutė. Turėjo jiedu neregėto gražumo dukterį. Daug jaunikaičių jai piršosi, bet išrankūs senukai visiems atsakydavo. Manė, kad jie per prasti jų dukrai. Atsikratydavo jaunikaičiais senukai taip: turėdavo tie neištarti nė vieno pikto žodžio, o kur tau jie neištars. Kartą atėjo gražus jaunas bernaitis ir prašo atiduoti dukterį jam už pačią. Senukas sako:

— Dukrą tau, žinoma, galėčiau atiduoti, bet pirma išbandysiu, ar geras žentas būsi: nuo šiol turėsi neištarti nė vieno pikto žodžio ir visame kame manęs klausyti. Jei matysiu, kad taip darai, imk dukrą. Užsimirši — nė į akis nesirodyk, pavarysiu, iš anksto perspėju.

— Prižadu niekuomet nesiplūsti ir visame kame tavęs klausyti,— žada bernaitis.

— Sutarta, keliauk namo, o ryt rytą vėl ateik.

Atėjo kitą rytą bernaitis, o senukas liepė dukrai stalą padengti. Papusryčiavo visi, ir senukas sako bernaičiui:

— Kinkyk buivolus. Eisi arti. Tik įsidėmėk, neiškinkyk jų, kol didysis akmuo lauke paukščiu nepragys.

Bernaitis pasikinkė buivolus ir patraukė lauko arti. Jau ir vidudienis, o akmuo vis negieda. Buivolai iš nuovargio vos kojas bepavelka, o akmuo tyli, ir tiek. Nusikamavo bernaitis, išalko. Kentė, kentė, o paskui nebeištvėrė ir nusikeikė: kada, girdi, tu, šioks ir anoks akmenie, pragysi. O senukas už akmens glūdėjo. Tik šito jis ir laukė. Iššokęs kad suriks:

— Eik sau! Neištesėjai duoto žodžio! Va kaip nusikeikei. Iškinkyk buivolus ir drožk, iš kur atėjęs.

Bernaitis iškinkė buivolus ir nieko nepešęs nuėjo sau.

Neilgai trukus atėjo kitas bernaitis pirštis. Ir šituo senukas mano taip pat atsikratysiąs. Bet šito bernaičio gudraus būta.

Eidamas į lauką, įsidėjo valgyti, vidudienį papietavo, o jaučių neiškinkė. Bedirbant jau saulutė nusileido, buivolai visai nusikamavo, ir bernaitis prašo akmenį:

— O akmenie, pragysk, meldžiamasis. Buivolai kojų nebepavelka. Jų pagailėk.

Kad ir kaip meldžia bernaitis, akmuo tyli, ir gana. Tačiau bernaitis nė nemano plūstis. Nujaučia — už akmens senukas slepiasi. Ilgai klausėsi senukas bernaičio skundų, o pikto žodžio nė vieno nesulaukė. Patyliukais išlenda iš už akmens, žiūri — iš tikrųjų buivolai vos gyvi. Pagailo jam savo gyvulių, ir pragydo paukščio balsu. Bernaitis iškinkė buivolus, paleido ganytis, o pats į senukų namus nuėjo. Senukas liepė dukrai padengti stalą, pavalgydino jaunikį ir sako:

— Keliauk dabar namo, o rytoj vėl ateik.

Išėjo namo bernaitis, tačiau kai sutemo, pasislėpė po senukų troba ir klausosi, ką senukas su senute sugulę šnekėsis. Ilgai jis laukė. Pagaliau senukai susiruošė gulti ir šneka:

— Ką, senute, darysim? Šitas jaunikis nepratarė nė vieno pikto žodžio. Bet jis man nepatinka — nelabai išvaizdus. Reikia jį įsiutinti, kad pykčiu nebesitverdamas visokiausiais žodžiais prapliuptų.

— Didelio gudrumo čia nereikia,— sako senutė.— Vieną maišą pripilkim ryžių, į kitą įlįsk tu pats. Rytą jaunikis ateis, ir aš jam liepsiu tuos maišus į kalną užnešti. Tokią sunkenybę į kalną betempdamas neištvers ir tikrai susikeiks.

Užmigo senukas su senute, viską sutarę, o bernaitis nuėjo namo.

Rytą lyg niekur nieko bernaitis vėl atėjo pas senukus ir laukia naujo darbo. Senutė parodė maišus ir sako:

— Sūneli, tėvas anksti rytą išėjo į mišką malkų ir nesuspėjo pavalgyti. Taigi užnešk į kalną jam šituos maišus, tik paskubėk. Tegu pasitaiso tėvas pusryčius.

Bernaitis užsidėjo ant pečių naščius su maišais, priėjo kalną, bet įkopti neįstengia: per sunku. Padėjo maišus ant žemės ir sako:

— Gal tėvas nepyks, kad aš, irgi alkanas būdamas, nepajėgiu užlipti į kalną su tokia sunkenybe. Teks nešti maišus atgal. Žinau, nusipelniau priekaištų, bet nuolankiai jų išklausysiu.

Užsikėlė bernaitis naščius su maišais ir traukia namo. Eina ir mato: ryžių šiaudų krūva ant žemės guli. Užvertė ant tos krūvos maišus bernaitis, paėjėjo į šalį, lyg į krūmus būtų prireikę, o paskui prisėlino prie šiaudų patykom ir padegė. Artėja liepsna prie maišų, ir senukui neberamu — sudegti gali! Bet išlįsk kad gudrus! O ber-

naitis trepsi, lyg iš tolo atbėgdamas, ir šaukia:

— Oi, oi, oi! Kas mano maišus padegė? Kaip juos paimti, kai aplink tokia liepsna?

Laksto, laksto aplink, kol ugnis pasiekė maišus ir šie ėmė svilti. Tuomet ištraukė bernaitis juos ir bemat atrišo. Žiūri: iš vieno apsvilęs senukas lenda.

— Kodėl gi, tėve, tylėjai?— stebisi bernaitis.— Taip, ko gero, galėjai ir sudegti, o tavo vargšė pati būtų našlė likus...

Perpyko senukas, mato — bernaitis už jį gudresnis. Pasuko jis namo, tylėjo visą kelią ir tik prie pat durų burbtelėjo:

— Dabar eik namo, o rytoj rytą vėl ateik.

Sutemus bernaitis vėl po senio troba pasislėpė. Atsigulė senukas su senute ir tariasi:

— Ką toliau darysime? Bernaitis tai gudrus, bet, man regis, mūsų dukters vis vien nevertas. Šį kartą jis suprato, kad aš maiše. Visą kelią dūsavo, kad baisiai sunku nešti, bet keiktis nė karto nenusikeikė. Paskui padėjo maišus ant sausų šiaudų ir uždegė. Liepsna jau svilino mane, o jis atbėga ir šaukia: girdi, kažkokie nenaudėliai šiaudus padegę, prie maišų nebegalima prieiti. Bėgioja, šaukia, bet piršto nepajudina manęs iš ugnies gelbėti. Tik kai visai nebesitvėriau ir baimės prisikentėjau, ištraukė jis maišus ir išleido mane. Kaip mums juo atsikratyti?

— Dabar padarykim taip,— sako senutė.— Eik medžioti, o jaunikis tegul vietoj šunies bus. Tegul palaksto it šuo ir paieško vėžlių. Jeigu vėžlių neras ar atsiliks nuo tavęs, mes jį pavarysime.

— Puikiai sugalvojai, senute!

Senukas su senute užmigo, o bernaitis išlindo iš po trobos ir nuėjo namo.

Rytą bernaitis vėl prisistato. Senukas dukrai liepia stalą padengti. Papusryčiauja abu. Paskui senukas sako:

— Sūneli, eisim šiandien vėžlių medžioti. Tik šuns neturiu. Taigi teks tau šunimi pabūti. Gal pietums ir sugausime keletą vėžlių.

Sutiko bernaitis, ir patraukė jiedu medžioti. Eina senukas, nešasi ryžių ir vandens. Jaunikis iš paskos keturiomis bėga, stengiasi neatsilikti. Prieina jie pievą, kur bernaitis buvo vėžlius suslėpęs. Puolė jis keturpėsčias į krūmus, čiupo pririštą vėžlį ir atnešė medžiotojui, paskui atnešė antrą, trečią...

Taip jiedu prigaudė pustuzinį vėžlių. Medžiotojas išalko. Atsisėdo ant žolės, pasidėjo valgį, pasistiprins. Tuo tarpu „šuo" kad puls į buivolų bandą. Pasibaidė buivolai, nudūmė į ryžių

lauką. Medžiotojas, palikęs valgį, šoko buivolus iš ryžių varyti. Tuo tarpu bernaitis viską suvalgė ir išgėrė visą vandenį. Sugrįžęs medžiotojas žiūri — nieko jam nebelikę. Perpyko, bet nieko nesako, prikibti nėra kaip. „Šuo" pasielgė šuniškai. Vijosi „šunį", bet neprivijo, alkanas ir pavargęs buvo. Sugrįžo abu namo, papietavo. Ir sako senukas jaunikiui:

— Dabar eik namo, o rytoj rytą vėl ateik.

Vakare, kai senukas su senute taisėsi gulti, jaunikis jau sėdėjo po troba. Girdi jis, kaip senutė sako:

— Aną kartą jaunikis pabuvo šuniu, o tu — medžiotoju. Imkim ir dabar antraip padarykim. Tu pabūk šuniu, o jis — medžiotoju.

Susikalbėjo taip senukas su senute ir užmigo, o bernaitis išlindo iš po trobos ir patraukė ramus namo.

Rytą jis vėl atėjo. Liepė senukas dukrai stalą padengti. Papusryčiavo abu. Ir senis sako:

— Na, sūneli, vakar tu buvai šuniu, o aš — medžiotoju. Šiandien imkim ir antraip padarykim.

Sutiko bernaitis. Prisidėjo valgymų ganėtinai, vandens nepamiršo, ir patraukė jiedu į medžioklę. Vos tik galelį nuo trobos paėjęs, bernaitis paspartino žingsnį. Niekaip senukas keturpėsčias su juo nespėja. O bernaitis ragina:

— Ei tu, šunie, tik ėsti ir miegoti moki. Na, smagiau bėk! Ko iš paskos velkiesi? Gal aš turėsiu vėžlių ieškoti?

Ir kad čaižo, kad čaižo „šunį". Bėgioja senukas po krūmus, vėžlių ieško, tik neranda, ir gana. Nuklydo medžiotojas su „šuniu" toli į mišką. Saulė jau aukštai pakilo. Atsisėdo bernaitis ant žolės, išsiėmė mėsą, ryžius, vandenį ir šlamštą, o „šuniui" plikus kaulus meta. Bet kaulai ne senuko dantims, taigi tupi jis, seilę ryja ir gailiai žiūri. Prisivalgė medžiotojas ir sako:

— Einam namo, šunie.

Visai nusikamavo senukas, kur jau čia bepabėgs keturpėsčias, ir dviem kojom vos namo parsivilko.

Parėjo abu, ir bernaitis šūktelėjo:

— Nesugavau, motin, nė vieno vėžlio. Niekam tikęs tavo šuo.

Dar labiau įtūžo senukas, bet jaunikiui sako:

— Dabar keliauk namo, o rytoj rytą vėl ateik.

Sutemus bernaitis vėl pasislėpė po troba ir klausosi. Sugulė senukai, senukas apsakė pačiai, kaip per dieną prisikamavo, o toji sako:

— Jei šitaip, leiskim dukrą už to bernaičio. Jis didelis

gudruolis. Ką tik sugalvojam, tuoj viską permano.

— Kas teisybė, tai teisybė, bet nesinori, ir tiek, tokio gražumo dukrą šitam bernaičiui į pačias atiduoti. Neišvaizdus vaikis. Antra vertus, vedėm, vedėm jį iš kantrybės, o kad nors kartą būtų nusikeikęs. Kad jį kur bala! Ne, senute, sugalvok dar kokią klastą. Jei ir vėl pasirodys sumanesnis už mus, tada jau tikrai leisim už jo dukrą.

— Gerai, pabandysim. Rytoj atsikėlęs arekų užkrimsi, papusryčiausi ir pasislėpsi maiše. Į kitą maišą ryžių pripilsim. Kai jaunikis ateis, pasakysiu jam, kad išėjai į turgų ir liepei ligi pusryčių tuos maišus ten nunešti. Turgus toli. Ligi pusryčių jis nespės, ir mes juo atsikratysime. Tokią sunkenybę tempdamas, jis tikriausiai neiškentės ir nusikeiks.

Susimokė senis su senute ir užmigo, o bernaitis parėjo namo.

Rytą jis vėl ateina. Senutė liepia dukrai pavalgydinti bernaitį. Kai tasai pavalgė, senutė pasiuntė jį į turgų maišus nunešti, kaip iš vakaro buvo sumanyta. Bernaitis užsikėlė naščius su maišais ant pečių ir eina į turgų. Eina ir galvoja: „Na, šį kartą, senuk, nori nenori, o turėsi atiduoti man dukrą. Gana mane mulkinti!"

Priėjo bernaitis upelį, užlipo ant tilto, pastatė maišus ant pat krašto, kad tie vos į vandenį nekrenta, ir sako:

— Ak, jau saulė aukštai. Klius nuo tėvo, nors persiplėšk. O maišai lyg akmenų pripilti. Argi su tokiais laiku suspėsi? Kas bus, tas. Eisiu ir kiek prigulsiu.

Tačiau bernaitis negulė, o nubėgo į mišką, susirado drūtą rąstgalį, atsitempė prie tilto, beldžia į tilto grįstus, tartum dramblys eitų, ir pakeitęs balsą šaukia:

— Kas čia maišus ant tilto paliko? Mano dramblys tuoj juos sumindys. Greičiau paimkit.

Šaukia bernaitis ir vis artyn eina, į grįstus beldžia. Senis, maiše tupėdamas, pamanė, kad tai iš tiesų dramblys. Persigando, sukaliojasi maiše, kad tas nuo kelio pasiristų. Nusprūdo maišas nuo tilto ir pūkštelėjo į vandenį. Upelis buvo negilus, senis nepaskendo, tik baimės prisikentė. O tada bernaitis jau savo balsu sušuko:

— Kas leido drambliui mano maišus trypti? Kas numetė į vandenį mano maišą su ryžiais?

Matydamas, kad maišas vandeny kruta, vėl sušuko:

— Oho, ar tik ne žuvis maiše šokinėja! Ištrauksiu ir pasižiūrėsiu, kokia ten žuvelė įkliuvo!

Taip sakydamas, jis ištraukė maišą ant kranto, atrišo ir stebisi, senį radęs, kvaileliu apsimeta:

— Ko gi, tėvuk, manęs nepašaukei? Juk pro čia žmogus vedė didžiulį dramblį, kad kiek, jis būtų abu maišus sumindęs. Gerai dar, kad nukritai į vandenį.

Išlindo senukas iš maišo ir, nė žodžio nesakydamas, patraukė namo. Ką bedarys senukai, nori nenori turėjo leisti dukrą už gudriojo bernaičio.

DU ŽENTAI

Toksai turčius turėjo du žentus — vieną turtingą, kitą — tikrą varguolį. Kartą turčius kviečiasi žentus į svečius. Susitiko abu žentai. Varguolis sako:

— Prašo ūošvis, kad mudu į svečius ateitume, bet aš neisiu — nedrįstu. Esu prastas žmogelis, nepripratęs prie didelių vaišių, iškilnių svečių, brangių valgymų. Net neišmanau, kaip kas valgoma. Padarysiu ką nors ne taip, paskui neturėsiu kur akių dėti.

Turtingasis žentas buvo geros širdies žmogus.

— Ko čia nedrįsti,— ramina jis,— sėskim už stalo šalia, kad jau taip bijaisi. Jei neišmanysi, kaip ką valgyti, žiūrėk į mane ir daryk, ką aš darysiu.

Varguolis pagalvojo, pagalvojo ir sutiko. Nuėjo jiedu į svečius drauge, atsisėdo prie stalo. Pirma patiekmenė buvo paprasti ryžiai. Paskui — sriuba su geldelėmis. Turtingasis žentas paėmė lazdutėmis geldelę, įsidėjo į burną, iščiulpė visą gardumą, o geldelės kiautą nežymiai išspjovė į staltiesėlę.

Varguolis matė, kaip turčius įsidėjo geldelę į burną, o kaip išspjovė — nepamatė. Taigi įsikišo geldelę burnon ir kramto. Juk buvo papratęs viską sukramtyti, ką tik bevalgytų. Kramtė, kramtė, vos dantų neišsilaužė, kol nurijo. Mato turtingasis žentas, kad varguolis geldelę kramto, o perspėti neturi kaip. Ką darys, pastūmėjo į šalį sriubą ir paėmė cukrinės nendrės gabalėlį. Įsidėjo tą gabalėlį į burną, iščiulpė, o plaušus nežymiai išspjovė į staltiesėlę.

Mato varguolis, kad turtingasis žentas dedasi į burną cukrinės nendrės. Ir jis pasiima kąsnelį, įsideda į burną ir kramto. Kramto, kramto, ryja, ryja, vos nurijo springdamas.

Regi turtingasis žentas, kad varguolis vėl jo nesuprato, o perspėti neturi kaip.

Tuo tarpu atnešė tarnai paprastų makaronų. Turtingasis žentas, jau visai nebesirūpindamas, prisikimšo tų makaronų pilną burną. Tik ūmai prisiminė, kaip varguolis žiautarojo geldelę ir cukrinę nendrę. Neištvėrė turčius, prunkštelėjo iš juoko ir paspringo su pilna burna, taip paspringo, kad makaronai išlindo pro nosį. Pasižiūrėjo į turčių varguolis, padėjo lazdeles ir sako:

— Na, brolau, gana, daugiau nebegaliu. Geldelę dar šiaip taip sužiautarojau, nendrę irgi vargais negalais prarijau. Bet makaronai pro nosį man tikrai neišlįs!

KETURI PAIKI MELAGIAI

Seniai, labai seniai gyveno keturi melagiai. Susitiko jie visi ir tariasi drauge žmones mulkinti, apgaule iš jų pinigus vilioti. Sutarė taip ir patraukė per pasaulį. Ėjo, ėjo ir pamatė senį su sene ant upės kranto, toli nuo savo kaimo medvilnę besodinančius. Keturi melagiai sumetė, kad seniai pinigingi, ir tarė vienas kitam:

— Apsistokim čia ir išviliokim iš senių pinigėlius.

Priėjo melagiai prie senio su sene ir sako:

— O didžiai gerbiami senukai, visą pasaulį esame išvaikščioję, tolimuose kraštuose visa ko matę ir prisiklausę, užtat mums baisiai norisi išgirsti kokią pasaką dar negirdėtą, tik nieku gyvu nesurandam žmogaus, kuris mums papasakotų kokių nebūtų daiktų ir keistenybių. Palinksminkite mus, paporinkite, ko nebūtume girdėję nei regėję.

— Vaikaičiai mieliausi,— atsako senis su sene,— nuo mažų dienų mums patiems niekas nieko nepasakojo apie kokius nebūtus daiktus, o keistenybių mūsų krašte irgi nepasitaiko. Ieškokite tokio porintojo kitur.

— Ak, senukai, o jeigu žmogus, kuris nebūtus daiktus porina, stotų jums prieš akis, ar neatsisakytumėt jo pasiklausyti?

— Kodėl ne, pasiklausytume.

— Štai mes visi keturi šį tą mokam paporinti, kad ir po nedaug,— sako melagiai.— Pasisėmėm po kruopelytę to mokėjimo iš savo senelių. Tik šiukštu duokit žodį viskuo tikėti, o jei nepatikėsite — pinigus mokėsite.

Sutiko senukai jų klausytis ir visu kuo tikėti.

Porina pirmasis melagis:

— Kai aš dar buvau negimęs, o mano motina dar tik

ketvirtam mėnesy dieni buvo, pasižiūrėjo jinai į durjaną, augantį prieš mūsų namus, ir įsigeidė jo vaisiaus paragauti. Medis buvo aštuonių pjeamų aukščio ir teturėjo vieną vienintelį vaisių. Galvojo mano motina, galvojo, bet nesugalvojo, kaip jai į tą medį įsilipti. O aš sumečiau, kad motinai norisi durjano, įsirabždinau į medį, nuskyniau vaisių, padaviau jai ir vėl pargrįžau kur buvęs.

Porina antrasis melagis:

— Kai aš dar buvau negimęs, o mano motina jau septintame mėnesy dieni buvo, pamačiau, kaip sunku jai dirbti laukuose ir daržuose. Tad einu, būdavo, kasdien už ją į laukus ir daržus, dirbu, gyvulius ganau, ryžius verdu, vandenį nešu, o vakare vėl pargrįžtu kur buvęs.

Porina trečiasis melagis:

— O seneli ir senele! Dievaitis iš dangaus aplankė mano motiną. Aš — jo sūnus. Ir dabar, kai tik pasenstu, tučtuojau stebuklingu būdu vėl sugrįžtu į motinos įsčias ir atgimstu iš naujo...

Porina ketvirtasis melagis:

— Nuo tos dienos, kai atėjau į pasaulį, aš laikausi penkių prisakymų, o žinau aštuonis. Bet mano prisakymai ne tokie kaip visų žmonių. Man dievų yra leista gerti vyną, rūkyti opiumą ir užmušti, ką tik užsimanau. O kai numirsiu, pasidarysiu dvasių valdovas...

Primelavo melagiai, kiek tik telpa, ir klausia:

— Na, senukai, ar tikite tokiais stebuklais?

— Tikra teisybė, kaip čia netikėsi,— atsako senis su sene, o iš tikro galvoja: „Na ir riečia tie vyrukai išsijuosę".

Mato melagiai, kad ne kvailius rado, ir šokosi reikalauti, kad senis irgi papasakotų kokių neregėtų negirdėtų dalykų. Senis juos prisaikdino, kad tikės kiekvienu jo žodžiu, ir pasakoja:

— Mieli mano vaikaičiai! Kai pradėjome mudu su sene medvilnę sodinti, per kokius penkerius ar šešerius metus labai praturtėjome. Su tiek pinigų, kiek mes tada turėjome, būtų vieni niekai jus visus keturis išmaitinti. Bet po to pasitaikė nederlingi metai. Medvilnė nesubrendo. Kartą sumaniau laukus apeiti ir tik žiūriu — kadgi aukštas išaugęs vienas medvilnės krūmas, sulig cukrine palme. Vieną vienintelį vaisių jis teturėjo, užtat kokį didžiulį! Užsiropščiau stiebu, nuraškiau tą vaisių ir parsinešiau namo. Perskėlėm jį mudu su sene ir pamatėm viduje keturis grūdelius, o kiekviename grūdelyje — po žmogutį betupintį.

Atidaviau aš senei tuos žmogučius, jinai juos maitino ir augino. Kiek paaugę mažyliai ėmė ir pabėgo kažin kur, tuščiai jų ieškojom. O štai dabar jūs vėl sugrįžot, mieli mano vaikučiai.

Persigando keturi melagiai, vienas per kitą šaukia, kad tai grynas melas. O senis su sene sako:

— Aha, melas? O susitarimą pamiršot? Kad jau sulaužėt savo žodį, norom nenorom turėsit pas mus pagyventi kaip paprasti bernai.

Suprato melagiai, kad patys įkliuvo. O ką bedarys — raukėsi, dūsavo, bet turėjo tarnauti seniui ir senei.

KETURI IŠMONINGI BROLIAI

Gyveno toks žmogus. Jis turėjo keturis sūnus. Ką kiekvienas mokėjo, į tą visą širdį dėjo. Vienas išmanė visokiausius valgius, kitas — miego saldumą, trečiajam buvo vieni niekai bet kokį nusikaltėlį surasti, o ketvirtasis galėjo sužavėti kokią tik nori moterį.

Kartą tėvas nuvedė visus savo sūnus į rūmus ir atidavė juos karaliui į tarnystę.

Pirmiausia karalius nusprendė išbandyti tą, kuris visokiausius valgius permanė. Paliepė jis tarnams atnešti į stalą daugybę lėkščių su įvairiomis sriubomis ir vienon lėkštėn įpylė šlakelį nevirinto vandens. Paskui karalius įsakė atvesti valgių permanytoją ir liepė jam iš visų lėkščių sriubos paragauti. Paragavo tas iš visų lėkščių, tik prie vienos neprisilietė, prie tos, kurioje buvo nevirinto vandens šlakelis. Karalius paklausė:

— Kodėl nevalgai iš šitos lėkštės?

Žmogus nusilenkė ir atsakė:

— Šviesiausias karaliau, į šitą lėkštę nevirinto vandens įpilta.

Ir karalius suprato, kad vyriausiasis brolis iš tiesų visokiausius valgius permano.

Paskui karalius nusprendė išbandyti antrąjį brolį, kuris išmanė miego saldumą. Jis liepė atskiram kambary pataisyti patalą — ant lovos padėti čiužinį ir užtiesti minkštais kilimais, o pats po kilimais slapčiom pakišo vieną plaukelį. Paskui karalius liepė atvesti antrąjį brolį, parodė jam ištaigingai paklotą patalą ir pasiūlė atsigulti. Atsigulė antrasis brolis ir tą patį akimirksnį kad pašoks!

— Kas atsitiko? — susiraukė karalius.

— Maloningasis karaliau, — sušuko antrasis brolis, — aš negaliu gulėti šiame patale: po kilimais plaukas!

Ir karalius suprato: šitas žmogus iš tiesų išmano miego saldumą!

Kartą žmonės rado negyvėlį. Niekas nežinojo, nuo ko jis mirė. Pavedė karalius geriausiems teisėjams tą bylą, bet jie nieko dorai išaiškinti nemokėjo. Tada karalius prisiminė trečiąjį brolį, pasišaukė jį ir prisakė surasti teisybę.

Trečiasis brolis, gavęs iš karaliaus tokį prisakymą, nukeliavo į tą kaimą, kur buvo rastas negyvėlis. Ten paliepė visiems žmonėms nuo mažiausio iki didžiausio sueiti į krūvą ir paskelbė:

— Žiūrėkit, kad rytoj nė vienas iš kaimo neišeitumėt. Visiems privalu susirinkti aplink laužą, ant kurio deginsim mirusįjį. Tik akli ir šlubiai gali šito paliepimo neklausyti.

Kai laužas buvo sukrautas ir aplink jį visi susirinko, tik neregius ir šlubius namie palikę, trečiasis brolis liepė savo padėjėjams vaikščioti po minią, žiūrėti, kas ką darys, ir jam pasakyti.

Įsiliepsnojo ugnis, ir viena mergelė minioje kad ims raudoti! Padėjėjai tuoj nuvedė ją pas trečiąjį brolį. Tas ėmė atsargiai klausinėti, ko jinai raudojusi. Ir šiaip, ir kitaip mergelė vangstosi, bet galų gale nebeišsisuko ir viską papasakojo:

— Mylėjau aš amžinatilsį, ir jis mane mylėjo. Buvome mes kartą vienu du, ir įsinorėjo jisai gerti. Nedrįsau toli eiti vandens, bijojau, kad tėvui po akimis nepakliūčiau. Pasiėmiau ąsotį ir pastačiau po lataku, kuriuo nuo stogo lietaus vanduo lašėjo. Atsigėrė jis to vandens ir krito negyvas.

Galvoja trečiasis brolis:

— Nėra ko įtarti šią mergelę, kad ji tyčiom nužudė savo išsirinktąjį. Juk jie vienas kitą mylėjo. Matyt, ant stogo buvo koks nuodingas padaras, nuodai pakliuvo į vandenį, ir žmogus mirė.

Pasišaukė trečiasis brolis savo padėjėjus ir liepė jiems apžiūrėti mergelės namų stogą. Nagi žiūri jie — ant stogo didžiulė gyvatė susirangiusi. Įsakė teisėjas sukapoti gyvatę į gabalėlius ir nusiųsti karaliui. Paskui jis paleido mergelę, nuėjo pas karalių ir sako jam:

— Šviesiausias karaliau, tasai žmogus buvo nunuodytas netyčia: jo numylėta mergelė jam padavė lietaus vandens, o į jį gyvatės nuodų buvo patekę.

Toks bylos išaiškinimas karaliui patiko, ir jis pagalvojo: „Tikra teisybė, šitas žmogus išmano teisėjystę".

Po kurio laiko viename kaime pasimirė įtakingas setchėjus. Tasai setchėjus turėjo jauną gražią pačią. Jinai labai vyro gailėjo ir davė sau žodį daugiau netekėti. Išgirdo apie tai karalius ir su-

manė išbandyti, ar tvirtas našlės žodis. Visų pirma jis pasiuntė našlei pasipiršti stotingiausius savo didikus, bet jie vienas po kito grįžo nieko nepešę. Jau buvo karalius beįtikįs, kad našlė laikosi žodžio, bet paskui pagalvojo: „O gal mano didikams šiaip nepasisekė. Reikia pačiam persitikrinti. Man atsakyti ji tikrai nedrįs". Ir karalius nuvažiavo pas našlę.

Našlė priėmė jį kuo pagarbiausiai. O karalius sako jai:

— Šiąnakt aš nakvosiu pas tave. Manau, kad neatsisakysi manęs priimti?

Nedrįso pasipriešinti našlė, liepė tarnams atskirame kambaryje pakloti patalą, o vienai savo tarnaitei prisakė kuo gražiausiai apsitaisyti, pasipuošti brangiaisiais akmenimis ir nueiti naktį pas karalių.

Pamatė jam skirtą kambarį karalius ir mano, kad tai našlės kambarys, o tarnaitę našle laiko. Kad didikai jo pergale nesuabejotų, įkando tarnaitei į skruostą, ir liko ženklas. Tą pat naktį karalius grįžo į savo rūmus ir tučtuojau pasiuntė žygūną pas našlę, įsakydamas anksti rytą ateiti pas jį į rūmus.

Paskui, vos tik praaušo, susišaukė karalius didikus, apsakė, ką laimėjęs ir kokį ženklą palikęs.

Našlė į rūmus atėjo ne viena, o su tarnaite, kuriai karalius buvo įkandęs į skruostą. Našlė įėjo pirmoji, tarnaitė — paskui ją. Karalius mirktelėjo didikams ir pasiuntė tarną žvilgtelti našlei į skruostą. Grįžo tarnas ir pasakė:

— Skruostas tikrai įkąstas, bet ne našlės, o tos tarnaitės, kuri su našle atėjo.

Nukabino karalius nosį: juk šitaip atsitiko per jo paties pasipūtimą ir neatidumą. Tačiau ilgai neliūdėjo ir ėmė guostis: „Matyt, netrūksta tai našlei gudrumo, lengvai jos neprigausi". Ir karalius prisiminė turįs rūmuose garsų mergišių, kuriam jokia moteris negalėjo atsispirti. Nieko nelaukęs, karalius pasikvietė ketvirtąjį brolį ir klausia:

— Ar tu galėtum palenkti našlės širdį? Jeigu tam reiktų kokių daiktų ar pinigų — sakyk.

— Šviesusis karaliau, — atsakė ketvirtasis brolis, — tam jokių nepaprastų daiktų nereikia. Duokite man tik seną baltą sampotą[8] ir ryšelį jaučio kaulų.

Grįžo našlė iš rūmų ir nuėjo tiesiai į namų koplyčią, mat buvo parikiavus čia parnešti vyro kaulus ir pelenų krūvelę, —

---

[8] Sampotas — ilgas sijonas, kurį Pietryčių Azijos šalyse dėvi vyrai ir moterys; baltas sampotas — gedulo drabužis.

visa, kas buvo likę po sudeginimo apeigų.

Ketvirtasis brolis, apsimetęs pakeleiviu, sutemus užėjo į jos namus. Pamatė, į kokias liūdnas apeigas pataikė, ir kad apsipils ašaromis, glausdamas prie krūtinės ryšelį kaulų, vadindamas juos savo mirusia pačia. Nustebo visi, kas tik buvo susirinkę koplyčioje, ir klausinėja ateivį, ko jis taip sielvartauja. Šis atsako:

— Pamačiau jūsų gedulo apeigas, ir mano širdis vėl krauju apsipylė. Nuo to laiko, kai mirė mano mylima pati, aš sau vietos nerandu. Mečiau tarnystę, prisirišau pačiutės kaulus prie sampoto ir klajoju po pasaulį, sielvarto slegiamas.

Pasiprašė tas brolis šventikų, kad leistų jam koplyčioje likti per naktį. Tie nedrįso jam pasakyti nei taip, nei ne, tad nuėjo pas našlę ir viską jai papasakojo. Pagailo našlei žmogaus, prislėgto tokio pat sielvarto, ir leido ji ateiviui pasilikti, o tarnams paliepė atnešti jam valgymo ir gėrimo. Naktį našlė nuėjo į koplyčią ir meldžiasi. Žvilgt į pakeleivį — regis, tasai pučia į akį. Pasiklausė našlė maldų, pati pasimeldė ir išėjo. Tada dar palaukė ketvirtasis brolis, kol visi sumigs, o paskui tyliai nusirišo jaučio kaulus ir padėjo šalia mirusio setchėjaus kaulų.

Kai išaušo rytas, našlė atėjo į koplyčią ir girdi — kad rypuoja pakeleivis, kad dejuoja:

— Kas mano vargšės pačios palaikus pavogė? Kas mano vargšės pačios palaikus pagrobė?

Nustebusi našlė klausia:

— Mielas žmogau, kas nutiko? Ko taip sielvartauji?

— Kaip nesielvartausiu, — sudejavo pakeleivis, — kažkas naktį pavogė mano mylimos pačios palaikus. — Ir staiga užsipuolė našlę: — Tai tavo vyras pagrobė mano pačią!..

Net negera pasidarė našlei, išgirdus tokį kaltinimą. Nusivedė jinai pakeleivį prie velionio vyro palaikų, kad jis pats įsitikintų savo žodžių paikumu. Ir net suvirpėjo iš siaubo ir apmaudo: nagi jos vyro kaulai ir pakeleivio pačios kaulai guli šalimais! O pakeleivis nesiliauja rėkęs:

— Tai va kur mano pačios kaulai!.. Kol aš meldžiausi, tavo vyras ne tik pagrobė mano pačią, bet jau ir permiegojo su ja. Nebėr man ramybės! Nenurims mano širdis, nebent tu už manęs ištekėtum!

Nebežino našlė, ką daryti. Galvojo, galvojo, bet nieko nesugalvojo ir nusprendė nesipriešinti likimui. Be to, jinai baisiai užpyko ant savo velionio vyro, kurį visada manė esant be galo ištikimą ir kuris dabar jai šitaip nusidėjo!

Ištekėjo našlė už pakeleivio ir abu santarvėj gyvena. Po kelių dienų nusprendė ketvirtasis brolis, kad jau metas pasirodyti karaliaus rūmuose. Žiūri karalius, žiūri didikai — ketvirtasis brolis į rūmus su pačia atėjo, o jo pačiutė — toji nepalenkiama našlė! Ir visi vienu balsu nusprendė: „Šitas žmogus tuščiai nesigiria!"

MOTERYS IR POVAS

Gyveno toks vienas žmogus. Atgulęs į mirties patalą, jis kuo griežčiausiai savo sūnui prisakė nevesti nei senmergių, nei gyvanašlių: tegu imąs sau per pačias tik jaunas mergaites arba našles. Bet sūnus nepaklausė tėvo: vedė gyvanašlę, senmergę, jauną mergelę ir našlę.

Kartą pro to žmogaus namus ėjo karaliaus povas. Ir sumanė žmogus savo pačias išbandyti. Stvėrė povą, patupdė į narvą, lesalo jam papylė, o paskui sugavo paprasčiausią gaidį, papjovė, išvirė ir vaišina savo pačias girdamasis:

— Tai karaliaus povo mėsytė. Aš jį šiandien pavogiau ir papjoviau.

O tuo tarpu susizgribo karaliaus rūmininkai — dingo povas! Paliepė karalius būgnais būgnyti, į visas puses žygūnus išsiuntinėjo povo ieškoti.

Dvi pačios — ta, kuri buvo gyvanašlė, ir ta, kuri buvo senmergė, sako kitoms dviem:

— Imkim ir pasakykim žygūnams, kad karaliaus povą pavogė ir papjovė mūsų vyras. Tegu jis gauna pylos. Juk mus jis dažnai muša ir plūsta.

Ta, kuri atitekėdama buvo jauna mergelė, ir ta, kurios pirmasis vyras buvo miręs, vienu balsu atsakė:

— Kaip jums ne gėda! Argi galima savo vyrą išduoti!

— Žinokitės, — sako gyvanašlė ir senmergė, — jeigu nestojat su mumis išvien, be jūsų apsieisim.

Nuėjo jodvi ir pasakė karaliaus žygūnams, kad jų vyras povą pavogęs. Sučiupo žygūnai tą žmogų, nuskubėjo pas karalių ir viską jam papasakojo. Įširdo karalius ir paliepė tučtuojau nukirsti vagiui galvą. Ir veda sargybiniai žmogų pas budelį. Beeinant jiems pro duris, vienas durininkas paklausė sargybinius:

— O ar teisėte vagį?

Išgirdęs, kad teismo nebuvo, durininkas atsisakė pasmerktąjį praleisti pro savo saugomas duris ir papasakojo tokį prilyginimą:

— Gyveno kadaise vienas setchėjus, ir laikė jis penkiasdešimt šunų. Kartą vagių šutvė pasikasė po namu ir nešasi visas brangenybes. Bet šunys požeminiame take prisivijo vagis ir visiems aliai vieno gerkles perkando. Rytą pasijuto setchėjus apvogtas, įširdo ant šunų, kad blogai jo turtą saugo, ir išmušė visus. Neilgai trukus iš požeminio tako ėmė sklisti bjaurus tvaikas, ir visi pamatė, kad šunys nė skatiko nedavę iš namų išnešti.

Kol durininkas papasakojo savo prilyginimą, atbėgo tarnas ir karaliaus vardu paliepė vagį vesti į teismą. Karalius norįs paklausti nusikaltusįjį, kodėl jis povą papjovęs.

Atvedė sargybiniai vargšą žmogų į teismą, pamatė jisai karalių ir sušuko:

— Šviesusis karaliau! Povas gyvas ir sveikas. Niekas nė nesikėsino jam gyvasties atimti. O papjoviau aš paprasčiausią gaidį. — Ir jis papasakojo, kaip buvo sumanęs savo pačias išbandyti.

Liepė karalius sargybiniams paleisti žmogų ir pasiuntė į jo namus tarną povo paimti. O žmogus, vos tik parėjęs, išvarė iš namų abi skundikes pačias — tą, kuri nutekėdama gyvanašlė buvo, ir tą, kurios niekas ilgai į pačias neėmė.

KAIP VIENUOLIS Į NAŠLĘ ĮSIŽIŪRĖJO

Seniai seniai gyveno pasaulyje vienuolis. Jis turėjo du mokinius. Vieną gražų rytą tas vienuolis kaip paprastai išgūrino su savo mokiniais išmaldos rinkti. Ėjo, ėjo ir priėjo jaunos dailios našlės namus.

Iki tol našlė kiekvienam vienuoliui davė po du bananus. O mūsų vienuolis su mokiniais atėjo paskutinis. Našlei bebuvo likę trys bananai. Visus tris jinai ir įdėjo jam į batį — indą, su kuriuo vienuoliai vaikšto išmaldos. Krito vienuoliui į akį, kad kitiems prašytojams našlė tik po du bananus išmaldos davė, o jam padavė tris. Ir nusprendė vienuolis, kad jis našlei patikęs. Patenkintas parėjo į savo celę ir laukia nesulaukia, kada stos naktis. Vos tik sutemo, jis paslapčiom išstyblino iš vienuolyno ir traukia našlės namų link. Žiūri — besėdinti našlė viena vienutėlė prie degančio žibinto. Palindo vienuolis po troba ir klausia:

— Ar nepamiršai trijų bananų?

Našlė išsigando — nežino, kas čia dedasi, o paskui sumetė, kad vienuolis bus ją įsižiūrėjęs, ir nė žodelio neatsakė.

— Ar nepamiršai trijų bananų? — vėl klausia vienuolis.

— Nagi pasirodyk, — atsako našlė.

Iškišo galvą vienuolis, o našlė kad tvos jam žibintu per veidą. Šoko vienuolis į kojas. Parbėgo į vienuolyną. O mokiniai pabudo ir klausia:

— Iš kur, mokytojau, taip vėlai pareini? Kodėl tavo veidas visas apdegintas?

— Išėjau pasivaikščioti, sunkių minčių slegiamas, — atsakė vienuolis, — ir užkropiau ant širšių lizdo. Širšės mane sugylė. Nori nenori turėjau grįžti.

SEPTYNI KURČIAI

Gyveno kartą toks žmogus su pačia. Kartą jiedu sumanė savo giminaičius aplankyti. Eina, eina, susitinka vieną kurčių, jaučius bekinkantį, ir klausia jį:

— Sakyk, gerasis žmogau, ar nežinai, kur čia toks ir toks sodžius? Seniai mes šitame krašte bebuvome ir kelią į tą sodžių pamiršom.

O kurčius ūmai kad užpyks, kad ims rėkti:

— Ko jūs meluojat? Ar šitas jungas jaučių ne mano? Čia viskas mano. Va šitą raudą jautį man uošvė davė. Šitą raguotą man tėvas padovanojo. Aš niekada jaučių negrobiau!

Susižvalgė žmogus su pačia ir sako abu:

— Še tau! Mes jį kelio klausiam, jis mums jaučius rodo. Dar plūstasi. Eime, negaiškim laiko veltui. Kaip nors patys kelią surasime.

Ir jie nuėjo toliau.

Kurčius uoliai arė ligi pat vidurdienio. Vidurdienį į lauką atėjo kurčia jo pati, pietus jam atnešė. Pamatė ją kurčius, liovėsi aręs ir atsisėdo valgyti. Valgo ir pasakoja pačiai:

— Tik pamanyk, pačiute, eina šiandien pro lauką du žmonės, tikriausiai vyras su pačia, prieina prie manęs ir kad ims plūstis, girdi, aš jaučių jungą iš jų pagrobęs. O juk raudį man uošvė davė, o aną, didžiaragį, tėvas padovanojo.

Mato pati, kad vyras ne tik valgo, bet ir kažką šneka, žiūrėjo, žiūrėjo, o paskui kad užpyks:

— Aš, kaip kvailė kokia, plušau, skubėjau. Maniau, vyras pailso beardamas, tegu pavalgys ligi soties. O dabar tu man drįsti iškalbinėti, kad aš su svetimais vyrais prasidedu. Kaip tau ne gėda!..

Rėkia jinai, rėkia, o vyras nieko negirdi, valgo sau, ir tiek,

kol viską aliai trupinėlio suvalgė. Pati įtūžusi išplėšė lauknešėlį jam iš rankų ir bėga namo. O vyras rėkia jai įkandin:

— Ar namai dega? Kur taip skubi?

Pati rėkia savo ruožtu:

— Palaukš, tėvams pasiskųsiu, tada žinosi!

Ir nubėgo niršdama, visa išraudusi. Parbėga namo ir sako motinai:

— Geras tavo žentelis, motule! Nešu aš jam pietus, dar nespėjau pintinės pastatyti, o jis kad ims plūsti mane, kad ims plūsti: tu, sako, šiokia ir anokia, tik vėjai tau galvoj, mane į svetimus vyrus išmainei.

Pasižiūrėjo motina į ją ir kad suriks:

— Ak tu, nenaudėle! Net nuraudai iš piktumo. Aš saugau tavo namus, o tu štai kaip man atsidėkoji. Vagiu mat aš tavo tabaką ir mainau į riešutus. Žiūrėk, kad tokių žodžių iš tavęs daugiau negirdėčiau. Nė žiupsnelio tavo tabako neėmiau. O jeigu ir ėmiau, ar ne gėda už tai prikaišioti savo tikrai motinai? Palauk , pareis tėvas, ir aš viską jam išklosiu. Tegu jis iškarš tau kailį!

Neilgai trukus parėjo iš miško tėvas. Pati nedavė jam nė jaučių pašerti, šoko priešais ir suriko:

— Mūsų dukra nunešė pietus žentui, o aš likau namų saugoti. Ir štai parbėga ji ir sako, kad aš pavogiau iš jos tabako ir išmainiau į riešutus. Kokia akiplėša!

Senis ničnieko nesuprato, supyko ir sako:

— Ak tu, bjaurybe! Ko pavydi? Iš kur tu įsikalei į savo kvailą galvą, kad aš slapčiom išsipuošiau ir paskui mergiščias išlėkiau? Negi nematai, kad aš tiesiai iš miško? Va kiek karčių tvorai prikirtau. Šį sykį tau dovanoju, bet jeigu ir vėl sumanysi tokius blėnius taukšti, žinokis, iš namų išvarysiu.

Aprėkė senis pačią ir sėdo valgyti. Pavalgė ir išėjo meškerioti.

Vakare kurčiojo artojo pati išvirė žuvienės, iškepė žuvies. Pavalgydino vyrą, o kas liko, šonan atidėjo — nuneš rytoj dviem sūnums į šventyklą.

Rytą ji pasiėmė žuvį, žuvienės ir nunešė į šventyklą. Susirado vyresnįjį sūnų ir sako:

— Būk sveikas, ponas sūnau. Apie judu visos mano godos. Kaip mokosi jaunėlis tavo brolis?

Vyresnysis sūnus atsako:

— Laiminu tave. Man vienuolystė dar nepabodo, dar nemanau jos mesti.

Pasišaukė motina jaunėlį ir sako:

— Sūneli, pareitumei nors porai dienų namo, tėvas labai tavęs pasiilgo, o nesirodai, lyg būtum pražuvęs.

Jaunėlis jai atsako:

— Dar tebėra nesuvalgytos dvi sūdytos žuvys, ponas vyresnysis brolis paslėpė jas savo celėje. Vakare aš jas iškepsiu ir pasisotinsiu tuo, ką man paliks ponas vyresnysis brolis.

Išgirdo vienuoliai ir parapijonys, kaip motina su sūnumis šnekasi, ir kad pasileis juoktis. Sumišo moteriškė, nusilenkė vienuoliams ir išėjo. Parėjo namo ir sako vyrui:

— Vyreli, sveikas! Ar seniai iš lauko esi pargrįžęs?

— Žinai, nieko man nebereikia, radau ir ryžių sangraeke, ir žuvienės. Taigi aš jau pavalgęs.

Pasižiūrėjo vyras su pačia vienas į kitą, pamirkčiojo ir nutilo. Netrukus atsilankė pas juos jaunėlė vyro sesuo, kuri gyveno toli nuo jų, viename kaimelyje. Atnešė ji broliui lauktuvių — pongro vaisių — ir sako:

— Kaip sekėsi tau darbas laukuose, broleli? Va tau lauktuvės!

Brolis su pačia atsako:

— Ak tu, nedorėle! Metas apie ištekėjimą pagalvoti, o tau rūpi tik išgertuvės, kortomis prisižaisti ir opiumo prisirūkyti lig soties. Ir mums dar siūlai!

Viešnia ničnieko nesuprato ir sako:

— Kad žinotumėt, kaip man gaila savo aguročių! Būtų jau didžiuliai, bet vos nužydėjo, į daržą sulindo kiaulės ir viską iškniso.

O vyras su pačia atsako:

— Na ko čia sėdi? Jau saulė leidžiasi. Namo eitum.

Šiaip taip sumetė viešnia, ką jiedu pasakė, atsisveikino ir išėjo sau.

ILGAS UNGURYS IR ILGAS PUODAS

Seniai, labai seniai gyveno vienas žmogus. Turėjo jisai pačią. Kartą nuėjo tasai žmogus žuvų gaudyti. Sugavo ilgą ilgiausią ungurį, parnešė pačiai ir sako:

— Še, pačiute, išvirk žuvienės.

O pačiutė atšauna:

— Kurgi aš tau tokį ilgą puodą imsiu? Va koks drimba tasai ungurys.

— Na ir paika ta mano pačiutė, — nustebo žmogus ir sako: —

Pakabink ungurį ant virvės ir savo darbų stverkis.

Apsidžiaugė jo pačiutė, permetė ungurį per virvę, o pati atsigulė pamiegoti po tinkleliu nuo moskitų. Vyras nuėmė ungurį, sukapojo į smulkius gabaliukus, sumetė į puodą, išvirė žuvienės, pripylė dubenėlius ir šaukia pačią. Pati išlindo iš po tinklelio, patraukė orą nosimi, nusistebėjo, kad namie žuviene kvepia. Sėdo vyras su pačia žuvienės valgyti. Kone visą puodą išvalgė. Tik ant dugno liko. Vyras dubenėlius išplovė, o puodą ant stalo paliko, nuėjo į mišką krūmų kirsti, sklypo daržui praskinti. Pamatė pačiutė, kad vyras išėjo, kyšt galvą į puodą ir kad laižo, kad laižo. Viską išlaižė, o galvos ištraukti nebegali — įstrigo puode. Ką bedarys pačiutė, palindo su puodu ant galvos po moskitų tinkleliu. Guli ir anei krust.

Vakare pareina vyras, ieško, ieško pačios, šaukia, šaukia — niekas neatsiliepia. Nustebo vyras — kurgi pačiutė pasidėjo?! Pakėlė moskitų tinklelį, žiūri — pačiutė su puodu ant galvos guli ir tyli. Paėmė vyras lazdą, sukūlė puodą ir klausia:

— Ką tu čia, pačiute, darai?

— Ogi nuo tavęs slepiuosi.

Nusijuokė vyras:

— Na ir paika ta mano pačiutė!

KRAITELIŲ PYNĖJAS, VAROVAS IR GUDRI SENĖ

Gyveno kadaise vienas žmogus, ir mokėjo jisai pinti kraiteles iš palmių lapų. Labai norėjosi tam žmogui praturtėti ir pasisamdyti darbininką. Įsilipo jis į palmę ir skaičiuoja:

— Jeigu aš nupinsiu ir parduosiu vieną kraitelę, tai gausiu už ją pusę varioko, o jei nupinsiu tūkstantį, tai gausiu penkis šimtus variokų. Ir pakaks pinigų darbininkui pasisamdyti. Tegu man dirba. O jei tinginiaus, aš jį va taip, va taip pabaksnosiu koja!..

Sumosavo jis kojomis ir rankomis, nebeišsilaikė palmėje ir tik keberiokšt! Vos spėjo į vieną šaką rankomis įsikibti. Kabo ant tos šakos nei pakartas, nei nuleistas ir nežino, ką daryti. Tik žiūri — joja varovas ant dramblio.

— Ei, varove! Prijok prie manęs, pastverk už kojų ir padėk išlipti iš medžio — kol gyvas tau dėkingas būsiu, visą amžių tau ištikimai tarnausiu!

Išgirdo tokius žodžius varovas, pajojo po palme ir stvėrė

kraitelių pynėją už kojų. Jau truktels jį žemyn, bet dramblys lyg tyčia ėmė ir žingtelėjo į priekį. Taip varovas ir liko kaboti ore, nusitvėręs kraitelių pynėjui už kojų. Kabo jiedu abu nei pakarti, nei nuleisti ir nežino, ką daryti. Tik žiūri — eina keliu keturi plikiai. Kad sušuks varovas su pynėju:

— Ei, dorieji žmonės! Gelbėkit! Mes jums kol gyvi būsim dėkingi, ligi mirties ištikimai jums tarnausim!..

Apsidžiaugė plikiai, tokį pažadą išgirdę, bet nesumeta, kaip nelaimėliams padėti. Pynėjas ir varovas šaukia:

— Paimkite antklodę, pririškit jos kampus kiekvienas sau už kaklo, ištempkite po mumis, mes ir nušoksim.

Paėmė plikiai antklodę, prisirišo kiekvienas po kampą sau už kaklo, ištempė ir sako:

— Padaryta! Šokit!

Šoko pynėjas su varovu ir pataikė į pat antklodės vidurį. Bet jie buvo tokie sunkūs, kad plikiai neišsilaikė ant kojų, sugriuvo ir taip trenkėsi kaktomis vienas į kitą, kad negyvai užsimušė. Išsigando pynėjas su varovu. Suka galvas, ką su tais negyvėliais daryti. Nubėgo į kaimą, prieina galinę trobelę, žiūri — nieko viduje nėra, tik viena sukriošus senė. Nusilenkė jai pynėjas su varovu ir sako:

— Padėk mums, bobute širdele. Pakibom mudu iš netyčių ant palmės šakos. Keturi plikiai apsiėmė mus išgelbėti, ištempė antklodę, bet kai mes nušokom, jie trenkėsi kaktomis į kits kitą ir negyvai užsimušė. Patark, ką mums dabar daryti. Kol gyvi nepamiršim tavo malonės, ligi mirties tau tarnausim.

— Gerai, padėsiu, — sako senė. — Tempkite savo plikius pas mane į trobą.

Tekini nubėgo pynėjas su varovu, sutempė negyvėlius plikius į senės trobą. O senė sėdi ir džiaugiasi, kad tokių vikrių tarnų įsigijo. Jos senis buvo išėjęs į mišką praskinti daržui sklypelio. Tai nuėjo senė pas kaimynus ir verkia:

— Padėkite, dorieji žmonės! Mano senis pasimirė, o aš neįstengiu viena jo palaidoti.

Susirinko žmonės, pasimeldė kaip pridera, sudegino numirėlį, užkasė pelenus į žemę ir išsiskirstė.

Kitą rytą senė vėl eina per kiemus ir verkia:

— Padėkite, dorieji žmonės! Naktį mano senis pargrįžo pas mane. Vėl reikia jį laidoti.

Susirinko žmonės, pasimeldė kaip pridera, rūpestingai sudegino numirėlį, užkasė pelenus į žemę ir išsiskirstė.

O kitą rytą senė vėl šaukiasi žmones numirėlio laidoti.

Taip visus keturis plikius jie sudegino ir užkasė.

Nusibodo žmonėms tos laidotuvės. Tai vienas, tai kitas niurna, kiek kartų, girdi, galima grįžti iš ano pasaulio. Sąžinės reikia turėti.

Penktą dieną pareina senis iš miško. Eina namo patenkintas: didelį skynimą išskynęs. Pamatė jį žmonės ir kad apipuls šaukdami:

— Ak tu, senas skrabale! Mes tave keturis kartus palaidojom, o tu ir vėl parsirandi!

Stvėrė jie senį ir gyvą sudegino, o pelenus išbarstė į visus keturis vėjus, kad senis tikrai daugiau nebegrįžtų.

ASAMKOMAS MEDŽIOTOJAS

Vieniems vargšams gimė berniukas. Nuo mažų dienų jo galva buvo medžioklei pramušta, ir ilgainiui jis tapo puikiu medžiotoju. Visoje apylinkėje lygių jam nebuvo: į ką tik šaus — pro šalį neprašaus; jei nusitaiko į galvą — strėlė ir kliudo galvą, jei nusitaiko į širdį — strėlė kliudo širdį. Tik pažiūrėti tasai bernaitis labai neišvaizdus buvo — plaukai susivėlę, visada susiraukęs, paniuręs. Visas kaimas jį vadino Asamkomu[9] medžiotoju. Užaugo Asamkomas, įmetėjo, bet liko toks pat liesas ir nedailus.

Kartą Asamkomas pasiėmė lanką, strėlių ir patraukė į medžioklę. Eina jis, eina ir prieina turtuolio sodybą. Žiūri — aplink trobą auga dideli vešlūs medžiai. O juose kad prisisukę lizdų įvairūs paukščiai, ir daugiausia purplelių, kuriuos Asamkomas ypač mėgo šaudyti. Eina jisai palei gyvatvorę, akylai dairosi laimikio. O tuo tarpu sode, kur gardžiai kvepėjo ryškiaspalvės gėlės, vaikščiojo dvi dailios mergelės, turtuolio dukros. Pažvelgė Asamkomas į sodą, pamatė mergeles — suvirpėjo jam širdis, ėmė plakti tankiai ir neramiai. Stovi Asamkomas kaip nudiegtas, žiūri ir atsižiūrėti negali. Išpuolė iš rankų strėlės ir lankas. Krito širdin mergelės. Parbėgo Asamkomas namo, prašo motiną, kad jam tas mergeles išpirštų. Motina sako:

— Argi jos tau, sūneli! Nedera vargšo vaikui nusižiūrėti turtuolio dukras. Ir veido tu nedailaus, ir stoto nekokio. Kas tau atiduos savo dukrą už pačią?

— Motute, jei tu man neišpirši tų mergelių, daugiau akyse manęs nematysi! — nusiminęs sušuko Asamkomas.

---

[9] A s a m k o m a s — džiūsna.

Pagailo motinai sūnaus. Įsidrąsino jinai, geresnėmis drapanomis apsitaisė ir nuėjo pas turtuolį piršliauti. O turtuolis sako:

— Tavo sūnus gal ir geras žmogus, bet mano dukterys dar labai jaunos. Dar ne metas joms tekėti. Taigi nepalaikyk už bloga, eik iš kur atėjus, ir nėra ko tau pas mane bevaikščioti.

Suprato Asamkomo motina, kad turčius nenori savo dukrų už vargetos leisti, kad visa jo kalba — atsikalbinėjimas. Bet ką darys — nusilenkė keliskart atsisveikindama ir grįžo namo, nieko nepešus.

Nukorė galvą Asamkomas, nei valgo, nei geria, suka sau galvą, ko imtis, kad mergelių nepražiopsotų. Kiaurą naktį jis akių nesudėjo, kiaurą naktį dainavo liūdną dainą apie nelaimingą meilę.

Rytą Asamkomas pasiėmė lanką, strėles ir vėl patraukė prie turtuolio sodybos, — nors viena akimi pažvelgs į gražiąsias jo dukras. Prieina jis sodybą, o ten palei gyvatvorę dar vienas jaunikaitis vaikšto. Tasai jaunikaitis liemeningas, gražus ir turtingas. Jam irgi nesisek: į akį krito turtuolio dukros, bet atsakyta buvo kaip ir Asamkomui. Pamatė jaunikaitis Asamkomą bedūsaujantį ir pasišaipe: kur, girdi, tu lendi, toks laurus ir vargeta būdamas, aš, turtingas, gražus, ir tai nieko nepešiau. Bet Asamkomas buvo apsukrus vyras.

Kartą turtuolis su pačia išėjo į šventyklą pas melsti, o dukros liko namie vienos. Asamkomas apsidžiaugė. Prisėlino jis prie turtuolio sodybos, nusižiūrėjo purplelį prie pat trobos, taikliu šūviu jį nušovė, bet imti neėmė. Išėjo seserys pasivaikščioti po kiemą, žiūri — prie pat prieangio nušautas purplelis guli. Ūkauja, medžiotoją šaukia — niekas neatsiliepia. Nusprendė seserys, kad medžiotojas nuėjo nepamatęs laimikio. Pakėlė jos purplelį ir nunešė į virtuvę. Peša tarnai paukštį, o Asamkomas priėjo prie trobos ir šaukia:

— Kas drįso purplelį paimti? Kas mano laimikį pavogė?

— Mes jį paėmėm, — atsakė seserys, — manėm, kad medžiotojas nepamatęs nuėjo.

— Tučtuojau purplelį man grąžinkit, kitaip jus į teismą paduosiu.

Išsigando seserys, atnešė nupeštą purplelį. Asamkomas sako:

— Šitas ne mano. Mano buvo su plunksnomis, o šitas nupeštas. O jeigu čia iš tiesų mano purplelis, iškepkit jį ir mane pavaišinkit, tik žiūrėkit, kad būtų vyno ant stalo. Kas gi valgys mėsą sausai?

Persigandusios seserys viską taip ir padarė. Asamkomas prisivalgė, prisigėrė lig valiai ir apsimetė esąs girtas kaip pėdas. Išsikėsnojo ant grindų ir nesikelia. Mergelės nežino, kur jį dė-

ti: juk tuoj tėvai pargrįš — neišsiginsi. Galvojo, galvojo, ką daryti su girtu medžiotoju, ir nunešė jį į nuošalų kampą, paguldė ten, uždangstė kuo beįmanydamos. Iš pradžių Asamkomas tylėjo, o vidury nakties, kai jau visi miegojo, ūmai kad sušuks:

— Oi, uodai užkrimto!

Persigando seserys, ištraukė jį iš kampo, pernešė po savo lova ir ten paslėpė. Asamkomas tylėjo, tylėjo, o paskui vėl kad suriks:

— Oi, blakės užkrimto!

Nustėro seserys iš baimės ir nusprendė paslėpti medžiotoją savo patale po moskitų tinkleliu. To Asamkomas ir telaukė.

GUDRAGALVIO ALEU NUOTYKIAI

Kitados gyveno neturtingas sodietis Ngechas su savo pačia Ngacha. Jie turėjo sūnelį Aleu, pramuštgalvį ir išdykėlį. Septynerių metų Aleu jau puikiai nutuokė, kad jo tėvai ne per gudriausi, ir bandė [illegible] ėmė juos mulkinti.

Kartą Aleu [illegible] ako tėvams:

— Prastai mes dirbame, todėl sunkiai suduriame galą su galu. Imkime ir nors žemę gerai įgyvenkime. Liūčių metu auginkime ryžius, o [illegible] ausmečiu — daržoves. Eime, tėve, lauko arti. Kai išalksi, valgio pritrūksi, aš mielai į namus nubėgsiu.

Tėvai sutiko. Susiruošė Aleu su tėvu ir patraukė lauko arti. Laukas buvo toli nuo kaimo. Pasistatė jie lauke palapinę ir gyvena. Eina diena po dienos, ir įsigeidė Aleu paplotėlių. Galvoja sau: „Reikia apsukti tėvą ir motiną. Tada man daugiausia paplotėlių kliūs".

Ir sako Aleu tėvui:

— Aš, tėve, namo nueisiu, atnešiu betelio ir arekų.

— Ką gi, eik.

Eina Aleu pro budistų šventyklą, įėjo vidun, susirado vienuolyno kirpėją ir paprašė nuskusti jam galvą[10]. Kirpėjas nuskuto. Padėkojo jam Aleu ir eina toliau. Parėjo namo ir kad verkia, kad aimanuoja. Susirūpino motina ir klausia:

— Kas atsitiko, sūneli? Ko tu verki?

Aleu nieko nesako ir dar garsiau rauda. Šoko motina jį guosti ir tik žiūri — sūnaus galva nuskusta. Išsigando ji, klausinėja Aleu:

— Greičiau sakyk, sūneli, kas tau atsitiko? Kodėl verki, kodėl galvą nusiskutai?

---

[10] Kampučijoje nuskusti plaukai — sielvarto ar kokio svarbaus įvykio ženklas.

— Mūsų tėvas pasimirė, — atsakė Aleu.

Išgirdo Ngacha tokius žodžius, mušasi į krūtinę, graudžiai rauda minėdama, kaip gražiai abu su vyru gyvenę. Aleu ją guodžia:

— Neverk, motule, ašaros čia nieko nepadės. Verčiau pagalvok, ko šermenims prikepsi.

— Sakyk, sūneli, tai tėvą jau ir palaidojote?

— Taip, motule, geri kaimynai man padėjo.

Sukruto Ngacha pyragus ir paplotėlius kepti šermenims. Prikepė ir sako sūnui:

— Na, sūneli, imk tuos pyragus ir nešk, iškelk šermenis, o aš ten neisiu. Dar, ko gero, numirsiu iš sielvarto, kai pamatysiu tavo tėvo suartą rėžį ir be laiko supiltą jo kapą.

Aleu, aiškus daiktas, šokinėja iš džiaugsmo. Pasiėmė jis sangraeką, abi pintines pilnas pridėjo pyragų ir paplotėlių, paėjo gerą galą nuo namų, atsisėdo pavėsyje, sėdi ir valgo. Valgo, valgo — kone viską suvalgė. Nusprendė Aleu likučiais ir tėvą pavaišinti. Priėjo palapinę, kurioje jiedu gyveno, ir rauda, ašaromis apsipildamas. Išgirdo tėvas jo raudą, pamatė nuskustą galvą ir klausia:

— Kas tau, sūneli? Ar bėda kokia ištiko?

— Ak, tėve, motina pasimirė! Todėl aš ir nusiskutau plaukus. Dėdės ir tetos šermenis suruošė. Štai paplotėliai ir pyragai, kuriuos jie tau siunčia.

Tėvas iškart patikėjo sūnaus žodžiais, graudžiai apsiverkė, o paskui sako:

— Ką aš dabar, Aleu, namuose beveiksiu. Ten kiekvienas dubenėlis man tavo motiną primins.

Apsidžiaugė Aleu. To jis ir siekė.

Po keleto dienų Aleu sako tėvui:

— Tėvuk, likome mudu našlaičiai. Sunkus mūsų gyvenimas: nėra kas ryžių išverda, nėra kas drabužius lopo. Tau reiktų pačią susirasti. Tegu ji košę verda, ryžius grūda, drabužius siuva...

— Ką tu, sūneli! Dar ant motinos kapo žolė nesužėlė, o tu man tokį patarimą duodi! Argi tau jos negaila? Ir kaip aš žmonėms į akis pažiūrėčiau? Ne, nenoriu ir negaliu vesti.

Bet Aleu nenusileido. Kartą grįžo tėvas iš lauko vos kojas bepavilkdamas, ir Aleu tarė jam:

— Pats matai, tėvuk, vienas vargas tau be pačios. Ne veltui yra sakoma: žmogus be pačios kaip be rankų. Išeini į mišką — namai be priežiūros lieka, pasilieki namie — miške darbas stovi. Nors persiplėšk!

— O kas man nuotaką išpirš?

— Dėl to, tėvuk, nesirūpink. Pats išpiršiu. Tu tik vestuvėms ruoškis.

Numojo tėvas ranka ir sako:

— Na, žinokis, tegu bus, kaip sakai.

Parėjo Aleu į kaimą pas motiną. Pabuvo namie dvi dienas, o trečią dieną sako:

— Motute, likome vienu du. Aš dar mažas, vyriški darbai ne man. Tu — našlė. Nori vienas žmogus tave vesti. Ištekėk už jo. Jis mumis rūpinsis.

Nustebo motina, tokius žodžius išgirdusi, ir sako:

— Sūneli, juk ant tavo tėvo kapo dar žolė nesužėlė. Nedera man naujo vyro ieškoti. Apie tai ir pagalvoti nuodėmė. Visi kaimynai juoktųsi iš tavo motinos ir plūstų ją paskutiniais žodžiais: „Begėdė, ištvirkėlė! Dar nespėjo vieno vyro palaidoti, o jau kito ieško!"

— Motule, plepiams ir liežuvautojams vis vien geras nebūsi! Jie mumis nepasirūpins! Susitikau aš lauke vieną žmogų — nagi gyvas tėvas. Kritau jam į akį, tai ir klausia, ar tėvus turiu. Tėvas, sakau, miręs, viena motina likus. Ir liepė jis tave paklausti, ar netekėtum už jo. Jei sutiktum, jis ateitų čia su vestuvių dovanomis, viską padarytų, kaip nuo senovės pridera. Tik tu, motule, neatsisakyk, kitaip, ko gero, dar numirsim iš bado...

Numojo motina ranka ir sako:

— Na, žinokis, daryk, kaip išmanai.

„Tai bent prisismaguriausiu!" — galvoja Aleu.

Tučtuojau jis susiruošė atgal į lauką, o motinai pasakė, kad eina jaunikiui gerą žinią nunešti.

Priėjo Aleu palapinę ir linksmai šaukia:

— Radau, tėve, tau nuotaką. Gymiu, stotu, kalba — gyva motina. Panaši į velionę kaip du vandens lašai. Aš jau ją parvedžiau į mūsų namus. Taigi negaišuok, paskubėk dovanų ieškoti.

Apsidžiaugė tėvas, kad vestuvės jau čia pat, paprašė kaimynus iškepti pyragų ir paplotėlių, nubėgo į turgų pirkti ančių, vištų, visokių daržovių ir vaisių. Dabar Aleu kasdien kirto pyragus ir be perstogės mokė tėvą gyventi.

Pagaliau Aleu iškilmingai prabilo:

— Tėvuk, aš kreipiausi į vestuvių dvasią — mebą. Meba pasakė, kad tavo vestuvės turi būti šiąnakt. Kitaip meba viską sugadins.

Tėvas visada paisė sūnaus patarimų ir paliepimų. Dabar irgi pakluso.

Vidurnaktį Ngechas, Aleu tėvas, su giminaičiais ir kaimynais

patraukė į savo namus vestuvių švęsti. Jie nešė gausias dovanas nuotakai ir jos svečiams. Dalis vaišių pagal paprotį buvo skirta mebai. Pasiruošė vestuvėms ir Ngacha, Aleu motina.

Pats Aleu taip pat veltui laiko neleido, rinkosi gardžiausius kąsnius ir šveitė, kad net ausys lapsėjo.

Išgirdo Ngacha ateinant svečius ir iškart atpažino vyro balsą. Apsidžiaugė ji, pagalvojo, kad tai jos jaunikis. Ngechas išgirdo pačios balsą ir ne mažiau apsidžiaugė:

— Iš tikrųjų balsas lygiai toks kaip mano pačiutės.

Ir tuoj suabejojo, ar tik neapmulkinti jį norima, su jo paties Ngacha apvesdinti. Įėjo jis į trobą ir sušuko:

— Man rodosi, kad čia mano pati Ngacha!

Žvilgtelėjo Ngacha į vyrą ir taip pat sušuko:

— O man rodosi, kad šitas žmogus — mano vyras Ngechas!

Svečiai suūžė:

— Kas čia dedasi? Žinoma, Ngechas — tai Ngechas, o Ngacha — tai Ngacha!

Sarmata pasidarė Ngechui ir Ngachai, pabėgo jie nuo svečių ir pasislėpė. Aiškus daiktas, pasislėpė ir Aleu. Sulaukė ryto, nuėjo į artimiausią vienuolyną ir pasiprašė vienuolį, kad jį už mokinį priimtų.

Išmoko Aleu vienuolyne rašto ir jau taisėsi iš ten išeiti, bet įsigeidė išeidamas prasimanyti pinigų, negi su tuščiomis rankomis namo grįš. Įėjo Aleu į savo mokytojo celę ir šnibžda jam:

— Ponas mokytojau, į tave viena mergaitė įsižiūrėjo. Daili jaunutė mergaitė.

Vienuolis iš džiaugsmo tik lapsi ausimis ir sako:

— Jeigu tu mane su ja suvesi, nepagailėsiu tau viso bačio.

— Gerai. Kai tik sutems, ateik antai į tą daržinę. Aš mergaitę atvesiu ten.

Išėjo Aleu iš celės, šmurkštelėjo pro vartus ir tekinas pasileido į krautuvėlę. Atbėgo į krautuvėlę ir sako krautuvininkui kinui:

— Dėdule, gal nori, suvesiu tave su gražia mergaite?

— Noriu.

— O kiek man už tai užmokėsi?

— Duosiu pinigų — visą batį.

— Argi tai pinigai! Nešykštėk, duok du.

— Tegu, duosiu.

— Sutarta, lauk manęs vakare. Užeisiu tavęs paimti, — pasakė Aleu ir nuskuto atgal į vienuolyną.

Kai visai sutemo, Aleu nuvedė vienuolį į daržinę dykynėje ir sako:

— Apsivyniok tuo tarpu galvą apsiaustu.

Nubėgo Aleu pas kiną, kyštelėjo galvą pro krautuvėlės duris ir šnibžda:

— Eime, šeimininke, nuostabią mergaitę tau suradau. Tik pirma apsivyniok galvą kokiu skuduru.

Atvedė Aleu krautuvininką į tą pačią daržinę ir sako:

— Mergaitė čia, duokš pinigus!

Žvilgtelėjo krautuvininkas į daržinę — nagi sėdi ten kažkas apsivyniojęs galvą. Palaikė jis vienuolį moteriške, atidavė du bačius Aleu ir šmurkštelėjo į daržinę. Gavo pinigus Aleu ir išsinešdino, kol sveikas. Ir gerai padarė: vienuolis ir krautuvininkas greitai vienas kitą atpažino. Gėda jiems pasidarė, ir nubėgo abu į skirtingas puses.

Aleu vienuolio jau laukė celėje. Vos tik vienuolis pargrįžo, Aleu pristojo prie jo, pažadėtojo bačio reikalauja. Įširdo vienuolis:

— Tu, Aleu, bjauriai apgavai mane, o dabar dar pinigų reikalauji! Nešdinkis! Nė varioko negausi.

— Ak štai kaip! Nieko nebus, kratyk kapšelį, o jei ne, tuoj apskųsiu vyresniajam. Tegu žino, kur tu naktis leidi. Ir tikintiesiems bus įdomu sužinoti tavo nuotykius. Niekas nė ryžio grūdelio tau nebeaukos. Nežinosi, kur dėtis iš gėdos, turėsi bėgti iš vienuolyno. Aš galiu net vienuolyno tarybai tave apskųsti, viską pasakyti: kaip mane moterų parvesti siuntei, pinigų siūlei. Neišsisuksi! Mokėk, tik vikriau!

Išsigando vienuolis ir tučtuojau įspraudė Aleu į ranką pinigą. Bet Aleu buvo ne iš kelmo spirtas.

— Ė, ne. Ne toks aš žioplas. Neatsipirksi vienu pinigėliu. Tu man pažadėjai visą batį, taip, taip, visą batį pinigų — tą batį, su kuriuo rytais išmaldą renki. Taigi pripilk man pilną batį pinigų, kitaip eisiu skųstis. Tegu visi žino, kad naktį paslapčiom pas mergaitę bėgai, tegu tave čiumpa už pakarpos ir išmeta iš vienuolyno. O man ir to dar bus negana. Nueisiu pas poną, pas oknią. Tegu įkrės tau bizūnų, gėdingai iš vienuolių pavarys.

Mergišius vienuolis baisiai persigando ir prašo graudžiu balsu:

— Palauk, neik manęs skųsti, leisk man sukrapštyti tiek pinigų.

Vos ne vos vienuolis pinigų kiek reikia sukrapštė. Net drabužius turėjo parduoti. Pamatė Aleu, kad vienuolis savo drabužius pardavinėja, ir sako:

— Gana, surask man kapšį, neturiu į ką pinigus dėti.

Apsidžiaugė vienuolis, kad Aleu iš vienuolyno išeina, gavo kažkur kapšį, atnešė ir sako:

— Še. Tik laikyk liežuvį už dantų.

— Nebijok. Niekas nieko nesužinos.

Paėmė Aleu kapšį, susipylė į jį pinigus ir traukia namo. Priėjo savo namus, pamatė motiną ir šaukia:

— Motule! Štai aš sugrįžau. Nepyk ant manęs. Verčiau man krūvą kapšelių pasiūk.

Nustebo motina ir klausia:

— O kam tau tie kapšeliai?

Parodė jai Aleu atsineštus pinigus. Pamatė motina, kad jų didžiausia krūva, užmiršo visas nuoskaudas ir tekina nubėgo vyro ieškoti.

Nustebo ir Ngechas:

— Kokiomis gudrybėmis tu, sūneli, šitiek pinigų gavai?

— Nagi be jokių gudrybių. Nueik į turgų ir rodyk savo gražumyną pirkliams. Negailės tau pirkliai pinigų už pramogą. Kas vieną batį duos, kas du. Kol visus apeisi — susirinksi krūvą pinigų. Išsyk praturtėsi!..

Ngechas buvo didžiai kvailas ir trūkčiagalviais nubėgo į turgų. Prasimanyti pinigų jam labai knietėjo. O pirkliai, užuot pinigus mokėję, įširdo, šoko jį mušti, kumščiais tvatyti. Ngechas vos ne vos sveiką kailį išnešė.

Tuo tarpu Aleu buvo pasislėpęs krūmuose prie pat kelio. Žiūri jis — dumia tėvas kiek įkabindamas. Suprato Aleu, kas atsitiko, bet jis ir ketino iš tėvo prietykio pasipelnyti. Mat kelyje tuo metu pasirodė malajiečiai pirkliai su brangiomis prekėmis: šilku, drabužiais, gražiomis skrynelėmis, sidabru, auksu. Rodo Aleu tėvui malajiečius pirklius ir šaukia:

— Tėvuk, žiūrėk, pirkliai tave vejasi! Bėk greičiau į mišką — tiesiai per laukus! Kitaip bus bėdos.

Atsigręžė Ngechas, pamatė toli kelyje pirklius ir pamanė, kad tie iš tiesų jį vejasi. Išsuko jis iš kelio ir pakniopstom pasileido į mišką tiesiai per laukus.

Kai malajiečiai pirkliai priartėjo, Aleu nusilenkęs tarė jiems:

— Garbieji ponai! Matote, aure ten bėga žmogus. Jis vejasi šlubą elnią, bet vargu ar vienas pagaus. Gal teiktumėtės jam padėti? Elnią lygiomis pasidalintume, mėsos visiems pakaks.

Žiūri malajiečiai pirkliai — nagi iš tiesų per lauką kiek įkabindamas bėga žmogus. Patikėjo jie Aleu, nusimetė savo nešulius su prekėmis, paprašė Aleu pasergėti ir šoko bėgančiajam

įkandin. Žiūri Ngechas — vejasi jį pirkliai. Dar greičiau sumirgėjo Ngecho kulnai, ir jis šmurkštelėjo į mišką.

Tuo tarpu Aleu pasiglemžė visus malajiečių nešulius, nubogino juos motinai ir prisakė visą tą gerą saugiai paslėpti, o pats patraukė į platųjį pasaulį.

Ilgai ar trumpai trukus, malajiečiai pirkliai susizgribo esą apgauti. Grįžo jie į tą vietą, kur buvo prekes palikę, žiūri — nei Aleu, nei prekių nebėra. Vejasi pirkliai vagį, keikia savo kvailumą ir patiklumą, paskutiniais žodžiais plūsta apgaviką. Bet Aleu jau ir pėdos ataušo.

Ne vienus metus klajojo po pasaulį Aleu. Daug prastuolių apmulkino. Užaugo, gražus ir lieknas jaunikaitis pasidarė. Į tolimas šalis nuklydo.

Kartą eina Aleu jūros pakrante ir sutinka seną sukriošusią bobulę su savo anūke, jaunučiuke dailia mergaite. Bobulė su anūke tempė ryšulius į valtį — buvo susitaisiusios keltis į kitą kaimą, arčiau giminaičių, nes mergaitei artėjo tekūtės metas. Priėjo Aleu, padėjo daiktus į valtį sukrauti. Patiko bobulei jaunikaitis, ir ji klausia:

— Kur tu, anūkėli, keliauji?

— Man, bobule, su jumis pakeliui.

— O kuo tu vardu, anūkėli?

— Manožentas. Leisk man, bobule, kartu su jumis plaukti.

Apsidžiaugė bobulė: bus kas už dyką irkluoja! Sutiko priimti jaunikaitį.

Aleu ėmėsi irkluoti, bobulė sėdo prie vairo, o mergaitė — vidury valties. Žvilgčioja vienas į kitą Aleu ir mergaitė, šypsosi vienas kitam. Nuplaukė valtis nuo kranto, apsimetė Aleu, kad peilį paliko, ir šaukia:

— Bobule, užmiršau peilį ant kranto per tuos nešulius. O tas peilis man tėvo dovanotas. Reikia grįžti.

Sutiko bobulė. Priplaukė valtis prie kranto. Aleu sako:

— Bobule širdele, nueik peilio. Aš jį prie kelio palikau, šalia kelmo.

Nuėjo bobulė ir vos tik už kauburio pasuko, kad spustels Aleu irklus — valtis kaip strėlė nuskriejo. Ieškojo, ieškojo bobulė peilio, nerado ir eina atgal. Žiūri — nei anūkės, nei bernaičio nebėra. Tik toli toli per bangas valtis plaukia. Išsigando bobulė, mušasi į krūtinę, rauda:

— Žmonės gerieji! Gelbėkit! Manožentas nusivežė mano anūkę.

Bėgioja bobulė, šaukia, rėkia, bet niekas jos neatjaučia.

Visi mano, kad nuplaukė senutės žentas su savo pačiute. Bobulė vėl šaukia:

— Tas nedorėlis, kuris mano anūkėlę pagrobė, visai man ne žentas. Jo tik vardas toks. Pavogė jis anūkėlę ir visus mano daiktus...

Tik dabar žmonės suprato, kad Aleu apgavo bobulę. O ką beveiksi — apgavikas jau dingęs.

Iki pat vakaro yrė Aleu. Pradėjo temti, ir jis sako mergaitei:

— Aš pamilau tave, tai ir pasigrobiau. Tekėk už manęs.

— Kas mano bobulei nutiko? — kremtasi mergaitė. — Ji grįžo ir manęs nerado. Dabar ji visą amžių ilgėsis manęs. Vežk mane atgal, arba aš nusiskandinsiu!

Priplaukė Aleu prie miškingo kranto ir ramina mergaitę:

— Nesikrimsk dėl bobulės. Aš tave išsivežiau todėl, kad pamilau tave. Tekėk už manęs. Jeigu tu šoksi į vandenį, kas tada už manęs tekės? Juk aš kaip gyvas nebepamilsiu jokios kitos mergaitės.

— Kad tu mane iš tikrųjų myli, tai kodėl nepasipiršai kaip visi žmonės?

— Juk piršlyboms daug laiko reikia. Be to, dar nežinia, ar tave būtų leidę už manęs. Gal būtų sutikus bobulė, o gal ir ne. Todėl ir sumaniau tave pagrobti. Nuplauksime į mano gimtą kraštą, ten ir iškelsim vestuves kaip pridera. Nebijok ir nesikrimsk, mudu dar sugrįšim pas tavo bobulę.

Patiko mergaitei Aleu. Pagalvojo jinai, pagalvojo ir sutiko už jo tekėti.

Rytą Aleu su jauna pačiute sėdo į valtį ir toliau plaukia. Sutiko jie laivą su penkiais šimtais piratų, kurie tose vietose užpuldinėjo pirklių laivus. Pamatė piratai Aleu valtelę, šoko jai kelio užkirsti. Sumetė Aleu, kad piratams jų manta — laimikis. Tačiau neišsigando, drąsiai pasiyrė priešais ir šaukia:

— Ei jūs, niekingi bailiai! Mažą valtelę tedrįstate užpulti, ir tai tik nuošalioj vietoj. Visa šutvė prieš vieną! O aš niekada vienišų keliauninkų neužpuldinėju. Aš plėšiu turtuolius ir didžiūnus, ir visada vienas pats. Aš — burtininkas. Jei tik ištarsiu burtažodį, jūsų laivas prie manęs nė priplaukti negalės. Nei kardas manęs kerta, nei ugnis degina. Aš galiu pasiversti kuo tik noriu. Ir mano galybė neišsenkama. Va dabar grįžtu turto prisiplėšęs. Žiūrėkit, mano valtis pilna brangenybių. Pasigrobiau aš ir šitą mergaitę. Jei netikite, patys ją paklauskit.

Išgirdo piratai tokius žodžius ir įsigeidė būrimo išmokti. Ir

sako žiauruoliai kaip beįstengdami pagarbiau:

— Pamokyk, meldžiamasis, mus tų burtažodžių. Ir nepasididžiuok, prisidėk prie mūsų.

— Jeigu norite būrimo mokytis, — atsakė Aleu, — aš jums padėsiu. Tačiau to negalima daryti bet kur. Būrimo slaptybių mokytis galima tik negyvenamoje saloje.

Leidosi Aleu su visais penkiais šimtais piratų plaukti per jūrą, tokios salos ieškodami. Plaukė, plaukė, pamatė nedidelę smėlingą salelę ir išmetė ten inkarą. Apėjo Aleu visą salą, surado nuošalią vietą atokiai nuo piratų laivo, nuvedė ten piratus ir tarė:

— Prižadėkite kuo paklusniausiai pildyti, ką tik aš pasakysiu, kitaip mano burtai neturės galios.

Prižadėjo piratai, kad viską pildys kuo nuolankiausiai. Liepė Aleu pastatyti maldyklą burtų apeigoms, iškasti gilią duobę sulig žmogaus augumu ir palaukti, kol ji pribėgs sklidina vandens. Kai viskas bus padaryta, Aleu liepė piratams nusiskusti galvas, nusirengti nuogai ir tarė:

— Dabar aš jus mokysiu užkeikimų. Bet kad jie turėtų galios, jums visiems vienu sykiu reikia pasinerti į švęstą vandenį ir neatsikvepiant kartoti užkeikimus septynis kartus iš eilės.

Sugalvojo jis keistų žodžių virtinę ir liepė piratams išmokti, o paskui nusileido prie jūros ir šnipštelėjo pačiai:

— Būk pasirengusi tučtuojau išplaukti. Kai tik pamatysi, kad aš bėgu prie laivo, čiupk už virvės ir trauk inkarą.

Grįžo Aleu pas piratus, uoliai besimokančius užkeikimų, palaukė, kol sutems, ir tarė:

— Kad mano užkeikimai turėtų galios, jums visiems reikia vienu sykiu pasinerti į vandenį ir vienu sykiu išnerti. Kitaip iš tų burtų nieko nebus.

Sušuko įsakmiu balsu Aleu, ir piratai visi kartu šoko į vandenį, kartu pasinėrė. Beregint Aleu kiek įkabindamas nuskuodė į laivą. Pačiutė tuo tarpu pakėlė inkarą. Lyg tyčia žemyno pusėn pūtė smarkus vėjas. Palankaus vėjo genamas piratų laivas smagiai pasileido plaukti ir greitai atitolo nuo salos.

O piratai išnėrė visi kartu iš vandens, dairosi — Aleu nebėra.

— Kurgi ponas burtininkas? — klausinėja vienas kitą.

Nėra Aleu, tarsi skradžiai žemę prasmego. Puolė piratai į maldyklą, bet ir ten nėra Aleu. Nubėgo į pakrantę — nei burtininko, nei laivo. Suvokė piratai, kad jie gudriai apmulkinti. Įniršo visi, šoko bambukų laužti, plausto statyti.

Plaukė Aleu su pačiute piratų laivu kiaurą naktį. Galiausiai

priplaukė krantą. Išlipo Aleu į krantą, žiūri — kaimas; nuėjo į tą kaimą ir rado vienaš moteris. Suprato Aleu, kad tai piratų kaimas ir jame piratų pačios savo vyrų laukia. Sustojo gudruolis vidury kaimo, išsitraukė lentelę ir ėmė ant jos visokiausius ženklus braižyti, paslaptingai sau po nosim kažką šnibždėti, kaip kad būrėjai daro. Apstojo Aleu piratų pačios ir klausinėja apie savo vyrų dalią: girdi, jau daug mėnesių jų vyrai jūroje, o nieko apie juos negirdėti.

Mato Aleu, kad priešais jį tikrai piratų pačios, ir kad ims girtis, save aukštinti:

— Jūs neapsirikot, aš pranašas ir didis žvaigždžių būrėjas, galiu visą ateitį jums nuspėti. Bet dvasios tyli, jeigu aukomis jų nepalenki. Dvasios reikalauja kvapniųjų aliejų, betelio, arekų...

Tekinos nubėgo piratų pačios į namus ir akies mirksniu atnešė Aleu ir kvapniųjų aliejų, ir gėlių, ir arekų, ir betelio, ir prinokusių bananų, ir cukrinių nendrių. Aleu maloningai priėmė dovanas, vėl oriai iškėlė lentelę ir braižo joje visokius mįslingus ženklus. Ženklus braižo ir tylomis skaičiuoja, kiek laiko sugaiš piratai, kol parsigaus namo. Viską gerai apgalvojo, pasižiūrėjo į savo teplionę ir iškilmingai prabilo:

— Jūsų vyrai čia bus rytoj. Bet šiąnakt atsitiks siaubingas dalykas: kaimą užpuls klaikios dvasios, nuogos ir skustom galvom. Jos brausis į jūsų namus, įkalbinės jus, netgi maldaus, kad įsileistumėte, o jeigu įsileisite, užkrės jus baisia liga. Būkite atsargios!

Išgirdo piratų pačios tokius pranašavimus ir baisiai išsigando.

— Kaip mums apsisaugoti nuo tų baisių dvasių? — klausinėja jos būrėją apsimetėlį.

— Tai nesunku padaryti, — atsako Aleu. — Iš vakaro apsiginkluokite kuokom ir lazdom. Kai tik nuogos plikagalvės dvasios pasirodys, imkite jas pliekti iš visų jėgų, o svarbiausia — į namus neįsileiskite.

Vargais negalais parplaukė namo penki šimtai piratų, sulindo į krūmus, tamsos laukia. Dieną nedrąsu nuogiems į kaimą eiti. Kai sutemo, sėlina kiekvienas į savo namus. O jų pačios ir vaikai su lazdomis ir kuokomis laukė piktųjų dvasių. Vos tik pasirodė piratai, nuogi ir skustagalviai, kad šoks namiškiai jų kulti ir iš namų varyti. Ilgai nelaimingieji įkalbinėjo pačias ir vaikus, kol pačios — vyrus, o vaikai — tėvus atpažino.

Baisiausiai įsiuto piratai ant Aleu, o ką beveiksi? Juk apgavikas seniai pabėgęs.

Aleu matė, kad jo gudrybė puikiai nusisekė, iškėlė bures ir nuplaukė su pačiute pas apgautąją bobulę. Abu žemai nusilenkė bobulei, pasiprašė atleidžiami, brangiomis dovanomis ją apipylė. Pamatė bobulė, kad Aleu visą laivą brangių daiktų atsivežė, ir atsileido. Aleu pasistatė didelį namą, pasisamdė daug tarnų ir ilgai gyveno su pačiute ir jos bobule be vargų ir rūpesčių.

Po kurio laiko pasiilgo Aleu savo tėvo ir motinos ir pasisakė norįs gimtą kraštą aplankyti. Bobulė leido, jei neužsibūsiąs. O pačiutė sako Aleu:

— Pasiimk ir mane. Noriu pamatyti tavo tėvus ir tą kraštą, kur tu gimei ir užaugai. Be to, sunku man su tavim skirtis. Juk žinai, kaip žmonės žiūri į moterį, kai jos vyras iškeliavęs. Kalbomis apkels. Ne, aš nenoriu viena pasilikti, noriu važiuoti kartu su tavim.

— Pasiimčiau tave, — atsakė Aleu, — bet kas tada bobule rūpinsis? Sena ji ir pasiligojusi. O jei kokia nelaimė, kas tada? Svetimais žmonėmis nėra ko pasikliauti. Ji, vargšelė, ir taip vos nenumirė, kai mudu nuo jos pabėgome. Jei dar kartą bobulę paliksi, jos širdis neišlaikys.

Pagailo pačiutei senos bobulės, ir ji sutiko likti; paskui pritaisė paviržio kelionei ir klausia:

— Kiek tarnų tu pasiimsi?

— Man tarnų nereikia, keliausiu vienas. Pripratau keliauti be mantos, be nešulių. Taip lengviau.

Pasiėmė Aleu tik pinigų ir paviržio, atsisveikino su pačiute, su senąja bobule ir iškeliavo.

Apsidžiaugė tėvai, savo sūnų pamatę, ir sako jam:

— Kur tu taip ilgai buvai dingęs, sūneli? Mes akis pražiūrėjome tavęs belaukdami, į kelią bežiūrėdami.

— Buvau svečiose šalyse pasipelnyti, — atsakė Aleu.

Pagyveno Aleu pas tėvus porą dienų ir vėl patraukė į kelionę. Ėjo, ėjo keliais keleliais, daug pasaulio pamatė ir galiausiai priėjo didelį miestą. Kiekvieni namai čia buvo kaip tikri rūmai. Vaikščiojo, vaikščiojo gatvėmis Aleu, ir vieni rūmai labai jam krito į akį: aukšti, didžiuliai, kieme gausybė arklių ir jaučių, buivolų ir dramblių, po kiemą bėgioja daugybė tarnų, priešais rūmus — sodas, palei takelius stovi vazos su gražiomis gėlėmis, vidury sodo — baseinas, o jame nardo auksinės ir sidabrinės žuvelės.

Gyveno tuose rūmuose didžiai turtingas setchėjus. Aleu taip patiko tie prabangūs rūmai, kad tučtuojau nusprendė trūks plyš

juos gauti. Priėjo prie setchėjaus ir pasiprašė į tarnystę priimamas. Patiko setchėjui Aleu, ėmė jis teirautis, iš kur jaunikaitis kilęs, kas jo tėvai, ar dar gyvi. Aleu atsakė:

— Atkeliavau iš tolimo krašto. Mano tėvai buvo nepaprastai turtingi. Nesuskaičiuojamą daugybę turėjo pinigų, tarnų, bernų ir galvijų. Bet pasiligojo ir mirė. Neradau sau vietos namuose, kur tiek metų pragyvenau su tėvais, vis juos akyse regėjau. Todėl palikau gimtinę ir atkeliavau čia. Būsiu nuolankus tavo tarnas.

Priėmė setchėjus Aleu į tarnystę. Aleu jam tarnavo uoliai. Rytais kėlėsi pirmas ir visus darbus pats vienas nudirbdavo. Patiko setchėjui tarno uolumas, jo ištikimybė ir sąžiningumas. Ir paskyrė jis Aleu savo rūmų valdytoju. Kiekvieną kartą, važiuodamas į karaliaus rūmus, setchėjus imdavosi ir valdytoją.

Netrukus Aleu jau pasižinojo ir su uparadža — vyriausiuoju karaliaus patarėju, ir su jamaradža — visų karaliaus kalėjimų viršininku, su didžiūnais ir rūmininkais, su teisėjais ir jų raštininkais. Ir su visais jaunikaitis buvo kuklus ir pagarbus, neįsižeisdavo ir nepykdavo net tada, kai jį paprasti tarnai užgauliodavo. Iš pat pirmo karto karalius jį pastebėjo ir paklausė:

— Kuo tu vardu?

— Aleuteu, — atsakė jaunikaitis.

Nuo to laiko ir imta jį šitaip vadinti.

Aleu buvojo ne tik karaliaus rūmuose — jis nepraleido nė vieno teismo posėdžio ir netruko išmanyti visus šalies įstatymus. Rinko Aleu ir suplėšytus, išmestus laiškus su antspaudais. Pasidarė visų didžiūnų, patarėjų ir rūmininkų antspaudų vaško atliejas. Iš tų atliejų jam meistrai pagamino netikrus antspaudus. Po to Aleu parašė skolų raštus tų didžiūnų vardu, kurių antspaudus buvo pasidirbdinęs. Pagal tuos raštus buvo matyti, kad didžiūnai jam skolingi pinigų: kas šimtą najenų, kas du šimtus, o kas ir penkis.

Prisigrūdo Aleu tokių raštelių pilną skrynutę. Kartą jis susiruošė pasivaikščioti ir sako setchėjaus pačiai:

— Pasaugok, meldžiamoji, šitą skrynutę, tegul niekas jos neatidaro.

O setchėjaus pati buvo labai smalsi moteriškė ir, aiškus daiktas, tokiai pagundai neatsilaikė, atidarė skrynutę, perskaitė raštelius ir nustebo:

— Tai bent! Visi dvariškiai mūsų tarnui skolingi pinigų, ir dar kiek! Skolų raštai patvirtinti pagal visus įstatymus, ir antspaudai visur įspausti.

Stvėrė moteriškė skrynutę ir nubėgo vyrui parodyti. Setchėjus perskaitė raštelius ir tarė:

— Kai aš samdžiausi Aleuteu, jis man pasisakė esąs iš didžiai turtingos šeimos. Tai ko čia stebėtis, kad visi mūsų didžiūnai jam įsiskolinę. Vadinasi, jis teisybę sakė. Aleuteu dorai mums tarnavo. Jis darbštus ir protingas, puikiai rikiuoja namus, visur tvarką palaiko, kiekvienas jo daiktelis savo vietoje. Myliu jį kaip tikrą sūnų. Mielai už jo leisčiau savo dukrą, jau metas jai tekėti. Daug jaunikių jai piršosi, tik mums nė vienas netiko. Bet jei dabar išleisime dukrą už Aleuteu, tai tik užsitrauksime gėdą. Juk nežinia, kokios jis kilmės, tas atėjūnas našlaitis. O neleisti — vėl gaila. Neišmanau, ką čia daryti!

— Aišku, kam užsitraukti gėdą, — atsakė pati. — Vestuves galim atšvęsti patylom, svarbu, kad tik meba, vestuvių dvasia, būtų patenkinta. O po kiek laiko visiems pasakysime, kad Aleuteu ir mūsų duktė — vyras su pačia. Gėdytis nebus ko: juk visi didžiūnai — Aleuteu skolininkai.

Sutiko setchėjus. Pasišaukė jis Aleu ir sako:

— Nuo pat pirmos dienos, kai pas mus pasirodei, aš akylai tave stebiu. Matau, esi kuklus, rūpestingas, pagarbus ir pamilau tave kaip tikrą sūnų. Todėl nusprendžiau leisti už tavęs savo dukrą.

Išgirdo tokius žodžius Aleu ir apsidžiaugė. O setchėjaus dukra, tėvo paliepta, paaukojo auką mebai, kaip priderėjo pagal senus vestuvių papročius.

Praėjus kelioms dienoms po vestuvių, jaunoji pačiutė įsigeidė apsilankyti karaliaus rūmuose ir tą savo norą pasakė vyrui. Aleu jai tarė:

— Aš tavęs lauksiu teismo salėje. Žiūrėk, vos tik mostelsiu tau ranka, prieik prie manęs, atsiklaupk ir paduok atsiklaupus dubenį su arekais. Kai paimsiu dubenį, žemai man nusilenk ir išeik.

Pasiteiravo Aleu, ar pačiutė suprato jo žodžius, ar padarysianti kaip paliepta, apsivilko labiausiai nunešiotomis drapanomis, nuėjo į teismo salę ir atsisėdo įprastoje vietoje. Salė buvo pilna žmonių. Didžiūnai, rūmininkai, teisėjai, jų raštininkai ir net karaliaus žygūnai iš aukšto sveikinosi su Aleu, tapšnojo jam per petį, timpčiojo už rankos ir net taikstėsi duoti sprandų. Juk visi buvo pripratę, kad Aleu niekada neįsižeidžia. Aleu turėjo ganėtinai proto ir nuovokumo: pajuokauja tinkamu laiku ir palenkia į save bet kurį žmogų. Ir dabar sėdėjo ir it niekur nieko geraširdiškai šypsojosi. Nė vienam žmogui į galvą neatėjo, kad Aleu vedęs savo šeimininko dukterį, turtingą ir kilmingą įpėdinę, kurios tėvai buvo atsakę įtakiausiems didžiūnams. Net teisėjų raštininkai ir žygūnai manė galį Aleu nieku versti.

Tuo metu pasirodė ištaigingas palankinas, kuriame išdidžiai sėdėjo setchėjaus duktė. Visi didžiūnai ir rūmininkai pašoko iš savo vietų ir atsigėrėti negali:

— O, kokia ji gražì! Kokia grakšti ir išdidi! Ne veltui ji atsakė ir princui, ir patiems kilmingiausiems didžiūnams.

Pasiklausė Aleu tų žodžių kuo abejingiausiu veidu ir sako:

— Girdžiu jus šnekant, kad šita gražuolė nesutinka tekėti nei už princo, nei už kokio kilmingo didžiūno. Ar norite savo akimis įsitikinti, kaip aš tokią užsispyrėlę sutramdysiu? Kai ji eis iš rūmų, pamosiu jai ranka ir liepsiu paduoti arekų. Pamatysite, ji išpildys mano norą. O jeigu manim netikit, galiu su jumis kirsti lažybų.

Aiškus daiktas, nė vienas didžiūnas, nė vienas rūmininkas nepatikėjo Aleu žodžiais. Nė nenumanė, koks klastūnas priešais juos sėdi. Pažiūrėjo į jį su panieka ir sako:

— O iš ko tu, driskiau, lažiniesi?

— Garbieji ponai, dėl to galite nesirūpinti. Jei pralošiu, tuč-tuojau pasirašysiu raštą, kad, kol gyvas, esu jūsų vergas ir jūs galite daryti su manim ką tinkami.

Didžiūnams ir rūmininkams toks pasiūlymas tiko, kiekvienam iš jų knietėjo gauti tokį rūpestingą ir mitrų tarną. O svarbiausia, uolusis tarnas jiems atitektų veltui ir be jokio vargo. Juk visiems buvo aišku, kad išdidi gražuolė neklausys paikų savo tarno paliepimų. Suskato jie tartis:

— Mes galime lažybų rašte įrašyti, ką tik Aleuteu panorės. Vis tiek išlošime. O paskui trauksime burtus, kuriam iš mūsų Aleuteu atiteks, kad niekam skriaudos nebūtų.

Taip sutarę didžiūnai ir rūmininkai klausia Aleu:

— Ką tu iš mūsų norėtum gauti, jei lažybas praloštume? Kiek aukso, sidabro, brangenybių, dramblių, gūniomis apdangstytų, žirgų pabalnotų? Reikalauk kiek tik nori.

Paėmė Aleu popierių ir visko prirašė nesigailėdamas. Paskui tą popierių didikai antspaudais patvirtino, susuko ir atidavė teisėjui. Visi grįžo į savo vietas ir laukia, kada setchėjaus duktė išeis.

Vos tik gražuolė išėjo iš rūmų ir sėdo į palankiną, Aleu pamojo jai ranka ir sušuko:

— Atnešk man arekų!

Išgirdo pati vyro balsą, tuoj pat išlipo iš palankino, padavė Aleu dubenį arekų ir žemai nusilenkė. Aleu paėmė vaisius, paragavo, o paskui kartu su pačia ir tarnais namo susiruošė. Netoli namų sako pačiai ir tarnams:

— Jeigu uošvis, uošvė, tarnai ar kaimynai klausinės, iš kur mes tiek naujų dramblių ir žirgų gavome, atsakykit, kad čia man senos skolos išmokamos.

Gavo Aleu iš didikų ir rūmininkų visus jų turtus, dramblius ir žirgus ir traukia namo. Pamatė setchėjus su pačia daugybę dramblių ir žirgų, apkrautų auksu, sidabru, nustebo ir klausia:

— Iš kur tokie neregėti turtai?

— Nagi keletą senų skolelių man didžiūnai grąžino, — atsakė Aleu.

Apsidžiaugė setchėjus su pačia ir sako:

— Na, dabar mums nebereikia žento gėdytis.

Netrukus senasis setchėjus su savo pačia pasimirė mylimi ir popinami. Aleu paveldėjo setchėjaus vardą. Atsivežė jis savo tėvus, pirmąją pačią ir sukriošusią jos bobulę. Nuo tol gyveno jie visi kartu sutardami ir nieko nestokodami.

KAIP VIENAS VARNAS PAVIRTO DEŠIMČIA VARNŲ

Senų senovėje gyveno du žmonės. Vieną kaimynai vadino Sukčium, o kitą — Apgaviku. Gyveno jie kiekvienas savo kaime ir vertėsi kaip išmanė. Kartą Apgavikas pririnko pilną puodą mėšlo, uždengė ir gerai aprišo, kad nedvoktų. O Sukčius nukalė peilį — geležtė buka, trumputė, užtat kriaunos didelės ir makštis ilga. Persimetė Sukčius savo peilį per petį ir iškeliavo jo parduoti. Apgavikas užsikėlė puodą su mėšlu ant galvos ir taip pat išėjo į turgų. Eina Sukčius per turgų, o jam priešais Apgavikas pėdina su puodu ant galvos ir šūkauja:

— Pirkite pchaako[11], puikaus pchaako! Gardus, gardus mano pchaakas!

— Ak, kaip gaila, — sako Sukčius, — savo didžiojo peilio aš dar nepardaviau ir pinigų neturiu. Bet mielai mainyčiau dideli, puikų, aštrų savo peilį į pchaaką. Ar tinka?

Pasižiūrėjo Apgavikas į didžiulę makštį ir sako:

— Gerai, mainykimės.

Padavė Sukčius Apgavikui makštį ir pridūrė:

— Mano peilis aštrus ir tvirtas. Tik be reikalo iš makšties jo

---

[11] Pchaakas — iš mėsos ar žuvies sutaisytas valgis, skirtas ilgam laikymui; žuvis ar mėsa supjaustoma, sudedama į puodus ir pasūdoma su įvairiais prieskoniais; norint valgyti, pchaaką dar reikia išvirti vandeny arba garuose ištroškinti.

netrauk. Tuščiai juo nesigrožėk. Kitaip atgal į makštį nebelįs. O, puikusis mano peili! Kad turėčiau dabartės sočiai ko pavalgyti, nieku gyvu su tavim nesiskirčiau!

Atidavė Apgavikas Sukčiui puodą su mėšlu ir įspėjo:

— Atidenk puodą tik tada, kai sėsi valgyti! Jei dangstysi iš dyko buvimo, pchaakas tuoj pat pašvinks.

Apsimainė Sukčius su Apgaviku ir nuėjo katras sau.

Parėjo Sukčius namo ir sako pačiai:

— Išvirk ryžių! Savo peilį išmainiau į pchaaką. Kad jau gyrė pardavėjas tą pchaaką, tai gyrė.

Apsidžiaugė pačiutė, pasiuntė vaikus ryžių užkaisti, o paskui pasiėmė peilį, atidengė puodo dangtį, dūrė peiliu ir susiraukė:

— Koks keistas pchaakas! Mėšlu atsiduoda. Iš kokios žuvies jis sutaisytas?

— Tikriausiai iš pou, — atsakė vyras.

Grybštelėjo pačiutė giliau — tas pats. Pamatė jinai, kad vyras apgautas, ir išplūdo jį paskutiniais žodžiais.

Tuo tarpu Apgavikas irgi parėjo namo ir giriasi pačiai:

— Tik pamanyk, pačiute! Puodą su mėšlu išmainiau į didžiausią puikų peilį!

Lyg tyčia tuoj pat šuo po kojomis pasipynė. Supyko Apgavikas ir šoko jo nugalabyti. Stvėrė peilį, tik žiūri — ogi jo rankoje — trumputis geležties galelis. Nusijuokė Apgavikas, priėjo prie pačios ir parodė jai buką geležtę su gražiomis kriaunomis. Abu gardžiai nusikvatojo, ir Apgavikas tarė:

— Žmogus, su kuriuo mainiausi, ne kvailesnis už mane. Eisiu ir jį susirasiu. Būtų gera su juo susidraugauti. Dviese lengviau pelnytis.

Eina jis keliu ir vėl sutinka Sukčių, kaip tik priešais beateinantį.

— Kur skubi, brolau? — juokdamasis pasveikino Sukčių Apgavikas.

— Nagi tavęs ieškau, noriu su tavim susidraugauti, — atsakė Sukčius.

Susidraugavo jiedu ir patraukė kartu per pasaulį. Ėjo abu, ėjo ir priėjo vieną kaimą. Čia buvo ką tik miręs vienas turtingas setchėjus, senas ir pasiligojęs. Giminaičiai buvo jį paguldę į karstą, uždengę dangtį ir ketino kitą dieną laidoti. Prie karsto raudojo pati su vaikais.

Abu bičiuliai patyliukais iššniukštinėjo, kad velionis buvęs labai turtingas, ir sumanė šituose namuose pasipelnyti. Surašė jiedu laišką mirusiojo setchėjaus vardu ir sutarė, kad vienas jų

paduos tą laišką setchėjaus giminaičiams, o antras įlįs į karstą ir iš ten atsakinės, kai bus ko klausiamas. Kaip tarė, taip ir padarė.

Niekas nė nepastebėjo, kaip Sukčius šmurkštelėjo į karstą, taip visi meldėsi ir raudojo. O čia kur buvęs, kur nebuvęs prisistato Apgavikas su netikru laišku, kuriame parašyta:

„Tu dar buvai mažas, Apgavike, kai aš tave įsūnijau. Dabar esu senas ir besveikatis. Atvažiuok, mano sūnau, pasiimk mano turtus ir gyvenk nieko nestokodamas ir laimingas".

Setchėjaus vaikai ir anūkai baisiai pasipiktino ir šoko priešais — juk laiškas buvo be antspaudo ir be parašo. O Apgavikas sako:

— Imkim ir paties velionio paklauskim. Jeigu jis mums atsakys, vadinasi, mano teisybė. Jei tylės, vadinasi, laiškas netikras.

Sutiko setchėjaus giminaičiai. Šaukia sūnūs numirėlį, o Sukčius dusliu balsu iš karsto klausia:

— Ko šaukiate, mano vaikai?

— Ar teisybė, kad tu laišką įsūniui parašei?

— Ką?! — sušuko iš karsto Sukčius. — Mano brangiausias, mano mylimiausias sūnus Apgavikas jau čia?

— Čia, — sako sūnūs.

Tada Sukčius iš karsto rikiuoja:

— Paimkite didelį vežimą ir įkinkykite porą drūtų buivolų. Prikraukite į tą vežimą tiek aukso, sidabro, indų ir drabužių, kiek tik buivolai gali pavežti. Tokia mano valia...

Mato setchėjaus sūnūs, kad reiks palikimą dalintis. Įširdo jie ant velionio, ėmė tartis su pačiais seniausiais ir išmintingiausiais seniais: gal atidaryti karstą, pasižiūrėti, kas iš ten kalba? Bet seniai užgynė karstą liesti: atidengsi dangtį, pažiūrėsi numirėliui į veidą, o jis paskui per amžių nuo tavęs neatstos, sapnuose vaidensis. Kad ir labai nenorėdami, turėjo sūnūs pildyti tėvo valią. Ašarodami ir plūsdamiesi pakinkė jie porą buivolų į vežimą, prikrovė aukso, sidabro, drabužių ir raštuotų audeklų, visokių rykų ir indų, įdėjo keturis ąsočius druskos ir penkis maišus ryžių. Išvažiavo Apgavikas iš kaimo su didžiuliu laimikiu. O Sukčius pasinaudojo suirute, išlipo iš karsto ir netrukus Apgaviką prisivijo. Važiavo jie, važiavo ir išalko. Ėmė tartis, ką daryti.

— Turto turim pertektinai, o kone badu mirštame. Juk slapčiom pietų neišvirsi — laužas iš tolo matyti, o plėšikų pasaulyje per amžius netrūko, ypač miške. Tegu verčiau vienas mūsų nueis į kaimą išmaldos prašyti, o kitas pasislėps miške ir saugos visą naudą.

Taip jiedu ir padarė. Sukčius nuėjo į kaimą, o Apgavikas likosi vežimo saugoti. Beeidamas Sukčius prisikasė nuodingų šaknų: sumanė nunuodyti Apgaviką ir visą turtą pats vienas pasiglemžti. Bet Apgavikas savo ruožtu irgi nusprendė Sukčium atsikratyti: smailų kuolą vidur kelio įkasė, šakomis apdangstė ir laukia. Išsimeldė Sukčius kaime ryžių ir žuvies, prisivalgė, o kas liko, sumaišė su nuodais, susuko į bananų lapus ir neša Apgavikui.

Bet nepriėjo Sukčius vežimo: užsidūrė ant smailaus kuolo ir galą gavo. Apgavikas prišoko, stvėrė valgį ir kemša. Dar nespėjo pasisotinti, o jau susirietė iš skausmo ir pasimirė.

Tuo tarpu buivolams nusibodo stovėti ir jie patraukė vežimą per mišką, kol priėjo nedidelę kūdrą ir sustojo, nes jau buvo sutemę.

Rytą pro kūdrą ėjo varguolis. Žiūri — stovi vidury miško vežimas, prikrautas aukso, sidabro ir kitokių gėrybių, o žmogaus nėra. Išsigando varguolis, bet ir apsidžiaugė: kaip gyvas nebuvo matęs tiek turto.

Nedrįso varguolis su vežimu namo grįžti, paslėpė jį tankynėje ir tuščiomis rankomis į kaimą parėjo. Pirmiausia nusprendė išbandyti, ar plepi jo pačiutė. „Jeigu ji moka laikyti liežuvį už dantų, tai visą naudą sau pasiimsiu. O jei ne, reiks viską atiduoti karaliui. Gal jis mane apdovanos..."

Taip sugalvojęs varguolis parėjo namo ir sako:

— Žinai, pačiute, kokios keistenybės man darosi: kai atsitupiu į krūmus nuėjęs, man iš užpakalio varnas išlekia. Tik žiūrėk, niekam neprasitark. Jei kas apie tai sužinos, bėdų neapsiginsim. Pradės po teismus tampyti, o liudininkų juk aš neturiu. Žinai, už melą gali ir galvą nukirsti ar į kalėjimą pasodinti...

Prižadėjo pačiutė tylėti ir tučtuojau pas kaimynę nubėgo:

— Paklausyk, kaimynėle, tik žiūrėk, niekam nesakyk nė žodžio: kai mano vyras nuėjo į krūmus ir atsitūpė, jam iš užpakalio išskrido du varnai...

Kaimynė, aiškus daiktas, neiškentė, kitai kaimynei pasakė, ir varnų pasidarė jau penki. Veikiai visas kaimas apie dešimt varnų jau kalbėjo. Ir gandas apie juos netruko pasiekti karalių. Įsigeidė karalius savo akimis pamatyti tokią keistenybę. Atvedė žygūnai varguolį į rūmus. Krito jis kniūbsčias karaliui po kojom. Panoro karalius išgirsti teisybę. Varguolis klūpėdamas atsakė:

— Aš, tavo vergas, didysis karaliau, tyčiom papasakojau pačiai nebūtą daiktą, mat norėjau išbandyti, ar ji moka liežuvį už dantų laikyti, ar ne.

Ir apsakė jis karaliui, kaip rado miške vežimą su gėrybėmis, — nieko nenuslėpė. Pasiuntė karalius varguolį į mišką, kad tasai visą gerą į rūmus parvežtų. Pusę visų turtų karalius liepė atiduoti varguoliui.

GERAŠIRDIS VAGILIS

Kadai kadės buvo viename sodžiuje bernaitis, pramintas Geraširdžiu Vagiliu. Tėvas mirė jam dar visai mažam tebesant, ir liko bernaitis dviese su motule. Negreitas jis buvo prie darbo, užtat vagiliauti kas naktį ėjo. Kad ir kaip motulė meldė jį mesti vogus, jis nė klausytis jos nesiklausė. Tada motulė atidavė jį į vienuolyną rašto mokytis. Bet ir ten bernaitis dirbti tingėjo, kaip ir pirma bėgiojo naktimis vogti,— pats iš to mito ir savo motulę maitino.

Kartą tos šalies karalius sušaukė visus savo didžiūnus ir rūmininkus ir pasakė:

— Vienoje mūsų provincijoje yra laisva vietininko vieta. Ir gaus šitą vietą tas, kas įneš į karalystės iždą nemažus pinigus — keturiasdešimt sidabrinių kahapanų.

Tai taręs, karalius atsitolino, o didžiūnai ir rūmininkai išsiskirstė po namus.

Parėjo namo ir vienas varguolis raštininkas. Labai jis norėjo tapti provincijos vietininku, bet iš kur ims tiek pinigų? Naktį jis sako pačiai:

— Žinai, pačiute, šiandien mums — savo didžiūnams, rūmininkams ir raštininkams — karalius pasakė, kad yra laisva vietininko vieta vienoje provincijoje ir ją gaus tas, kas įneš keturiasdešimt kahapanų.

— Mielas mano vyreli,— atsakė pati,— kaip norėčiau, kad tu taptum vietininku. Bet mes tokie vargšai ir bedaliai. Kur gausime tokius pinigus?! — Ir moteriškė ėmė karštai melsti gerąsias dvasias: — O gerosios dvasios, nepašykštėkite mums keturiasdešimties kahapanų, kad mano vyras galėtų juos atiduoti į iždą ir gauti vietininko vietą.

Tuo tarpu Geraširdis Vagilis buvo išėjęs ko nors nugvelbti ir sustojo atsipūsti kaip tik prie šitų varguolių trobos. Išgirdo moteriškės maldas, ir pagailo jam raštininko. Ištraukė Geraširdis Vagilis keturiasdešimt kahapanų, suvyniojo į skudurėlį, kyšt ranką pro plyšį ir padėjo prie lovos galvūgalio, o pats nuėjo toliau.

Rytą atsibudo raštininkas, pamatė ryšulėlį, išvyniojo ir neapsakomai apsidžiaugė:

— Pačiute! Mes turim keturiasdešimt kahapanų! Gerosios dvasios atsiuntė, ne veltui tu vakar taip karštai meldeisi!

Puolė pačiutė prie vyro, žiūri — ogi iš tikro jo rankose pinigai. Tai laimė!

Saulei leidžiantis raštininkas jau buvo karaliaus rūmuose. Įnešė jis pinigus, ir karalius tuoj pat paskyrė jį vietininku.

Sužinojo Geraširdis Vagilis, kad vargšas raštininkas pasidarė tokios ir tokios provincijos vietininku, ir patraukė ten savo amatu verstis. Vagiliauja bernaitis visų akyse, nė nemano slėptis. Sugavo žmonės jį bevagiantį ir nuvedė pas vietininką. Tasai įsakė vagį grandinėmis surakinti ir įmesti į belangę po savo namu. Patį vidurnaktį kad ims vagilis garsiai aimanuoti:

— Ak vargšas aš, bedalis! Ir kam pagailėjau raštininko, kuris taip norėjo tapti vietininku, kam padėjau jo galvūgaly keturiasdešimt kahapanų, susuktų į skudurėlį? Va dabar jis — vietininkas, o manęs negaili, nieko man neatleidžia, įsakė grandinėmis mane surakinti ir belangėn įmesti...

Dar ilgai aimanavo Geraširdis Vagilis. Galų gale vietininkas su pačia įsiklausė, ką jis kalba, ir tariasi:

— Kas žino, o gal ir iš tikrųjų šitas vagis mums padėjo? Reikia nulipti pas jį ir gerai išklausinėti.

Nulipo vietininkas su savo pačia į belangę ir klausinėja:

— Ką tu čia paistai? Išgirdome tavo šūkalojimus. Pasakok viską iš eilės.

Geraširdis Vagilis atsako:

— Nuo mažens aš vagiliauju kiekvieną naktį: iš to pats mintu ir savo motulę maitinu. Sustojau vieną naktį po jūsų troba atsipūsti,— tada tu dar raštininkas buvai,— girdžiu, kaip skundiesi savo pačiai: kad turėčiau, girdi, keturiasdešimt kahapanų, įneščiau iždan ir būčiau paskirtas karaliaus vietininku. O tavo pati atsako: iš kur tokius pinigus imsime?! Pagailo man jūsų, atskaičiavau keturiasdešimt kahapanų, suvyniojau į skudurėlį ir įkišau pro plyšį. O kitą dieną sužinojau, kad tu iš tikrųjų vietininku pasidarei. Štai ir persikėliau į tavo provinciją, ir verčiuosi čia savo amatu. O kokias kančias dabar turiu kęsti per savo gerumą!..

— Bičiuli mano! — sušuko vietininkas. — Tu pasakei gryną teisybę. Dabar žinau, kad vietininku pasidariau tik per tave. Nesibaimink dėl savo likimo, ryt rytą liepsiu tave paleisti. Bičiuliaukimės. Kuo tu vardu, mano drauge?

— Esu pramintas Geraširdžiu Vagiliu, mudu iš vieno krašto.

Vietininkas palinkėjo Geraširdžiui Vagiliui labos nakties ir pargrįžo su pačia į savo kambarius.

Vos prašvitus vietininkas pašaukė sargybą, liepė nuimti vagiui grandines ir išleisti jį laisvėn. Paskui jis pasišaukė Geraširdį Vagilį ir tarė:

— Mielas bičiuli, gyvenk po mūsų stogu, ir nieko tau netrūks, tik mesk savo pavojingą amatą.

— Ne, negaliu,— atsakė Geraširdis Vagilis,— kas gi mano motule rūpinsis?

— Verčiau tu manęs paklausytum. Arba imk dovanų nors trisdešimt kahapanų.

— Ačiū už gerą širdį, bet pinigų neimsiu.

— Tai bent pasakyk, kur tavęs ieškoti? — paklausė vietininkas. — Kur gyveni?

Paaiškino Geraširdis Vagilis, kur jo ieškoti, ir dingo.

Bėgo laikas. Ir štai susivaidijo vienas rūmininkas su galingu jamaradža. Baisiai įsižeidė rūmininkas ant jamaradžos ir nusprendė jį pražudyti. O tasai rūmininkas turėjo ištikimą tarnaitę, kuri neprieštaraudama vykdė kiekvieną savo pono paliepimą. Pasišaukė jis tarnaitę ir sako:

— Baisiai nekenčiu jamaradžos ir noriu iškraustyti jį iš šio pasaulio. Tu turi man padėti. Stok pas jį į tarnystę, stenkis, iš kailio nerkis, kad tik jam įtiktum, kad pelnytum jo pasitikėjimą ir galėtum įeiti į geruosius kambarius. O kai pasitaikys patogi proga, įtykink naktį į jamaradžos miegamąjį ir įpilk jam į gerklę lydyto švino. Jis mirs, ir niekuomet niekas nesužinos, dėl ko. Už tą paslaugą tau, savo ištikimai tarnaitei, dovanosiu laisvę.

Žemai nusilenkė tarnaitė ir prižadėjo padaryti viską, kaip šeimininkas liepė.

O tuo tarpu Geraširdis Vagilis ėjo vagiliauti, sustojo pailsėti prie klastingojo rūmininko namo ir išgirdo, ką tasai sakė tarnaitei.

Kitą dieną tarnaitė paliko savo poną, parsisamdė į tarnystę jamaradžai ir kaip įmanydama stengėsi įtikti naujajam šeimininkui ir jo pačiai. Jamaradža ir jo pati netrukus ėmė visiškai ja pasikliauti ir leido jai tvarkyti geruosius kambarius. Vieną gūdžią naktį tarnaitė užsikūrė ugnį, išlydė ant jos švino, įtykino į jamaradžos kambarį ir supylė tą švinį miegančiam jamaradžai į burną. Didikas akies mirksniu pasimirė.

Rytą jamaradžos pati pamatė, kad jos vyras nebegyvas, ir ėmė graudžiai raudoti. Subėgo žmonės, bet niekas nesuprato,

nuo ko jamaradža mirė, jokio ligos ženklo nebuvo matyti. Atėjo geriausi karaliaus daktarai, bet ir tie nepermanė, nuo ko jamaradžą ištiko tokia netikėta ir paslaptinga mirtis. Susikrimtęs karalius liepė palaidoti jamaradžą su didelėmis iškilmėmis.

O praėjus metams nuo jamaradžos mirties, karalius susišaukė visus didikus, rūmininkus ir tarė jiems:

— Lygiai prieš metus ūmai pasimirė jamaradža. Mano gydytojai nerado jokių ligos pėdsakų. Matyt, kas nors slaptingu būdu jamaradžą nužudė. Tas, kuris pasakys, kuo vardu žudikas, ir įrodys, kad tai teisybė, bus paskirtas į jamaradžos vietą.

Karalius pasitraukė į savo kambarius, o didikai ir rūmininkai išsivaikščiojo namo.

Girdėjo karaliaus žodžius ir vietininkas, buvęs varguolis raštininkas. O, kad taip jam pasidarius jamaradža!

Suko, suko jis galvą, ką daryti, ir prisiminė savo draugą Geraširdį Vagilį. Eina vietininkas jo ieškoti. Pamatė jį Geraširdis Vagilis ir klausia:

— Ką, bičiuli, pasakysi?

Apsakė jam vietininkas, ką karalius kalbėjęs, ir klausia:

— Gal tu, bičiuli, žinai, kuo vardu žudikas? Aš labai norėčiau pasidaryti jamaradža.

— Kur nežinosi! Vieną naktį aš sustojau prie tokio rūmininko namo, į šiaurę nuo jamaradžos rūmų, ir girdžiu, kaip tasai rūmininkas sako savo tarnaitei nekenčiąs jamaradžos ir visą gyvenimą būsiąs jo priešas. Liepė jis tarnaitei stoti tarnystėn pas jamaradžą ir pelnyti jo palankumą, o paskui nakčia įtykinti į miegamąjį ir įpilti jamaradžai į burną lydyto švino. Visą jų šneką aš žodis žodin atsimenu. Taigi nesunku įrodyti, nuo ko jamaradža mirė. Atkaskite numirėlį, ir jo pilve rasite švino. Gali, bičiuli, eiti pas karalių ir viską jam papasakoti. Taigi jamaradžos vieta atiteks tau.

Padėkojo vietininkas Geraširdžiui Vagiliui ir grįžo namo.

Kitą dieną jis nuėjo pas karalių ir papasakojo, kaip anuomet yra buvę. Karalius liepė suimti rūmininką ir jo tarnaitę, o jamaradžą atkasti ir pažiūrėti, kas jo pilve. Kai numirėlio pilve iš tikrųjų buvo rasta švino, karalius liepė žudikams galvas nukirsti, o vietininką paskyrė į jamaradžos vietą.

Naujasis jamaradža pasiuntė žmones Geraširdžio Vagilio pakviesti, o kai tas atėjo, tarė:

— Bičiuli mano! Per tave aš šitaip iškilau. Dabar visa ko turiu užtektinai. Galiu tave ir tavo motulę išlaikyti. Dar kartą tave prašau: mesk, meldžiamasis, savo pavojingą verslą.

— Gerai, bičiuli. Sutinku. Tik leisk — va paskutinį kartą duosiu pirštams valią, ir bus gana.

Įsigavo naktį vagilis pas turtingą pirklį ir išsinešė daug pinigų, brangiųjų akmenų ir brangių daiktų. Rytą jis vėl atėjo pas jamaradžą ir sako:

— Na, bičiuli, dabar ir aš turtingas. Pažadu daugiau nebevogti.

— Nuoširdžiai džiaugiuosi,— atsakė jamaradža. — Jei ko nors stokotum, tuoj pat eik pas mane. Viskuo su tavim pasidalinsiu.

Atsisveikino bičiuliai, ir Geraširdis Vagilis grįžo namo savo motulės karšinti.

Taip iki pat mirties jamaradža su Geraširdžiu Vagiliu liko bičiuliai ir bėdoje vienas kitą gelbėjo.

KAIP DU APGAVIKAI SUSIBIČIULIAVO

Senų senovėje gyveno tokia moteriškė, ir turėjo ji sūnų. Nė jokio gyvulio jie nelaikė, tik vieną paršiuką. Kartą įsigeidė sūnus kepsnio ir prašo motiną: pjaukim paršelį, ir gana. O toji sako:

— Juk vis tiek vienas tu jo nesuvalgysi. Tai palūkėk — nupenėsim, parduosim ir prisipirksim visokio gero.

Tik sūnui niekaip noras nepereina: vos pamato tvarte mažą riebų paršelį, tuoj ima varvėti seilė. Ir sumanė jis gudrybės imtis.

Vieną rytą sūnus sako motinai:

— Šiąnakt mane aplankė geroji dvasia ir pasakė, kur lobis pakastas.

— Ar tu atsimeni kur? — paklausė motina.

— Kur čia neatsiminsi! Eik paskui mane ir daryk viską, ką aš pasakysiu.

Pasiėmė sūnus pintinę ir veda motiną į mišką. Ilgai jie skverbėsi per dygius brūzgynus. Tik kad šoks sūnus į priekį, parkrito, prispaudė pintinę prie žemės ir šaukia:

— Lobis čia! Greičiau eik šen. Laikyk pintinę, kad lobis neprapultų, o aš bėgsiu namo kastuvo.

Įsikibo motina į pintinę, spaudžia kiek jėgų turėdama, o sūnus galvotrūkčiais pardūmė namo, papjovė paršiuką, iškepė, visus gimines ir kaimynus į svečius susikvietė.

Laukia, laukia motina, o sūnaus kaip nėra, taip nėra. Išalko ji, pavargo, rankos nutirpo. Pagaliau nebeištūrėjo, kilst krepšį — nagi po juo nuoga žemė. Suprato motina, kad sūnus ją apgavo,

baisiai supyko ir lekia namo. Žiūri — namuose puota didžiausia, sūnus su svečiais paršiuką kerta, vyną geria... Dar baisiau įtūžo motina ir suriko savo broliui:

— Nė matyti to dykaduonio nebenoriu! Kišk jį į maišą ir mesk į upę!

Nustebo brolis ir klausia:

— Ką gi tavo sūnus padarė, sakyk, meldžiamoji! Negi jis iš tiesų tokio atpildo nusipelnė?

— Nuviliojo mane tasai sukčius į mišką, girdi, ten lobis pakastas. Guliu aš kaip kvaiša miške, pintinę prie žemės spaudžiu, leipstu iš alkio ir nuovargio. O jis namie kepsnį šlemščia, vyną laka ir dar papjovė mano paršiuką, kurį aš parduoti penėjau.

Tai išgirdęs, dėdė stvėrė sūnėną, nė žodžio netaręs įgrūdo į didelį maišą, užrišo kuo stipriau ir neša upės link. Priėjo upę, nusimetė maišą, o sūnėnas graudžiu balsu prašo:

— Pagailėk manęs, dėde. Aš nesibijau galo gauti. Bet tu mane taip mikliai įkišai į maišą, kad nespėjau pasiimti suktybių knygos. O be jos nebus man gyvenimo aname pasaulyje: numirėliai nė praeiti neduos.

Klausia jį dėdė:

— O kur ta tavo suktybių knyga?

— Po durų stakta.

Paliko dėdė ant kranto maišą ir grįžta atgal.

O pakrante tuo tarpu pėdino raupsuotasis. Pamatė jį apgavikas pro skylutę ir kad ims sau po nosim murmėti:

— Įkišo mane į maišą nuo raupsų gydyti. Žinok dabar, kad nori, ar aš jau sveikas, ar ne? Man regis, kad raupsų kaip nebūta.

Išgirdo tokius žodžius raupsuotasis ir klausia:

— Nejaugi maišas nuo raupsų gydo?

Apgavikas sako:

— Taigi. Kaimynams toks gydymas į naudą išėjo. Gal ir aš jau sveikutėlis. Pats metas atrišti maišą ir pasižiūrėti.

Daug negalvodamas raupsuotasis atrišo maišą. Iššoko apgavikas ir šaukia:

— Na, žinoma, aš jau sveikas!

Nori ir raupsuotasis išsigydyti. Ir sako:

— Reikia ir man maiše patupėti. Gal ir nuo manęs raupsai atstos.

Nusidžiaugė apgavikas: „Na, dabar aš išgelbėtas. Tegul tą lengvatikį vietoj manęs paskandina!" Riša maišą su raupsuotuoju ir moko jį:

— Jei nori pasveikti — laikyk liežuvį už dantų. Muš tave,

plūs, o tu tylėk. Kitaip gydymas nepadės.

Tuo tarpu apgaviko dėdė išnaršė visą savo namą, bet suktybių knygos niekur nerado. Susiprotėjo pagaliau, kad giminaitis ir jį apšovė. Žirglioja atgal prie upės ir plūstasi:

— Palaukš, ne tik prigirdysiu tave, bet pirma dar ir kailį iškaršiu...

Prišoko prie maišo ir kad ims iš visų jėgų jį daužyti; daužo ir šūkauja:

— Še tau! Še tau! Še tau už motiną! Še tau už dėdę! Še ir už suktybių knygą!..

Tupi vargšas raupsuotasis maiše, kenčia ir tyli. Kūlė, kūlė dėdė maišą, kol pats nusikamavo, paskui pakėlė ir nusviedė į vandenį.

O mūsų apgavikas jau buvo toli. Ėjo jis, ėjo ir užėjo kitą apgaviką, besimaudantį upėje. Antrasis apgavikas pamatė žmogų einant, panėrė giliau, paskui išnėrė ir sako:

— Žinai, upės dugne linksmi žmonės gyvena. Aš tenai kortomis krūvą pinigų išlošiau. Gaila, kad dugne visus turėjau palikti, išskyrus šituos,— ir rodo pinigų vėrinį[12].

Pamatęs pinigus pirmasis apgavikas patikėjo antruoju, nusirengė ir šoko į vandenį. Niurktelėjo ir prasiskėlė kaktą į kerplėšą upės dugne. Suprato apgautas esąs. Tačiau neišsidavė, išnėrė ir sako antrajam apgavikui:

— Paklausiau aš tavęs, pone, panėriau, žiūriu — iš tiesų dugne kortomis pliekiama. Prisėdau,— nori tikėk, nori — ne,— ir iš karto išlošiau. Bet pinigų man neduoda, sako, kad iš tavęs pasiimčiau. Aš, žinoma, nenusileidžiu, o jie irgi: ten, girdi, viršuje gausi. Na ir susipešėm, vos man galvos nepraskėlė. Pasižiūrėk.

Suprato antrasis apgavikas, kad surado sau lygų vikruolį. Atrišo vėrinį ir pasidalino pinigus pusiau. Susidraugavo apgavikai ir išėjo abu į pasaulį klajoti, patiklių žmonių mulkinti.

APIE SUKTĄ MOTERIŠKĘ

Gyveno kartą toks žmogus su pačia. Vaikų jiedu neturėjo. Bėgo metai, ir jo pati įsitaisė mylimąjį.

Kartą žmogus išėjo į mišką batatų kasti. Kai saulė pradėjo smarkiai kepinti, jis sumanė pailsėti atsiskyrėlio trobelėje. Tuo tarpu pas atsiskyrėlį atėjo neištikimoji pati, ketino jį papirkti,

[12] Senovės Kampučijoje monetos buvo su skylute viduryje.

kad padėtų jai nudaigoti vyrą. Pamatė vyras, kad jo pačiutė įeina į atsiskyrėlio lūšną, ir galvoja: „Ką gi ji čia veiks?"

Įsigavo jis į lūšną ir pasislėpė. Pačiutė uždegė kvapnių žolių gabaną ir sako seneliui:

— Pakyrėjo man su savo vyru gyventi, noriu ištekėti už kito. Padėk man atsikratyti vyro, ir aš tau atnešiu paršiuką.

Nesumišo vyras ir atsakė seniokišku balsu it atsiskyrėlis:

— Jei tu turi mylimąjį ir nori savo vyrą pražudyti, tai padaryti bus visai nesunku. Eik namo, paimk perekšlę su kiaušiniais, išvirk ir duok vyrui. Jis tikrai galą gaus.

Aiškus daiktas, moteriškė manė, kad čia atsiskyrėlis ją taip moko, ir nuskubėjo namo. Gavo perekšlę, išvirė kartu su kiaušiniais ir laukia vyro, nunuodyti jį nori.

Pareina vyras vakare iš miško nuvargęs ir alkanas, vakarienės prašo. Padavė pati jam vištą. Vyras pavalgė ir apsimetė ūmai sopulių suspaustas, atsigulė į patalą, gailiai dejuoja. Apsidžiaugė pati, mato, atsiskyrėlis gerą patarimą davė. Padejavo vyras, padejavo ir nutilo. Nusprendė pati, kad jam jau galas, ir įsileido mylimąjį, o vyras šast atsisėdo patale ir šaukiasi pačiutę:

— Šaltis mane krečia...

Puolė mylimasis į kampą, įšoko į didelį katilą ir tupi, laukia, kol vyras vėl atsiguls. Vyras visa tai mato, bet dedasi nematąs ir murma sau po nosim:

— Visas drebu, taip man šalta. Užvirink vandens, tik negailėk. Noriu išsiprausti prieš mirtį.

Išgirdo pati, kad vyras į aną pasaulį taisosi, ir džiaugiasi neatsidžiaugia: pildosi atsiskyrėlio žodžiai. Užvirė vanduo, o vyras sako:

— Dar vandens įpilk.

Paėmė pati ąsotį ir eina vandens. Vyras palaukė, kol pati išėjo iš trobos, nukėlė nuo ugnies ir supylė visą verdantį vandenį į didįjį katilą, kur pačios mylimasis slėpėsi. Nuplikino jį mirtinai, vėl atsigulė į patalą ir gailiai dejuoja.

Atnešė moteriškė vandens, žiūri — jos mylimasis galvą iš katilo iškišęs. Nepastebėjo tamsoje, kad jis nebegyvas, ir šnibžda jam į ausį:

— Greičiau slėpkis, kitaip vyras pamatys.

O tasai — nė krust. Puolė moteriškė jį grūste grūsti į katilą ir tik dabar suprato, kad vyras verdančiu vandeniu mirtinai jos mylimąjį nuplikino. Išsigando moteriškė, bet nė išsižioti nedrįsta. Uždengė katilą dangčiu ir padavė vyrui šalto vandens. Vyras taip pat nė žodžio nepratarė, nusiprausė ir netrukus pasakė, kad jam jau geriau.

Rytą išėjo vyras iš namų, o pati suka sau galvą, kur jai numirėlį dėti.

Galvojo, galvojo ir štai ką sugalvojo: „Bastosi po mūsų apylinkes keturi plėšikai, kaimus plėšia. Reikia jiems numirėlį pakišti".

Nuėjo moteriškė pas kaimynes, išprašė iš jų visokių šilkinių drabužių ir iškabinėjo aplink trobą neva džiūti. Keturi plėšikai pamatė šilkinius drabužius ir kalbasi:

— Še tau! O mes manėm, kad čia vargetos gyvena. Dar šią naktį apiplėšim tą namą.

Vakare moteriškė kuo stipriausiai aprišo katilo dangtį, o paskui nukabino drabužius ir išėjo kaimynams jų grąžinti.

Gerokai pritemus keturi plėšikai įsigavo į trobą. Landė, naršė — nieko nėra, tik katilas kampe stovi.

— Tikriausiai katile ir bus visi daiktai,— nusprendė plėšikai, užsivertė katilą ant pečių ir neša stenėdami į mišką.

Pačiame tankumyne užsimanė pažiūrėti, kiek gėrybių pasigrobę. Nuplėšė dangtį. Kyštelėjo vienas plėšikas ranką į vidų, pataikė į plaukus ir suriko:

— Šilkas!

Kitas kyštelėjo ranką, pataikė į veidą ir suriko:

— Numirėlis!

Trečias nepatikėjo, irgi kiša ranką, čiupinėja — tikrai numirėlis. Suprato plėšikai, kad negyvą žmogų pavogė, baisiai įpyko ir davė žodį atkeršysią gudriajai moteriškei: sučiupsią ir primušią, kad daugiau niekuomet dorų plėšikų neapgaudinėtų.

Kartą gudrioji moteriškė išsiruošė į prieplauką šio to nusipirkti. Ten neseniai laivas iš tolimos šalies buvo atplaukęs. Dar nė pusės kelio nenuėjo, ir užpuolė ją plėšikai. Sučiupo ir vanoja, keršija už apgaulę.

Rypuoja klastūnė moteriškė:

— Kas jums iš to, kad mane mušat? Geriau eikim kartu į laivą — ten vairininkas ką tik parplaukė iš tolimos šalies ir atvežė man pinigų. Pasiimsiu tuos pinigus ir pasidalinsim visi po lygiai.

Išgirdo tokius žodžius plėšikai ir tuojau pasišovė eisią. O gudrioji moteriškė pridūrė:

— Jūs manęs ant kranto palaukit. Kai pamosiu ranka, atbėkit į laivą ir pasiimsit pinigus.

Visi kartu nuėjo į prieplauką. Moteriškė įlipo į laivą, o plėšikai liko laukti ant kranto. Susirado moteriškė vairininką ir sako jam:

— Antai ten ant kranto sėdi keturi vyrai. Tai mano vergai. Aš noriu juos parduoti. Kai tik išlipsiu į krantą, jie įlips į laivą — čiupkit juos ir grandinėmis surakinkit, kad nepabėgtų.

Sutiko vairininkas, kainos pasiteiravo. Moteriškė užsiprašė po du najenus už galvą. Vairininkas pasiūlė po najeną. Nusileido moteriškė, išlipo į krantą ir pamojo plėšikams. Tie nusprendė, kad jau gaus pinigus, ir sušoko į laivą. O ten laivininkai visus keturis pastvėrė, surišo ir į triumą įmetė. Gudrioji moteriškė su visais pinigais nuskubėjo namo.

Kelyje moteriškę užklupo naktis, ir baugu jai pasidarė eiti vienai. Pamatė šalikelėj didelį medį ir nusprendė tame medyje aušros palaukti.

O surišti plėšikai guli tamsiame, pritroškusiame triume ir keikiasi paskutiniais žodžiais:

— Na ir bjaurybė, tikra bjaurybė! Vėl ji mus apmulkino. Pirma numirėlį pakišo, dabar — į vergiją pardavė.

Nesitvėrė įtūžiu plėšikai, visus pančius sutraukė, išsigavo į denį, paskui į krantą ir pasileido, kiek kojos neša. Dūmė lapatojo iki pat vidurnakčio ir taip prisiveikė, kad nusprendė snūstelti įsilipę į drūtą medį šalikelėj. Trys plėšikai įsitaisė ant apatinių šakų, o ketvirtasis lipo, lipo, kol viršūnę prilipo. O kaip tyčia to medžio viršūnėje buvo apsinakvojus ir gudrioji moteriškė. Pamatė plėšikas ir apsidžiaugė:

— Aha! Pakliuvai, gudruole! Ilgai tu mus mulkinai, bet dabar tau atsirūgs. Iš čia jau tikrai nepabėgsi.

O gudruolė šnibžda:

— Tyliau! Žiūrėk, va pinigai! Imkim mudu, apsiveskim ir visus pinigus vienu du prauliokim. Kokia nauda mums pyktis?

Tokius žodžius išgirdęs, plėšikas nutilo, pasislinko prie moteriškės ir šnibžda:

— Tai jau teisybę sakai, iš karto matau, kad galvą turi. Nors ir nemažai mus apgaudinėjai, bet, matyt, mudviem skirta susivesti.

O gudruolė jam šnibžda:

— Tu man labai patinki, tik va dar gerai nežinau, ar myli mane.

— Myliu,— sako plėšikas,— labai myliu. Jei netiki, galiu prisiekti kuo tik nori.

— Kad jau taip, tai lyžtelkim vienas kitam liežuvį. Tik tada tavim patikėsiu.

Iškišo moteriškė liežuvį, ir plėšikas lyžtelėjo galiuką. Paskui kvailasis plėšikas iškišo liežuvį, o gudruolė kad stvers jį dantimis, vos pusiau neperkando. Krito plėšikas iš medžio viršūnės,

brinktelėjo ant žemės. Norėtų draugus pašaukti, bet negali, baisiai liežuvį skauda.

Išgirdo plėšikai bildesį ir pro miegus pamanė, kad vairininkas juos vejasi. Šoko vienas po kito iš medžio, pasileido bėgti ir rėkia visa gerkle:

— Gelbėkitės, kas galit! Vairininkas čia pat!

Bėga plėšikas su įkąstu liežuviu pridurmui, nori paaiškinti, kad medyje gudrioji moteriškė sėdi, bet nuo jo mykimo plėšikai tik dar smarkiau padus pasipustė.

Tuo tarpu gudrioji moteriškė išlipo iš medžio ir nuskubėjo namo. Pinigus ji atidavė vyrui. Nuo to laiko jiedu gyveno gražiai ir laimingai.

ŽMOGUS SU TRISDEŠIMČIA VARIOKŲ

Gyveno sau toks žmogus. Jo tėvai buvo seniai mirę, giminės taip pat visi po žeme. Visas jo turtas tebuvo trisdešimt variokų, kuriuos nešiojosi kapšelyje už diržo užsikišęs. Galvojo žmogus, galvojo, ką jam daryti, ir sumanė eisiąs tarnauti pas vyriausiąjį kariuomenės vadą. Nuėjo jis pas vyriausiąjį kariuomenės vadą, žemai nusilenkė. Kariuomenės vadas klausia:

— Iš kur tu atėjai?

— Atėjau iš tolimo krašto. Mano tėvas ir motina seniai po žeme. Vienui vičvienaitis likau. Noriu, šviesusis pone, tau už tarną parsisamdyti. Priimk mane, meldžiamasis.

— O rašto tu ar moki? Raštininku galėtum būti?

— Esu beraštis.

— Tiek to. Buvę nebuvę, pasilik. Kasdien kiemą šluosi.

Ir stojo žmogus tarnauti vyriausiajam kariuomenės vadui. Praėjo treji metai. Kartą tarnas su trisdešimčia variokų paklausė vyriausiojo vado motiną:

— Motule, ar nepasakytum, kuriais metais ir kurį mėnesį gimė jums sūnus? Kuri buvo toji laiminga diena, kad jis tapo toks įžymus ir turtingas?

Nieko blogo nemanydama, senutė pasakė sūnaus gimimo metus, mėnesį ir dieną. Tarnas gerai įsidėjo galvon, ką išgirdęs, susirado seną skudurėlį, slapčiom užrašė ir įsikišo tą skudurėlį į kapšiuką su savo trisdešimčia variokų.

Kartą vyriausiasis vadas paklausė tarną:

— Seniai tu man tarnauji, o nežinau, nei kada tu gimęs, nei kiek tau metų.

— Kad aš nė pats dorai nežinau,— atsakė gudrusis tarnas. Kadaise tėvas užrašė mano gimimo dieną ant skudurėlio, o motina pasiuvo kapšelį ir įdėjo į jį trisdešimt variokų su tuo rašteliu. Bet aš skaityti nemoku, tai ir nežinau, kas ten parašyta.

— Duok, aš perskaitysiu.

Paėmė vyriausiasis karvedys susitrynusį skudurėlį ir nustebo: tarnas gimęs lygiai tą pačią dieną kaip ir jis.

„Šitas žmogus ir aš gimėm vienu metu,— pagalvojo didysis karvedys,— ir pažiūrėti jis iškilnaus stoto. Aukštai kils".

Įdėjo kariuomenės vadas skudurėlį atgal į kapšelį, nuėjo pas pačią ir patylom jai tarė:

— Tarnas, kuris kiemą šluoja, yra gimęs tą pat dieną kaip aš. Ir pažiūrėti jis iškilnaus stoto. Manau, kad bus didelis žmogus. Ar neišleidus už jo mūsų vienturtės dukros?

Pačiutė sutiko. Kariuomenės vadas išėjo ir pasakė tarnui su trisdešimčia variokų:

— Nuo šios dienos tu tvarkysies tik po mano namus.

Po mėnesio vyriausiasis kariuomenės vadas iškėlė vestuves, išleido savo dukrą už tarno. Po vestuvių ėmė žentą mokyti gražios elgsenos, rašto, važiuodamas pas karalių, kartu jį veždavosi.

Praėjo trys mėnesiai, ir pasklido gandai, kad vyriausiojo vado žentas gimęs visai ne tą pačią dieną kaip jo uošvis, kad tas žmogus su trisdešimčia variokų gudrumu viską sužinojo iš vado motinos, o paskui vikriai apsuko savo geradarį. Išgirdo tuos gandus vadas ir galvoja: „Matyt, iš tikrųjų mano žentas gimė visai ne tą dieną, kurią aš gimiau. Aš savo dukrą už jo išleidau, o jis apsukrus sukčius besąs!"

Užsirūstino vadas, bet niekam nieko nesako, tik laukia progos žento atsikratyti.

Vieną dieną karalystę užpuolė plėšikai. Pasišaukė karalius vyriausiąjį vadą, liepė apginkluoti karališkąją kariuomenę ir išvyti plėšikus.

Išžygiavo vyriausiasis vadas su kariuomene, bet neįstengė plėšikų įveikti ir grįžo nieko nepešęs. Antrą kartą siunčia karalius vyriausiąjį vadą plėšikų išvyti. Ir vėl tasai grįžta galvą nukabinęs, puola karaliui po kojom ir sako:

— Didysis karaliau, aš dukart stojau plėšikų mušti, bet niekaip jų neįveikiau. Kariuomenės turime daug, kareiviai narsūs, vadai išmoningi, bet aš labai negaluoju ir todėl negaliu prideramai jiems vadovauti. Drįstu pasiūlyti, šviesusis karaliau,

savo žentą. Jis didelio proto, narsus ir išminties nestokoja. Mielai sutiks vesti kareivius į kautynes, jei tik jam leisi.

O iš tiesų vyriausiasis vadas mano sau: „Šį kartą žentas tikrai neišneš sveiko kailio: ir su plėšikais menki juokai, ir karalius įtūš, jei dar vienas mūšis bus pralaimėtas..."

Išklausė karalius vyriausiąjį vadą, liepė pašaukti žmogų su trisdešimčia variokų ir tarė jam:

— Į mūsų karalystę įsiveržė plėšikų gaujos. Ar tu gali su jais susikauti? Jei įveiksi plėšikus, dosniai tau atsilyginsiu.

— Aš tavo nuolankus tarnas, didysis karaliau,— atsakė žmogus su trisdešimčia variokų,— ir visada mielai vykdysiu tavo valią.

— Tai nedelsdamas surink kariuomenę ir vesk į mūšį.

Žmogus su trisdešimčia variokų grįžo namo, apsakė uošviui, ką jam karalius paliepęs, susiruošė kelionėn ir veda kariuomenę į žygį. Sužinojo plėšikai, kad prieš juos vėl kariuomenė pakilo, ir ruošiasi žūtbūtiniam mūšiui. Tačiau žmogus su trisdešimčia variokų taip išmoningai vedė kareivius, kad plėšikai buvo pabaigtinai sumušti ir po miškus išsklaidyti. Žmogus su trisdešimčia variokų pergalingai grįžo pas karalių ir kuo smulkiausiai jam nupasakojo, kaip mūšis ėjęs. O karalius dosniai jam atsilygino.

Žinia apie žento pergalę pasiekė vyriausiąjį vadą, ir tasai dar pikčiau ėmė žento nekęsti. Tik pamanykit: pasiuntė žmogų tiesiai mirčiai į nasrus, o tasai grįžo sveikutėlis ir dar gerą vardą pelnęs. Iš pykčio ir graužaties vyriausiasis vadas taip pasiligojo, kad nė vienas žiniuonis nebegalėjo grąžinti jam sveikatos. Turėjo karalius spręsti, ką paskirti vyriausiojo vado vieton, ir tinkamiausias jam pasirodė žmogus su trisdešimčia variokų.

AIŠKIAREGYS, ŠAULYS, NARAS IR ŽINIUONIS

Kartą keturi draugai iškeliavo Indijon, į budistų šventyklų, vienuolynų ir mokyklų miestą Taksilą, pas tokį išminčių. Vienas išmoko ateitį nuspėti, kitas — taikliai šaudyti, trečias — nardyti į jūros dugną; o ketvirtas — mirusius atgaivinti. Atsisveikino visi keturi su savo mokytoju ir patraukė namo. Vakarop jie priėjo jūrą, pernakvojo ant kranto, o rytą aiškiaregys prabilo:

— Bičiuliai, likimas mums palankus. Iš karaliaus rūmų erelis pagrobė neregėto gražumo karalaitę ir neša ją čia.

Šoko visi keturi į krūmus slėptis, žiūri — didžiulis erelis skrenda, naguose mergelę laiko.

Įtempė šaulys lanką ir pervėrė taiklia strėle ereliui širdį. Atleido erelis nagus, ir įkrito karalaitė į jūrą. Puolė naras į vandenį, išnešė bežadę karalaitę į krantą. Atėjo eilė žiniuoniui savo gebėjimą parodyti, ir atgijo karalaitė. Ji buvo tokio gražumo, kad visi keturi ją pamilo, vos tik pamatę.

Ėmė jie tarpusavy ginčytis, kuris iš jų tokios pačios labiausiai nusipelnęs. Ginčijasi, ginčijasi, ir vis tuščiai, niekaip sutarti negali. Nuėjo pas teisėją. Teisėjas nemokėjo išspręsti jų ginčo ir nuvedė juos pas karalių.

Karalius išklausė ginčininkus ir išmintingai prabilo:

— Aiškiaregys tegu bus karalaitės mokytojas, šaulys atstos jai tėvą, žiniuonis — motiną, o naras tegu taps jos vyru, kadangi jis buvo apkabinęs karalaitę, keldamas ją iš jūros gelmių.

Netrukus senasis karalius pasimirė, ir naras, kuris vedė karalaitę, liko tos žemės karaliumi, trijų savo bičiulių nepamiršo ir visą gyvenimą jais rūpinosi.

KETURI BURTININKAI

Iškeliavo keturi draugai į Taksilos miestą burtų mokytis. Mokėsi jie, mokėsi ir galiausiai didžiais burtininkais tapo. Vienas gebėjo bet kuriam daiktui suteikti žmogaus pavidalą, kitas — padaryti tą pavidalą nepaprastai gražų, trečias — paversti jį žmogaus kūnu, o ketvirtas — tam bežadžiui kūnui įkvėpti gyvastį.

Atsisveikino draugai su mokytoju. Namo susiruošė. Ėjo, ėjo, nuvargo ir sustojo miške poilsio. Aplinkui pikti tigrai slankioja, kur čia užmigsi! Kad nebūtų nuobodu, sumanė keturi burtininkai kelmą į mergaitę paversti. Priėjo pirmasis burtininkas prie kelmo, ištarė burtų žodžius, ir įgavo kelmas žmogaus pavidalą. Perbraukė antrasis burtininkas skaptu per medį, ir virto medis puikios mergelės statula. Ištarė tretysis burtininkas ties statula kerų žodžius, ir persimainė medis į kūną ir kraują, tik tas kūnas dar buvo bežadis. Ištarė ketvirtasis burtininkas savo užkeikimą, ir mergelė atgijo. Ji buvo tokia graži, kad ją pamilo visi keturi burtininkai. Ėmė jie ginčytis, kuriam gražioji mergelė priklauso, kas ją už pačią turėtų

gauti. Ginčijosi, ginčijosi, nieko nesutarė ir pas teisėją nuėjo. Išklausė juos teisėjas, ir šiaip galvojo, ir taip, bet neišmanė, ką daryti. Ir nuvedė draugus pas karalių.

Karalius atidžiai viską išklausė ir nusprendė:

— Tasai, kuris kelmui suteikė žmogaus pavidalą, buvo mergelei it motina, ir taip tebūnie. Tasai, kuris išskaptavo iš to pavidalo nuostabaus grožio mergelę, tegul būna jos vyras. Tasai, kuris permainė medį į kūną ir kraują, tegul būna mergelės brolis, ir tegul jai būna tėvas tasai, kuris įkvėpė gyvastį bežadžiui kūnui.

Teisingi ir išmintingi buvo karaliaus žodžiai.

KAIP TRYS BIČIULIAI VALTĮ PASKANDINO

Kartą trys bičiuliai paprašė pirklį, kad juos valtin priimtų. Kai valtis atitolo nuo kranto, vienas bičiulis pasiėmė lazdą ir kad įsileis dainuoti, pirštais groti, tarsi rankose ne lazdą, o vienstygį sadieu būtų turėjęs. Išgirdo linksmą dainą kitas bičiulis ir suskato delnais ploti į taktą. O tretysis neištvėrė ir ėmė šokti — pašėlusiai gražiai jiems ėjosi. Tačiau valtis tik virtinkšt — ir apsivertė, visos pirklio prekės paskendo. Kad pradės bičiuliai kaltinti kits kitą! Vienas sako kitam:

— Ar nelabasis sugundė tave šokti? Per tave valtis apsivertė — tu ir atsilygink.

O šokėjas atkirto:

— Tai jau ne, valtis todėl apsivertė, kad va jis ėmė delnais ploti. Jeigu ne jis, man šokti nė į galvą nebūtų atėję.

Tas, kuris plojo delnais, gynėsi:

— Ką čia šneki? Plojau delnais todėl, kad va jis dainavo, neva sadieu grodamas. Jei ne jis, aš nebūčiau delnais plojęs. Viskas per jį. Tegu moka už prekes.

Ginčijosi jie, ginčijosi ir patraukė pas teisėją. Nuėjo ir kaltina kits kitą. Teisėjas neišmanė, kaip jų bylą spręsti, ir nuvedė visus pas karalių. Karalius juos išklausė ir pasakė:

— Tasai, kuris neva grojo sadieu, tegu moka vieną šeštadalį prekių vertės. Tasai, kuris plojo delnais — du šeštadalius. Tasai, kuris šoko — tris šeštadalius.

Bičiuliai sutiko, kad toks sprendimas išmintingas, ir patenkinti liovėsi ginčytis.

KATĖ IR GAISRAS LAIVE

Vienas turčius susiruošė į tolimas šalis ir prikrovė pilną laivą prekių, tikėdamasis ten, kur nuplauks, jas pelningai parduoti. Pasisamdė jis daug laivininkų ir dar katę pasiėmė, kad laimę jam neštų. Katę sergėti pristatė keturis augalotus laivininkus. Kiekvienam buvo pavesta sergėti po vieną katės koją. Laivininkai akių nuo katės nenuleido, ir vis tiek ji kažkur vieną koją persidrėskė. Pradėjo koja tvinkti. Laivininkas, kuris sergėjo tą koją, rūpestingai patepė žaizdelę aliejumi ir aprišo. Sumiaukė katė, pasileido per denį ir pataikė išteptąja koja į ugnį. Raištis akimirksniu suliepsnojo. Pradėjo katė blaškytis, ir netrukus suliepsnojo visas laivas. Gaisrą laivininkai greit užgesino, bet prekės visiškai sudegė. Turčius, kuriam priklausė laivas ir prekės, pareikalavo iš keturių laivininkų, turėjusių katę sergėti, atlyginti jam nuostolius. Laivininkai, kurių sergstimos letenėlės buvo sveikos, sako:

— O mes čia kuo dėti? Va šitas pusgalvis katei koją aliejuotu skuduru aptvarstė. Laivą padegė ir prekes sudegino.

O jūreivis, gydęs sužeistą letenėlę, teisinasi:

— Mes visi turėjome katės kojas sergėti, tai visi keturi ir kalti.

Ginčijosi jie, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Neišmanė teisėjas, kaip jų bylą išspręsti, ir nuvedė visus pas karalių. Karalius išklausė ginčininkus ir tarė:

— Vienas jūsų aprišo katei letenėlę aliejuotu skuduru, bet juk katė nebėgo į ugnį vien skaudama koja. Kiti trys, kurie sergėjo sveikąsias kojas, taip pat pasirodė esą žiopli. Per jų kaltę katė lakstė trimis sveikomis kojomis po laivą ir nešiojo ugnį. Bet ir tas, kuris gydė sužeistą letenėlę, padarė klaidą, nes rūpinosi tik gydymu ir visai nepagalvojo, kas iš to gali išeiti. Todėl tris ketvirtadalius nuostolių privalo atlyginti tas laivininkas, kuris gydė katei sužeistą letenėlę, o vieną ketvirtadalį tie, kuriems buvo pavesta sergėti tris kitas kojas.

GINČAS DĖL MANGO

Mokėsi keturi bičiuliai visokių gudrybių dideliame Taksilos mieste. Baigė mokslus ir visi kartu patraukė į gimtąjį kraštą. Ėjo, ėjo ir priėjo šaltinį. Jo vanduo buvo tyras ir labai skaidrus. Nemanė bičiuliai, kad vanduo gali būti nuodingas,

nusiprausė ir akimirksniu apako. Kad ims graudžiai aimanuoti, savo dalią keikti. Nesiryžta eiti toliau, kelio nematydami. Ir suka galvas, kaip dabar jiems, neregiams, pramisti. Vienas sako:

— Kai aš dar neapakęs buvau, vieno karaliaus sode mačiau puikų mango medį: jis buvo taip aplipęs vaisiais, kad mums jų ligi amžiaus galo užtektų.

— Jei pameni kelią į tą sodą, mes mielai eitume paskui tave.

— Tačiau šito medžio vaisiai dera tik ant vienos šakos, ir nematydamas jų lengvai nenurėkši.

— Palikite tai man,— pasakė antrasis neregys,— aš tą šaką surasiu ir vaisius nuskynęs mėtysiu žemėn.

— Jeigu tu vaisius rėkši ir mėtysi, aš juos gaudysiu,— pasakė trečias.

Sutarė neregiai ir eina nuostabiojo mango medžio ieškoti. Ilgai jie klaidžiojo ir galiausiai surado. Vienas neregys įsiropštė į medį, ieško vaisių apčiuopom, reškia ir meta žemėn. Kitas gaudo, kad jie nukritę neištikštų. Ir vis dėlto kai kurie vaisiai bumbčiojo ant žolės. Jie buvo tokie sultingi, kad dužo ir purslai tiško į visas puses. Skaidrios sultys išplovė nuodus neregiams iš akių, ir visi keturi praregėjo. Pamatė bičiuliai nuostabųjį mango medį, visas buvusias negalias pamiršo, plėšia vaisius vienas iš kito, plūstasi, ginčijasi. Riejosi, riejosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas neišmanė, kaip jų ginčą išspręsti, ir nuvedė visus keturis pas karalių. Karalius tarė:

— Tasai, kuris gaudė mango vaisius, kad nesudužtų, tegu pasiims sau pusę, o kiti trys kitą pusę tegu pasidalija po lygiai.

Keturi bičiuliai mielai pakluso tokiam karaliaus sprendimui. Pasisotino, nusilenkė karaliui, išėjo iš jo rūmų ir vėl traukia į gimtąjį kraštą.

Eina jie, eina, tik žiūri vienas: po medžiu kažkas švyti. Priėjo bičiuliai — ogi ten lobis besąs. Kasa jie lobį, dar skrynios neiškasė, o jau susiginčijo, kuriam auksas priklausys. Kiekvienas šaukia, kad tik jis labiau už visus stengiasi ir kad tik jam turi didžiausia dalis atitekti. O tas, kuris pamatė lobį pirmutinis, šaukia:

— Ką čia kalbėti! Didžiausias nuopelnas mano. Aš paregėjau lobį pirmutinis ir jums parodžiau.

Ginčijosi bičiuliai, ginčijosi, paėmė auksą, nunešė teisėjui ir paprašė teisingai padalinti.

Teisėjas neišmanė, kaip išspręsti jų bylą, ir nuvedė visus keturis pas karalių. Liepė karalius tris penktadalius lobio atiduoti tam, kas jį pirmutinis pamatė ir garbingai parodė savo bičiuliams, radinio neslėpdamas. Du penktadalius karalius liepė padalinti po lygiai kitiems trims bičiuliams.

KAIP ATSISKYRĖLIS AUKSO PASIGVIEŠĖ

Kadai kadės viename vienuolyne gyveno keturi atsiskyrėliai. Ir buvo vienuolyne ketverios durys — į rytus, į vakarus, į šiaurę ir į pietus. Kiekvienas atsiskyrėlis sėdėdavo tik prie savo durų, veidu į mišką ir nuo ryto ligi vakaro pusbalsiu melsdavosi. Kartą į vienuolyną atėjo mokytas bramanas, toks žmogus iš aukščiausios kastos, ir paklausė atsiskyrėlius, ar negalėtų čia atnešti pasergėti dešimt tūkstančių damlengų aukso. Leido atsiskyrėliai brahmanui atnešti auksą, o patys tik meldžiasi, tik meldžiasi. Paliko brahmanas auksą ir išėjo. Ilgai ar trumpai trukus vienas atsiskyrėlis ėmė ir neatsispyrė pagundai. Matydamas, kad kiti trys vienuoliai sėdi nugaromis į vienuolyną ir maldos jiems terūpi, jis slapčia įtykino vidun, pagrobė auksą, paslėpė jį miške ir vėl grįžo į savo vietą. Kiti atsiskyrėliai nieko nepastebėjo.

Po kiek laiko brahmanas grįžo ir paklausė, ar negalėtų savo auksą atsiimti. Įleido atsiskyrėliai brahmaną. Bet tas ir šen ieško, ir ten — niekur savo aukso neranda. Įtūžo brahmanas ir nuvedė visus keturis atsiskyrėlius pas teisėją. Teisėjas neišmanė, kaip rasti vagį, ir nuvedė visus pas karalių.

Apsakė brahmanas karaliui, kaip auksas prapuolęs:

— Didysis karaliau, į šitų keturių atsiskyrėlių vienuolyną aš nunešiau dešimt tūkstančių damlengų aukso ir paprašiau pasergėti. O kai grįžau iš kelionės, aukso nebebuvo, ir nė vienas neprisipažįsta vogęs.

Išklausė karalius brahmaną ir pareikalavo, kad atsiskyrėliai papasakotų, kaip visa buvę. Atsiskyrėliai vienu balsu tarė:

— Didysis karaliau, brahmanas sako teisybę. Jis atnešė auksą ir paliko mums sergėti. Tačiau ir tai teisybė, kad mes visą laiką sėdėjom nugaromis į auksą, o rūpėjo mums tik didžios mintys ir maldos. Todėl nežinom, kas auksą pavogė. Tegu vagį randa tavo išmintis, didysis karaliau.

Karalius ilgai tarėsi su savo patarėjais ir rūmininkais, bet niekas neišmanė, kaip šią bylą išspręsti. Ir neteko karalius

ramybės: kur ėjo, ką darė, vis apie tą auksą pradingusį galvojo. O turėjo karalius dukterį Vitjetą Serėją, didžiai išmintingą mergelę. Ir sako jinai tėvui:

— Meldžiamasis mano tėve, neliūdėk, aš surasiu vagį.

Liepė ji sušaukti visus keturis atsiskyrėlius ir papasakojo jiems tokį prilyginimą:

— Gyveno kadaise viena mergaitė. Pas tokį atsiskyrėlį ji mokėsi visokiausios išminties. Mokslui pasibaigus, mergaitė tarė savo mokytojui: „Neturiu kuo tau už mokslą atsidėkoti, tad kai ištekėsiu, prižadu atiduoti tau savo pirmąją naktį". Dar kartą padėkojo atsiskyrėliui mergaitė ir atsisveikino.

Po kiek laiko motina surado jai jaunikį, ir mergaitė jam pasisakė, kokį pažadą yra davusi. Vyras tučtuojau ją išleido. Apsivilko mergaitė geriausiais drabužiais ir išėjo pas savo mokytoją. Eina, eina ir sutinka tigrą. Šoko ant jos tigras, suėsti taikosi. O mergaitė sako: „Palik man gyvastį, tigre. Aš pirmąją naktį turiu atiduoti savo mokytojui atsiskyrėliui. Va kai grįšiu atgal, tada mane suėsk". Ir tigras jos nelietė.

Eina mergaitė toliau ir sutinka plėšikus. Užpuolė ją plėšikai, apiplėšti nori. O mergaitė tarė: „Nelieskite manęs, plėšikai. Aš taip pasidabinau todėl, kad einu pas savo mokytoją atsiskyrėlį. Va kai grįšiu atgal, tada mane apiplėškit". Ir plėšikai jos nelietė.

Atėjo mergaitė pas atsiskyrėlį ir priminė savo pažadą. Atsiskyrėlis tarė: „Labai džiaugiuosi, kad mano mokinė tesi savo žodį. Bet mudu niekuomet vienas kito nemylėjome. Dabar tu išteki. Man nereikia tavo aukos. Grįžk pas savo vyrą, ir gyvenkit laimingai".

Atsisveikino mergaitė su atsiskyrėliu ir patraukė atgal. Šį kartą ji nesutiko nei plėšikų, nei tigro ir ramiai parėjo namo.

— Štai ir visas prilyginimas,— pridūrė karalaitė.— O dabar atsakykit man, kas pasielgė kilniausiai: vyras, tigras, plėšikai ar atsiskyrėlis?

Pirmasis atsiskyrėlis atsakė:

— Mano manymu, kilniausiai pasielgė vyras, kuris išleido savo pačią prieš pat vestuvių naktį.

Antrasis atsiskyrėlis atsakė:

— Mano manymu, kilniausiai pasielgė tigras, kuris buvo alkanas ir vis dėlto mergaitės nesuėdė.

Trečiasis atsiskyrėlis atsakė:

— O mano manymu, kilniausiai pasielgė plėšikai. Jų godulys begalinis, o mergaitę jie vis dėlto paleido.

Ketvirtasis atsiskyrėlis atsakė:

— Kai mergaitė atėjo pas savo mokytoją, tasai, jokių žemiškų džiaugsmų nepažinęs, turėjo didžiai apsidžiaugti, kad jo mokinė tesi duotą žodį. O mokytojas ją paleido, taigi pasielgė kilniausiai.

Karalaitė atidžiai visus išklausė ir pagalvojo: „Atsiskyrėlis, kuris pagyrė vyrą, yra linkęs į pavydą ir kerštą. Atsiskyrėlis, kuris pagyrė tigrą, yra linkęs į žiaurumą ir klastas. Atsiskyrėlis, kuris pagyrė plėšikus, yra godus ir savanaudis, tik jis galėjo aukso pasigviešti. Atsiskyrėlis, kuris pagyrė atsiskyrėlį mokytoją, yra linkęs su moterimis pasimeilauti".

Ir ji pasakė:

— O brangūs ginčininkai, ir jūsų atsakymai man patiko, ir jūs patys man patinkate. Ištekėčiau už to iš jūsų, kuris nors truputį turi pinigų.

Atsiskyrėlis, kuris gynė tigrą ir buvo linkęs į žiaurumą ir klastas, pamanė, kad karalaitė iš tiesų bus jo pati, jei jis atneš pinigų. Jis seniai žinojo, kas pavogė brahmano auksą ir kur galėjo paslėpti. Grįžo į vienuolyną, surado paslėptuosius pinigus ir atnešė karalaitei.

— Štai dešimt tūkstančių damlengų, kuriuos ana tas atsiskyrėlis pavogė iš brahmano,— tarė jis, rodydamas į atsiskyrėlį, pagyrusį plėšikus.

Apsidžiaugė karalius, kad duktė taip sumaniai išpainiojo bylą, liepė pašaukti brahmaną ir grąžinti jam pinigus. Paėmė brahmanas keturis tūkstančius damlengų, o likusius atsidėkodamas padovanojo karaliui.

KAIP VIENAS SETCHĖJUS IŠ KITO AUKSĄ PAVOGĖ

Gyveno kartą du draugai — Tnentjėjus ir Totalojus. Vieną gražią dieną Totalojus supylė tūkstantį saikelių aukso į kapšą, užrišo, antspaudą užspaudė ir atidavė saugoti savo draugui Tnentjėjui, o pats iškeliavo pirkliauti.

Pasišaukė Tnentjėjus nagingą meistrą, liepė jam nuimti antspaudą nuo kapšo, išpilti auksą, jo vieton pripilti lygiai tiek pat variokų ir vėl užspausti antspaudą kaip buvę.

Grįžo Totalojus iš tolimos kelionės ir su lauktuvėmis nuėjo pas draugą aukso atsiimti. Tnentjėjus tučtuojau atnešė kapšą. Totalojus, nieko neįtardamas, jį atrišo, žiūri — ogi ten

vieni variokai. Nustebo jis ir klausia draugą:

— Juk aš tau auksą palikau, kurgi jis prapuolė?

— Kas gi galėjo tavo auksą paimti? Juk pats savo akimis matai: ir kapšas tavo, ir antspaudas.

Ginčijosi, ginčijosi draugai be naudos ir nuėjo pas karalių.

Totalojus tarė:

— Šviesusis karaliau, kur tai matyta: supyliau aš į kapšą tūkstantį saikelių aukso, užrišau tą kapšą ir antspaudą užspaudžiau, o kai iš kelionės grįžau, žiūriu — jame vieni variokai!

Tnentjėjus tarė:

— Vadinasi, kapše ir buvo variokai. Aš maniau, kad ten tikrai auksas, kai apsiėmiau saugoti. Bet mano draugas pargrįžo, atriša kapšą, o jame — vien variokai, nors ir kapšas, ir antspaudas tie patys. Pagalvok pats, šviesusis karaliau, ar galėjo auksas pavirsti variu, jei kapšas ne vario buvo pripiltas?

Karalius sušuko:

— Setchėjai! Jeigu jūs iš tiesų esate seni draugai, tai ko jums pyktis? Verčiau draugai ir likit ir mylėkite kits kitą, kaip anksčiau mylėjot.

Tnentjėjus nusilenkė karaliui ir pasitraukė. O karalius klausia Totalojų:

— Sakyk, setchėjau, ar Tnentjėjus turi vaikų?

— Turi sūnų.

— Pakviesk jo sūnų į savo namus paviešėti, o po kelių dienų vietoj jo atiduok beždžionę.

Paklausė Totalojus, pasišnekėjo draugiškai su Tnentjėjumi kaip seniau ir pasikvietė jo sūnų į svečius. Po trijų dienų nuvedė draugui beždžionę ir pasakė:

— Matai, bičiuli, tavo sūnus pavirto beždžione.

— Kur tai regėta,— suriko Tnentjėjus,— pasikvietei į svečius sūnų, o vietoj jo atiduodi beždžionę!

— Taigi čia tavo sūnus. Kodėl tu manai, kad čia beždžionė?

Vėl susiginčijo setchėjai ir drožia pas karalių teisybės ieškoti. Tnentjėjus nusilenkė karaliui ir sako:

— Setchėjus Totalojus pasikvietė mano sūnų į svečius, o po trijų dienų atvedė beždžionę ir tvirtina, kad tai mano sūnus. Pats pagalvok, šviesusis karaliau, argi šitaip būna?

Totalojus nusilenkė ir tarė:

— Aš tikrai pasikviečiau setchėjaus sūnų į svečius. O kodėl jo sūnus ėmė ir pavirto beždžione, nė pats nesuprantu.

Išklausė karalius abi puses ir tarė:

— Setchėjai! Tegu bus taip: Tnentjėjus tepasiima kapšą su variokais, o Totalojus — beždžionę. Jeigu jūs vienas kitą mylite, tai po trijų dienų varis vėl atvirs auksu, o beždžionė — žmogumi.

Išklausė setchėjai tokį karaliaus sprendimą, nusilenkė ir išėjo.

Po trijų dienų Tnentjėjus išpylė variokus, supylė jų vieton pavogtąjį auksą ir nunešė kapšą karaliui. O Totalojus stojo karaliui prieš akis su Tnentjėjaus sūnumi. Paliepė karalius auksą grąžinti savininkui, o sūnų — tėvui ir tarė:

— Neširskit vienas ant kito. Kaip buvot draugai, taip ir likit.

Nusilenkė setchėjai karaliui ir paklausė jo patarimo.

KAIP VARGŠAS TURTUOLĮ MĖGDŽIOJO

Kitą kartą gyveno toks žmogus. Jis turėjo pačią ir dukterį. Buvo jie tikri vargšai, vos galą su galu sudurdavo. Pradėjo žmogus su pačia sukti galvą, kaip čia jiems praturtėjus.

— Dabar mes iš vargų neišbrendam. Imkim ir susiraskim kokį nors turtuolį, apsigyvenkim šalia jo, žiūrėkim, ką jis daro, ir patys lygiai taip darykim.

Kaip tarė, taip ir padarė. Nugriovė savo lūšnelę ir pasistatė naują šalia turtingo setchėjaus namų. Žiūri — setchėjus varo savo bernus dirbti laukuose ir darže, o paskui siunčia juos parduoti derliaus. Vargšai stengėsi visame kame setchėjų mėgdžioti, dirbo laukuose, o paskui dalį derliaus nešė parduoti į turgų. Ir ėmė jiems vis geriau ir geriau sektis, vis daugiau jie pelnėsi.

Nusprendė žmogus su pačia atsidėkoti setchėjui, iš kurio slapčiom išmoko ūkininkauti. Paėmė žmogus rieškučias aukso ir eina pas turtuolį.

— Kam tu man aukso atnešei? — nustebo setchėjus.

— Buvau aš skurdžius. Nusprendėm mudu su pačia nugriauti savo lūšnelę, apsigabenti šalia tavo trobos ir visame kame tave mėgdžioti. Mums greitai pradėjo sektis, praturtėjome. Ir štai dabar atsidėkodami prašom priimti mūsų dovaną.

— Jeigu tu pats manai, kad praturtėjai per mane, tai visas tavo turtas yra mano. Privalai man atiduoti viską, ką turi, o jau aš nuspręsiu, kokią dalį tau skirti.

— Bet juk aš nelikau nedėkingas ir atnešiau tau aukso. Jei tik būčiau žinojęs, kad pareikalausi viso mano turto, nieko tau nebūčiau atnešęs.

Ilgai ginčijosi setchėjus ir buvęs vargšas. Pagaliau jiedu nuėjo pas teisėją. Teisėjas galvojo, galvojo, bet nesugalvojo, kaip jų ginčą išspręsti, ir nuvedė abu pas karalių. Buvęs vargšas nusilenkė karaliui ir tarė:

— Šviesusis karaliau, aš pasistačiau trobelę šalia setchėjaus trobos, žiūrėjau, kaip jis tvarkosi, kaip siunčia savo bernus laukų dirbti ir turguje prekiauti. Ėmiau mėgdžioti setchėjų kaip tik mokėdamas, ir pradėjo man sektis, turto prasimaniau. Atsidėkodamas nunešiau rieškučias aukso tam setchėjui, kuris man padėjo pats to nežinodamas, bet jis reikalauja viso mano turto. Šviesusis karaliau, teikis išspręsti mūsų ginčą teisingai.

Karalius paklausė setchėjų:

— Ar teisybę šitas žmogus sako?

— Teisybę, šviesusis karaliau.

Suprato karalius, kad setchėjus neapsakomai godus, ir tarė:

— Setchėjau, ar tu turi vaikų?

— Sūnų turiu, šviesusis karaliau.

— O tu ar turi vaikų? — paklausė karalius buvusį vargšą.

— Dukrą turiu, šviesusis karaliau.

— Kad daugiau nesivaidytumėt, liepiu abiem šeimoms susigiminiuoti. Tada ir dalintis jums nieko nereiks.

Žemai nusilenkė karaliui setchėjus ir buvęs vargšas, o paskui jiedu grįžo namo vykdyti protingo karaliaus sprendimo.

KVAPAS IŠ TURTUOLIO VIRTUVĖS

Kadaise gyveno kaimynystėje varguolis ir turtingas setchėjus. Kai vėjas pūsdavo iš vakarų, varguolis griaudavo savo palapinę ir statydavosi į rytus nuo turtuolio trobos. Kai vėjas pūsdavo iš rytų, varguolis vėl griaudavo savo palapinę ir statydavosi į vakarus nuo setchėjaus namų. Kai vėjas pūsdavo iš pietų, vargšas griaudavo savo palapinę ir statydavosi į šiaurę nuo setchėjaus namų.

Krito į akį setchėjui, ir pasiuntė jis tarną sužinoti, kodėl varguolis taip daraš. O varguolis sako tarnui:

— Pasakyk savo ponui: būstą kilnoju todėl, kad vis noriu gardžiuotis skaniais kvapais iš jo virtuvės.

Sugrįžo tarnas ir persakė varguolio žodžius. Setchėjus pa-

manė sau: „Jeigu kaimynas gardžiuojasi skaniais kvapais iš mano virtuvės, tai gyvena iš mano gero ir privalo man dirbti".

Taip pamanęs, setchėjus nudrožė pas teisėją.

— Jeigu tu pasakei tikrą teisybę, tai tegu kaimynas tau bernauja,— nusprendė teisėjas.

Varguolis nesutiko su tokiu sprendimu ir nudrožė pas karalių skųstis. Nusilenkė jis karaliui ir tarė:

— Šviesusis karaliau, aš gyvenu šito setchėjaus kaimynystėje ir kaskart statau savo šėtrą taip, kad vėjas pūstų iš kaimyno namų pusės. Šitaip aš galiu gardžiuotis skaniais kvapais iš jo virtuvės. Dabar setchėjus tvirtina, kad aš gyvenu iš jo gero, todėl privalau jam bernauti. Jis apskundė mane teisėjui. Teisėjas palaikė setchėjaus pusę, bet aš manau, kad toks sprendimas neteisingas.

— Ar teisybę sako šis žmogus? — paklausė karalius setchėjų.

— Teisybę, šviesusis karaliau.

Suprato karalius, kad teisėjas turtuolį palaiko. Liepė jis tarnams patiesti baltą staltiesę, papylė ant jos rieškučias pinigų ir tarė:

— Setchėjau, štai tau išpirka už šitą žmogų.

Setchėjus jau siekė pinigų, bet karalius jį sustabdė:

— Pinigai mokami už valgį. O tavo kaimynas vien kvapu tenkinosi. Todėl ir tu tik pasižiūrėk į pinigus. Taip bus atsilyginta už kvapus iš tavo virtuvės.

Suprato abu ginčininkai, kad toks karaliaus sprendimas teisingas, žemai nusilenkė ir išėjo.

KAIP ERELIS IR KROKODILAS DĖL DRAMBLIUKO SUSIGINČIJO

Vienoje saloje, iš visų pusių apsuptoje jūros, gyveno erelis. O giliame tos salos urve laikėsi krokodilas. Erelis dažnai atsinešdavo į salą mažų drambliukų ir gardžiuodavosi drambliena visai šalia krokodilo urvo.

Kartą krokodilas pamatė, kad erelis vėl atsineša drambliuką, ir pagalvojo: „Atimsiu tą drambliuką iš erelio ir pats sudorosiu".

Atlėkė erelis į tą vietą, kur buvo įpratęs puotauti, žiūri — išropoja iš urvo krokodilas, priropojo prie jo ir sako:

— Ei, ereli! Ar tau ne sarmata iš manęs mėsą vogti?

atėjo pas mus vakare ir pasiprašė, kad leisčiau po troba pernakvoti. Labai čia man — nakvok, meldžiamoji. Naktį apsimetė mano pačiutė, kad jai pilvą surėmė. Turėjau žiburį uždegti, ligi laiptų ją palydėti. Nusileido jinai ir šmurkšt po namu. Aš viską savo akimis mačiau, savo ausimis girdėjau ir maniau, kad ji su kita bobele po troba sėdi. Na, argi aš ne kvailys?

Nusilenkė karaliui antrasis jaunikis ir pasakoja:

— Kartą nuėjau su pačiute į lauką ryžių sodinti. O vienas toks vyrukas įsilipo į medį ir šaukia: „Ką judu čia išdarinėjate visų akyse?" Aš atsakiau, kad nieko neišdarinėjame, tik darbą dirbame, daigus sodiname, o jisai plyšauja vis tą patį, ir gana. Tada pačiutė sako man: „Pasakyk jam, kad nusileistų, o tu lipk į jo vietą. Ir pažiūrėsi, kas iš ten rodosi". Aš ir sakau vyrukui: „Lipk iš medžio". Įlipau į jį pats ir išpūčiau akis. Nagi vyrukas su mano pačia meilaujasi. Na, manau sau, vadinasi, čia tokia vieta, iš čia visiems tas pat rodosi. Išlipau iš medžio, prie pačiutės prieinu. Ir tik gerokai vėliau sumečiau, kad jie mane apmulkino.

Nusilenkė karaliui trečiasis jaunikis ir pasakoja:

— Kai aš dar jaunas buvau, pakvietė mane į svečius. Nueinu, apsidairau — aplink pilna mergaičių. Susidrovėjau. Net valgyti nedrįstu. Paėmiau tokio valgio iš ryžių — amboko, prisikimšau burną, net skruostai išsipūtė, ir sėdžiu. O ryžiai brinksta. Išpampo man skruostai, liežuvio nebepajudinu. Ir nuryti negaliu, ir išspjauti nepatogu. Ragina mane šeimininkai, o aš kaip stuobrys prie stalo kiurksau. Greit ir kiti pastebėjo, kad aš liežuvio pakrutinti nebegaliu, paėmė žibintą, apšvietė man veidą, o mano skruostai — it būgnas. Tiek sarmatos apturėjau mergaičių akyse, kad nežinojau nė kur dėtis. Ir supratau, koks aš kvailys.

Nusilenkė karaliui ketvirtasis jaunikis ir pasakoja:

— Kartą aš pasiėmiau paviržio į kelionę, prisirišau ryšelį prie ieties galo ir einu. Priėjau mišką. Ėjau, ėjau per jį, išalkau, sustojau ir atrėmiau ietį į medį. Noriu ryšelį su paviržiu nusiimti, siekiu, siekiu ir niekaip nepasiekiu — ietis ilga. Įsiropščiau į medį ryšelio atrišti, kad krisiu ir persidūriau abu skruostus ietimi. Ir supratau, koks aš kvailys.

Išklausė karalius visus keturis ir štai ką nusprendė:

— Pirmi trys jaunikiai neturi jokio ženklo, kuris rodytų jų kvailumą. O ketvirtojo skruostai tikrai randuoti — jis ir yra visų kvailiausias. Tegu mergelė tesi savo žodį ir eina už jo.

KAIP VIENAS JAUNIKAITIS Į SVETIMĄ PAČIĄ ĮSIŽIŪRĖJO

Toksai žmogus turėjo jauną gražią pačią. Įsižiūrėjo į ją vienas jaunikaitis. Kiauras dienas jis laukdavo, kada jaunoji moteriškė maudytis ateis. Kartą moteriškė pamatė jį ir šaukia:

— Ei, jaunikaiti! Kodėl man maudytis neduodi?

— Aš pamilau tave ir kiauras dienas laukiu tavęs ateinant.

— Bet aš turiu vyrą. Verčiau atstok nuo manęs. Drožk sau ir netrukdyk man maudytis.

— Mano meilė tokia karšta, kad aš nesitrauksiu, kol tu mano aistros nenumalšinsi.

„Ką gi man daryti? — mąsto moteriškė.— Tokio žmogaus lengvai neatsikratysi".

Numalšino jinai jaunikaičio aistrą, o paskui sako:

— Dabar drožk sau.

Bet jaunikaitis atšovė:

— Jeigu jau pirma nėjau, tai dabar juo labiau neisiu.

— O juk pažadėjai, kad nueisi. Ko dar nori?

— Tekėk už manęs.

— Ką tu, aš turiu vyrą ir labai jo bijau.

— Nebijok. Pasikliauk manim, aš viską sutvarkysiu.

Surado jaunikaitis laukuose numirėlę, nunešė ją prie tos trobos, kur gyveno jo nusižiūrėtoji moteriškė su savo vyru, o kai tas užmigo, įvilko negyvėlę į vidų, paguldė į patalą šalia vyro, išsivedė jo pačiutę ir padegė trobą.

Atsibudo vyras, žadina savo pačią:

— Kelkis, greičiau kelkis! Gaisras! Degam! Gelbėkis!..

Negyvėlė guli, nė krust. Tuo tarpu ugnis taip įsiliepsnojo, kad žmogus neištvėrė, šoko iš trobos ir suriko:

— O vargše mano pačiute! Ugnyje sudegei. Žmonės, gelbėkit! Gaisras!

Žmogus tikrai manė, kad jo pačiutė sudegė, ir graudžiai ją apraudojo. Kitą dieną jis iš kaimynų pasiskolino pinigų, palaidojo negyvėlę manydamas, kad savo pačią laidoja, parsiginė visus gyvulius ir varo į turgų parduoti, kad būtų kuo užmokėti skolas. Tik žiūri — po turgų vaikšto jo pačiutė su kažkokiu jaunikaičiu. Kad suriks žmogus:

— Šita moteriškė -- mano pati! Kaip drįsai ją pavogti?!

— Kurių galų tu mane plūsti? — pasipiktino jaunikaitis.— Kaip tau liežuvis apsiverčia sakyti, kad aš tavo pačią pavogiau?

Tavo pati sudegė per gaisrą.

Ginčijosi žmogus su jaunikaičiu, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas nemokėjo išspręsti jų bylos ir nuvedė juos pas karalių.

Suvedžiotojas pasakė:

— Tasai žmogus melagingai mane kaltina. Kas nežino, kad jo pačiutė per gaisrą sudegė?

Apgautasis vyras tarė:

— Nežinau, kas per gaisrą sudegė, o mano pačiutė — štai šita moteriškė.

Karalius pagalvojo: „Čia ne juokai. Pamėginsiu rasti teisybę gudrumu".

Liepė jis savo rūmininkui įsilipti į didelį būgną, o suvedžiotojui su ta moteriške nešti būgną aplink didelę aikštę.

Iš pradžių jie abu tylėjo. O paskui moteriškė tarė:

— Kad būčiau gyvenus su savo žmogum, nereikėtų dabar taip vargti.

— Tyliau,— sušnabždėjo jaunikaitis,— dar kas išgirs.

— Čia gi nė gyvos dvasios aplink nėra. Ko man bijoti? Ak, ir sunku tempti tą nelemtą būgną. Man jau pečiai įskaudo. Vos kvapą beatgaunu.

Rūmininkas, tupintis būgne, užrašė visą jų šneką žodis į žodį. Kai būgnas buvo pastatytas ten, kur pirma stovėjo, rūmininkas išlipo ir atidavė, ką užrašęs, karaliui. Ir liepė karalius nukirsti galvas įžūliajam jaunikaičiui ir jo mylimajai.

KAIP TĖVAS SU SŪNUM KROKODILĄ RADO

Važiuoja kartą tėvas su sūnum į turgų, tik žiūri — krokodilas skersai kelią tyso, pajudėti iš vietos negali — per miško gaisrą kojas apdegė. Pagailo tėvui su sūnum leisgyvio plėšrūno, išsikirto jie kartį, pririšo prie jos krokodilą, įkėlė į ratus ir nuvežė prie didelio ežero.

Atsigėrė krokodilas vandens ligi soties, dumble pasivoliojo, atgavo jėgas ir taisosi praryti savo išgelbėtojus. Tarė jam tėvas su sūnum:

— Kaip tau ne gėda? Mes gi tau bėdoje pagelbėjom.

— Geras pagelbėjimas,— atkirto krokodilas,— taip mane surišote, kad vos galo negavau. Ne, aš jus tučtuojau suėsiu.

— Nesiskubink, krokodile. Tegul mūsų ginčą karalius išsprendžia.

Nuėjo jie visi trys pas karalių; tėvas su sūnum vienaip tą nutikimą apsakė, o krokodilas — kitaip.

Išsikėtojo krokodilas priešais karalių ir tarė:

— Ilsėjausi aš gražioje nuošalioje vietelėje. Tik kur buvę, kur nebuvę prieina prie manęs šitie du žmonės, suriša mane ir įmeta į ratus. Spurdėjau, plėšiaus, bet niekaip neištrūkau. Už tai, kad šitie žmonės mane taip kankino, aš noriu juos suėsti.

Tėvas su sūnum puolė kniūbsti prieš karalių ir pasakoja:

— Per miško gaisrą tasai krokodilas apdegė kojas ir pakrutėti nebegalėjo. Mums pagailo nelaimingojo, pririšom jį prie kartics, įkėlėm į ratus ir nuvežėm prie ežero. Ten jį atrišome ir paleidome į laisvę. Krokodilas šoko į vandenį, atgavo jėgas ir dabar ketina mus suėsti. Jeigu netiki mūsų žodžiais, pažvelk į krokodilo kojas ir pamatysi, kad sakom teisybę.

Karalius pagalvojo: „Tasai krokodilas — nedėkingas padaras" — ir tarė:

— Aš turiu pamatyti, kaip viskas buvo iš tikrųjų. Nuvažiuokim į tą vietą, kur krokodilas gulėjo, ir tegu žmonės jį suriša lygiai taip, kaip pirma buvo surišę.

Surišo krokodilą tėvas su sūnum, ir karalius juodviem tarė:

— Drožkit namo ir nuo šiol nebegelbėkite krokodilų, nes žmonės sako: „Nepasitikėk nuodinga gyvate nei plėšrūnu".

KAIP SENĖ MOLIŪGĄ PARDAVINĖJO

Gyveno kitąsyk viena senė. Pasodino jinai moliūgą, iš kurio daromi skambiabalsiai sadieu. Kai daigelis išleido du pirmus lapelius, atėjo pas senę toks žmogus ir prašo parduoti tą moliūgą, kuris išaugs iš daigelio. Užmokėjo jis iš anksto vieną kahapaną ir išėjo. Kai moliūgas užsimezgė, apsilankė pas senę kitas žmogus ir taip pat prašo parduoti būsimąjį moliūgą.

— Kaip aš galiu parduoti šitą moliūgą,— tarė senė,— jeigu jis jau kadai kadės nupirktas?

— O kada gi jis nupirktas?

— Kai jo daigelis pirmus du lapelius išleido.

— Ir kiek tada pirkėjas už jį mokėjo?

— Vieną kahapaną.

— Tada jis galėjo nupirkti tik stiebą. Juk buvo matyti vos

du lapeliai, vaisiaus dar visai nebuvo. O aš perku va šitą vaisių ir duodu už jį du kahapanus.

Apsidžiaugė senė tokiais pinigais ir pardavė moliūgą. Antrasis pirkėjas kasdien ateidavo pas senę ir prižiūrėjo savo moliūgą, o kai jis prinoko, nurėškė ir pasidarė sadieu.

Išgirdo pirmasis pirkėjas kerinčius muzikos garsus, užėjo pas kaimyną ir klausia:

— Kur tu gavai moliūgą, kad sadieu pasidarei?

— Pirkau,— atsakė kaimynas grodamas.

— Iš ko pirkai?

— Iš senės.

— Tai tu pavogei mano moliūgą! Jis mano seniai nupirktas.

— Aš nusipirkau moliūgą iš senės ir sumokėjau už jį kiek pridera. Kaip drįsti mane vagimi apšaukti? Einam pas senę, tegu ji viską apsako, kaip buvo.

Nuėjo abu pirkėjai pas senę. Pirmasis klausia:

— Ar teisybė, kad tu pardavei moliūgą šitam žmogui?

— Žinoma, teisybė.

— Kaipgi tu galėjai parduoti moliūgą, kurį aš jau buvau nupirkęs?

Žodis po žodžio, ir susiginčijo abu pirkėjai, ėmė plūstis. Plūdosi, riejosi ir nuėjo pas karalių. Karalius išklausė ginčininkus ir štai ką nusprendė:

— Pirmasis judviejų pirko moliūgą, kai jis vos tik išdygęs buvo, ir daugiau nė akių nerodė. Jis neprižiūrėjo moliūgo, taigi moliūgas priklauso antrajam pirkėjui.

KAIP DU BIČIULIAI ŽABANGUS SPENDĖ

Kitąkart du bičiuliai sutarė nueiti į mišką, nukirsti medį ir žabangus pasidirbti. Vienas nukirto medį, kitas — jo viršūnę. Paskui jiedu pakėlė medį ir neša: tasai, kuris nukirto medį, nusitvėrė už drūtgalio, o tasai, kuris nukirto viršūnę,— už viršūnės. Parsinešė medį namo, pasidirbo žabangus, pastatė ir laukia.

Pakliuvo į žabangus žvėris. Perkirto bičiuliai žvėrį pusiau, o galvos nepasidalina, ir gana. Ginčijosi jiedu, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas jų ginčo išspręsti nemokėjo ir nuvedė visus pas karalių. Puolė ginčininkai kniūbsti priešais karalių ir

kiekvienas savaip viską nupasakojo. Kai abu nutilo, karalius paklausė:

— Katras iš jūsų nešėt drūtgalį, o katras viršūnę?

— Didysis karaliau, viršūnę nešiau aš.

— O aš nešiau drūtgalį.

Ir liepė karalius atiduoti galvą tam, kuris nešė drūtgalį, kadangi drūtgalis sunkesnis už viršūnę. Tokiu karaliaus sprendimu abu ginčininkai liko patenkinti.

KAIP VAGIS KARVĘ PAVOGĖ

Nusipirko vienas žmogus karvę, parsivedė namo ir paleido ganytis, o pats atsigulė pailsėti ir užmigo. Tuo tarpu kitas žmogus atrišo karvę ir vedasi. Atsibudo šeimininkas, pamatė, kad vagis karvę vedasi, ir puolė jį vytis šaukdamas:

— Ei, žmogau, kur mano karvę vediesi?

O vagis eina sau kaip niekur nieko. Prisivijo žmogus vagį, stvėrė už virvės — galgi atims savo karvę. Vagis kad suriks:

— Ką čia darai, gal iš galvos išsikraustei? Aš savo karvę veduosi iš namų. Kaip drįsti ją plėšti iš manęs ir dar vagimi mane apšaukti?

Ginčijosi jiedu, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas nesumanė, kaip jų bylą išspręsti, ir nuvedė abu pas karalių. Apvogtasis puolė kniūbsčias priešais karalių ir tarė:

— Šviesusis karaliau, aš neseniai pirkau karvę, parsivedžiau ją namo, paleidau ganytis, o pats atsiguliau pailsėti ir užsnūdau. Prabudęs žiūriu — ogi šitas žmogus mano karvę vedasi! Puoliau jį vytis, noriu karvę atimti, o jis man neatiduoda, ginčijasi ir tikina, kad karvė ne mano, o jo esanti.

— O kuo tu šėrei karvę? — paklausė karalius.

— Žole, šviesusis karaliau,— nustebęs atsakė žmogus.

O vagis pasakė:

— Šviesusis karaliau, aš vedžiausi karvę iš namų. Tik kad šoks šitas žmogus ant manęs, virvę iš rankų plėšia, vagimi plūsta.

— O kuo tu savo karvę šėrei? — paklausė karalius.

— Žirniais, šviesusis karaliau.

Paliepė karalius tarnui atnešti karvės gromulio. Gromuly buvo tik žolė, o žirnių — nė ženklo. Tada karalius paliepė atiduoti karvę tam, kuriam ji ir priklausė, o vagį nuplakti rykštėmis.

NEIŠTIKIMA PAČIUTĖ

Senų senovėje gyveno toks varguolis. Kartą jis iškeliavo prekiauti, ir jam pasisekė: pelnė penkis auksinius. Parsinešė jis auksinius namo, užkasė po laiptais ir dar akmenį ant viršaus užrito. Įėjo į trobą. Pati jį klausia:

— Na, kaip sekėsi? Ar daug pelnei?

— Nemažai. Penkis auksinius parsinešiau.

— O kur juos dėjai?

— Pakasiau po laiptais ir dar akmenį užritau.

Turėjo pačiutė mylimąjį. Sėdėjo jis po troba ir viską aliai žodį girdėjo. Atrito mylimasis akmenį, pasiėmė auksą ir pasislėpė.

Kitą rytą žmogus nuėjo savo turto pasižiūrėti, iš karto pamatė, kad anei vieno pinigo nebėra, ir baisiai supyko.

— Kas gi čia dedasi! Po paraliais! Užkasiau auksą vidurnaktį, niekas nematė. O dabar to aukso nebėra. Ir nežinau, kas jį pavogė. Tikriausiai tas prakeiktas akmuo išvien su vagimi.

Nuėjo vyras pas teisėją ir skundžia akmenį, kuriuo auksą buvo užritęs. Nemokėjo teisėjas tos bylos išspręsti ir nuvedė žmogų pas karalių. Puolė žmogus kniūbsčias prieš karalių ir tarė:

— Šviesusis karaliau, užpelniau aš penkis aukso skritulėlius ir užkasiau nakčia po laiptais. Tai matė tik akmuo, kurį aš užritau ant aukso. O rytą žiūriu — visas mano turtas dingęs. Neišmanau, kas čia galėtų būti kaltas, nebent akmuo, kad blogai sergėjo. Štai jį ir atnešiau į tavo teismą.

„Viskas aišku,— mano sau karalius,— šito žmogaus pačiutė jam neištikima".

Paskui karalius tarė:

— Atnešk man siaurakaklį molinį ąsotį, tokį, į kurį aliejų ar smilkalus pilame.

Vyras atnešė karaliui ąsotį. Karalius pripylė jį kvapiojo aliejaus, kurį naudojo tik jis vienas, ir tarė:

— Imk šitą ąsotį su kvapiuoju aliejum ir neškis namo. Kaip matai, ąsotis dabar pilnas. O jei nuseks, ateik pas mane.

Paėmė apgautasis vyras iš karaliaus rankų ąsotį su brangiu kvapiuoju aliejum ir išėjo. Namie paslėpė jį lovos galvūgalyje. Atėjo pas jo pačią mylimasis ir užtiko aliejų. Nieko negalvodamas, užsipylė ant savęs gerą pusę.

Parėjo namo vyras, žiūri — ogi aliejus nusekęs. Klausia jis pačiutę:

— Klausyk, pačiut, kodėl tiek mažai aliejaus belikę? Kur jis dingo?

— Nežinau, mano vyresnysis broli.[13] Teisybė, šlakelį aliejaus paėmiau — išsitepiau plaukus.

Žmogus tučtuojau nuėjo pas karalių ir pranešė, kad aliejus nusekęs. Karalius paliepė surengti didelį vaidinimą su šokiais ir po visą kraštą išsiuntinėti šauklius, kad muštų gongus ir kviestų žmones į tą vaidinimą. Minių minios suplūdo prie karaliaus rūmų. Tačiau visoje šitoje minioje karališkuoju aliejum tik du žmonės kvepėjo — neištikima pačiutė ir jos mylimasis. Karaliaus pasiųsti žmonės greit juos aptiko, sučiupo abu ir nuvedė pas karalių. Karalius paklausė jaunikaitį:

— Iš kur tu gavai kvapiojo aliejaus?

Tasai sumišęs tyli, nežino, ką sakyti.

— Kodėl tyli? Aš įsakau kalbėti! — suriko karalius.

Suprato jaunikaitis, kad įkliuvo, ir sako teisybę:

— Kvapiojo aliejaus paėmiau iš tokio ir tokio žmogaus trobos.

— Kas gi tau tuose namuose davė aliejaus?

— Namų šeimininkė.

Tada karalius atsigręžė į neištikimąją pačią. Toji užsigynė:

— Tikrai nedaviau šitam žmogui aliejaus. Jis pats pasiėmė.

Karalius pasakė:

— Pirmiausia tu iš doro žmogaus pačią pavogei. Dabar pavogei iš jo kvapųjį aliejų, kurį aš jam dovanojau. Paklausyk, ką dar tau priminsiu: tu sėdėjai po troba ir girdėjai, kaip tos trobos šeimininkas sakėsi užpelnęs penkis auksinius ir paslėpęs juos po laiptais. Tu tuos auksinius pavogei ir dabar privalai jam grąžinti.

Norom nenorom vagis turėjo grąžinti, ką pavogęs. Karalius atidavė auksą tam, kam jis priklausė, o vagiui ir neištikimai pačiutei liepė galvas nukirsti.

DVI BRIKOS ANT TILTO

Atsitiko kartą dviem žmonėms važiuoti vienas priešais kitą. Vienas skubėjo pagelbėti savo geradariui, o kitas skubėjo į šventę. Susitiko abu ant siauro tiltelio ir nenori kits kitam kelio užleisti. Ginčijosi jiedu, ginčijosi ir kreipėsi į teisėją. Teisėjas jų bylos nemokėjo išspręsti ir nuvedė abu pas karalių.

Karalius paklausė:

---

[13] Šitaip maloniai kreipiamasi į vyrą.

— Pasakykite man, kodėl jūs nenorėjote kits kitam kelio užleisti?

Vienas ginčininkas atsakė:

— Didysis karaliau, aš skubėjau į šventę, todėl šiam žmogui ant tilto kelio neužleidau.

Antrasis ginčininkas pasakė:

— Kadaise vienas žmogus man daug gero padarė. Dabar jį ištiko bėda. Aš skubėjau jam į pagalbą. Todėl ir neužleidau kelio.

Karalius prabilo tokiais išmintingais žodžiais:

— Tasai, kuris skubėjo į šventę, turi atlyginti nuostolius tam, kuris skubėjo į pagalbą savo geradariui.

GINČAS DĖL ĄSOČIO

Seniai, labai seniai du žmonės nuėjo kasti šulinio ir aptiko lobį. Abiejų kastuvai vienu sykiu dzingtelėjo į ąsotį, pilną aukso. Pasidalino bičiuliai auksą perpus, o ąsočio nepasidalija, ir gana. Vienas bičiulis šaukia:

— Ąsotis mano!

— Aš kasiau ne blogiau už tave. Ąsotis mano! — rėkia antras.

Ginčijosi jiedu, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas nusprendė:

— Sukulkit ąsotį ir pasidalinkit šukes po lygiai.

Ginčininkams nepatiko toks sprendimas. Tada teisėjas nuvedė juos pas karalių. Karalius paklausė:

— Iš kur jūs ėmėte auksą ir ąsotį?

Bičiuliai puolė kniūbsti ir vienu balsu atsakė:

— Šviesusis karaliau, mes abu pradėjome kasti šulinį ir aptikome lobį.

Karalius vėl paklausė:

— Katras judviejų pasiūlė kasti šulinį?

— Jis mane įkalbėjo,— pasakė vienas ginčininkų.

— Teisybė, aš jį įkalbėjau,— patvirtino antrasis.

— Gera mintis verta apdovanojimo,— tarė karalius ir priteisė du trečdalius aukso ir ąsotį tam, kuris pasiūlė kasti šulinį.

Bičiuliai liko patenkinti išmintingu karaliaus sprendimu, nusilenkė ir išėjo.

VISO LABO — VIENAS HUONGAS[14]

Kitados iškeliavo vienas žmogus savo prekių parduoti. Viso labo jis teturėjo vieną huongą.

Bet prekiauti jam sekėsi, ir jis daug užpelnė.

Gyveno tais laikais toks varguolis. Jis buvo tikra vargo pelė, valgė tik kartą per dieną arba net per dvi dienas. Sampoto jis visai neturėjo. Vienam žmogui pagailo varguolio, ir jis padovanojo jam sampotą. Varguolis apsivilko tą naują drabužį ir pėdina upės krantu. Tuo metu prie upės priėjo dalingasis pirklys, pinigais ir paviržiu nešinas. O upės būta gilios. Nesinorėjo pirkliui per ją briste bristi. Ir paprašė jis varguolį, apsivilkusį nauju sampotu, pernešti jį per upę.

— Ne,— atsakė varguolis,— nenešiu tavęs, kaip čia dabar imsiu ir šlapinsiu naujintelį drabužį.

— Brolau, jeigu mane perneši, atiduosiu tau didžiausią savo brangenybę.

Sutiko varguolis, pernešė pirklį ir paprašė, kad jis atsilygintų, kaip buvo prižadėjęs.

— Didžiausia mano brangenybė — štai šitas ryšelis su paviržiu,— atsakė pirklys ir atkišo varguoliui ryšelį.

— Bet juk tu žadėjai man atiduoti didžiausią savo brangenybę. Negi veltui aš savo naujintelį drabužį šlapinau?

Ginčijosi abu, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas pasakė:

— Argi ryšelis su ryžiais ne didžiausia brangenybė? Ko čia dar ginčijiesi? Imk ryšelį ir nešdinkis.

Neima varguolis ryžių. Nuėjo ginčininkai pas karalių. Išklausė karalius abi puses ir sako varguoliui:

— Tam žmogui, kurį tu pernešei per upę, ryžiai yra didžiausias turtas. Kodėl gi tu nenori jų imti?

— Leisk man išsiverkti,— paprašė varguolis.

— Ko gi tu verksi? — nustebo karalius.

— To, kad apsigavau.

Varguolis taip įsiraudojo, kad jį net karaliaus motina išgirdo.

— Ko rauda tasai žmogus? — paklausė ji.

Rūmininkai jai viską apsakė:

— Jis pernešė pirklį per gilią upę. Pirklys jam pažadėjo už

---

[14] Huongas — senovinis smulkus sidabrinis pinigėlis. Du huongai lygūs vienam slengui, o keturi slengai — vienam bačiui.

tai atiduoti didžiausią savo brangenybę, o dabar kiša ryšelį paprastų ryžių.

Karaliaus motina pasišaukė sūnų, išklausinėjo jį ir susimąstė. Paskui ji paliepė ginčininkams viską iš naujo apsakyti. Išklausė karalienė abi puses ir tarė:

— Pirkly, išsirink, kas tau visų brangiausia.

Nusilenkė pirklys, pasičiupo pinigus, o ryšelio su ryžiais nė nepalietė. Karalienė tarė:

— Tau liepiau išsirinkti, kas visų brangiausia. Kodėl pats neėmei ryšelio su ryžiais? Vadinasi, tau pasauly brangiausias daiktas — pinigai. Duok juos šen. Aš juos padalinsiu jums abiem ir taip išspręsiu jūsų ginčą.

Padalino karalienė pinigus į tris dalis. Trečdalį ji grąžino pirkliui, o du trečdalius atidavė varguoliui. Abu žemai nusilenkė ir išėjo.

APIE ŽMOGŲ, KURIS NAKVOJO TEISME

Kartą vienas žmogus įsiprašė nakvynės į teismo namus. Tuo tarpu vagis pavogė karvę ir varo ją pro šalį. Atsibudo žmogus, pamatė vagį ir sučiupo. Po akimirkos atbėgo ir karvės šeimininkas. Dūrė vagis pirštu į žmogų, kuris įsiprašė nakvynės į teismo namus, ir sako:

— Va kas tavo karvę pavogė!

— Ką?! — suriko žmogus.— Tai tu pavogei karvę, o aš tave sučiupau. Ir dar neturi gėdos mane vagimi apšaukti?!

Karvės šeimininkas klausėsi, klausėsi, kaip jie ginčijasi, ir nusprendė abiejų nepaleisti. O kad niekaip nesumetė, katras iš judviejų vagis, tai paprašė karalių tą ginčą išspręsti. Karalius paliepė abu žmones surišti ir nuogus pasodinti, kad uodai krimstų, o vieną rūmininką pasiuntė pasislėpti ir klausytis, ką surištieji kalbės. Tas žmogus, kuris nakvojo teismo namuose, tarė:

— Vogei tu, o uodai ir mane kremta.

— Pavogti tai pavogiau, o ko tu kišai nosį kur nereikia. Jei būtum ramiai miegojęs, dabar uodai tavęs negiltų. Jei ne tu, ir aš dabar nesėdėčiau čia surištas.

Rūmininkas užrašė jų šneką ir parodė karaliui. Karalius liepė paimti iš vagies baudą ir padalinti pinigus į keturias dalis. Ketvirtadalį jis priteisė karvės šeimininkui, o pusę — žmogui, kuris nakvojo teismo namuose,— juk jeigu ne jis, karvės šeimininkas nieku gyvu nebūtų vagies sugavęs.

KETURI KARALIAUS SPRENDIMAI

Gyveno kitados du draugai. Kartą vienas nuėjo pas antrąjį ir paprašė jaučio — nori turgun važiuoti. Tasai jam davė jautį. Nuvažiavo žmogus į turgų, grįžo ir atgiņė jautį draugui, tačiau jo namie nerado. Atidavė jautį draugo pačiai, o jautis nei iš šio, nei iš to padvėsė. Parėjo šeimininkas namo, sužinojo, kad jautis padvėsė, įširdo ir reikalauja, kad draugas jam gyvą jautį grąžintų.

— Aš juk grąžinau jautį tavo pačiai,— atkirto draugas,— o ji nė žodžio nepasakė. Tai ko tu dar nori?

— O kodėl nepalaukei, kol aš pareisiu? Nieko nežinau ir žinoti nenoriu; atiduok man jautį, kitaip bus blogai.

— Sakau gi, tavo pačiai jautį grąžinau. Jei tu dar vieno jaučio reikalauji, tai palauk — nueisiu pas karalių, paimsiu pinigų iš karaliaus iždo ir atvarysiu tau kitą jautį.

Susiginčijo draugai ir eina pas teisėją. Diena pasitaikė tvanki, karšta. Pavargo jiedu ir atsisėdo į pavėsį atsipūsti. Tuo tarpu kelyje pasirodė žmogus su savo vergu. Vergas vedė už pavadžio arklį ir ėjo pirmas, o šeimininkas sekė iš paskos. Priėjo vergas prie bičiulių, irgi atsisėdo pavėsyje ir sako:

— Ak, kad taip padėtumėte man vesti tą prakeiktą arklį!

Tas, kuris buvo jautį skolinęsis, patraukė už pavadžio arklį, bet arklys nė krust.

— Tai kad spiriasi...

— O tu paleisk į jį akmeniu.

— Bijau, kad kojų jam nesulaužyčiau.

— Paleisk, paleisk. Nieko jam neatsitiks.

Paleido tas į arklį akmeniu ir sulaužė jam koją. Pribėgo arklio šeimininkas ir kad suriks:

— Kaip tu drįsti į mano arklį akmenis laidyti, kojas jam laužyti?! Dabar grąžink man sveiką arklį!

— Tik palauk, paprašysiu karalių pinigų ir grąžinsiu tau arklį.

Ginčijosi, ginčijosi, nieko nesutarė ir eina visi kartu pas teisėją.

Tas žmogus, kuris skolinosi jautį, ištroško ir užbėgo į vieno savo bičiulio trobą, pro kurią kaip tik tuo metu ėjo. Bičiulio namie nebuvo, tik jo pati troboje triūsė. Buvo ji dienų gale. Žmogus ir paprašė ją atsigerti. Nuėjo moteriškė pasemti vandens, leidžiasi iš trobos, o paskutinis laiptelis triokšt ir sulūžo. Par-

puolė moteriškė ant žemės, ir gimė jai negyvas kūdikis. Atbėgo jos vyras, kad ims šaukti:

— Kaip tu drįsai mano pačią siųsti vandens? Dabar grąžink man gyvą kūdikį.

— Tik palauk, paprašysiu karalių pinigų ir kūdikį tau grąžinsiu.

Ginčijosi, ginčijosi, nieko nesutarė ir eina visi kartu pas teisėją. Prieina didelę girią.

— Palauk manęs,— sako žmogus, kuris jautį skolinosi,— aš į šoną pabėgėsiu.— Ir galvoja: „Na ir nesiseka man. Jeigu jau visai laimės neturiu, įlipsiu į medį, šoksiu žemyn galva — ir baigsis mano negandos".

Įsilipo jis kiek galėdamas aukščiau ir šoko žemėn. O tuo tarpu po medžiu sustojo atsipūsti tėvas su sūnum. Krito žmogus tiesiai ant tėvo, pats liko gyvas, o tą negyvai užmušė. Kad užriks sūnus:

— Kaip tu drįsai šokti ant mano tėvo! Dabar turi jį man gyvą grąžinti!..

— Kodėl ne,— atsakė bernaitis,— tik pirma nueisiu į rūmus, pinigų iš karaliaus paimsiu.

Ginčijosi visi, ginčijosi, nieko nesutarė ir eina kartu pas teisėją. Įeina pas jį, vienu balsu skundžia bedalį. Išklausė juos teisėjas ir šitaip nusprendė:

— Žmogus, pasiskolinęs jautį, turi už jį grąžinti gyvą jautį, už arklį — sveiką arklį, vyrui — gyvą kūdikį, o sūnui — tėvą.

Su tokiu sprendimu bernaitis nesutiko, ir nuvedė teisėjas juos visus pas karalių. Puolė bernaitis prieš jį kniūbsčias ir prašo pinigų iš karaliaus iždo. Labai nustebo karalius ir klausia:

— O kodėl tu mane prašai pinigų?

— Didysis karaliau,— atsako bernaitis,— skolinausi jautį iš savo draugo turgun važiuoti, o kai parvažiavau, draugo nebuvo namie, ir jautį priėmė jo pačiutė. Netrukus draugas ateina pas mane ir reikalauja, kad aš jam gyvą jautį grąžinčiau, girdi, anas padvėsė. Reikalauja ir išmetinėja: „Tu jautį ėmei iš manęs, kodėl gi grąžinai jį mano pačiai, o ne man?" Iš kurgi aš gausiu kitą jautį, didysis karaliau?

— Ar teisybę jisai sako? — paklausė karalius jaučio šeimininką.

— Gryną teisybę, didysis karaliau.

— Tai tu spiriesi, kad tavo draugas dar kartą grąžintų jautį?

— Visiškai teisingai, didysis karaliau.

— Tada atiduok savo draugui pačią, ir jis grąžins tau jautį, kurį ji iš jo paėmė. Sutinki?

Jaučio šeimininkas žemai nusilenkė ir atsakė:

— Ne, didysis karaliau, pačios atiduoti aš nesutinku.

— Bet juk jautį paėmė tavo pati. O skola du kartus negrąžinama.

Baigė karalius bylą dėl jaučio ir ėmėsi bylos dėl arklio. Bernaitis pasakė:

— Didysis karaliau, atsisėdau aš pailsėti medžio pavėsyje, prieina prie manęs štai šitas žmogus su arkliu ir prašo pagalbos. Arklys užsispyrė, neina, ir gana. Aš patempiau už pavadžio, o arklys — nė krust. Tasai žmogus man sako: „Paleisk į jį akmeniu!" O aš jam atsakau: „Bijau, kad kojų nesulaužyčiau". Žmogus vis tiek nenusileidžia. Paklausiau aš, paleidau akmeniu ir sulaužiau arkliui koją.

— Ar teisybę jis sako? — paklausė karalius vergą.

— Gryną teisybę, didysis karaliau.

— Tada tu pirmiausia turi atiduoti savo vergą šitam bernaičiui,— tarė karalius arklio šieminin kui,— o tik paskui reikalauti sveiko arklio. Juk tavo arklį jis suluošino, tavo paties vergo paprašytas.

— Ne, didysis karaliau, nesutinku. Aš daugiau neturiu vergų, tik šitą.

— Tada ir iš bernaičio nieko nereikalauk.

Baigė karalius bylą dėl suluošinto arklio ir ėmėsi bylos dėl negyvo kūdikio. Bernaitis, kuris skolinosi jautį, papasakojo:

— Didysis karaliau, kai mes ėjome pas teisėją, aš labai ištroškau. Užbėgau pas vieną bičiulį, bet jo nebuvo namie, radau tik jo pačią, kuri buvo jau dienų gale. Paprašiau atsigerti. Eina ji vandens, tik laiptelis triokšt — sulūžo, moteriškė parpuolė, ir jai gimė negyvas kūdikis. Atbėgo mano draugas, jos vyras, įtūžo ant manęs ir reikalauja, kad grąžinčiau gyvą kūdikį.

— Ar teisybę jis sako? — paklausė karalius vyrą.

— Gryną teisybę, didysis karaliau.

— Vadinasi, tu reikalauji, kad draugas grąžintų tau kūdikį?

— Taip, didysis karaliau, reikalauju.

— Atiduok šitam bernaičiui savo pačią, ir tegu jinai gyvena pas jį tol, kol vėl ims lauktis kūdikio. Sutinki?

— Ne, didysis karaliau, nesutinku.

— Jei nesutinki, tai iš kur jis gaus tau kūdikį?

Baigė karalius bylą dėl negyvo kūdikio ir ėmėsi bylos dėl užmušto tėvo. Bernaitis papasakojo:

— Pasiprašiau aš anų trijų bylininkų, kad leistų man pabėgėti į šalį, mat norėjau galą pasidaryti, kad jau visai laimės nebeturiu. Įsilipau į aukšto medžio viršūnę ir puoliau žemėn, tik nepamačiau, jog po medžiu du žmonės — tėvas ir sūnus tuo tarpu sustojo atsipūsti. Kritau aš ant tėvo, pats gyvas likau, o senuką negyvai užmušiau. Reikalauja sūnus, kad jam tėvą gyvą grąžinčiau. Matai, didysis karaliau, kaip man nesiseka.

— Ar teisybę jis pasakė? — klausia karalius sūnų.

— Teisybę, didysis karaliau. Reikalauju, kad šitas žmogus man tėvą gyvą grąžintų.

— Ką gi, atiduok savo motiną šitam žmogui už pačią, ir jis bus tau tėvas. Sutinki?

— Argi, didysis karaliau, aš galiu sutikti, kad mano motina atitektų žmogui, kuris nužudė mano tėvą? Ne, jokiu būdu nesutiksiu, didysis karaliau!

— Jei nesutinki, niekas tėvo tau nesugrąžins; toks jo likimas. Ir niekas čia nekaltas.

Išmintingi karaliaus žodžiai numaldė visų keturių bylininkų širdis. Jie žemai nusilenkė karaliui ir išėjo.

JEI SKOLINAISI KIRVĮ — GRĄŽINK KIRVĮ, JEI SKOLINAISI PUODĄ — GRĄŽINK PUODĄ

Gyveno toks žmogus su pačia. Turėjo jiedu sūnų. Kartą iš kaimyno setchėjaus pasiskolino žmogus kirvį ir išėjo į mišką malkų kirsti. Vos tik jis atsivėdėjo, kirvis ėmė ir nulėkė nuo koto. Ir pataikė elniui tiesiai į nugarą. Šoko elnias į krūmus ir dingo tankumyne, nusinešdamas įsmigusį kirvį.

Parėjo žmogus namo, papasakojo pačiai ir sūnui, kaip kirvį pradanginęs, o paskui viską papasakojo ir setchėjui. Setchėjus sako:

— Šitą kirvį man padovanojo mano meba. Be jo aš kaip be rankų, nieko dirbti negaliu.

Siūlo kaimynas setchėjui naują kirvį, paimti meldžia. O setchėjus nenusileidžia: duokš jam senąjį kirvį, ir tiek, naujas jam esą nereikalingas. Siūlo kaimynas du naujus kirvius už vieną seną, paskui keturis, paskui dešimt. Niekaip setchėjaus neperkalba.

Parėjo kaimynas namo ir sako pačiai:

— Setchėjus nenori nė dešimties kirvių mainais už senąjį. Reiks jam atiduoti sūnų.

Nuvedė žmogus sūnų pas setchėjų. Sutiko tasai priimti kaimyno sūnų už kirvį.

Neilgai trukus žmogus vėl nuėjo į mišką ir aptiko nugaišusį elnią. Jo nugaroje smygsojo senasis setchėjaus kirvis. Stvėrė žmogus tą kirvį ir kad pasileis tekinas namo. Nušveitė, nublizgino ir nunešė setchėjui. Atpažino tasai savo kirvį ir grąžino kaimynui sūnų.

Bėgo laikas. Prinoko ryžiai. Žmogus su pačia suvalė derlių ir taisosi sau amboko. Setchėjaus duktė užuodė gardų kvapą ir taip pat amboko įsigeidė. Prašo jinai tėvus amboko išvirti. Šoko tėvai ieškoti puodo, niekur tinkamo nerado ir paprašė setchėjus kaimyną, kad jam puodą paskolintų. Kol setchėjus grūdo ryžius, kieme susiriejo du šunys, parvertė puodą ir sudaužė. Nuėjo setchėjus pas kaimyną ir viską jam apsakė. Kad ims kaimynas raudoti, į krūtinę muštis:

— Tasai puodas man mebos dovanotas. O, mano puode! Grąžink man tą patį, kitokio nenoriu!

Siūlo setchėjus du naujus puodus už vieną senąjį, paskui keturis, paskui dešimt. Bet kaimynas užsispyrė, senojo puodo reikalauja. Perpyko setchėjus ir pasiskundė teisėjui. Pasišaukė jo kaimyną teisėjas, išklausė visą bylą ir liepė priimti naują puodą vietoj sudaužyto, bet kaimynas nesutinka, ir gana. Perpyko teisėjas ir pasakė setchėjui:

— Tavo kaimynas manęs neklauso.

Tada setchėjus nuvedė kaimyną teisybės ieškoti pas karalių. Karalius paklausė:

— Kas čia dedasi, kodėl tu neklausai teisėjo? Kuo tu nepatenkintas?

Nusilenkė kaimynas ir atsakė:

— Paskolinau aš setchėjui puodą, o jo šunys mano puodą sudaužė. Šitas puodas man buvo mebos dovanotas. Tik per tą puodą mano šeimyna visada pavalgo ligi soties! Aš priimsiu tik savo senąjį puodą, kitų man nereikia.

Karalius mąsto: „Čia kažkas ne taip. Matyt, šitas žmogus turi senų sąskaitų su mano setchėjum. Kitaip jis nebūtų dėl sudaužyto puodo tiek spyriojęsis..." Ir klausia užsispyrėlį:

— Ar neturi kokių kitų kliaučių, kad taip atkakliai nenusileidi?

— Turiu, didysis karaliau. Kitados pasiskolinau kaip tik iš

to setchėjaus kirvį ir nuėjau į mišką malkų pasikirsti. Ūmai tik švyst nulėkė kirvis nuo koto ir pataikė elniui tiesiai į nugarą. Šoko elnias bėgti ir nusinešė kirvį. Siūliau aš setchėjui dešimt naujų kirvių už vieną senąjį, bet jis atsisakė: girdi, senasis kirvis jam mebos dovanotas, laimę nešąs, ir naujų kirvių jam nereikia. Mainais už kirvį nuvedžiau setchėjui savo sūnų. Tik sūnų jis priėmė vietoj kirvio. Neilgai trukus aptikau miške nugaišusį elnią su kirviu, smygsančiu nugaroje. Ir tik tada, kai atnešiau senąjį kirvį, setchėjus grąžino man sūnų.

Išklausė karalius kaimyną ir sako setchėjui:

— Ar tikrai taip buvo?

— Tikrai, didysis karaliau.

Ir karalius nusprendė:

— Tegu setchėjus atiduoda savo dukrą kaimynui už tarnaitę.

Setchėjus ir jo kaimynas išklausė karaliaus sprendimą, nusilenkė ir išėjo namo.

TRYS SETCHĖJAI

Buvo vienoje apylinkėje trys setchėjai. Pirmasis setchėjus gyveno į rytus, o antrasis — į vakarus nuo trečiojo setchėjaus.

Tas trečiasis setchėjus turėjo neregėto gražumo dukrą. Sutaisė pirmasis setchėjus brangių dovanų ir pasiuntė piršlius pas trečiąjį setchėjų. Namuose jie rado tik gražiosios mergelės motiną, o tėvo nebuvo. Priėmė motina dovanas ir liepė pasakyti jaunikiui, kad ruoštųsi vestuvėms. Tuo tarpu antrasis setchėjus irgi sutaisė dovanų ir pasiuntė piršlius pas trečiąjį setchėjų. Šį kartą piršliai rado namuose tik gražiosios mergelės tėvą, o motinos nebuvo. Priėmė setchėjus dovanas, liepė pasakyti antrajam setchėjui, kad ruoštųsi vestuvėms, o savo pačiai nieko nepasakė.

Neilgai trukus atėjo vestuvių diena. Pirmasis ir antrasis setchėjai išsidabino, pasiėmė brangių dovanų nuotakos tėvams, išvažiavo į vestuves, na ir susitiko trečiojo setchėjaus namuose. Susivaidijo setchėjai. Vienas rėkia:

— Tai mano nuotaka! Jos motina pažadėjo ją už manęs leisti!

— Ne, ji mano! — rėkia kitas. — Jos tėvas pažadėjo ją už manęs leisti!

Ginčijosi setchėjai, ginčijosi ir nuėjo pas teisėją. Teisėjas nemokėjo jų bylos išspręsti ir nuvedė ginčininkus pas karalių.

Pamatė karalius savo setchėjus ir sušuko:

— O mano pavaldiniai, kokie vėjai jus čia atpūtė?

Nusilenkė antrasis setchėjus ir sako:

— Didysis karaliau, nusiunčiau piršlius pas vieną mergelę. Nukako piršliai, o namuose motinos nerado, tik vieną tėvą. Tėvas sutiko už manęs dukrą leisti ir liepė ruoštis vestuvėms. O kai aš su dovanomis atvažiavau į nuotakos namus, tai susidūriau štai su šituo jaunikiu, ir mes dabar ginčijamės, katram nuotaka turi atitekti.

Karalius atsigręžė į pirmąjį setchėjų. Tasai nusilenkė ir tarė:

— Didysis karaliau, aš taip pat pasipiršau tai merginai. Nukako piršliai, o namuose nuotakos tėvo nerado, tik motiną. Motina sutiko savo dukterį leisti už manęs ir liepė ruoštis vestuvėms. O kai atvažiavau į nuotakos namus, susidūriau štai su tuo jaunikiu.

Pamąstė, pamąstė karalius ir tarė:

— Tegu mergelė teka už pirmojo setchėjaus, kadangi dukters laimė labiau rūpi motinai, ne tėvui. O dabar, setchėjai, susitaikykit ir likite draugai, kaip ir buvot.

Nusilenkė setchėjai ir išėjo.

KAS KALTAS?

Gyveno kitąkart vienas setchėjus, vardu Tolao. Sulaukė jis keturiasdešimt metų, o vaikų kaip nėra, taip nėra. Tolao nunešė dievams aukų, kad duotų jam vaikelį. Ir štai po kiek laiko, kai Tolao pradėjo keturiasdešimt antruosius metus, jam gimė sūnus. Paliepė setchėjus netoli rūmų nugręsti aikštelę, kad jo sūnus kuo saugiausiai galėtų žaisti toje lygioje, smėliu nubarstytoje vietoje.

Kai berniukui sukako šešeri metai, kartą jis nubėgo į tą aikštelę lietui lyjant, žaidė, žaidė, tik pūkšt — įpuolė į gilią duobę ir paskendo. Prislėgė sielvartas tėvą, ir kreipėsi jis į karalių:

— Didysis karaliau! Liepiau aš nugręsti aikštelę, pabarstyti smėliu, kad sūnus turėtų kur žaisti. Parikiavau, kad joje nebūtų nė duobelytės. Ir štai dabar toje pačioje aikštelėje mano sūnus įpuolė į gilią duobę ir paskendo. Meldžiu, didysis karaliau, rask kaltininką.

Pasiuntė karalius rūmininką aikštelės apžiūrėti. Po kiek laiko rūmininkas grįžo ir pasakė matęs joje dramblio pėdas. Karalius liepė tą dramblį sugauti ir atvesti į teismą. Kai dramblys stojo jam prieš akis, karalius tarė:

— Aikštelė, kurioje radome tavo pėdas, buvo mano setchėjaus įrengta sūnui. O tu ją ištrypei. Berniukas įpuolė į vieną duobę ir paskendo. Kodėl tu taip padarei?

— Didysis karaliau, — atsakė dramblys, — aš ėjau raganosio pėdomis.

Paliepė karalius atvesti raganosį. Raganosis tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau buivolo pėdomis.

Paliepė karalius atvesti buivolą. Buivolas tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau šerno pėdomis.

Paliepė karalius atvesti šerną. Šernas tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau povo pėdomis.

Paliepė karalius atvesti povą. Povas tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau vištos pėdomis.

Paliepė karalius atvesti vištą. Višta tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau kurapkos pėdomis.

Paliepė karalius atvesti kurapką. Kurapka tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau putpelės pėdomis.

Paliepė karalius atvesti putpelę. Putpelė tarė:

— Didysis karaliau, aš ėjau kirliko pėdomis.

Paliepė karalius atvesti kirliką. Kirlikas tarė:

— Aš pamačiau lygioje aikštelėje patogų smėlio kauburėlį ir susisukau ten lizdą.

Taip atsakinėjo žvėrys ir paukščiai. Suprato karalius, kad viskas prasidėjo nuo kirliko, ir šitaip nusprendė: vieną baudos dalį turės užmokėti kirlikas, dvi dalis — putpelė, tris dalis — kurapka, keturias dalis — višta, penkias dalis — povas, šešias dalis — šernas, septynias dalis — buivolas, aštuonias dalis — raganosis ir devynias dalis — dramblys. Visi liko patenkinti tokiu karaliaus sprendimu, nusilenkė jam ir išėjo.

KORMORANŲ MEDŽIOTOJAS

Labai seniai gyveno tokie du žmonės. Vienas buvo vardu Saokajė, o kitas — Pealojus. Pealojus buvo išmanus burtininkas ir dažnai savo kerėjimais svetimą gerą pasisavindavo.

Kartą Saokajė išėjo medžioti ir pagavo kormoraną. Pamatė Pealojus, kad Saokajė parėjo grobiu nešinas, ir įsigeidė kormoraną iš jo atimti. Suko jis sau galvą, suko ir sumanė:

„Jeigu Saokajė nesusipras geruoju su manim pasidalinti, paduosiu jį į teismą".

Išdarinėjo kormoraną Saokajė, dalį išvirė, dalį iškepė ir viską

suvalgė pats, Pealojus jam ne galvoj. Nuėjo Pealojus pas teisėją ir sako:

— Kai mano tėvas mirtimi vadavosi, įspėjo mane, kad iš naujo užgims kormoranu. Šiandien Saokajė nudėjo ir suvalgė mano tėvą. Tegu jis man dabar baudą moka.

Saokajė teisėjui sako:

— O mano tėvai mane įspėjo, kad iš naujo jie užgims žuvimis kaip ir visi mano senoliai. Todėl aš medžioju tuos žvėris ir paukščius, kurie žuvimis minta. O jei tokie žvėrys ir paukščiai anksčiau žmonėmis buvo gimę ir palikuonių turėję, tai tegu tie palikuonys moka man baudą už mano giminaičių gaudymą.

Teisėjas nežinojo, kaip tokią painią bylą išspręsti, ir nuvedė ginčininkus pas karalių. Pealojus suprato bylą pralaimėsiąs, viską apsakė karaliui ir dar pridūrė:

— Saokajė nušovė ne čionykštį kormoraną. Tasai kormoranas buvo atlėkęs iš tolimo krašto. Atsižvelk į tai, karaliau.

Karalius paklausė:

— O tavo tėvas, mūsų krašto kormoranas, kuo gyvas? Ko reikia jam, kad pramistų, — krabų, sraigių ar žuvų?

— Jam reikia žuvų.

— Jeigu jis minta žuvimis, — tarė karalius, — tai Saokajės teisybė: tavo tėvas tikrai jo senolius gaudo.

Ir karalius paskelbė, kad Pealojus atiduodamas Saokajei už vergą.

ŠEIMININKAS IR ĮNAMIS

Pasistatė vienas žmogus sau trobą. Atėjo keliauninkas ir prašosi priimamas. Žmogus priėmė. Ir gyvena jiedu kartu. Įnamis rūpestingai suskaičiavo, kiek troboje yra sijų, kiek grindyse lentų, keliais lapais stogas dengtas. Viską užsirašė, kad neužmirštų.

Praėjo mėnuo. Šeimininkas tarė:

— Pagyvenai po mano stogu, ir gana. Dabar kur kitur ieškokis vietos. Čia mano šeima atsikelia.

— Ką tu kalbi? — atšovė įnamis. — Tas namas mano. Nedrįsk manęs varyti iš mano paties namų.

Ginčijosi, ginčijosi šeimininkas su įnamiu ir nuėjo abu pas teisėją. Šeimininkas tarė:

— Aš pasistačiau naują trobą ir įsileidau šitą žmogų. Gyveno jis mano namuose visą mėnesį. O dabar, kai liepiu išsikelti, jis neklauso ir dar sako, kad troba jo.

Įnamis tarė:

— Viskas buvo ne taip: naują trobą pasistačiau aš ir įsileidau šitą žmogų. Jei troba iš tikrųjų tavo, tai pasakyk, kiek joje sijų, kiek lentų grindyse ir keliais lapais stogas dengtas.

— Neskaičiavau. Bet troba mano.

Į jų ginčą įsiterpė teisėjas ir paklausė įnamį:

— Jeigu tu tvirtini, kad troba tavo, tai ar gali pasakyti, kiek joje yra sijų, lentų ir lapų ant stogo?

Įnamis tučtuojau susakė visus skaičius, kuriuos seniai buvo užsirašęs.

„Tikriausiai ta troba jo. Kaipgi kitaip jis žinotų visus tuos skaičius?" — pagalvojo teisėjas ir išsprendė bylą įnamio naudai.

Šeimininkas nesutiko su tokiu sprendimu ir nusivedė įnamį pas karalių.

„Ne šiaip sau jis tokius dalykus galvon dėjosi", — pamanė karalius, kai įnamis viską apsakė. Paskui jis paklausė:

— O sakyk man, kas po poliais padėta?

— Nieko nepadėta, — atsakė įnamis ir nusilenkė.

— Pietryčių kampe žemė buvo labai drėgna, ir aš po poliu pakišau medžio trinkelių, — įsiterpė šeimininkas.

Karalius nusiuntė tarną pažiūrėti, ar teisybę sakė šeimininkas. O kai tarnas pietryčių kampe po poliu iš tikrųjų rado medžio trinkelių, karalius nusprendė:

— Vadinasi, toji troba tavo. O tasai, kuris suskaičiavo visus lapus ant stogo, bet nežino, kas po poliu padėta, — tikras apgavikas, ir jį reikia prideramai nubausti.

KAIP BEŽDŽIONĖ KARŪNĄ PAVOGĖ

Vienas karalius labai mėgo medžioti. Miške nusiima karūną, įdeda į auksinę skrynelę ir palieka tarnaitei saugoti, o pats su palyda leidžiasi į tankmę žvėrių ieškoti. Kartą tarnaitė ėmė ir užmigo.Tuo metu nusileido iš medžio beždžionė, pamatė, kad tarnaitė miega, prisėlino prie skrynelės, atidarė ją, ištraukė karūną ir užsidėjo ant galvos. Pasikraipė, pasistaipė beždžionė, o paskui įsilipo į medį ir paslėpė karūną drevėje. Atsibudo tarnaitė, žiūri — nagi skrynutė atidara, o karūna dingus. Persigando ji ir pagalvojo: „Dabar jau nulėks mano galvelė. Karalius nepasigailės manęs".

Apsipylus ašaromis puldinėja tarnaitė po mišką, ieško karūnos, bet niekur neranda. Grįžo karalius iš medžioklės, puolė

jam tarnaitė į kojas ir prisipažino, kad buvo užmigusi ir vagis karūną nusinešė. Liepė karalius savo sargybiniams ir rūmininkams visą mišką išnaršyti. Sargybiniai rado miške tik vieną vargšą žvejį, pačiupo jį ir pas karalių nuvedė.

— Štai vagis, didysis karaliau, — paskelbė jie.

Stojo žvejys prieš teisėją. Kamantinėja teisėjas vargšą, o tas tikina, kad nė akyse neregėjęs karaliaus karūnos, nė į galvą jam nedingtelėję tokį daiktą vogti. Tada teisėjas pasakė karaliui:

— Didysis karaliau, tai užkietėjęs plėšikas. Kas daugiau laikytųsi tokiose gūdžiose tankynėse. Nėra ko tokių gailėti. Jį reikia kankinti. Tegu pasako, kur paslėpė karūną.

Leido karalius nusikaltėlį kankinti. Žvejys kaip gyvas nebuvo vogęs, bet neištvėrė žiaurių kankynių ir suriko:

— Ponas teisėjau! Aš, aš vagis! Aš pavogiau karūną ir atidaviau vyriausiajam setchėjui. Jis mane papirko.

Liepė karalius suimti vyriausiąjį setchėjų. Setchėjus pasakė:

— Didysis karaliau, aš niekada nesamdžiau šito žmogaus ir nesiunčiau karūnos vogti.

Puolė teisėjas kniūbsčias prieš karalių ir pasiprašė leidžiamas kankinti setchėjų. Karalius leido. Neištvėrė vyriausiasis setchėjus baisingo skausmo ir suriko:

— Ponas teisėjau! Prisipažįstu, aš papirkau šitą žmogų ir pasiunčiau karūnos vogti. Bet aš jos neturiu — padovanojau vyriausiajam žyniui.

Puolė teisėjas prieš karalių kniūbsčias ir pasiprašė leidžiamas suimti vyriausiąjį žynį. Vyriausiasis žynys pasakė:

— Ponas teisėjau! Jokios karūnos vyriausiasis setchėjus man nedavė.

Pasiprašė teisėjas karalių leidžiamas kankinti žynį. Žynys, jokio supratimo apie vagystę neturėjęs, irgi neištvėrė skausmo ir suriko:

— Ponas teisėjau! Vyriausiasis setchėjus tikrai man padovanojo karūną, aš ją miške paslėpiau.

Pasiuntė karalius į mišką savo žmones, o tie, kad ir kiek ieškojo, nieko nerado. Ir liepė karalius tol visus tris kankinti, kol teisybę sužinos.

Tuo metu pas karalių atėjo rūmų sargybos viršininkas. Išgirdo jis, kaip nesavais balsais rėkia žynys, setchėjus ir žvejys, ir mano sau: „Ko gero, visi trys greit visai bus nustekenti, šitaip kankinami, o karūna liks nesurasta. Reikia kažką kita sugalvoti..."

Ir rūmų sargybos viršininkas paprašė karalių, kad jam leistų

dingusią karūną surasti. Karalius leido. Rūmų sargybos viršininkas liepė žynį, setchėjų ir žvejį pasodinti į belangę, o naktį pasiuntė raštininką per ploną sienelę pasiklausyti, ką anie šnekės, ir užrašyti visą jų šneką žodis žodin.

Pirmasis prašneko vyriausiasis setchėjus:

— Tik per žvejį aš šitiek kenčiu. Ak, žvejy, pasakyk, kada gi aš tave siunčiau karūnos vogti? Kodėl tu man užtraukei tokią baisią kančią?

— Ponas setchėjau, — atsakė žvejys, — aš juk irgi nevogiau karūnos, bet mane taip kankino, jog neištvėręs užrodžiau tave, kad nors trumpam nuo kančių išsivaduočiau.

— O kada gi tu man davei karūną? — paklausė žynys vyriausiąjį setchėjų.

— Meldžiamasis, mane taip kankino, kad aš nebeištverdamas tave užrodžiau, — atsakė setchėjus. — Bet kas gi tave privertė sakyti, kad ją gavai iš manęs ir dar spėjai miške paslėpti?

— Ak, žmonės! — sušuko vyriausiasis žynys. — Manęs teisėjas nė žodžio nepaklausė, iškart šoko kankinti. Aš kažin ką būčiau pasakęs, kad tik nors trumpam nuo kančių išsivaduočiau.

Raštininkas už sienelės žodis žodin užrašė suimtinių šneką ir nunešė, ką užrašęs, rūmų sargybos viršininkui. Tasai pamatė, kad nei žvejys, nei setchėjus, nei žynys karūnos nevogė. Ir nukaldino rūmų sargybos viršininkas naują karūną, panašią į senąją. Paskui pakvietė karalių medžioklėn į tą patį mišką, padėjo skrynelę su naująja karūna po medžiu ir liepė tarnaitei dėtis miegančia, tik nepaleisti skrynelės iš akių ir duoti ženklą, kai vagis pasirodys.

Ta pati beždžionė vėl nulipo iš medžio, pribėgo prie skrynelės, atidarė ją, pastvėrė karūną ir įsilipo į medį. Tarnaitė suriko:

— Karūną pavogė beždžionė!

Sargybiniai, kurie tik ir laukė ženklo, pribėgo rėkdami:

— Karūną pavogė beždžionė! Ji paslėpė karūną drevėje!

Kai karalius grįžo iš medžioklės, tarnaitė ir sargybiniai viską jam apsakė. Liepė karalius tarnui įlipti į medį ir surasti drevę. Neilgai trukęs, tarnas nulipo žemėn ir atnešė dvi karūnas: senąją ir naująją. Karalius sušuko:

— Ak ta beždžionė! Jei ne sargybos viršininkas, mano teisėjas būtų negyvai užkankinęs ir žynį, ir vyriausiąjį setchėjų, ir žvejį, o karūnos vis tiek nebūtų radęs.

Ir karalius visų akivaizdoje padėkojo karūnos radėjui.

ŽMOGUS SU PEILIU

Kadai kadės gyveno du broliai: vyresnysis ir jaunėlis. Nei tėvo, nei motinos jiedu nebeturėjo, buvo visiški našlaičiai.

Žmonės patarė jiedviem keliauti į šventyklą ir prašytis, kad ten mokytis priimtų. Broliai taip ir padarė. Įsiprašė į namus pas vyriausiąjį šventiką, o tasai priėmė juos kaip savo sūnus ir mokė to, ką pats mokėjo. Bernaičiai buvo tokie darbštūs, kad joks kitas mokinys neįstengė jiems prilygti.

Kai broliai mokslus išėjo, vienuolyno vyresnysis priėmė juodu į vienuolyną broliukais. Bernaičiai nebuvo pratę sėdėti rankas sudėję. Stengėsi, kad mokytojas būtų jais patenkintas, uoliai mokėsi iš šventųjų knygų ir taip savo mokytojui tarnavo, kad tas galėjo gyventi be menkiausių rūpesčių.

Ištarnavo vienuolyne jiedu penkis lietinguosius laiko tarpus — penkerius metus, ir juo tolyn, juo labyn paprastų žmonių gyvenimo ilgėjosi. Nuėjo kartą abu pas vienuolyno vyresnįjį, pagarbiai nusilenkė ir prašo juos iš vienuolyno išleisti.

Vienuolyno vyresnysis nė nebandė brolių atkalbinėti, prižadėjo juos išleisiąs. Patarė jis vyresniajam broliui traukti į kinų žemę — tenai ne tik prasigyvensiąs, bet ir tapsiąs įtakingu didiku. O kur prasigyventi jaunėliui, jis nieko nepatarė, mat buvo perskaitęs žvaigždžių knygoj, kad likimas lemia šiam bernaičiui karaliumi pasidaryti. Užtat pamokymų jam nešykštėjo:

— Kai tau atrodys, kad laimė visai palieka tave, nesumerk akių. Kai vesi, godok savo uošvę. Kai gulsies patalan šalia savo pačios, su ja nesikalbėk. Jei laikysies šių trijų pamokymų, tai gausi dvi karalystes. Aš turto neturiu iš ko tau duoti.

Broliai nusilenkė savo mokytojui ir patraukė į pasaulį.

Vyresnysis nukeliavo į Kiniją, kaip mokytojas jam buvo pataręs, ten iš tikrųjų pralobo ir tapo didžiūnu.

O jaunėliui niekaip nesisekė nė galo su galu sudurti. Nebeišmanydamas, ko stvertis, kreipėsi pagalbos jisai į savo giminaičius. Pagailo giminaičiams vargšo, surado jie jaunėliui nuotaką, iškėlė vestuves, surentė jiedviem trobelę.

Ne kasdien jaunėlis rasdavo kuo alkio kirminą numarinti, kartais jam visai žarnos susisukdavo iš alkio. Kai rasdavo ko užkrimsti rytą, tai dažnai vakare atguldavo tuščiu pilvu. Kai numalšindavo alkį vakare, dažnai rytui nelikdavo nė trupinėlio.

Nė geresnio drabužio jaunėlis neturėjo. Palaikės kelnės, tesiekiančios kelius, ir tos pačios pabaigtinai sudriskusios, buvo kone visos jo drapanos.

Kiauras dienas jaunėlis stypsodavo prieplaukoje: gal ims kurią dieną ir nusišypsos laimė sutikti kokį keliauninką, atplaukusį iš kinų žemės, gal gaus nors žinelę, kaip ten sekasi vyresnėliui jo broliui.

Kartą prie kranto prisiyrė džonka — iš kinų žemės atplaukusi laivė. Jaunėlis prisiartino prie jos, tikėdamasis ką nors iš laivininkų sužinoti.

— Ėhėhė! — šūktelėjo jis kapitonui. — Gal kinų žemėje buvote sutikę kmerą, kuris iškeliavo ten laimės ieškoti? Jau penkeri metai prabėgo nuo tos dienos, kai mudu išsiskyrėme.

Kapitonas atsakė:

— O kaipgi, matėme vieną kmerą, jis tenai į didžiūnus prasimušė. Dabar tas kmeras kinų karalystėje didelis žmogus, joks mandarinas jam negali prilygti!

Tai išgirdęs, jaunėlis paklausė:

— O kada, kapitone, tavo laivė grįžta į kinų žemę?

— Į kinų žemę išplaukiame po trijų dienų,— atsakė kapitonas.

— Paimk, meldžiamasis, ir mane.

Kapitonas sutiko. Parbėgo jaunėlis linksmas namo ir sako pačiutei:

— Pačiut, niekaip mudu neįstengiame iš vargo išbristi. O šiandien aš gavau žinelę, kad mano brolis gyvas ir sveikas. Jis kinų žemėje, ten pralobo ir pasidarė didelis žmogus. Va ir toptelėjo man į galvą pas jį keliauti. Kai apsakysiu, kokie mudu vargetos, jis tikriausiai pagailės manęs, duos pinigų ir drapanų visokiausių.

— O kaip pasieksi tą kinų žemę, vyreli? — pakraipė galvą pati.

— Nagi nuplauksiu su tokia džonka,— atsakė tas. — Kapitonas sutiko mane priimti. Po trijų dienų jie iškels bures.

— Gerai, vyreli. Plauk! — sutiko pati.

Trečią dieną jaunėlis išėjo iš savo trobelės. Vos jį pamatęs, kapitonas šūktelėjo, kad pasiskubintų, nes laivininkai jau pasiruošę iškelti bures.

Įlipo jaunėlis į laivę ir tuoj pat kibo į darbą lygiai su visais, o paskui įsitaisė šalia kapitono supirktų prekių ir ėmė sergėti jas kaip savo akį.

Jo uolumas džonkos kapitonui didžiai patiko. Šitaip varguolis pelnė jo pagarbą ir net palankumą. Visas dienas, kiek tik laivė plaukė, maloningai nusiteikęs kapitonas leido jam imtis valgio iš bendro katilo.

O jaunėlio pati, vos tik jos pats iškeliavo į kinų žemę, kasnakt į trobelę įsileisdavo mylimąjį ir prabūdavo ten su juo ligi ryto.

Tuo tarpu jaunėlis plaukė, plaukė pirklių laive ir galiausiai

priplaukė kinų šalį. Ten padėjo laivininkams iškrauti prekes ir paklausė kapitoną, kada laivė vėl plauksianti į kmerų žemę.

— Būsime čia tris dienas,— atsakė kapitonas,— o ketvirtąją pakelsim inkarą.

Tokius žodžius išgirdęs, jaunėlis negaišuodamas pasileido savo vyresniojo brolio ieškoti.

Ėjo jisai, ėjo ir priėjo garsaus didžiūno — mandarino — rūmus. Žiūri — prie rūmų vartų stovi vartininkas ir nieko kieman neleidžia.

Jaunėlis paklausė vartininką:

— Pone, ar šitie rūmai tikrai priklauso didžiūnui kmerui?

— Tikrai,— atsakė vartininkas ir savo ruožtu paklausė: — O kas tu per vienas ir iš kur atkilęs, kad garsingojo didžiūno teiraujies?

— Esu iš Kampučijos, kmerų šalies. Tasai didžiūnas — mano vyresnysis brolis, mudu vienų tėvų vaikai.

„Šitas prašalaitis atrodo paskutinis skurdeiva,— mąsto sau vartininkas. — Kelnės jam vos ligi kelių ir vienų skylių. Net savo nuogybės pridengti jis dorai neturi kuo. Negali būti, kad mano pono brolis vaikščiotų toks nuskuręs".

Vyptelėjo vartininkas ir nupėdino pranešti apie ateivį poniai, mat paties mandarino nebuvo namie, valdovas jį buvo išsikvietęs.

Prisiartino prie mandarino pačios vartininkas ir tarė jai:

— O ponia! Pas mus atsibeldė kažkoks skurdeiva, atplaukęs čionai iš kmerų šalies. Jisai pusnuogis, kelnės vos kelius tesiekia, nuogybė kiaurai šviečiasi pro skylių skyles. O tvirtina, kad esąs mano pono jaunesnysis brolis, kad jiedu — vienų tėvų vaikai. Aš jo nė prie durų neprileidau.

Įtūžo mandarino pati:

— Kas jis per vienas? Iš kur išdygo tas apgailėtinas driskius ir kaip jis drįso juodinti mano vyro vardą, pasivadindamas jo broliu ir garsindamasis, kad jiedu — vienų tėvų vaikai?

Pergedusi iš piktumo, jinai įsakė vartininkui pastverti tą skurdeivą, grandinėmis surakinti ir uždaryti arklidėje.

— Tegu patupi tenai, kol mano vyras pargrįš,— pridūrė ji, — o pargrįžęs jis pats įsakys tam akiplėšai galvą nukirsti.

Surakino tarnai jaunėlį geležinėmis grandinėmis, o tas kadgi ims dejuoti aimanuoti:

— Ak, bedalis aš, bedalis! Palikau kmerų karalystę ir atkeliavau į kinų kraštą nieko daugiau negeisdamas, tik pamatyti vyresnįjį savo brolį. O jis pralobo ir nė pažvelgti į mane, savo vienintelį brolį, nebenori, nors mudu vieno kraujo ir vienos mo-

tinos vaikai! Išdido, kad prasigyveno turtų nebesuskaičiuojamų, ir paliepė į belangę mane uždaryti, grandinėmis supančioti. Dar, ko gero, ir gyvastį man atims. Ak! Neturiu aš laimės! Jeigu iš namų nė kojos nekėlęs būčiau, gal dabar jau kėblinčiau per kaimus su elgetos krepšiais, tačiau savame krašte ničniekas manęs nė pirštu nebūtų drįsęs paliesti.

Varguolis nė nenumanė, kad vyresniojo brolio — mandarino — čia nėra, kad jis rūmuose. Po kiek laiko pargrįžo tasai mandarinas namo, pati jam ir sako:

— Mano pone, pro mūsų vartus norėjo prasibrauti kažkoks prašalaitis, keliauninkas iš kmerų žemės, girdi, jis esąs tavo brolis, jūs abu neva vieno tėvo ir vienos motinos vaikai. O kad matytum, koks jis skurdeiva! Kelnės vos kelius siekia, sudriskusios ir iš priekio, ir iš užpakalio. Aš paliepiau jį grandinėmis surakinti ir į arklidę įmesti. Laukiau, kol tu pargrįši, pone, ir pats įsakysi nukirsti jam galvą.

Tai išgirdęs mandarinas sušuko:

— Tegu tarnai jį atveda, noriu jį savo akimis pamatyti, dingojasi man, kad tai iš tiesų mano brolis.

Paliepė mandarinas nuimti suimtiniui grandines ir atvesti jį menėn. Vos tik varguolis stojo mandarinui prieš akis, šis atpažino: iš tiesų tai jaunėlis. Nedelsdamas jis įsakė virėjams taisyti vaišes. Paskui tiriamai nužvelgė brolį nuo kojų ligi galvos, pamatė, kad jo kelnės purvinos, palaikės, ir nusiuntė tarną naujų atnešti. O pats tuo tarpu klausia:

— Kas tau nutiko, broleli, kad toks bedalis pasidarei? Kokio verslo ėmeisi, kaip buvai sumanęs prasigyventi?

— Ko imtis, aš visai neišmaniau, buvau tikras vargo pelė. Mano pačiai irgi viskas iš rankų krito.

Sulig tais brolio žodžiais mandarino širdį užplūdo gailestis.

— Sakyk,— paklausė jis,— kokie vėjai tave čia atnešė?

— Atplaukiau: pasiprašiau vienos džonkos kapitoną, ir jisai leido man visą kelią plaukti jo laive.

— O ar ilgai toji džonka čia išbus? — vėl paklausė mandarinas.

— Po trijų dienų ji pakels bures, ir aš galėsiu grįžti su jais į savo kraštą.

Daugiau mandarinas nieko nebeklausė. Paliepė tarnams atnešti visokių valgymų ir pasodino savo brolį prie stalo šalia savęs.

Pavalgė, atsigėrė abudu, ir vyresnėlis tarė:

— Brolau, tu dabar lik mano namuose, ilsėkis ir smaginkis, o aš nueisiu pas aiškiaregį.

Ir mandarinas išėjo.

Pamatė aiškiaregys karaliaus patarėją ateinant, pastatė jam krėslą, atnešė pypkę su kinišku tabaku, nepamiršo ir arbatos.

Įėjo mandarinas ir tarė:

— O aiškiaregy, aš noriu sužinoti, kas laukia jaunėlio mano brolio. Ar jam lemta visą amželį kaip ir ligi šiol neturėti laimės, ar išauš jam kada geresnės dienos?

Aiškiaregys išsitraukė pranašysčių knygas, kuo atidžiausiai įsikniaubė į jas. Ir prabilo šitokiais žodžiais:

— Pone, skurs tavo brolis nebeilgai, po septynerių metų pasidarys dviejų karalysčių valdovu. Tave, pone, jis tuomet paskirs vyriausiuoju savo patarėju. Dabartės tavo brolis — tikras neturtėlis, tačiau grįždamas į savo gimtąjį kraštą jisai įsigys neregėtų negirdėtų, didžiai stebuklingų daiktų, per kuriuos ir pelnys dvi karalystes. Teisybė, tuos stebuklingus daiktus bekeliaudamas jisai praras, užtat paskui išauš palankios jo karmos[15] dienos: jis pelnys karališką valdžią už savo punjos[16] pilnybę.

Patyręs, kokia dalia laukia jaunėlio, mandarinas padėkojo aiškiaregiui ir pargrįžo namo.

Po trijų dienų, kai džonka buvo jau pilnutėlė prekių, jaunesnysis brolis tarė vyresnėliui:

— Brolau, metas mudviem atsisveikinti, nesgi aš grįžtu į savo kraštą. Džonka išplaukia šiandien.

Tai išgirdęs, mandarinas paėmė šiurkštaus audeklo ritinį, atplėšė nuo jo galelį maždaug uolekties ilgumo ir padavė jaunėliui broliui.

Tas paėmė audeklą, atsisveikino ir išėjo, kas žingsnis vis labiau graudindamasis ir netgi gailestaudamas, kam iš viso tokios dovanos neatsisakė. Dūsavo ir dūsavo galvą nuleidęs:

— Ak! Mudu buvome du broliai, be tėvo, be motinos nuo mažumės, tik vienudu našlaičiu. Vos galą su galu sudurdavome, o gyvenome didžiausioj meilėj ir santarvėj; dabar gi mano brolis praturtėjęs, o jo širdis atšalusi. Jo rūmuose aukso ir sidabro krūvos nesuskaičiuojamos, o jis gaili sudilusio skatiko kaip išmaldos man duoti. Ničnieko nedavė, tik prasto audeklo galelį!

Priėjo jaunėlis džonką, įlipo į ją, ir kapitonas tuoj paliepė savo žmonėms ištraukti inkarą, kelti bures.

Laivė leidosi į kelią, o kapitonas nekantraudamas paklausė:

— Pasakok, ar buvai svečiuose pas mandariną? Ar dovanų jis tau kelionėn įdavė?

---

[15] K a r m a — likimas.

[16] P u n j a — daugybė gerų darbų.

— Nieko, ničnieko jis man neįdavė, va tik šitas kelnes ir uolektį prasto audeklo.

Tuo tarpu džonka plaukė, plaukė, išplaukė į jūros platybes, ir stojo naktis, juoda juodutėlė, nors pirštu akin durk. Įmetė laivininkai inkarą, sugulė pailsėti.

O jaunėliui tik dingt į galvą patarimas, kurį kadaise iš vienuolyno vyresniojo buvo gavęs: „Jeigu tau ims rodytis, kad laimė palieka tave, nemiegok!" Ir jis tarė sau: „Visi laivininkai sumigo, bet man miegoti nevalia!"

Ir sėdi jis, nugara į stiebą atsirėmęs, nedrįsta nė bluosto sudėti.

Patį vidurnaktį vienas jakas — nelaboji dvasia — lėkė tiesiai virš laivės, pamatė miegančiuosius ir ūžtelėjo iš aukštybių žemyn, užsigeidęs visų aliai vieno laivininkų kraują iščiulpti, visus suėsti.

Tamsu buvo, sunku jakui žmones gerai įžiūrėti, tad jis pasilenkė, ir jo barzda užkliudė jaunėlį. Tasai kad pašoks ir įsikibo jakui į barzdą.

— Kraugery,— suriko jaunėlis,— tuoj aš tau galą padarysiu!

Išgirdo tokius žodžius jakas ir suvirpėjo iš siaubo. Blaškosi, daužosi, ištrūkti nori, o žmogus tvirtai laiko jį už barzdos, nepaleidžia. Išsigando jakas, kad tikrai savo gyvastį palydės, ir sako:

— Pasigailėk manęs, meldžiamasis, paleisk, ir aš tau duosiu tris stebuklingus daiktus: virvę, kuri kaip kilpa priešui kaklą apveja, lazdą, kuri pati priešą muša, ir katiliuką, kuris pats valgyti verda. Jei atsiras koks nenauda ir norės užpulti tave, tik paliepk virvei apsivyti, o lazdai mušti, ir priešas galą gaus. O kai būsi alkanas ir užsigeisi ko valgyti, tik pasakyk: „Katiliuk, katiliuk, išvirk valgymų gardžiausių!"— ir jis išvirs viską, ko tik užsigeisi.

Patiko žmogui tokie nelabosios dvasios pažadai, ir jis atsakė:

— Duok man tuos daiktus, jei nemeluoji, ir aš paleisiu tave!

Jakas atidavė,ką buvo pažadėjęs,ir žmogus sugrąžino jam laisvę.

Vos tik praaušo, jaunėlis viską papasakojo kapitonui.

— Kapitone,— tarė jis,— šiąnakt buvo atlėkęs jakas, ir pasigviešė tas jakas mus visus suėsti. Jei ne aš, nė vieno žmogaus šitoje laivėje nebebūtų likę gyvo. O jei netikite, savo akimis pažiūrėkite, ką jakas man davė, kad iš mano rankų išsivaduotų: virvę, kuri kaip kilpa priešui kaklą apveja, lazdą, kuri pati priešą muša, ir katiliuką, kuris pats verda, žmogui nereikia nė piršto prikišti.

— O kur tie stebuklingi daiktai? Parodyk!— tarė kapitonas.

Lengvatikis kmeras parodė kapitonui jako išpirką. Tasai pasmaigstė akimis ir galvoja: „Tokių daiktų joks didikas, joks karalius neturi. Po kokia laiminga žvaigžde gimė šitas žmogus, kad jam buvo lemta gauti tokį lobį? Man rodos, jis didelis mulkis. Apsuksiu jį: pasakysiu, kad geriausiai bus, jei tuos stebuklingus daiktus man atiduos saugoti. Paskui, vos tik priplauksime kokią salą, aš sugalvosiu dingstį išlaipinti jį į krantą, o kai jis išlips, nuplauksiu sau. Ir šitie stebuklingi daiktai atiteks man..."

Apsisprendė taip kapitonas ir tarė:

— Broleli, jei nori, kol plaukiame, atiduok man šituos daiktus saugoti: juk tu nė skrynios neturi, kur juos laikyti galėtum.

Jaunėlis patikėjo, kad kapitonas tikrai jo įsigytą lobį tik saugoti paims, o paskui grąžins. Nė į galvą jam neatėjo, kad žmogus begyvendamas gali susidurti ir su kokiu piktavaliu, tad mielai atidavė savo stebuklinguosius daiktus kapitono žinion.

Tuo tarpu laivė plaukė, plaukė ir, ilgai ar trumpai trukus, pamatė laivininkai salą. Saloje augo didelė datulė. Ties tuo medžiu kapitonas liepė prisiirti prie kranto. Paskui jis tarė jaunėliui:

— Broleli, pasitarnauk man, priskink datulių!

Niekad klastos nesigriebdavo prieš kitus jaunėlis, tai ir nemanė, kad jį gali kas tyčiom vieną saloje palikti. „Užsinorėjo kapitonas datulių, va ir prašo, kad priskinčiau",— pagalvojo jis.

— Broleli,— vėl tarė kapitonas,— užsilipk ant pačios aukščiausios šakos ir nurėkšk man aure tą nuostabią kekę.

Vos jaunėlis įsirabždino į medį, pasiekė aukščiausią šaką, kapitonas tuoj pat įsakė atsistumti nuo kranto.

Pamatė vargšas, kad jį palieka, ir garsiai suriko, laivininkų šaukdamasis. Deja, nepasuko džonka atgal, ir kad ims bedalis rypuoti:

— Oi! Į kokią bėdą papuoliau: apgavo mane laivininkai, prišnekėjo įlipti į datulės medį. Nuplaukė džonka, o mane paliko! Pasigviešė mano daiktų neregėtųjų. O mane, vargšą, tyčia iškėlė į salą, kad iš bado nusigaluočiau. Ar ilgai aš čia gyvas būsiu? Laivėje liko katiliukas, kuris pats verda. Oi! Kad bent kokia kita laivė atplauktų ir išgelbėtų mane. Nė sampoto neturiu kūnui prisidengti. Oi, pražūsiu aš čia, pražūsiu.

Ir apsipylė jis graudžiomis ašaromis dėl tokios sunkios savo dalios.

O į tą salą prie datulės medžio buvo įjunkęs šernas kasnakt atrisnoti krituolių paėsti. Į nasrus šernas, būdavo, įsikanda talismaną ir bėga sau vandeniu tarytumei žeme. Taip ir šį kartą — vos tik stojo naktis juoda juodžiausia, ir nė lapelis nebe-

krutėjo, šernas įsikando į dantis talismaną ir eina vandeniu į salą datulių pašlemšti.

Iš tolo bedalis pamatė besiartinantį žvėrį, žiūri nustebęs, kas čia darosi: šernas tik pakabakšt, pakabakšt vandens paviršiumi, talismaną įsikandęs, ir neskęsta! Nusigavo šernas prie medžio, padėjo stebuklingąjį akmenuką ant žemės ir triauškia datules.

Tai paregėjęs, jaunėlis švystelėjo datulių saują tolėliau nuo medžio, paskui dar ir dar toliau, kad šerną nuviliotų: mat jam šovė į galvą pastverti stebuklingąjį akmenuką.

Nutaikęs akimirką, kai šernas liuoktelėjo datulių gerokai į šalį, jaunėlis tik čiūžt žemėn, kapt akmenuką! O jau tada tik jo kulnai per jūrą sumirgo.

Kiaurą naktį bėgo jaunėlis kiek įkabindamas, užtat auštant prisivijo džonką.

— Ei, kapitone!— suriko jaunėlis.— Palaukite manęs!

Kapitonas atsigręžė ir jį pažino. O pažinęs liepė nuleisti bures ir sulaikyti laivę.

Užkopė į laivę jaunėlis ir tarė kapitonui:

— O kapitone! Tikras nedorėlis buvai, kai sumanei palikti mane saloje likimo valiai! Bet aš gimęs po laiminga žvaigžde. Kitaip būčiau kojas pakratęs ten vienas kaip pirštas.

Turėjo kaip nors pasiteisinti kapitonas ir tarė:

— O broleli, aš maniau, kad tu esi laivės pirmagaly. Visai neketinau tavęs palikti!

Ir kiek palūkėjęs paklausė:

— Pasakyk, meldžiamasis, kaip tu eini vandeniu ir neskęsti?

— Pagrobiau iš vieno šerno talismaną — stebuklingą akmenuką, kurį turėdamas kiekvienas gali vandeniu vaikščioti kiek tinkamas.

Tokius žodžius išgirdęs, kapitonas kaip niekur nieko tarė:

— Patikėk man ir šitą savo talismaną, broleli, aš jį saugosiu, kol tau prireiks.

Galvoja jaunėlis: „Kapitonas baudžiasi antrą kartą mane apgauti". Ir sako jam:

— Tai duokit šen stebuklinguosius mano daiktus, kuriuos buvau pirma jums palikęs. Surišiu juos visus krūvon ir grąžinsiu pačiam saugoti. Dabar jie man vis vien nereikalingi.

Apsidžiaugė kapitonas: „Iš tikrųjų mulkis tas vargeta jaunikaitis! Viską krūvoj man į rankas atiduos!" Ir kapitonas nuėjo stebuklingosios virvės, lazdos, kuri pati muša, ir katiliuko, kuris pats verda. Atnešė jis ir prastojo audeklo galelį, ir kelnes. Viską atidavė, kas priklausė jaunėliui.

Tasai surišo savo brangenybes į vieną ryšulį, nusilenkė kapitonui, tik strykt vandenin ir nukūrė.

Kapitonui net žadą užkando iš apmaudo.

Jaunėlis dūmė, kiek kojos nešė. Atimtasis iš šerno talismanas buvo toks burtingas, kad jo turėtojas galėjo per vieną dieną įveikti septynių dienų kelią.

Pribėgo jaunėlis savo trobelę ir šaukia pačią.

— Ei, pačiute,— rėkaloja jis,— atidaryk, tai aš pargrįžau.

O vėjavaikė jo pačiutė tuo metu buvo mylimąjį įsileidusi.

— Kas ten manęs geidauja? Mano vyro nėra namie!

Išgirdo tuos žodžius jaunėlis ir apsidžiaugė, kad jo pati tokia ištikima.

— Čia aš,— atsakė jis,— aš pats, mieloji!

— Tu? Iš tikrųjų? O aš pamaniau, kad koks pramuštgalvis išdaigas krečia. Luktelk, tuoj deglą uždegsiu,— malė be perstogės ji, kad mylimasis galėtų išsprukti nemačiomis.

Jaunėlis nieko ir nepastebėjo, mat tuo tarpu kasė prie lipynės duobę, dėjo ton duobėn stebuklingąjį akmenuką, virvę, lazdą, katiliuką ir pylė duobę žemėmis.

O jo pačiutė pirmiausia padėjo savo mylimajam nusileisti po trobele, paskui uždegė dervingą deglą ir tik tada nulipo žemyn vyro pasitikti.

Kai jaunėlis įėjo į trobelę, pati padavė jam užvalgyti, pataisė patalą ir, kai abu sugulė, paklausė vyrą:

— Vyreli mano, tu buvai kinų šalyje, ar iš ten ką nors atsivežei?

— Beveik nieko. Brolis davė man tik vienas kelnes ir uolektį prasto audeklo.

Pačiutė tik šniurkšt, šniurkšt ėmė šniurkščioti ir sušuko:

— Negali būti! Tu mane apgaudinėji. Kas patikės, kad iš turtuolio brolio, prasimušusio į didikus, gavai tik uolektį prasto audeklo ir vienas kelnes!

Tą akimirką vyrelis atsiminė, ką mokytojas buvo jam pataręs: „Kai guli su pačia, nesikalbėk".

Ir jis atsakė:

— Liaukis bėdojus, pačiute! Ryt rytą viską papasakosiu, kaip man ėjosi.

Tupi užsiglaudęs po trobele pačiutės mylimasis, aliai vieną žodį girdi.

Prašo, įkalbinėja pačiutė vyrą, kad nelauktų ryto, nes ji nebesitverianti iš smalsumo. Ir prasižiojo jaunėlis: jau kad porins, kad

porins, tai išporins jai visus savo nutikimus.

Prasižiojo jaunėlis ir vėl užsičiaupė, nesgi nevalia daryti tai, ką mokytojas yra užgynęs.

O pačiutė dar karščiau, dar atkakliau jį kamantinėja. Galop mokytojo patarimas kaip nebuvęs išgaravo jaunėliui iš galvos ir jis nieko nebeslėpdamas išpasakojo:

— Tikrai aš beveik tuščiomis grįžau, parsinešiau tik stebuklingą akmenuką, kurio turėtojas gali vandens paviršiumi eiti, virvę, kuri priešui kaklą pati apveja, lazdą, kuri pati muša, ir katiliuką, kuris pats visokiausių valgymų išverda. Daugiau nieko neparsinešiau.

Pačiutė tuoj užsigeidė sužinoti, kur vyras tuos daiktus dėjęs.

O tasai, aišku, nenumanė, kad po trobele tupi pačios mylimasis, tik pagalvojo, kad dabar gili naktis, aplinkui nė gyvos dvasios, ir pasakė:

— Užkasiau tuos daiktus prie mūsų lipynės.

Žinojo pačiutė, kad jos mylimasis dar po trobele, ir nusistebėjo visu balsu, kad tasai aiškiai galėtų išgirsti:

— Kodėl tu taip padarei? Kodėl stebuklingąjį akmenuką, užkerėtą virvę, lazdą ir katiliuką užkasei prie pat mūsų trobelės po lipyne?

Išgirdo tuos žodžius pačiutės mylimasis, tučtuojau iškasė paslėptą lobį ir davė kojoms valią.

O jaunėlis su pačiute neilgai trukus kietai užmigo.

Kitą rytą, vos praaušus, jaunėlis nulipo žemėn ir kasa toje vietoje, kur lobį paslėpęs. Kasa, kasa — ogi nieko nebėra. Kažkas atkasęs ir nusinešęs visą jo turtą.

Apstulbo jaunėlis. O paskui jam dingtelėjo į galvą: „Tikriausiai mano pačiutė turi mylimąjį!"

Padirbo jisai trinkelę, kokia nusikaltėliams ant kaklo užkabinama, ir užkalė ją ant lipynės. Paskui, virve prisirišęs, nutempė tą lipynę prie karaliaus rūmų.

Tuo metu kaip tyčia karalius ėjo iš sosto menės, ir jaunėlis krito jam į akis. Paliepė karalius vienam iš savo rūmininkų nueiti ir atvesti pas jį žmogų, tempiantį lipynę su trinka.

Rūmininkas įvykdė karaliaus paliepimą. Kai jaunėlis stojo karaliui prieš akis, tasai jį paklausė:

— Pasakyk, ką čia darai? Kurių galų ir kur tempi lipynę su trinka?

Puolė kniūbsčias jaunėlis prieš karalių ir atsakė:

— O didysis valdove, būk man maloningas! Dar neseniai aš turėjau neįkainojamą lobį. Paslėpiau tą lobį žemėje: pakasiau po šita

lipyne. Ir va lipynė neišsaugojo, kas buvo jai patikėta, nesučiupo vagies. Todėl ir atėjau ją apskųsti.

— O koks buvo tas tavo neregėtasis lobis?— paklausė karalius.

— Virvė, kuri pati apsiveja priešui kaklą, lazda, kuri pati muša, katiliukas, kuris pats visokiausius valgymus verda, ir akmenukas, kurio turėtojas gali vaikščioti vandens paviršiumi.

Tai išgirdęs, valdovas paliepė jaunėliui lipynę rūmuose palikti ir atidavė ją saugoti vienam savo tarnui.

Didžiai išmintingas buvo karalius ir išsyk perprato, kas jaunėlio namuose buvo nutikę. Jisai tarė:

— Žinok, garbusis žmogau, tavo pati turi mylimąjį. Pabūk kol kas mano rūmuose.

Ir karalius liepė atnešti teisybės ieškotojui drabužį, tinkamą rūmuose dėvėti.

Tarnauja jaunėlis karaliui vieną dieną, tarnauja antrą, trečią. Trečiajai dienai besibaigiant, karalius padovanojo jaunėliui prabangų drabužį, auksinių papuošalų ir pamokė, ką jis turi daryti:

— Kai šituo drabužiu apsivilkęs pargrįši namo, lauk šauklio, kuris kvies žmones šokių pasižiūrėti, tačiau pats niekur neik, o drabužį ir papuošalus atiduok savo pačiai, tegu ji pasidabins[17] ir ateis į šventę.

Gavęs tokį pamokymą, jaunėlis puolė kniūbsčias prieš karalių, šlovindamas jo išmintį ir melsdamas leidimo pasišalinti iš jo akivaizdos. Paskui patraukė namo.

Žiūri pačiutė — nagi jos vyrelis pareina puošniu sampotu apsivilkęs. Tad pasitiko jį kuo maloniausiai ir meilingiausiai.

Kitą rytą karalius liepė šaukliui mušti gongą, kviesti iš visos šalies žmones margaspalvėn karaliaus suruošton šventėn.

Sukruto dideli ir maži, visiems maga šokių pasižiūrėti, liūliuote liūliuoja rūmų linkui minia, linksmai klegėdama.

Jaunėlio pati paklausė savo vyrą:

— Vyreli, ar eisi pasilinksminti?

— Ne,— atsakė šis,— kažko nesinori, eik tu. Pasidabink tuo drabužiu ir papuošalais, kuriuos parsinešiau, ir drožk paspoksoti į šokius, žmonės ten plūste plūsta.

Išgirdusi, kad vyras jai atiduoda prabangųjį sampotą ir visus papuošalus, moteriškė didžiai apsidžiaugė. Tačiau bematant jai šovė į galvą mintis nunešti gautąjį apdarą savo mylimajam.

[17] Kampučijoje drabužius ir papuošalus vyrai ir moterys nešioja panašius.

Juk vyrelis tikrai į šventę neateis.

Paėmė jinai sampotą, papuošalus, tiesiai tiesutėliai nuskubėjo pas savo mylimąjį ir viską jam atidavė.

O paskui jiedu abu patraukė į rūmus. Ir stovėjo tenai vienas šalia kito, šventišku reginiu grožėdamiesi.

Tuo tarpu karalius paliepė vienam sargybiniui atidžiai dairytis po minią, ar nepamatys ką apsivilkusį sampotu, kurį jis buvo davęs žmogui su lipyne. Sargybinis dairėsi, dairėsi ir pamatė tokį vyrą, o šalia jo stovėjo moteriškė, ir abudu žiūrėjo į šokius viską pasaulyje pamiršę.

Sargybinis nuvedė abu pas karalių.

Karalius tik dirst ir mato, kad čia visai kitas vyriškis, ne tas, kuriam jis sampotą buvo padovanojęs.

Tada jis pasiuntė tarną žmogaus su lipyne atvesti ir klausia jį:

— Kur tavo pati?

— Mano pati, valdove, va šita moteriškė,— atsakė jaunėlis, rodydamas į savo pačią.

Karalius vėl klausia:

— O žmogų, kuris šalia jos stovi, ar pažįsti?

Jaunėlis krito kniūbsčias prieš karalių ir pasakė, kad to žmogaus jis nepažįstąs.

Tada valdovas parikiavo, kad jaunėlio pačios mylimajam tarnai atneštų palaikį drabužį vietoj šventadieninio, ir įsakė jam prabangųjį sampotą nusivilkti.

Paskui paklausė:

— Iš kur, žmogau, tą sampotą gavai?

Virpėdamas iš baimės tasai parklupo ant kelių ir tarė:

— Man jį davė va šita moteriškė.

— Tu, nedorėli,— vėl prabilo karalius,— gal iš to žmogaus ir pačią pavogei?

— Taip, valdove,— prisipažino tasai.

Karalius vėl klausia:

— O sakyk, ar teisybė, kad tu pavogei ir didžiai brangius daiktus, kuriuos šitas žmogus buvo užkasęs prie savo lipynės?

— Teisybė,— prisipažino vagis.

Tada karalius liepė jam nueiti ir atnešti tuos daiktus, o kai vagis juos atnešė, valdovas pasiteiravo jaunėlį:

— Ar šitie daiktai iš tikrųjų tavo?

— Taip, valdove, mano.

— O kaip tu geidautum nubausti šituos du žmones?

— Jokios bausmės aš jiems negeidauju, priešingai, jeigu drįsčiau, tai paprašyčiau didįjį karalių taip viską parikiuoti,

kad jiems būtų iškeltos vestuvės.

Karalius ir jo patarėjai priėmė domėn jaunėlio norą ir nepaskyrė prasikaltusiems jokios bausmės.

Vos atgavęs savo brangiuosius daiktus, jaunėlis paskelbė juos dovanojąs karaliui ir dar pridūrė:

— Valdove, atkreipk savo akis į šitą virvę ir šitą lazdą. Jeigu šalį užpultų priešai, paliepk virvei kietai jiems kaklus apsivyti, o lazdai — juos pliekti: bematant visi priešai užvers kojas. O katiliukas tau, karaliau, pataisys bet kurį gardumyną, kokio tik užsigeisi, pačiam reikės tik pasakyti: „Virk, katiliuk, virk!" O šerno akmenuką turėdamas, gali vaikštinėti vandeniu, kada tik širdis panorės.

„Šitie daiktai iš tikro neįkainojami,— mąsto valdovas.— Net mano lobyne nėra tokių brangenybių, kuriomis įstengčiau už juos atsiteisti! Net jei atiduočiau ir patsai save, ir karalienę, ir savo dukrą karalaitę, ir visas brangenybes, kiek tik šalyje yra, vis vien prideramai neatsilyginčiau už tuos daiktus, kuriuos man padovanojo šitas žmogus".

Ir karalius prabilo:

— Iš tikrųjų aš neišgaliu tau panašiomis dovanomis atsidėkoti. Teturiu karalystę ir dukterį. Atiduodu jas tau už neprilygstamas tavo dovanas.

Tačiau jaunėlis atsakė:

— O karaliau, būk man maloningas. Aš tik paprastas žmogelis, dulkelytė prieš tave. Nedera man imti nei tavo karalystės, nei tavo dukters. O jeigu manai, kad nusipelniau tavo malonės ir esu vertas ką nors gauti iš tavo rankų, tai padovanok man krepšdirbio peilį.

Išgirdęs, ko jaunėlis geidauja, valdovas įsakė vienam amatininkui nukalti tokį peilį iš dešimties pikulių[18] geležies. Didžiulis išėjo peilis, juo galėjai perkirsti septynias lentas, vieną ant kitos sudėtas.

Kai peilis buvo išbandytas, karalius paliepė įdėti jį į makštį ir atiduoti jaunėliui.

Jaunėlis padėkojo karaliui, atsisveikino ir nudrožė namo.

Stebėjosi žmonės, kad peiliu jaunėlis pasitenkino, ir sakė vienas kitam:

— Tasai žmogus po nelaiminga žvaigžde gimęs: karalius pasiūlė jam savo dukrą ir visą karalystę, o jisai atsisakė. Pasiprašė viso labo tik peilio...

---

[18] Pikulis — senovinis kinų svorio matas.

Ir žmonės praminė jį Žmogumi su peiliu.

Neilgai trukus Žmogus su peiliu išsibaudė kelionėn — šiaip sau, pasaulio pasižiūrėti. Ėjo, ėjo ir priėjo kitą karalystę, kurią valdė kitas karalius. Pasiprašė tenai prieglobsčio pas vieną turtingą didžiūną. Tasai turtuolis teturėjo dukrą, o sūnų — nė vieno. Pamatęs jaunikaitį, atėjusį prieglobsčio prašyti, turtuolis pajuto jam didelį prielankumą, leido pasilikti po savo stogu ir pamilo jį kaip sūnų.

Kartą tos šalies karalius nusprendė išbandyti savo didžiūnus, geidaudamas išrinkti iš jų tarpo nuovokiausią, kad po mirties galėtų jam savo šalį patikėti.

Ir karaliui paliepus tarnai rūmų salėje pataisė guolį su šilko čiužiniais, iškilojo grindis siuvinėtais vilnoniais kilimais ir prinešė rečiausių valgymų bei gėrimų įvairiausių.

Visi didžiūnai privalėjo paeiliui šitoje salėje po naktį budėti — rūmuose sargybą eiti.

Ir — še tau!— kiekvienas pirmiausia pripusdavo kiek pilvan telpa, o paskui griūdavo į guolį.

Nakties vidury karalius įtykindavo pasižiūrėti, ką jo didžiūnas daro, ir, paregėjęs kietai įmigusį, įsakydavo sargybiniui tokį surišti, išvesti iš rūmų ir nukirsti jam galvą.

Šitokie dalykai dėjosi kas naktį.

Vieną po kito išbandė karalius visus savo didžiūnus, ir visi jie mirties bausmės nusipelnė.

Galiausiai nebudėjęs rūmuose beliko mūsų turtuolis setchėjus. Išgirdęs, kad ir jis jau kviečiamas, setchėjus paprašė pačią, kad suruoštų viską, kas pridera, jo laidotuvėms.

— Va ir man atėjo eilė praleisti naktį rūmuose. O juk dar niekas gyvas iš ten neišėjo!

Jo pati, duktė, visas pulkas artimų ir tolimų giminaičių, įnamiai ir tarnai kadgi prapliups verkti, aimanuoti, jų namus ištikusia neganda skųstis.

O turtuolis susigraužęs griuvo į savo guolį, tyso be jėgų, nei valgo, nei geria iš to susigraužimo.

Žmogus su peilu išgirdo graudžias raudas ir nuskubėjo vidun susirūpinęs, ko visi taip ašaroja. Pamatęs savo įtėvį leisgyvį begulintį, jis paklausė:

— Mano tėve, kodėl visi aplink tave galvas nukorę? Ir kodėl tamsta toks susigraužęs guli? Kodėl prie gardžiausių valgymų nė neprisilieti? Atsakyk, mano tėve, kad ir aš žinočiau, kas čia darosi.

Ir atsakė turtuolis:

— O mano sūnau, nuo tos dienos, kai aš tave įsūnijau, bėdos ir sielvartai iš tolo lenkdavo mane. Todėl ir troškau, kad tu visada čia gyventum, sergėtum šiuos namus, rūpintumeis jų gerove ir liktum jų galva, kai po daugelio metų aš pasimirsiu. Deja, deja, mirtis man nuskirta šįvakar, nesgi karaliaus lieptas privalau naktį praleisti rūmuose. Kiek tik didžiūnų praleido ten po naktį, tiek iš ryto galvas palydėjo. Kai manęs gyvo nebebus, pasilik čia, mano sūnau, kad tavo motina ir sesuo galėtų į tave atsiremti.

Žmogus su peiliu pagarbiai išklausė savo įtėvį ir tarė:

— O mano tėve, kelkis, ramiai pavalgyk ir atsigerk. Nesirūpink, kas bus, kai tu turėsi įžengti į rūmus, kad ten praleistumei naktį. Palik šitą rūpestį man. Leisk man, meldžiamasis, nueiti į sosto salę sargybon ir numirti už tave.

Papurtė galvą turtuolis:

— Gražiai kalbi, mano sūnau! Tik va — tu jaunas, o aš jau senis, man vis vien metas mirti.

— O žinai, tėve, kodėl galvas palydėjo visi tie, kurie buvo pašaukti pernakt sergėti rūmus? Jiems trūko sveiko proto. Jeigu jie būtų buvę nuovokesni, ir dabar tebeturėtų galvas ant pečių. O aš perpratau karaliaus gudrybę, vadinasi, išsisuksiu iš tos kebeknės sveikas ir gyvas.

Išgirdęs tokius žodžius, turtuolis atsikėlė, pavalgė ir apsiplovė, kaip pagal papročius dera.

Palaukė jaunėlis, kol sutems, pasiėmė savo peilį ir nudrožė į rūmus. Ten jam tarnai pataisė guolį, prinešė valgymų ir gėrimų kaip ir kitiems pirma jo budėjusiems didžiūnams.

Galiausiai liko jaunikaitis vienas ir mąsto sau: „Šis karalius geidžia surasti išmintingą didžiūną, kuriam savo šalį galėtų patikėti. Va ir sumanė išbandyti visus didžiūnus paeiliui: kuris išlaikys išbandymą, tam ir bus patikėta karalystė".

Ir Žmogus su peiliu, užuot gulęs į patalą, atsisėdo kuo atokiau nuo jo.

Lygiai vidurnaktį, kai rūmuose įsiviešpatavo tyla, karalius persirengė prastuolio drapanomis, ištykino iš savo menės ir įėjo į salę.

Žmogus su peiliu pažino karalių ir pasislėpė už kolonos.

Karalius prityko prie išdėliotų valgymų, žiūri — nė kąsnelio nepaimta. O tuo tarpu Žmogus su peiliu kad suriks:

— Vagis grobia karaliaus turtą, muškim vagį, muškim!

Persigando karalius ir šoko bėgti. O Žmogus su peiliu — jį vytis.

Karalius užsiglaudė už vienos kolonos. Žmogus su peiliu džan-

gtelėjo per tą koloną, tačiau karaliaus pasistengė neužgauti.

Puola slėptis karalius už antros kolonos, paskui už trečios, o Žmogus su peiliu vis jį aptinka, o aptikęs rėžia per koloną savo įnagiu.

Žiūri karalius — jau visos kolonos peiliu surėžytos, ir kadgi suriks:

— Čia aš!

Tik tada Žmogus su peiliu nuleido savo įnagį, ir karalius oriai išėjo.

Žmogus su peiliu vėl atsisėdo kuo atokiau nuo pataisyto patalo, palaukė, kol išaušo rytas, ir pardrožė namo.

Sulig jo parėjimu baisiausia vėtra kilo, tikras uraganas, o sosto salės kolonos buvo visos peiliu surėžytos, tad neišlaikė vėtros smarkumo ir nugriuvo. Iš sosto menės teliko luženų krūva.

Kitą dieną karalių pagavo nekantrybė sužinoti, kam praeitą vakarą buvo skirta rūmuose nakvoti. Rūmininkai atsakė, kad buvo tokio ir tokio setchėjaus eilė. Pasiuntė karalius tarną, kad tą setchėjų tučtuojau į rūmus atvestų.

Nuėjo tarnas pas setchėjų ir sako:

— Eik su manim į rūmus, tik negaišuok — taip valdovas liepė.

Ką darys turtuolis, eina.

O Žmogus su peiliu tuo tarpu miegojo ir nė nesapnavo, kad valdovui jo įtėvio prireikė.

Vedasi karaliaus tarnas setchėjų ir klausia:

— Ar tu šią naktį rūmuose nakvojai?

— Ne aš pats, o mano sūnus,— atsakė setchėjus.

Tada tarnas tarė:

— Matyt, kas nors papjaustė sosto salės kolonas, kurios rėmė lubas. Salė tik sutraškėjo ir sugriuvo. Todėl valdovas ir liepė tave atvesti.

Persigando turtuolis ir kad bėdoja, kad aimanuoja:

— O sūnau mano! Tu pasisiūlei mane užvaduosiąs, rūmuose nakvosiąs, manei, kad nuovokesnis, akylesnis būsi už mane. Bet nesužiūrėjai, kas įpjovė visas sosto salės kolonas, ir salė sugriuvo!

Virpa dreba turtuolis it drugio krečiamas, o kai priėjo rūmus ir savo akimis sugriautą sosto salę pamatė, iš drebulio vos ant kojų bepastovėjo.

Nuvedė tarnas turtuolį pas karalių, o tas pasitiko jį tokiais žodžiais:

— Pasakyk, ar tikrai tavo eilė buvo eiti sargybą rūmuose praeitą naktį?

— Tikrai, valdove,— atsakė turtuolis,— mano eilė.

— Vadinasi, tu sosto salėje visą naktį sergėjai rūmus?

— Valdove, ten buvo mano sūnus, jisai sosto menėje sergėjo rūmus ligi pat ryto.

Tada valdovas paklausė:

— O iš kur pas tave sūnus atsirado? Kiek žinau, tu jokio kito vaiko neturėjai, tik dukterį.

Setchėjus atsakė:

— Būk maloningas, valdove. Sūnus, apie kurį aš kalbu, tai našlaitis, iš toli atklydęs. Kai jis pasisakė esąs vienas it pirštas, aš paprašiau jį pasilikti ir būti man už sūnų.

— Jei teisybę sakai, tegu stoja man prieš akis ir tasai jaunikaitis.

Vienas iš rūmininkų paknopstom nulėkė Žmogaus su peiliu atvesti.

Turtuolis apmirė iš siaubo: „O, sūnau mano, mudu abu galvas palydėsim, ir jokios vilties nebėra, kad mūsų pasigailėtų!"

Tuo tarpu rūmininkas pribėgo setchėjaus rūmus ir sako turtuolio pačiai:

— Šviesioji ponia, karalius pasiuntė mane tavo sūnaus atvesti.

— Jis ką tik užmigo,— atsakė turtuolio pati.— Juk praeitą naktį sergėjo rūmus ir ligi ryto nebuvo nė bluosto sudėjęs.

Rūmininkas nenusileido:

— Šviesioji ponia, negaišuok, žūt būt jį pažadink, mat karalius paliepė, kad jis tučtuojau atskubėtų į rūmus.

Didžiai gailėjo turtuolio pati įsūnio — kaip čia kels tokį pavargusį,— ir pasiuntė jo budinti savo dukrą.

Nepaklausė duktė ir sušuko:

— Ne, ne, motušėle! Negaliu. Juk jis dar nė valandėlės nenumigo.

Jų balsai pažadino Žmogų su peiliu, jis atsikėlė ir išėjo iš savo kambario. Ką darys motina, sako jam:

— Sūnau mano, karalius atsiuntė šitą rūmininką tavęs. Turi nieko nelaukdamas prisistatyti į rūmus.

Jaunikaitis nusiprausė, susišukavo, pasižiūrėjo į veidrodį, apsivilko sampotą, pasiėmė peilį ir nusekė paskui karaliaus pasiuntinį.

Kai jiedu stojo rūmuose karaliui prieš akis, tasai tarė setchėjui:

— Paliudyk, ar tas jaunikaitis — tavo sūnus?

— Taip, valdove, tas,— atsakė setchėjus.

Tada karalius paklausė Žmogų su peiliu:

— Ar tikrai tu praeitą naktį buvai rūmuose ir juose ėjai sargybą?

Žmogus su peiliu žemai nusilenkė ir tarė:

— Tikrai, valdove. Išbuvau rūmuose visą naktį, užvaduodamas savo tėvą.

Tada atsigręžė karalius į turtuolį:

— Aš nerūstauju, nei kad salės kolonos buvo pakirstos, nei kad ji sugriuvo. Jei tik panorėsiu, pasistatysiu kitą. O va kito žmogaus, kuris tavo sūnui prilygtų, kad ir kaip ieškočiau, tikrai nesurasiu. Jis didvyrio šlovės nusipelnė.

Po tų žodžių karalius maloningai tarė jaunėliui:

— Kuo tu vardu?

— Tie, kurie mane pažįsta, praminė mane Žmogumi su peiliu, valdove.

— Klausyk, Žmogau su peiliu, — toliau klausinėjo karalius, — praėjusią naktį, kai persekiojai mane, kuo tu kapojai kolonas?

— Valdove, aš tai dariau peiliu.

Tada karalius nebetvėrė iš smalsumo:

— Parodyk tą peilį man, noriu jį pamatyti, jei teisybę sakai, kad juo kolonas esi sukapojęs.

Žmogus su peiliu atsakė:

— Nerūstauk ant manęs, karaliau. Jei geidi pažiūrėti, kaip tas peilis kerta, paliepk atnešti septynias lentas, vieną ant kitos sudėtas. Ir pamatysi, kad vienu kirčiu aš perkirsiu visas septynias.

Karalius liepė atnešti septynias lentas, vieną ant kitos sudėtas, ir paliepė jaunikaičiui jas perkirsti.

Jaunikaitis tik švyst peiliu per lentas.

O karalius klausia:

— Na kaip, ar perkirtai?

— Perkirtau, — atsakė Žmogus su peiliu.

— Tai kodėl jos atrodo tokios kaip buvę? — vėl paklausė karalius.

O Žmogus su peiliu atsakė:

— Jeigu netiki manim, šviesusis karaliau, paliepk, tegu kas nors trukteli tas lentas už vieno galo. Ir pamatysi, kad jos perkirstos.

Valdovas paliepė vienam rūmininkui paimti lentas už vieno galo ir truktelėti. Tos bemat į dvi dalis išsidalijo.

Dabar įtikėjo karalius, kad lentos tikrai perkirstos. Ir per nugarą jam nuėjo pagaugai. „Jei praėjusią naktį tasai žmogus būtų man savo peiliu tvojęs, — mąstė jis, — iškart būčiau praradęs gyvastį.

Be šlovės būčiau palikęs šį pasaulį. Juk sosto salėje, be mūsų dviejų, daugiau nė gyvos dvasios nebuvo, taigi niekas nebūtų atlėkęs man į pagalbą..."

Šitaip pamąstęs, karalius atsigręžė į turtuolį ir tarė:

— Matau, tavo sūnus tokio būdo, kad puikiai gebėtų karalystę valdyti. Nuo šiol keliu jį į savo patarėjus ir žadu jam visokeriopą globą. Iš visų patarėjų, kuriems įsakiau galvas nukirsti, nė vieno neatsirado tokio, kuriam, kaip ištikimam kariui, patikėčiau savo šalį ir savo karalių sergėti. Visi ligi vieno tik prisiputo ir griuvo miegoti! Akiplėšos paskučiausi, jie apsirijo valgymais, man paliepus sutaisytais, pūtė į akį pataluose, kurie irgi man paliepus buvo atnešti. Mažai trūko, būtų taip sujžūlėję, kad ir šalia karalienės atsigulti būtų išdrįsę.

Ištaręs tokius žodžius, karalius liepė turtuoliui savo dukrą Žmogui su peiliu už pačią atiduoti.

Turtuolis ir jo įsūnis nusilenkė valdovui, atsiklausė, ar jau gali palikti karaliaus menę, ir parėjo namo.

Neilgai trukus turtuolis parikiavo, kad graži padangtė vestuvių puotai būtų pastatyta ir prideramos dovanos surinktos. Paskui paragino visus ruoštis iškilmingoms vestuvių apeigoms, tai dienai, kai Žmogus su peiliu ir turtuolio duktė sueis į porą.

Puoton buvo sukviesti ne tik artimi ir tolimi giminaičiai, bet ir gausybė įžymių patarėjų, visokio rango rūmininkų, garsūs žmonės podraug su savo pačiomis.

Pagaliau išaušo pagal žvaigždes tinkama diena, ir vestuvės buvo iškeltos. Jaunėlio ir turtuolio dukters rankos buvo surištos juosta vienan daiktan, kad jiedu gyventų santaikoj.

Taip Žmogus su peiliu gavo į pačias turtuolio dukterį.

Po vestuvių Žmogus su peiliu neaptingo. Kas rytą jis traukė į rūmus karaliui tarnauti.

Kartą karalius pasijuto pavargęs, senas esąs ir galvoja sau: „Krūva metų jau slegia mano pečius. Neturiu sūnaus, tik dukrą vienturtę. Kam po mirties užleisiu sostą, jei nėra sūnaus, kuris paveldėtų mano karalystę? O Žmogus su peiliu nei išminties, nei blaivaus proto nestokoja. Jis kilnus ir doras. Už tokio galiu išleisti savo dukrą, kad, paveldėjęs mano sostą, jisai rūpintųsi visais mano pavaldiniais".

Šitaip viską apmąstė karalius ir įsakė statyti vestuvių puotai ištaigingą padangtę, o savo pranašautoją paprašė pagal senus papročius nuskirti palankią dieną Žmogaus su peiliu ir savo dukters vestuvėms.

Kai žvaigždės išsidėstė palankiai, karalius paliepė duoti žinią

turtuoliui, kad atsivestų Žmogų su peiliu. Vestuvių apeigos buvo karališkai prašmatnios.

Tuoj po vestuvių puotos karalius atliko patepimo apeigas, ir Žmogus su peiliu buvo pasodintas į sostą. Apvainikuotas karaliumi jis valdė savo tautą ir ja rūpinosi taip, kad visutėliai jo pavaldiniai gyveno pasiturimai ir laimingai. Pasiėmė Žmogus su peiliu į rūmus ir turtuolio dukrą, kad visi trys drauge gyventų.

O Žmogaus su peiliu įtėvis pasidarė pirmuoju karaliaus patarėju ir turėjo lemiamą balsą, kai būdavo sprendžiami svarbiausi karalystės reikalai. Jaunasis karalius jam patikėjo saugoti savo kraštą nuo priešų.

Setchėjumi karalius pasitikėjo kaip savo akimis.

Neilgai trukus senasis karalius ir jo pati — karalienė — pasimirė, nugyvenę ilgą ir gražų amželį. Žmogus su peiliu įsakė pastatyti prabangią padangtę jų kūnams sudeginti ir laidojimo apeigas atliko taip, kaip karaliui mirus pagal senus papročius dera.

O paskui gyveno laimingai, ir tiek sielvartai, tiek ligos, tiek visokie rūpesčiai jį vis aplenkdavo.

Kartą Žmogų su peiliu pagavo noras nukeliauti pas tą karalių, kuris jam kadaise peilį dovanojo.

Paliepė jaunasis karalius sušaukti puošnią palydą, atrinkti ir iššukuoti eikliausius karaliaus jojamus ir kinkomus gyvulius, gražiausius dramblius, išstumti iš ratinių važius, į kuriuos bus įkinkyti rinktiniai žirgai ir buivolai.

Visi jo paliepimai buvo įvykdyti, visiems patarėjams įsakyta ruoštis kelionėn, ir tada Žmogus su peiliu prisakė pirmajam patarėjui, kad tasai su atida rūpintųsi karaliaus rūmais ir abiem karalienėmis.

Iškeliavo Žmogus su peiliu užsėdęs ant savo karališko dramblio. Keliavo jis, keliavo, kol galiausiai po trijų mėnesių žiūri — ogi prieš jį plyti jau kito valdovo karalystė.

Pasiuntė Žmogus su peiliu pas tą valdovą žinią per savo žygūną: girdi, atvykstu, trokštu pasveikinti valdovą, nusilenkti jam ligi žemės. Be to, žygūnas turėjo tam valdovui pasakyti, kad Žmogus su peiliu — tai anas varguolis, kadaise padovanojęs jam virvę, kuri priešui pati kaklą apsiveja, lazdą, kuri pati muša, katiliuką, kuris pats verda, ir stebuklingąjį šerno akmenuką, o valdovas savo ruožtu anuomet įsakęs nukalti didžiulį peilį, kurį paskui jam padovanojęs. Per tą dovaną Žmogus su peiliu karaliaus sostan yra įžengęs ir dabar atkeliaująs išreikšti padėką už visa gera, ką per aną dovaną patyręs.

Įsidėjo galvon visa ką žygūnas ir kiek įkabindamas pasileido pirmyn. Neilgai trukus stojo jisai prieš aną karalių ir perdavė savo valdovo žodžius.

Išgirdęs tokią žinią, anas karalius paliepė rūmininkams sukrusti, kad aukštas svečias būtų deramai priimtas.

Sugrįžo žygūnas pas savo valdovą ir tarė:

— Šviesusis karaliau, esi nekantriai laukiamas, mat anas karalius viską kaip šiandien prisimena.

Apsidžiaugė Žmogus su peiliu, liepė savo palydai žygiuoti į priekį, o paskui aplink jį susiburti ir šitaip iškilmingai įžengė ano, nekantriai laukiančio karaliaus, sostinėn.

Vos bepažino anas karalius Žmogų su peiliu, tiek tasai buvo pasikeitęs. Nulipo karalius nuo sosto pasitikti savo svečio, paskui paėmė atvykėlį už rankos, pasisodino šalia ir iškėlė didelę puotą jo palydai ir didžiūnams. Visi galėjo valgyti ir gerti, kiek tik širdis geidė.

Puotauja anas karalius, linksminasi, tačiau viena mintis jam vis ramybės neduoda. „Senas jau esu, — mąsto jis. — Irgi neturiu sūnaus, kuriam karalystę palikti galėčiau. O tasai Žmogus su peiliu ne tik didžiai dorybingas, bet ir karališką valdžią įgijęs. Tai gal vertėtų savo dukrą už jo išleisti? Manau, kad geresnio jaunikio nė būti negali".

Ir jis įsakė rūmininkams pasirūpinti, kad jo dukters ir Žmogaus su peiliu vestuvėms būtų iškelta didžiulė puota.

Taipogi jis įsakė ruoštis patepimo apeigoms, kad Žmogus su peiliu sėstų ir jo karalystės sostan. Paskui sušaukė anas karalius visus savo didžiūnus ir pareikalavo, kad būtų kuo skubiausiai pastatyta ištaiginga vestuvių padangtė.

Kai dangaus šviesuliai palankiai išsidėstė, karaliaus šventikas pradėjo vestuvių apeigas.

O kai jaunieji žmonės jau tapo vyru ir žmona, senasis valdovas paėmė iš savo lobyno stebuklinguosius daiktus: virvę, lazdą, katiliuką, šerno talismaną ir atidavė savo žentui.

Taigi Žmogus su peiliu tapo jau dviejų šalių valdovu ir mąsto sau, kad vyresnėlio brolio, tebesančio kinų žemėje, pagalba dabar jam be galo praverstų. Jis pasiuntė į kinų žemę žygūną, kviesdamas vyresnėlį pas save, o paskui pakėlė jį pirmuoju savo patarėju, prilygindamas jo valdžią karališkajai, tvarkant svarbiausius naujos karalystės reikalus.

Nebeilgai trukus atsisveikino jaunasis karalius su savo naujais giminaičiais, pavedė vyresnėliui rūpintis, kad šitai karalystei ir karaliaus rūmams nieko nestigtų.

Šitaip deramai visa ką parikiavęs, Žmogus su peiliu iškeliavo atgal į savo pirmosios karalystės sostinę.

Nuo to laiko Žmogus su peiliu maždaug vienodais laiko tarpais laikėsi čia vienoje, čia kitoje savo šalyje. Vienodai jis globojo visus pavaldinius nuo mažiausio ligi didžiausio, nuo varguolio ligi didžiūno. O bevaldant abi karalystes visą laiką Žmogų su peiliu lydėjo laimė ir sėkmė.

KODĖL ŽALTYS NUODŲ NEBETURI

Dabartės žaltys nenuodingas, tačiau kadaise tiek nuodų turėjo, kad galėjo nunuodyti žmogų prie jo nė neprisilietęs, tik lyžtelėjęs pėdsaką, žmogaus paliktą žemėje. Todėl žmonės norom nenorom, kur tik eidavo, ten nešdavosi nusilaužę didelę šaką — ja savo pėdsakus užšlavinėdavo.

Varnas buvo žmonių draugas ir nemėgo žalčio. Kartą skrido jis aukštai padangėje ir paregėjo lygumoje keliaujant karalių su palyda. Varnas tučtuojau nulėkė pas žaltį į svečius ir sako jam:

— O mano vyresnysis broli, nebe tie dabar laikai, kaip yra pasakęs Buda, taigi stengsies tu ar nesistengsi, vis vien nieko nebepakeisi.

— Ką reiškia tokie tavo žodžiai? — paklausė žaltys.

— Nieko, aš tik norėjau perspėti tave, kad tavo nuodai gyviesiems nuo šiol buvę nebuvę.

— Gal tu juokiesi iš manęs?! — sušuko žaltys.

— O ne, aš tik kartoju atsiskyrėlio žodžius. Tu nebeįstengsi žmonių kitan pasaulin nuvaryti, kaip kad pirma mėgdavai daryti, pamėgink ir pats įsitikinsi.

— Matai kūdikio kojos pėdsaką? Aš jį lyžtelsiu, — atkirto žaltys, — ir kertu lažybų, kad kaime bus iškabinta balta vėliava — gedulo ženklas.

Kas teisybė, tai teisybė, artimiausiame kaime kūdikis pasimirė. Išnešė iš trobų tenai žmonės gedulo vėliavas ir jau buvo bekabiną, bet kaip tyčia žygūnas apskelbė, kad netrukus karalius į jų kaimą įžengsiąs. Taip ir buvo — patraukė karališkoji eisena per kaimą, o didžiūnų karaliaus palydoje gausybė, aukštuomenės skėčiai nuo saulės marguoja, vėliavos tviska.

— Keista, — sušnypštė žaltys, gerai neįžiūrėdamas, kas ten tolybėje darosi, — jeigu kaime šventė, tai, vadinasi, ten niekas nemirė.

Sulig tais savo žodžiais, iš apmaudo nebesižinodamas ką daręs,

jis nusiraitė į artimiausią kūdrą savo mirtingos galios nebeturinčių nuodų iššvirkšti. O varnas kad ims šaukti visa gerkle, kad gerosios dvasios vandenį išvalytų. Tačiau išgirdo jį ne gerosios dvasios, o gyvatės, kurios anuomet nuodų neturėjo, tad galvotrūkčiais šoko į kūdrą žalčio nuodų susiurbti. Žuvims irgi magėjo paragauti, koks nuodų skonis. Tačiau žuvų buvo kūdroje kur kas daugiau, negu prie nuodų galėjo pritilpti: toliau esančios mygo priekines ir taip jas suspaudė, kad tos pasidarė plokščios. Ir vis vien užpakalinės neįstengė prasiveržti į priekį, tad pačios nepasijuto, kaip pasileido verkti. Verkė, verkė, kol galiausiai jų galvos sutino. Tos, kurių galvos sutino, taip juokingai atrodė, kad šalia buvusios žuvys kvatojosi, kvatojosi pilna burna — vos neplyšo iš juoko.

Va kodėl nuo tolei varnas užkimęs, daugybė gyvačių nuodingos, o žuvų yra ir plokščių, ir didžiagalvių, ir plačiaburnių.

GINČAS DĖL VAIKO

Dėl vieno vaiko kartą susiginčijo dvi moteriškės. Ir nusprendė jodvi nueiti pas bodisatvą: tegu jisai pabus teisėju ir paskelbs ištartį.

Bodisatva išklausė ginčininkes ir sugalvojo šitokį išbandymą. Tegu abi moteriškės ateina teisman su vaiku ir ginčą dėl jo sprendžia teisėjo akivaizdoj: teisėjas atiduosiąs vaiką tai, kuri įstengs išplėšti mažiulį iš kitos glėbio.

Moteriškės atėjo pas bodisatvą su vaiku, viena pastvėrė jį už vienos rankelės, kita už antros, ir tik trūkt kiekviena į save!

Prapliupo garsiai verkti šitaip tampomas kūdikis. Girdi sūnaus verksmą tikroji motina, ir vos neplyšta jai širdis iš gailesčio. Neištvėrus paleido ji kūdikio rankelę, ir liko mažiulis tos moteriškės rankose, kuriai jo verksmas buvo nei štai, nei antai ir kuriai žūt būt rūpėjo išplėšti jį iš savo varžovės.

Tada paskelbė bodisatva savo ištartį:

— Toji, kuri prarado kūdikį, jį gauna. Vaikas jai priklauso.

Ir šitaip ištartį paaiškino teisėjas:

— Moteriškė, kuri neįstengė išplėšti vaiko iš kitos moteriškės rankų, — tikrų tikriausia jo motina. Gailestis užplūdo jos širdį, užtat ji ir paleido sūnaus rankelę, kad tik paliautų mažyliui skaudėję.

DU ŽMOGELIAI IR SKĖTIS

Vienas žmogelis išsibaudė pas draugus viešnagėn. Kelias jo laukė netrumpas. Išeidamas iš namų jis pasiėmė skėtį. Ėjo, ėjo žmogelis ir priėjo nedidukę kūdrą. Pasidėjo skėtį ant stataus kranto kraštelio ir lipa žemyn atsigerti. O kol jis gėrė, pro šalį ėjo kitas žmogelis. Žiūri — skėtis padėtas. Pasiėmė jis tą skėtį ir eina toliau.

Neilgai trukus pirmasis žmogelis užsiropštė stačia atkrante aukštyn, neberado savo palikto daikto, užtat pamatė žmogų, kuris tolo nuo kūdros ir nešėsi skėtį. Tasai, kuriam skėtis priklausė, pasileido tekinas ir prisivijo vagį. O vagis kuo ramiausiai tarė:

— Šitas skėtis mano.

Šoko abu ginčytis ir nė vienas nenusileido.

Galiausiai jiedu nuvedė kits kitą pas bodisatvą, kuris tuo metu buvo teisėjas.

Bodisatva pamąstė ir sako:

— Tegu teismo tarnai padalina šitą skėtį pusiau ir tegu atiduoda abiem šitiem žmonėms po puselę.

Paskui jis šnibžtelėjo dviem raštininkams, kad tie pasektų abu skųsti atėjusius žmonelius ligi pat namų ir kad ten visa, ką išgirs, užrašytų.

Parėjo žmogelis, pavogęs skėtį, namo, ir jo sūnus riktelėjo nustebęs:

— Tėve, iš kur šita skėčio pusė ir kam tu ją parsinešei?

Pirmasis raštininkas kruopščiai užrašė vaiko žodžius.

Parėjo namo žmogelis, kuris buvo su skėčiu išėjęs viešnagėn, ir jo vaikai su pačia vienu balsu suriko, pamatę skėčio puselę:

— O tėve, ką padarei su mūsų dailiuoju skėčiu? Kodėl parsinešei jo tik puselę?

Antrasis raštininkas taipogi kruopščiai užrašė vaikų ir moteriškės žodžius.

Abu raštininkai persakė bodisatvai, ką buvo girdėję. Ir žodžiai, kuriuos jie užrašė, aiškiai bylojo, kam skėtis priklausė ir kas jį buvo pavogęs.

Teisėjas paskelbė tokią ištartį: vagis kaltas apvogtajam žmogeliui tiek pinigų, kiek naujas skėtis kainuoja.

DU BIČIULIAI, KURIE UŽSIMANĖ JŪRĄ IŠSEMTI

Kartą du bičiuliai šnekėjosi apie tai, kad vienas kito nei skurde, nei turtuose nepamiršią.

— Jeigu katras iš mudviejų po vestuvių praturtės, tai padės antrajam.

Ir jiedu tvirtai sutarė šitaip daryti.

Neilgai trukus vienas iš tų dviejų bičiulių vedė moteriškę, kuri buvo ne tik daili, išmintinga, bet ir didžiai savo vyrui paklusni.

Tasai bičiulis, kartą eidamas miegoti, klausia savo pačią:

— Kaip manai, ko mums imtis, kad greitai galėtume praturtėti?

— O vyreli mano, — atsakė pačiutė, — ką sugalvosi, to ir imkimės, aš visada tavęs klausysiu, nė žodelio neištarsiu prieš.

Kitą naktį vyras vėl įsikalba su pačia.

— Pačiut, — sako jis, — jau žinau, kaip turto prasimanyti. Ir jei darysime taip, kaip sumaniau, tai netrukus pelnysim aukso, sidabro ir kitokių brangių daiktų.

— Kokio triūso prireiks, — paklausė pati, — kad visus tuos brangius daiktus pelnytume?

— Jūros dugne, — atsakė vyras, — guli nuskendę pirklių laivai, kurie iš įvairiausių pasaulio kraštų plaukė pro mus. Žinia, ne kiekvieną laivą lydi sėkmė, daugelis jų sudūžta. O tada visas brangenybes, buvusias laive, visą auksą ir sidabrą pasiglemžia jūra ir laiko suvertusi ant dugno. Tad einam į pakrantę, uoliai samstykim vandenį, kol iki dugno jūrą išsemsime. Maža bėda, jei aukso, sidabro ir kitokių brangenybių nerasime, bent galėsime prisigaudyti aibes visokiausių žuvų. Pasūdysim jas, išdžiovinsim ir paslėgsim žuvų sūrį. Ryt iš pat ryto išvirk ryžių paviržiui, pataisyk valgymo iš riešutų, areko, betelio ir sudėk viską į kraiteles. Trauksim samstyti jūros vos tik išauš ir tol semsim, kol joje nė lašo neliks.

Atidžiai išklausė savo vyrą pati ir suruošė maistą taip, kaip jis prašė. O vos tik išaušus jiedu nuėjo prie jūros.

Pirmiausia susirado patogią užuoglaudą valgymams susidėti. Paskui pasiėmė po pintinę, pradėjo samstyti vandenį ir pilti ant kranto. Triūsė, triūsė abu, kol smarkiai išalko. Tada užvalgė, ką iš namų buvo pasiėmę, ir vėl kibo į darbą.

Atėjo vakaras, o jie vis samsto ir samsto neatsitiesdami. Tik visiškai sutemus pargrįžo namo.

Triūsė jie šitaip ir antrą dieną, paskui trečią, ketvirtą, penktą, o šeštąją vyras prisidengęs akis pažiūrėjo į jūrą.

— Pačiute, — sušuko jis, — vandens jau kur kas sumažėjo!

— Kad taip sakai, — atsiliepė pati, — tai negaišuodami vėl kibkim į darbą, tik sukimės dvigubai sparčiau ir dar pusę mėnesio samstykim vandenį. O jau tada tikriausiai galėsim kalną žuvies prigaudyti. Išdarinėsim ją, pasūdysim, išdžiovinsim, sutrinsim į miltus ir juos parduosim. O paskui įsigausime į paskendusius laivus ir ieškosim juose aukso, sidabro, brangenybių įvairiausių. Kas žino, gal visų radinių nė panešti neįstengsim!

Tik sutemus jie parėjo namo. O pakirdo su aušra, vėl nuskubėjo prie jūros ir toliau triūsia. Nusiklausė žuvys žuvelės, ką šitiedu žmonės užsimoję padaryti, ir kuo tolyn, tuo labyn baisėjosi. Virpėdamos drebėdamos susirinko jos vienan daiktan ir tariasi:

— Šį kartą tikrai visos galą gausim! Skubėkim pas jūrų valdovą, mūsų globėją, apsakykim jam, kas čia darosi, prašykim gelbėti mus, kad išliktume gyvos.

Nutarė šitaip žuvys ir tuntų tuntais pasileido plaukti pas savo valdovą. O nuplaukusios sušuko:

— Šviesusis valdove, vienas žmogus su savo pačia pakrantėj semia vandenį neatsitiesdami, nori jūrą išsemti!

Išklausė tokią žinią jūrų valdovas ir tarė žuvims:

— Paimkite penkis auksinius indus ir penkis sidabrinius, taipogi paimkite padėklų ir prikraukite juos visokių kitokių brangių daiktų, o paskui, burnose juos laikydamos, priplaukite prie tų žmonių, atiduokite dovanas ir paprašykite, tegu savo kėslo atsisako.

Taip žuvys ir padarė. Laikydamos brangiuosius daiktus burnose, priplaukė prie žmogaus ir jo pačios, prašo juos liautis vandenį sėmus. Plačiai prasižiojusios išdėliojo žuvys priešais samstytojus penkis auksinius ir penkis sidabrinius indus, padėklus, visokių kitokių brangių daiktų prikrautus. Be galo apsidžiaugė žmogus su pačia ir prižadėjo daugiau iš jūros vandens nebesemti.

Susidėjo jiedu visą tą gerą į naščių pintines ir ant galvos, parsinešė namo. Plačiai sušneko kaimynai apie didžiulį jų lobį, o tasai žmogus su pačia nuo tolei gyveno laimingai, nieko nestokodamas.

Tuo tarpu jo bičiulis irgi vedė, tačiau jam teko į pačias tinginė, niurgzli, žiopla moteriškė.

Kartą jis prisiminė savo praturtėjusį bičiulį ir sumanė jį aplankyti drauge su savo pačiute. Įžengė į bičiulio namus ir apstulbo:

nesitikėjo šitiek visokio gero ir prabangos čia išvysti. Žiūri akis išpūtęs į tą ištaigą ir galvoja sau: „Dar neseniai mano bičiulis vos galą su galu sudurdavo. Kokiu būdu jis taip praturtėjo?"

Ir pradėjo skųstis laimingajam savo bičiuliui:

— O aš, drauguži, geros dienos nematau. Kokiais būdais tu šitiek turto užpelnei?

Tasai, kuris buvo vedęs didžiai darbščią ir paklusnią moteriškę, tarė:

— Mudu su pačiute, bičiuli, sėmėme jūros vandenį. Dar su tamsa atsikėlusi, jinai pritaisydavo valgymo visai dienai, o paskui, vos aušrai sužioravus, mudu eidavom prie jūros ir ten semdavom vandenį. Tik vėlai vakare pargrįždavom namo.

Ir jis apsakė viską kuo smulkiausiai.

Atidžiai išklausė bičiulį vargeta, paskui atsisveikinęs parėjo į savo trobelę, šiek tiek pinigais bičiulio sušelptas.

Eidamas miego jis tarė savo pačiai:

— Ryt rytą dar su tamsa išvirk ryžių ir kitokių valgymų pritaisyk. Vos tik pradės švisti, mudu eisime abudu semti jūros ir tuo triūsu užpelnysim aukso ir sidabro kaip mūsų bičiulis.

Vargetos pačiutė atsikėlė dar neprašvitus, įkūrė ugnį. Paskui atidengė ąsotį, norėdama pasisemti ryžių saikelį. Sėmė negrabiai ir žiupsnį nubėrė. Plaudama ryžius nubėrė dar žiupsnį. Dėdama į puodą virti iš to negrabumo ji ir trečią žiupsnį švystelėjo pro šalį. Galiausiai sunkdama vandenį jinai nubėrė gerą žiupsnį jau išvirtų ryžių.

Ir liko iš pasisemtų ryžių vos pusė.

Kai išaušo, pačiutė sudėjo valgymus pintinėn. Ir netrukus vargeta su pačia iškinkavo prie jūros — jau kad sems vandenį, tai sems.

Semia jiedu ir niurna viens ant kito, semia ir niurna.

Pamatė ir išgirdo juos žuvys, žuvelės, žuvelytės ir vėl sunerimo, įsibailino. Liovėsi po bangas šmaižiusios, lūkuriuoja netoli kranto, akių nuo samstytojų nenuleidžia, žiūri, klausosi, kas toliau bus.

Po kiek laiko moteriškė pradėjo giežti apmaudą ant pintinės, kuria sėmė ir pylė vandenį ant kranto.

— Jau seniai, — šaukė ji, — šitomis suklerusiomis pintinėmis mudu kliukiname vandenį, o kas iš to? Jokios naudos! Gana, aš ne kvailė, tegu kvailiai dirba!

Susikivirčijo vyras su pačia, rėkia ant kits kito. Moteriškė apšaukė vyrą bjauriausiais žodžiais, o vyras užgavo pačią. Netrukus žodžių jiems pasirodė per maža — davė rankoms valią.

Stvarsto jiedu kits kitą už sampotų, drasko įpykę. Galiausiai sudėvėtos jų drapanos virto skutais, o vargetos pasijuto esą nuogi nuogutėliai.

Pastovėjo, pastovėjo jiedu ant jūros kranto ir sako:

— Skurdžiai buvome, skurdžiai ir liksim. Meskim samstę, nebesigaluokim.

Išgirdo tuos žodžius žuvys, apsidžiaugė be galo, be krašto, kad tiedu žmonės atsisako savo užgaidos jūrą išsemti, ir nusprendė vienu balsu, kad šitie nė varioko neverti.

O regėdamos, kad vargeta su savo pačia besiriedami liko nuogi nuogutėliai, žuvys juokais nebesitvėrė, tik šokinėja, tik sukiojasi — vikst, vikst. Labiausiai juokėsi tokia žuvis sandajus, net burna jai perplyšo iš juoko.

Va kodėl sandajai dabar didžiaburniai, išsišiepę nuo žiaunos ligi žiaunos.

NEANGA KAKĖJA

Krutchas[19] buvo galingas valdovas.

Jis turėjo nuostabų dvarą ir pasakiškus sodus. Visa jo karalystė buvo neregėto gražumo, miškai, kalnai, jūros net akį vėrė.

Panorėjęs krutchas gebėjo keisti savo stotą. Mėgo jis pasirodyti kaip geroji dvasia, kaip princas, kartais ir kokį kitokį pavidalą pasirinkdavo.

Joks kitas krutchas negalėjo jam prilygti, o susirasti sau maisto jam vargo nebuvo: mito jis miško vaisiais.

Smagybių ieškodamas, kiekvieną savaitę krutchas nusileisdavo žemėn, į karaliaus Promotato šalį.

Pakeisdavo stotą jisai ant žemės visada toje pačioje vietoje, prie vieno figmedžio: stakt — ir jau nebe krutchas, o paprastas žmogus, Mėjas Nopas, vaikštinėja netoli rūmų.

Vieną dieną karalius pamatė jį taip bevaikštinėjantį ir pakvietė šachmatais žaisti. O kadangi krutchas buvo geras žaidėjas, tai karalius jį pamėgo ir nuo to laiko priimdavo noriai kas kartą, kai tik krutchas nusileisdavo žemėn ir pasiversdavo Mėjum Nopu.

Sykį krutchas išvydo Neangą Kakėją, mylimą savo naujojo draugo pačią, ir net amo neteko: „Ar manęs akys neapgauna,

[19] Krutchas — mitinė būtybė, galinti pasiversti ir žmogumi, ir paukščiu, ir pusiau žmogumi, pusiau paukščiu.

kad yra žemėje tokia gražuolė? Padangių karalystėje nė vienos nėra tokios gražios esybės!"

Ir krutchui pasirodė, kad gyventi be jos nebegali.

Neangai Kakėjai jis irgi krito į širdį, tą pačią dieną mielai būtų išbėgusi iš rūmų, kad tik paskui jį sekti galėtų.

Taip praėjo savaitė. Kasdien Mėjas Nopas iki pat vakaro žaisdavo šachmatais, paskui eidavo prie figmedžio, nuskriedavo sau, o kitą dieną vėl tik stakt ir pasirodo prie karaliaus rūmų.

Savo ruožtu Kakėja tik gangrinėdavo po sodus ir apie nieką kitą galvot neįstengė, tik kada vėl jį pamatys. Galų gale Mėjas Nopas ryžosi pavogti Kakėją.

Šitaip pasiryžęs jisai sukėlė audrą, pastvėrė Kakėją ant rankų, ūžtelėjo į padangę ir nuskriejo už devynių kalnų, jūrų ir bekraščių lygumų, skyrusių jo karalystę nuo Promotato šalies.

Niekas Kakėjos išsyk nepasigedo, ir tik tada, kai audra nuščiuvo ir stojo naktis, o Kakėjos niekur nė pėdsakų nebuvo, draugės, kurios nepavydėjo Kakėjai grožio ir mėgo ją už malonų ir švelnų būdą, su ašarom puolė kniūbsčios prie valdovo kojų ir išliejo savo sielvartą.

O krutchas tuo metu jau buvo parlėkęs į savo karalystę ir aprodinėjo Kakėjai savo karališkuosius rūmus, sodus ir upes. Kakėja grožėjosi ir atsigrožėti negalėjo.

— Užmiršk, kaip anksčiau gyvenai, ir čia tavo laimei ničnieko netrūks, — žadėjo krutchas savo numylėtajai.

Tačiau karaliui Promotatui kilo įtarimas: bene tik Mėjas Nopas bus Kakėją pagrobęs. Ir paklausė, ką apie tai mano jo draugas jakas Kotonas.

— Palauk septynias dienas, — atsakė tas, — o kai krutchas atlėkęs vėl susiruoš tavo rūmus palikti, aš pasiversiu blusa ir užšoksiu jam ant sparno. Šitaip pakliūsiu į jo dvarą, o paskui vėl su juo parlėksiu ir apsakysiu tau viską, ką būsiu matęs...

Nuo ryto ligi vakaro krutchas su savo naująja drauge vaikštinėjo po sodus, gardžiavosi vaisiais, nurėkštais nuo išlakių medžių, maudėsi upėse, ir Kakėja niekuo nekvaršino sau galvos.

Septintą dieną grobikas vėl susiruošė į svečius, kad karaliui Promotatui, pripratusiam tokiu metu jo laukti, nekiltų kokių įtarimų. Atsisveikino krutchas su savo jauna drauge, dėl visa ko, pavydus būdamas, užrakino rūmų duris ir išskrido.

Nusileido žemėn jis prie figmedžio, stojo Mėjum Nopu ir nuėjo į rūmus, o karalius Promotatas priėmė jį kaip visada širdingai.

Žaidė jiedu, žaidė, o jakas laukė netoliese. Kai Mėjas Nopas atsisveikino, jakas nemačiom nusekė jam iš paskos ligi figmedžio.

Tą akies mirksnį, kai Mėjas Nopas atvirto krutchu, Kotonas pasivertė blusa, stryktelėjo krutchui ant sparno ir taip pateko į jo karalystę. Žiūri — Kakėja tikrai ten beesanti. Apsidžiaugė Kotonas, bet į akis Kakėjai neskubėjo rodytis.

Neilgai trukus krutchas patraukė į girią, geidaudamas savo mylimajai ligi sutemstant stebuklingo gardumo vaisių pririnkti.

Kotonas tučtuojau prisigretino prie Kakėjos ir ėmė ją vilioti kuo meiliausiais žodžiais. Neatsilaikė Kakėja ir pati puolė jam į glėbį. Nuo tolei visas šešias dienas, vos krutchas, būdavo, patraukia į girią, Kakėja tuoj susieina su Kotonu.

Septintą savaitės dieną jakas vėl paslapčiom stryktelėjo krutchui ant sparno ir parskrido į Promotato karalystę.

Pamatė Mėją Nopą Promotatas, paliepė sudėlioti šachmatus, ir jiedu sėdo žaisti. Nieko nelaukęs Kotonas priėjo prie jų ir skalambindamas stygas uždainavo:

— Iš tikrųjų krutcho rūmai — nuostabiausi danguje, o Kakėjai neprilygsta nė viena kita gražuolė. Gėlės nekvepia taip gardžiai kaip Kakėja. Mudu ištisą savaitę buvome šalia viens kito ir mylavomės kasdien. Tik naktim ji su krutchu dalinos guolį. O, kaip gardžiai aš tebekvepiu — o tai Kakėjos kvapstys.

Šitaip dainavo jakas, o krutchas raudo iš gėdos ir tūžmasties.

Nebeištvėręs jis tučtuojau pakilo ir trūkčiagalviais nušvilpė į savo valdas.

— Tu nupuolusi moteris, grąžinu tave tavo valdovui, — pasakė jis Kakėjai. Ir nesidavė sugraudinamas, kad ir kaip ji aimanavo ir verkė. Nuskraidino ją Promotato karalystėn ir paliko prie rūmų, o pats pradingo kaip nebuvęs...

Pastvėrė sargybiniai Kakėją ir nuvedė pas karalių Promotatą. O tas nė pažvelgt nebenori į moteriškę, kuri iškart su keliais meilaujasi.

Ašarodama Kakėja puola ant kelių prieš karalių ir prašo, kad jai būtų dovanota.

Bet įtūžęs karalius jau buvo pasmerkęs Kakėją, dar jai negrįžus. Dabar jis paskelbia jai ištartį: sargybiniai turi ją nunešti ant sukiužusio plausto, o tą plaustą pastūmėti į jūrą.

Nenori Kakėja mirti. Verkia rauda, prašo pasigailėti, šliaužioja prie karaliaus kojų, nori sugraudinti jo širdį.

O karalius kietas it akmuo. Jis įsako surišti Kakėją ir tučtuojau išvesti iš rūmų...

Supančiojo sargybiniai Kakėjai rankas ir kojas, nunešė ją pajūrin ir padėjo ant plausto. Paskui tą plaustą pastūmėjo nuo kranto — tegu neša bangos kur nori!

Pagavo bangos raudančią Kakėją ir nunešė į atvirą jūrą.

Jūroje plaustą apsupo pabaisos, išnirusios iš gelmės. Kakėja persigando baisiausiai ir neteko žado. Plaustas apsivertė, ir gelmė prarijo Kakėją.

MĖJUS JUNGAS

Toli, labai toli, gal devintoj karalystėj gyveno kadaise šlovingas karalius, vardu Promtotas. Jo pati buvo neregėta gražuolė, raštininkai, žyniai, pranašautojai, aiškiaregiai nepaprastai išmintingi ir mokyti, o kareivių jis turėjo devynias galybes. Galingas buvo tasai karalius, užtat joks kaimynas nedrįso jo užpulti, ir žmonės jo šalyje ramiai gyveno.

Buvo tuo metu jo karalystėje ir toks varguolis, kuris pačiutę turėjo irgi neregėtai gražią, tik, bėda, labai godžią ir tikrą nevalą. Be to, jo pačiutė be perstogės su visais kivirčydavosi.

Kartą išėjo jiedu abu žvejoti. Metė, metė tinklą, o nė viena žuvis neįkliūva, ir gana, mat tinklas buvo sudriskęs.

Žvejojo tiedu neturtėliai netoli vienos laivės, o žmogus, kuriam ta laivė priklausė, gražuolės gailaudamas akių nuo jos neatitraukė.

— Šitie varguoliai verčiau eitų sau nežvejoję, veltui tik laiką gaišta. Jų tinklas visai sudriskęs! — prašneko jo pačiutė.

O laivininkas jai atrėžė:

— Tai tu eik sau, užuot šitą moteriškę varius, ir susikeisk su ja vietomis, o man tiks į pačias šita gražuolė.

— Na ir žinokis, nedoras žmogau, jeigu aš tau netinku!

Laivininkas mostelėjo žvejui:

— Eik šen, žmogeli...

Neturtėlis nedrąsiai prisiartino podraug su pačia.

— Imkim ir apsimainykim pačiomis: aš tau saviškę atiduodu, užtat pasiimu taviškę.

Neturtėlis atsakė ne išsyk, svarstydamas, ar nėra čia kokios apgaulės, o paskui sutiko.

— Tegu bus kaip tu nori, juk aš tik neturtėlis ir negaliu tavo valiai priešintis.

Apsidžiaugė laivininkas ir klausia neturtėlio pačią:

— Mieloji moteriške, o ką tu pasakysi?

Moteriškei magėjo laivininko turtai, ir ji atsakė:

— Sutinku, kad jau likimas taip lemia.

Sulig tais žodžiais laivininko pati išlipo iš laivės ir nė dvylekio nepasiėmė, tik savo drabužius.

Priėjo ji prie neturtėlio, paėmė tinklą, išvalė jį, užadė.

— Ar tu turi kokių giminaičių, draugų ar vaikų? — paklausė ji.

— Ničnieko neturiu, esu vienas it pirštas ir galo su galu nesuduriu.

Kad ir toks jis buvo varguolis, sutiko moteriškė už jo eiti.

Neilgai trukus kaip nebe ta varguolio trobelė pasidarė. Kaimynai atsistebėti negalėjo, kur jis radęs tokią pačią.

Visokeriopai pačiutė šoko savo vyrui padėti. Pirmiausia parodė jam, kurios rūšies medžius pirkėjai labiausiai vertina.

— Už tokius medžius,— pasakė ji,— pirkliai negailės pinigo.

Neturtėlis įsileido parodytus medžius kirsti, pardavinėti ir palengvėle prasigyveno. O kadangi jis gebėjo toli ir nepailsdamas bėgti, pati įšnekino jį parsisamdyti karaliui į tarnystę.

Tuo tarpu karalius Promtotas užsigeidė sušaukti žmones į didelę medžioklę. Apsukrioji pačiutė pritaisė savo naujajam vyrui visokių valgymų ir pasakė:

— Tikriausiai karalius atsiplėš nuo palydos, o tada sek jam įkandin.

Miške karalių iš tiesų taip pagavo medžioklės įkarštis, kad nė motais jam buvo, seka jį palyda ar ne. Kai vidurdienį užkepino saulė, jis sulaikė žirgą po figmedžiu, nulipo žemėn ir tik tada apsidairė, kur palyda, — jį labai troškino. Žiūri karalius — netoliese matyti vienui vienas žmogus, ir tas nedrąsiai mindžiukuoja, nesiryžta arčiau prieiti.

Karalius šūktelėjo:

— Mėjau Jungai[20], eik šen, nesibaimink. Saulė pasisuko vakarop, mano tarnai atsiliko, net nežinau, ar jie mane ras, o lyg tyčia esu alkanas ir ištroškęs.

Mėjus Jungas krito kniūbsčias prieš valdovą.

— Aš turiu ryžių, tik nežinau, ar toks valgis tau patiks, šviesusis karaliau.

— Kaip kažin ką, medžioklėje ne ištaigos galvoj. Duokš savo ryžius.

— Teisybę pasakius, aš ir ko atsigerti turiu, tik nedrįstu savo gėrimo tau siūlyti, o valdove!

---

[20] Dėdule.

— Duokš kuo greičiau ir savo gėrimą.

Mėjus Jungas negaišuodamas padavė karaliui ryžių ir gėrimo. Ryžiai buvo neapsakomai gardūs, sakytum rūmų virtuvėje sutaisyti. Karalius sušuko:

— O, jeigu tavo pati tau tokį paviržį sutaisė, ji auksines rankas turi! Gardžiau, regis, jokių rūmų virėjai nesutaisytų!

Su malonumu skanavo karalius ir gėrimą.

— Tavo pačiutė verta visokeriopo pagyrimo, ji nuostabi virėja. Teisybė, dabar mielai dar užsigardžiuočiau areko vaisiais ir pakramtyčiau betelio.

Mėjus Jungas padavė karaliui ir areko vaisių, ir betelio. Šitie gardumynai irgi buvo puikiai sutaisyti.

— Didžiai tu man įtikai. Kai pargrįšiu į rūmus, apdovanosiu tave! — pasakė karalius ir atsigulė pokaičio po figmedžiu.

Lyg tyčia tą medį buvo pamėgusi ir sau būstą jame apsirinkusi pati nelabiausia girios dvasia. Įsižeidusi, kad karaliui nė motais, kliudo jai ar ne, nelaboji dvasia sušaukė netoli besišlaistančias kitas dvasias ir tarė joms:

— Pritrėškim šitą nevidoną karalių, kuris išsikėtojo man priklausančiam pavėsy, nepaprašęs mano leidimo ir nenulenkęs galvos prieš mane. Užverskim ant jo figmedžio kamieną! Jeigu jis ir išsigelbėtų, sugriausim jo rūmus, ir jis galą gaus po griuvėsiais. O jei galingesnė už mane dvasia paims jį savo globon, aš pasiversiu gyvate ir įsivogsiu nakčia prie jo guolio — vis vien jis gyvas neliks!

Nelabosios dvasios pritardamos sulinksėjo galvom viena per kitą ir sutartinai stojo versti medį. Tik treška, tik poška drūtas figmedžio kamienas.

Viską girdėjo Mėjus Jungas. Jis pažadino karalių, ir tasai, užšokęs ant žirgo, nurūko į rūmus kiek įkabindamas, kad tik nepavėluotų perspėti karalienę, palydą ir kareivius.

Sulig ta akimirka, kai karalius prijojo savo rūmus, jų sienos subyrėjo. Tada karalius paprašė Mėjų Jungą, kad vakare ateitų jo saugoti, ir nušuoliavo į kitą savo dvarą.

Bėga Mėjus Jungas pas pačią, iškloja jai viską kuo smulkiausiai — kaip karalius bemedžiodamas nuo visų atsiskyręs, kaip jo atiduotą paviržį ne tik skaniai sukirtęs, bet ir labai išgyręs, dėl ko nelaboji dvasia įniršusi ir kokiais būdais ji kėsinasi valdovą pražudyti.

Paskui Mėjus Jungas papietauja, prisijuosia kardą, skuodžia į rūmus ir atsistoja kojūgaly prie guolio, kuriame ilsisi karalius su karaliene.

Visų sargybų viršininkai ir patys sargybiniai aplinkui stovėdami taipogi saugo savo valdovą. Tačiau kai atėjo vidurnaktis, sargybiniai, kiaurą dieną ant kojų išstovėję, neištvėrė ir kietų kiečiausiai sumigo.

Žiūri Mėjus Jungas — didžiulė gyvatė, įsivogusi į menę, šliaužia karaliaus guolio link.

Puolė Mėjus Jungas gyvatę, užsimojo kardu, tik čiaukšt! — ir nukirto gyvatei galvą, o paskui sukapojo visą užpuolikę į gabalus ir sukišo po karaliaus guoliu.

Kol Mėjus Jungas kapojo gyvatę, kraujas švirkštė į visas puses, ir užtiško keli lašai miegančiai karalienei ant krūtinės. Mąsto Mėjus Jungas: „Gyvatei galas, bet karalienės krūtinė sutepta krauju! Ką daryti? Nušluostyti krūtinę ranka nepadoru, nebent lūpomis galėčiau tai padaryti". Ir jisai pasilenkė, stengdamasis liežuviu nulaižyti kraujo lašus.

O karalienė lyg tyčia atsibudo ir sušuko pasibaisėjusi:

— Mėjus Jungas kėsinasi nuplėšti man šlovę, jis jau prisilietė lūpomis prie mano krūtinės!

Pabudo karalius, užsiplieskė iš pykčio, įsakė budeliams stverti Mėjų Jungą ir tučtuojau jam galvą nukirsti.

Nuvedė vidury nakties budeliai suimtąjį prie pietinių vartų ir pareikalavo juos atidaryti.

Nustebo sargybinis. Naktį nukirsti galvą žmogui draudžia ir šalies papročiai, ir įstatymai — taip buvo paėję nuo seno.

Bet vyresnysis budelis tarė:

— Tai ką gi mums daryti? Argi karaliaus įsakymo valdiniai neprivalo įvykdyti?

Tada sargybinis paporino jiems tokį nutikimą:

„Viena moteriškė turėjo kūdikį, taip pat buvo prisijaukinusi žebenkštį, prie kurios buvo labai prisirišusi. Kartą ji paguldė kūdikį į pakabintą virvelinį lopšį ir išėjo į turgų. Tuo tarpu atšliaužė gyvatė ir taikosi kūdikiui įkąsti. Žebenkštis švilpte atšvilpė, įkibo gyvatei į gerklę ir uždusino. Parėjo motina iš turgaus, žiūri — bėga prie jos žebenkštis kraujuotu snukeliu. Motinai tvokstelėjo į galvą, kad žebenkštis sudraskė jos kūdikį, ji smogė žebenkščiai kuo pakliuvo ir išsyk užmušė. Priėjo paskui prie pakabinto lopšio, žiūri — nagi sūnus gyvas ir sveikutėlis, o šalia jo tyso gyvatė, paskutinį kvapą išleidusi. Per vėlai suprato motina, kokią klaidą padarė, ir baisiausiai susikrimto..."

— Taigi,— pridūrė sargybinis,— aš įstatymo nelaužysiu, neatidarysiu šitų vartų, eikite prie kitų.

Patraukė budeliai rytinių vartų link. Bet ir čia sargybinis atsisakė vartus atidaryti, o paskui paporino budeliams tokį nutikimą:

„Vienas turtuolis turėjo didžiai ištikimų šunų. Kartą vagys nakčia įsėlino į jo namus ir iššlavė brangenybių skrynią. Šunys šoko vagims pridurmu, pasivijo juos ir sudraskė į gabalėlius. Rytą žiūri šeimininkas — jo turto kaip nebuvę. „Še tau,— suriko jis,— laikiau, šėriau tuos šunis, o jie mano turto vagis pravėpsojo! Šiandien pat jiems galą padarykit!" Praėjo kiek laiko, ir negyvėliai vagys dvokti ėmė. Iš pradžių pamanė turtuolis, kad užmuštieji šunys taip dvokia, bet jam buvo pasakyta, kad šunys užkasti toli nuo namų, miške. Tada turtuolis pasiuntė tarnus ieškoti, iš kur sklinda dvokas, ir surado tarnai olą, joje — sudraskytus vagis, o šalia jų — visas aliai vieną turtuolio brangenybes. Baisiausiai susigraužė turtuolis: „Vargas man, pražudžiau niekuo dėtus ištikimiausius savo gyvulėlius!"

Ir sargybinis pridūrė:

— Esu ištikimas karaliaus Promtoto valdinys, bet ir jam kaip anam turtuoliui gali būt lemta dėl skuboto nuosprendžio didžiai gailėtis. Įstatymas mano pusėje, vartų aš neatidarysiu.

Vakarinių vartų sargybinis irgi nė durelių vartuose neatvėrė. Jisai prabilo:

— Paklausykite, ką aš paporinsiu. Kadai kadės vienas karalius turėjo papūgą. Kartą toji paukštė nuskrido į stebuklingas Embopėjos girias ir pargrįžo iš ten tviskanti visomis vaivorykštės spalvomis.

Karalius akių negalėjo nuo jos atitraukti ir paklausė, iš kur ji tokį nuostabų apdarą gavusi.

— Aš nuo vieno mango medžio lesiau vaisius, kurie sugrąžina jaunystę net ir didžiausią krūvą metų pragyvenusiam.

— Mieloji papūga, nulėk tenai ir priskink man tų stebuklingų vaisių!

Papūga tik purpt nuskrido ir netrukus pargrįžo mango vaisiais nešina.

„Jeigu pats juos suvalgysiu,— tarė sau karalius,— tai niekas daugiau neatjaunės, tik aš vienas..." Ir karalius užkasė juos į žemę, kad išaugtų medis, subrandintų vaisius, o tada bus galima atjauninti visą karalystę.

Augo, augo medis ir galiausiai apsipylė žiedais, o paskui ir vaisiais. Apdalino jais karalius savo žmones, ir tie visi iškraičiojo negyvi.

— Papūga, nenaudėle tu! — suriko karalius.— Per plauką ir manęs nepražudei!

Taip įniršo karalius, kad įsakė nusukti papūgai galvą.

O nuodingojo medžio vaisių niekas nė paliesti nebedrįso.

Ilgai ar trumpai trukus, du varguoliai, pats su pačia, karališkųjų dramblių sargai, tarė vienas antram:

— Mudu visai sukriošom, suvargom, ir nebėra ko tikėtis, jog kada nors gyvensim geriau. Suvalgykim po vieną nuodingojo mango vaisių, krisim negyvi ir nebereikės vargo vargti.

Pirmas vaisių suvalgė senukas ir — vaje, vaje! — stojosi plačiapečiu dailiu jaunikaičiu. Tada ir senukė šoko žiautaroti vieną vaisių po kito ir — vaje, vaje! — taipogi stojosi nuostabaus grožio mergele. Ir sušuko didžiai nusidžiugus:

— O, aš buvau vargana senė, mano oda buvo išdžiūvusi ir grublėta it krokodilo. O tu, vyreli, paausiuose tik kelis žilus plaukus beturėjai. Toks sulinkęs buvai, susikūprinęs — net dūsauk žiūrėdamas. O dabar mudu abudu stamantrūs ir skaisčiaveidžiai kaip jaunystėje. Kokia laimė!

Stebisi karalius — kas per daili jauna pora sergsti jo dramblius. Nesitverdamas smalsumu paklausė, kas jie tokie esą, ir jaunoji pora viską išpasakojo.

— Tebūnie palaiminti šitie įstabūs mango vaisiai!

Išpūtė akis karalius, nusiuntė tarnus tų vaisių atnešti, apdalino savo artimiausius didikus, suvalgė jie visi po vieną ir bemat atjaunėjo.

Tada karalius su rūmininkais kuo atidžiausiai apžiūrėjo medį ir pamatė, kad jo pašaknyje buvo išsikasusi urvą gyvatė. To šliužo nuodus medis norom nenorom sutraukė į savo vaisius. O vos tik gyvatė kažkur kitur išsidangino, vaisiai vėl atgavo stebuklingąją galią.

O, kaip karalius tada krimtosi, kad pražudė savo vargšę papūgą!"

Šiaurinių vartų sargybinis tarė budeliams:

— Tai, ko jūs prašote, prieštarauja įstatymams. Palaukite, kol išauš diena!

Tuo tarpu karalius Promtotas vaikštinėjo sudirgęs po rūmus ir niekaip neišėjo jam iš galvos mintis apie pasmerktąjį. „Juk tas Mėjus Jungas man didžiulę paslaugą padarė! O, kaip gailiuosi, kad šią naktį pasidaviau pykčiui! Ir kaip atlėgtų širdis, jei dar spėčiau jį išgelbėti!"

Karalius pasišaukė tarnus ir tarė jiems:

— Dumkite kiek įkabindami prie visų keturių vartų, gal

Mėjus Jungas dar gyvas! Sugrąžinkite jį pas mane!

Neilgai trukus stoja Mėjus Jungas jam prieš akis.

Karaliui, regis, akmuo nuo širdies nukrito, bet jisai stengiasi neišsiduoti. Ir ima kalbėti suimtajam:

— Mėjau Jungai, tu miške pasirodei toks ištikimas mano pavaldinys, tad kaipgi drįsai prasikalsti savo karaliui tuo metu, kai jis tavim visiškai pasikliovė?

— O valdove! Tuo metu, kai aš sergėjau tave, didysis karaliau, į menę įšliaužė milžiniška gyvatė, kėsindamasi jums gyvastį atimti. Aš ją savo kardu sukapojau. Gyvatės kraujas užtiško ant karalienės, bet aš kaip gyvas nedrįsčiau ranka paliesti savo valdovo pačios, tai ir nulėžiau kraują liežuviu. Nedrįsau nė žodeliu pasiteisinti ir kai tu, karaliau, įsakei man galvą nukirsti, ir, matyt, tik dėl to sargybiniai atsisakė atverti miesto vartus, kad girdėjo, jog jau kartą buvau tave išgelbėjęs.

— O kurgi prapuolė sukapotoji gyvatė, jei tu teisybę sakai?

— Aš pamaniau, kad karalienė persigąs, jei pabudus išvys čia pat žlagsančią gyvatę, ir pakišau ją po karališkuoju guoliu.

Skuba visi prie karališkojo guolio, žiūri — tikrą teisybę Mėjus Jungas sakė. Pamačius, koks tas šliužas milžiniškas, net pagaugai karaliui per nugarą perėjo, ir kreipėsi jis į Mėjų Jungą šitokiais žodžiais:

— Aš jau būčiau praradęs gyvastį, jei ne tu, taigi dovanok, kad pykčiu užsiplieskęs paskelbiau neapgalvotą ištartį; aš didžiai tau atsidėkosiu!

Jis tučtuojau apgarsino visiems didžiūnams, kad priartinąs Mėjų Jungą prie pat savęs už šlovingus jo žygdarbius ir padaręs pirmuoju turtuoliu savo karalystėje. Nepamiršo karalius ir miesto vartų sargybinių, kurie griežtai įstatymų laikėsi, ir dosniai juos apdovanojo. O juk viso to tikrai nebūtų buvę, jei ne ištikimoji Mėjaus Jungo pačiutė, tiek apveidi, tiek ir apžiūri.

Tačiau kas gi nutiko tai gražuolei moteriškei, kuri tapo antrąja laivininko pačia?

— O, mano vyro turtai nesuskaičiuojami,— džiaugėsi toji moteriškė ir kokia buvo vėjavaikė, tokia ir liko. Gimė juodviem sūnus, bet ir sūnus buvo jai ne galvoj — girdi, tegu tarnaitės apie kūdikį tupinėja. Be atodairos švaistomi turtai tirpte ištirpo. Netrukus jiedu pasijuto nebeturį iš ko gyventi ir taip nuskurdo, kad ir ryžių nebeišsivirdavo lig soties. Tačiau

darbo imtis tingėjo ir vaikščiojo po namus išmaldos prašinėdami.

Kartą patys nepajuto, kaip atsidūrė prie Mėjaus Jungo namų. Mėjaus Jungo pačiutė pažino juos abu ir neištvėrė nenusišypsojusi. Tiedu nudūlino, raudoni kaip ugnis iš gėdos. O šitaip jų likimas susiklostė todėl, kad naujoji laivininko pati neprisirišo nei prie vyro, nei prie sūnaus ir nesirūpino, kaip jie gyvens.

KETURI PLIKIAI

Seniai, labai seniai vienoje šalyje gyveno keturi plikiai. Visi keturi nė valandėlės ramybės dėl to neturėjo, mat, vos juos pamatę, dideli ir maži šaipydavosi:

— Šmikiai plikiai! Šmikiai plikiai!

Nors kiaurai žemę lįsk.

Kartą visi keturi vienu balsu nutarė:

— Nebeištversim ilgiau šitaip, čia mus kas tik pamato, tas į šuns dienas deda. Iškeliaukim svetur, gal ten rasim žiniuonį, kuris patartų, kaip atsiauginti plaukus, kad mūsų galvos kaip visų žmonių atrodytų.

Ir patraukė plikiai į kelią. Daug svečių didelių ir mažų karalysčių išmaišė, ieškodami tokio žiniuonio, kuris plaukus jų galvoms sugrąžintų. Tačiau, kad ir kiek klausinėjo, nesurado gebančio tai padaryti.

Galiausiai priėjo jie girią, kurioje gyveno šventas atsiskyrėlis. Įžengė keturi plikiai į jo lūšnelę, o įžengę parpuolė kniūbsti, pagarbiai atsiskyrėlį sveikindami.

Atsiskyrėlis paklausė:

— Iš kokios šalies čia atkeliavote, žmoneliai? Ir ko jūs iš manęs geidaujate?

Keturi plikiai atsakė atsiskyrėliui:

— Būk pasveikintas, garbusis seneli! Mes atkeliavome iš tolimos svečios šalies. Visi esame plikiai, ir žmonės iš mūsų juokus darosi. Sumanėme traukti kur akys veda, kol rasime žiniuonį, gebantį mums plaukus sugrąžinti, bet ligi pat šiol bergždžiai ieškojome. Gal patsai esi tas, kurio mes ieškome? Pagailėk mūsų, meldžiamasis, pamokyk, ką daryti, kad ant mūsų galvų vėl augtų plaukai, kaip visiems kad auga.

Atsiskyrėlis atsakė:

— Tai nesunku, bičiuliai! Netoli mano trobelės telkšo užkerė-

ta kūdra. Niurktelkit į ją, ir baigtas kriukis. Bet vos pasinersite, tučtuojau išlįskite lauk. Šiukštu, nesumanykit pasinerti kelis kartus!

Šventojo atsiskyrėlio žodžiai pradžiugino plikių širdis. Jie nusileido prie kūdros ir visi kartu tik pūkšt į vandenį! Išnėrė, čiupinėjasi galvas — nagi ant jų tankūs juodi plaukai atsiradę. Apžiūrinėja vienas kitą plikiai, sveikina.

Rodos, gavo, ko norėjo, o jaučia plikiai, kad juos apėmė kažkoks godulys. „Niurktelėjome tik kartelį,— mąsto plikiai,— ir va kokie gražūs mūsų plaukai. O jeigu pasinertume dar ir dar, tai gal ir kitokių grožybių įsigytume? Gal atsiskyrėlis nenori, kad būtume neregėti gražuoliai, ir todėl pasiūlė mums niurktelti tik po sykelį. Pabandysim laimę!"

Ir visi keturi vėl pūkštelėjo į vandenį. Tik akimirkai pūkštelėjo ir išnėrė. Ir še tau! Nė vieno plaukelio nebėra iš tų, kurie buvo ką tik išaugę. Visų keturių plikės vėl šviečia kaip ir pirma. Tada jie niurktelėjo dar kartą. O kai išnėrė, žiūri — anei plaukelyčio nėra. Kiaušai kaip nutekinti. Anksčiau plikiai turėjo bent po kuokštelį nušiurusių plaukų, o dabar ir su žiburiu veltui ieškotum, ničniekas neauga, galva it paukščio marabu.

Puolė į neviltį keturi plikiai, dejuoja, aimanuoja:

— Matyt, jau niekad nebebūsime gražūs, bet paprašykim atsiskyrėlį, gal nors grąžins mums tuos kelis plaukelius, kuriuos pirma turėjom. Negi taip ir liksime su plikut plikutėliais kiaušais it marabu?!

Nudrožė jie pas atsiskyrėlį, o tas klausia:

— Kas jums nutiko?

Prašo keturi plikiai:

— O garbusis atsiskyrėli, meldžiame, pagailėk mūsų: nepaklausėme tavo perspėjimo, užtat dabar ir esame tokie nusiminę. Mūsų galvos glotnios it sviediniai. Pagailėk mūsų. Tegu jau nebebūsime gražuoliai, kad nors taptume tokie, kokie pirma buvome!

O šventasis atsiskyrėlis atsakė:

— Deja, ką nors pakeisti nebe mano valioj. Šiukštu, niekada nebeužmirškite, kad nežaboti norai tik bėdos pridaro. Grįžkit kokie esate namo!

Baisiai nusiminę keturi plikiai pargrįžo į savo kraštą, o ten žmonės juos išvydę dar labiau įniko šaipytis.

TCHMENAS TIJĖJUS

Tchmenas Tijėjus buvo parduotas vienam turtuoliui. Kiekvieną savo pono paliepimą Tchmenas Tijėjus tučtuojau ir nesiginčydamas vykdė, tačiau pasirodydavo, kad jis neva supratęs tą paliepimą atbulai: išeidavo paikas darbas, ir tiek, o prikibt negalėjai — Tijėjus buvo apsukrus gudruolis. Išvestas iš kantrybės, turtuolis juo atsikratė — įsiūlė pačiam karaliui už juokdarį. Tačiau ir karaliui nė sykio nepavyko nustverti pokštininką už rankos bemulkinant žmones.

Kartą vaikštinėdamas prie vienos kūdros, karalius tarė savo palydai:

— Tchmenas Tijėjus visada šaiposi iš burtininkų. Pasiimkite po kiaušinį, tik taip, kad jis nematytų, niurktelkit į vandenį, o paskui išnerkit su kiaušiniais rankose ir pasakykit, kad pasinaudojote burtais ir vandenyje padėjote juos ne blogiau kaip vištos. Pažiūrėsim, ką tada Tchmenas Tijėjus pasakys!

Vos palyda pasielgė taip, kaip juos pamokė karalius, Tijėjus irgi pūkštelėjo į vandenį; išniro jis be kiaušinio, tačiau suriko:

— Kukariekū! Norit — tikėkit, norit — ne, o aš geras gaidys: karaliaus didikus priverčiau kiaušinius dėti! Didysis karaliau, apskelbkite visiems, kokių stebuklų aš moku!

Išdido Tchmenas Tijėjus, kad jam taip sekasi, įžūlėjo vis labiau ir labiau ir mulkino minias žmonių. Tie įniršę kartą paprašė karalių, kad pasiųstų tą nenaudėlį pašaipūną pokštininką į kitą pasaulį. Ir karalius įsakė paskandinti Tchmeną Tijėjų giliam ežere.

Tchmenas Tijėjus iškeliavo į savo paskutinę kelionę pririštas prie siauros ilgos laivės dugno. Toje valtyje sėdėjo keturiasdešimt irklininkų, ir kiekvienas irklininkas buvo jo budelis.

Tačiau Tijėjus manėsi esąs dar per jaunas mirti.

— Broleliai, aš, galima sakyti, jau viena koja aname pasaulyje, nieko nepadarysi. Apsukui vanduo, ir aš negalėčiau išsigelbėti, kad ir kaip norėčiau! Argi bėra prasmės laikyti mane surištą? Atriškite, leiskit atsisėsti į laivės priekį, ir aš padainuosiu jums dainą apie savo mirtį. Jos priedainis bus toks: „Ho, Tchmenas Tijėjus iš laivės iššoko", ir jūs vienu balsu į taktą irklams atitarkit: „Hai eu! Hai eu!"

Budeliai sutiko:

— Kodėl ne, pasprukti tau nebėra kur. Kaip kažin ką, atrišim

tave, tu atsisėsi laivės priekyje ir dainuok, o mes tau vienu balsu pritarsim.

Tchmenas Tijėjus sudainavo vieną posmą, o paskui tik pūkšt — ir įšoko į vandenį. Vairininkas suriko:

— Ho, Tchmenas Tijėjus iš laivės iššoko!..

— Hai eu! Hai eu! — kaip buvo susitarta, vienu balsu sušuko irklininkai, kurie sėdėjo nugaromis į laivo priekį ir nieko nematė.

Vėl ir vėl tą patį suriko vairininkas, o jie pritarė: „Hai eu! Hai eu!" — ir vis greičiau lėkė laivė, irklininkai netgi užmiršo, kad ežero vidury turėjo sustoti. Vairininkas, praplaukiojęs visą savo amželį, dar nebuvo matęs, kad laivė šitaip sparčiai lėktų lyg su sparnais. Taigi ir šį kartą Tchmenas Tijėjus gudriai išsisuko ir liko gyvas.

APIE KAMPUČIJOS PASAKAS

Kampučijos kultūra siekia žilą senovę. Vaizduojamasis jos menas, daugiausia skulptūra, nūnai garsėja visame pasaulyje. Kampučijos literatūra mažiau žinoma, todėl šios šalies pasakos mums ypač įdomios.

Kampučija — tropinė Indokinijos šalis. Žmonės joje statosi trobeles prie pat džiunglių, ir džiunglių artumas lemia pasakų veikėjų paveikslus. Kampučijos pasakose veikia ne tik žmonės, bet ir paukščiai, ir žvėrys žvėreliai, kurie nesivaržydami kišasi į žmonių reikalus. Kiškis ir papūga jose figūruoja netgi kaip teisėjai. O tigras vienose pasakose poetiškai simbolizuoja senovės Rytų monarchiją, didingą, despotišką ir žiaurią, kitose pasakose — ir kur kas dažniau — parodomas kaip lengvatikis bailys.

Mėgstamiausi Kampučijos pasakų herojai — ne kokie karžygiai, o paprasti žmonės — žvejai, medžiotojai, kurių pagrindinis ginklas kovoje su priešais — nagingos rankos ir guvus protas. Pasakiški spąstai, medžiotojo paspęsti tropinio miško tankynėje, kelmas, burtininko rankose virstąs neregėto grožio mergele, rodo, kaip kmerai vertina meną ir jo tobulumą. Žmogaus gyvenimas Kampučijos pasakose taip pat savotiškas menas arba, kitaip tariant, medžioklė, laimės medžioklė. Dalingi žmonės šiose pasakose beveik visada yra žemos kilmės; savo apsukrumu bei išmintimi pelnę didelius turtus arba karaliaus sostą, jie tarsi atitaiso socialinę nelygybę.

Kampučijos liaudis vertina ne tik nagingas rankas, išmintį, draugystę ir sėkmę, bet ir paprastus žemiškus džiaugsmus — skanų valgį, saldų miegą, moters grožį, ir per tai pasakų herojai pakliūva į visokiausias komiškas situacijas, pasižyminčias šiurkštoku sodriu humoru. Komiškų situacijų pamėgimas — vienas būdingiausių Kampučijos pasakų bruožų. Ypač šmaikščiai jose išjuokiami kvailiai ir žiopliai, tamsūs, prietaringi žmonės.

Ši knyga, beveik visa sudaryta pagal tris rinkinius, 1959 metais išleistus Pnompenyje, turi ne tik meninę, bet ir nemažą pažintinę vertę.

TURINYS

Karališkasis tigras 5
Kodėl žirgai nebeskraido 6
Du Asokai 9
Tinginys ir jo doruolė pati 14
Žmogus, pramintas Arkliakukuliu 16
Kaip jaunikaitis krabus kasė 18
Geroji dvasia 22
Padarai, graužiantys žmogui širdį 26
Našlaičiai 30
Apangas ir Tėja 37
Neregys ir šlubis 40
Kaip rupūžė su vėžliu tigrą apgavo 47
Vėžlys ir beždžionė 51
Vikšras ir varnas 52
Sumanusis dėdulė Tianas 53
Dvi mergaitės 59
Apie miesto ir lauko žvirblius 60
Kaip moteriškė manė pelę apgausianti 61
Kiškio nutikimai 62
Anginas Kengkangas 69
Kaip atsiskyrėlis tigrą atgaivino 73
Kaip du bičiuliai ginčijosi, katram miegoti viduryje, ir kas iš to išėjo 75
Kaip bernaitis piršosi 78
Kaip du jaunikaičiai susimokė iš žmogaus pačią atimti 79
Du kaimynai 81

Narsusis Kongas 83
Vienuolis ir jo mokinys 87
Kaip senukas žentą rinkosi 93
Du žentai 98
Keturi paiki melagiai 100
Keturi išmoningi broliai 102
Moterys ir povas 106
Kaip vienuolis į našlę įsižiūrėjo 107
Septyni kurčiai 108
Ilgas ungurys ir ilgas puodas 111
Kraitelių pynėjas, varovas ir godi senė 112
Asamkomas medžiotojas 114
Gudragalvio Aleu nuotykiai 117
Kaip vienas varnas pavirto dešimčia varnų 131
Geraširdis Vagilis 136
Kaip du apgavikai susibičiuliavo 140
Apie suktą moteriškę 142
Žmogus su trisdešimčia variokų 146
Aiškiaregys, šaulys, naras ir žiniuonis 148
Keturi burtininkai 149
Kaip trys bičiuliai valtį paskandino 150
Katė ir gaisras laive 151
Ginčas dėl mango 151
Kaip atsiskyrėlis aukso pasigviešė 153
Kaip vienas setchėjus iš kito auksą pavogė 155
Kaip vargšas turtuolį mėgdžiojo 157
Kvapas iš turtuolio virtuvės 158
Kaip erelis ir krokodilas dėl drambliuko susiginčijo 159
Kaip dvariškiai naują karalių rinko 160

Keturi kvaili jaunikiai 161
Kaip vienas jaunikaitis į svetimą pačią įsižiūrėjo 163
Kaip tėvas su sūnum krokodilą rado 164
Kaip senė moliūgą pardavinėjo 166
Kaip du bičiuliai žabangus spendė 167
Kaip vagis karvę pavogė 168
Neištikima pačiutė 169
Dvi brikos ant tilto 170
Ginčas dėl ąsočio 172
Viso labo — vienas huongas 173
Apie žmogų, kuris nakvojo teisme 174
Keturi karaliaus sprendimai 176
Jei skolinaisi kirvį — grąžink kirvį, jei skolinaisi puodą — grąžink puodą 179
Trys setchėjai 181
Kas kaltas? 182
Kormoranų medžiotojas 183
Šeimininkas ir įnamis 184
Kaip beždžionė karūną pavogė 185
* Žmogus su peiliu 188
* Kodėl žaltys nuodų nebeturi 210
* Ginčas dėl vaiko 211
* Du žmogeliai ir skėtis 212
* Du bičiuliai, kurie užsimanė jūrą išsemti 213
* Neanga Kakėja 217
* Mėjus Jungas 221
* Keturi plikiai 229
* Tchmenas Tijėjus 231
Apie Kampučijos pasakas 233

JAUNESNIAM IR VIDUTINIAM MOKYKLINIAM AMŽIUI

Серия «Сказки мира»

КОРОЛЕВСКИЙ ТИГР. Сказки. Издание второе, дополненное. Для младшего и среднего школьного возраста. Составила и перевела с русского Даля Монтвилене. Иллюстрировал Эдмундас Саладжюс. На литовском языке. Издательство «Витурис», 232600, Вильнюс, Альгирдо 31

Serija „Pasaulio pasakos"

KARALIŠKASIS TIGRAS. Pasakos. Redaktorė J. Barcienė. Meninis redaktorius A. Klimas. Techninė redaktorė E. Vaičiulienė. Korektorė R. Andrašiūnaitė